

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

EVLİ VE ÇOCUK SAHİBİ ÇİFTLERİN EVLİLİK
UYUMU, EVLİLİK ÇATIŞMASI, YAKIN İLİŞKİ
DÜZEYİ VE YALNIZLIK DÜZEYLERİNİN
ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI İLE
İLİŞKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Ayşe Sinem GÜREN

100025176

Danışman: Prof. Dr. Gökhan MALKOÇ

İstanbul, Mayıs 2017

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
AİLE DANIŞMANLIĞI VE EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS
PROGRAMI

EVLİ VE ÇOCUK SAHİBİ ÇİFTLERİN EVLİLİK
UYUMU, EVLİLİK ÇATIŞMASI, YAKIN İLİŞKİ
DÜZEYİ VE YALNIZLIK DÜZEYLERİNİN
ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI İLE
İLİŞKİSİ

Yüksek Lisans Tezi

Ayşe Sinem GÜREN

100025176

Danışman: Prof. Dr. Gökhan MALKOÇ

İstanbul, Mayıs 2017

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek lisans öğrencisi Ayşe Sirem GİLEN'in "Evlilik ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu, evlilik kararını... yakın... iliski... deneyi... yollar... deneyim... çocuk... yetiştirme... tutumları... ile ilgili" konulu tez çalışması jürimiz tarafından Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans tezi olarak (oybirliği / oyçokluğu) ile başarılı bulunmuştur.

Adı – Soyadı

İmza

Tez Danışmanı

: Prof. Dr. Gökhan Malkoç Malkoç

Jüri Üyesi

: Yrd. Doç. Dr. Asude Malkoç

Jüri Üyesi

: Yrd. Doç. Dr. Firdaus Meis C'n

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamiyle uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

TEŐEKKÖRLER

Tüm çalıőmam boyunca engin bilgisi ve hoőgörsüyle tez danıőmanlıęını yürüten değerli hocam Prof. Dr. Gökhan MALKOÇ'a, yardımlarını benden esirgemeyen iş arkadaşlarıma, tüm hayatımda sevgi ve őefkatle yanımda olan sevgili aileme teőekkürlerimi sunarım.

Mayıs, 2017

Ayşe Sinem GÜREN

ÖZET

Bu araştırmada evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumları, evlilik çatışmaları, yalnızlık ve yakın ilişki düzeylerinin çocuk yetiştirme tutumları ile olan ilişkisi incelenmiştir.

Bu araştırmanın örneklemini gönüllülük esasına dayanılarak kartopu tekniği ile İstanbul ve Çanakkale illerinde yaşayan 90 evli ve çocuk sahibi çift olarak belirlenmiştir.

Araştırma verileri Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ), Evlilik Yaşamı Anketi (EYA), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), UCLA Yalnızlık Ölçeği, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) kullanılarak elde edilmiş ve bu veriler SPSS 22 programı ile analiz edilmiştir.

Araştırma verileri cinsiyet değişkenine göre analiz edildiğinde istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Oluşturulan aile puanları ile yapılan analizde çiftlerin evlilik uyumu düzeyleri ile PARI alt boyutlarından demokratik tutum boyutu arasında pozitif yönde ilişki, diğer alt boyutlar ile negatif yönde ilişki olduğu belirlenmiştir. Yalnızlık düzeyleri ile PARI alt boyutları analiz edildiğinde demokratik tutum alt boyutu ile negatif yönde, diğer alt boyutlar ile pozitif yönde ilişki olduğu belirlenmiştir. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri kaygı ve kaçınma alt boyutları, Evlilik Yaşamı Anketinin çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı boyutları ile PARI alt boyutları arasındaki ilişkiler de aynı sonucu vermiştir. Tek fark Evlilik Yaşamı Anketinin çatışma sıklığı alt boyutu ile PARI aşırı annelik alt boyutu arasında negatif yönde bir ilişki olduğu sonucu olmuştur. Tüm veriler değerlendirildiğinde ulaşılan sonuç yalnızlık, kaygı, kaçınma, çatışma gibi evlilik ilişkisinde olumsuzluk içeren değişkenlerin çocuk yetiştirme tutumlarından PARI ölçeğindeki demokratik ve eşitlikçi davranma boyutu ile ters yönde ilişki içinde olduğu; bunun yanında aşırı annelik, ev kadınlığından kaçınma, karı-koca geçimsizliği ve sıkı disiplin gibi olumsuzluk içeren yaklaşım boyutları ile paralel yönde sonuç vermeleridir. Evlilikte uyum kavramının ise aksi yönde demokratik ve

eşitlikçi yaklaşım ile pozitif yönde sonuç vermesi araştırmanın dikkat çeken verilerinden olmuştur. Çiftlerin evlilik ilişkilerinde sahip oldukları olumlu ve olumsuz dinamiklerinin çocuk yetiştirme tutumlarına aynı yönde etki ettiği belirlenmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlar literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evlilik uyumu, evlilik çatışması, yalnızlık, yakın ilişkilerde yaşantılar, çocuk yetiştirme tutumları

ABSTRACT

In this study, it is examined that the relation between the levels of marital adjustment and conflicts, loneliness, and affiliation of married couples with children and their child rearing attitudes.

The research sample was designated as 90 married couples with children from Istanbul and Çanakkale by the snowball technique, based on voluntariness.

The research data was obtained by The Marital Adjustment Scale, Marital Life Survey, Experiences in Close Relationships, UCLA Loneliness Scale, Parental Attitude Research Instrument (PARI), and was analyzed by the computer program named SPSS 22.

When the research data was analyzed by sex variable, no significant difference was found statistically. In the analysis made by formed family scores, it was found that the level of marital adjustment of couples is associated positively with the democratic attitude subdimension of PARI subdimensions, and negatively with other subdimensions. When the level of loneliness was analyzed by PARI subdimensions, it was determined that it is associated negatively with the democratic attitude subdimension, and positively with other subdimensions. The relation of the subdimensions of anxiety and avoidance of the Inventory of Experiences in Intimate Relations and the dimensions of prevalence and frequency of conflicts of Marital Life Survey with PARI subdimensions gave the same results. The only difference was that there was a negative relation between the subdimension of conflict frequency of Marital Life Survey and PARI excessive maternity subdimension. When all the data was analyzed, the result was that the negative variables in marriages such as loneliness, anxiety, avoidance, and conflict are correlated negatively with the democratic and equalitarian attitude subdimension in PARI scale; however, they produce results in parallel with the unfavorable attitude subdimensions such as excessive maternity, avoidance of housework, marital discord, and strict discipline. One of the striking results of the research was that the marital adjustment concept conversely gave positive results with the democratic and equalitarian attitude. It was determined that the positive and negative dynamics in marriages

affect the child rearing attitudes in the same way. The results obtained in the study were discussed within the scope of literature.

Keywords: Marital adjustment, marital conflict, loneliness, experiences in intimate relations, child rearing attitudes.

BİRİNCİ BÖLÜM.....	1
GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU.....	1
1.2.AMAÇ	10
1.3.PROBLEM CÜMLESİ	10
1.4.ALT PROBLEMLER	10
1.5. ÖNEM	12
1.6.ARAŞTIRMANIN SAYILTILARI	13
1.7. ARAŞTIRMANIN SINIRLILIKLARI	13
1.8.TANIMLAR.....	13
İKİNCİ BÖLÜM	14
ALANYAZIN	14
2.1. EVLİLİK UYUMU	14
2.1.1. Evlilik Uyumu ve Bazı Değişkenlerin İlişkisi	16
2.1.2. Evlilik Uyumu İle İlgili Ülkemizde Yapılan Araştırmalar	18
2.1.3. Evlilik Uyumu İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar.....	29
2.2. EVLİLİK ÇATIŞMASI.....	32
2.2.1. Evlilik Çatışması ve Bazı Değişkenlerin İlişkisi	35
2.2.2. Evlilik Çatışması İle İlgili Türkiyede Yapılan Çalışmalar	37
2.2.3. Evlilik Çatışması İle İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar.....	38
2.2.4. Evlilik Çatışmasının Çocuklar Üzerindeki Etkileri İle İlgili Türkiyede Yapılan Çalışmalar	40
2.2.5. Evlilik Çatışmasının Çocuklar Üzerindeki Etkileri İle İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar	44
2.3. YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR VE BAĞLANMA KAVRAMLARI İLİŞKİSİ.....	46
2.3.1. Bağlanma Kuramı	47
2.3.1.1. Yetişkin Bağlanma Biçimleri.....	48
2.3.1.1.1. Dörtlü Bağlanma Modeli.....	50
2.3.2. Bağlanma Stilleri ve Evlilik İle İlgili Yapılmış Araştırmalar.....	51
2.4. YALNIZLIK.....	54
2.4.1. Evlilik ve Yalnızlık.....	57
2.4.2. Yalnızlık İle İlgili Yapılan Çalışmalar.....	58
2.5. ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLARI	60
2.5.1. Aşırı Baskılı ve Otoriter Tutum	63
2.5.2. Gevşek tutum (Çocuk Merkezci Aile).....	64
2.5.3. Dengesiz ve Kararsız Tutum.....	66
2.5.4. Aşırı Koruyucu Tutum.....	67
2.5.5. İlgisiz ve Kayıtsız Tutum.....	69
2.5.6. Güven Verici, Destekleyici ve Hoşgörülü Tutum	69
2.5.7. Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Yapılan Çalışmalar	71
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	73

YÖNTEM.....	74
3.1. ARAŞTIRMA MODELİ	74
3.2. EVREN VE ÖRNEKLEM	74
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	75
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	75
3.3.2. Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)	75
3.3.3. Evlilik Yaşamı Anketi	76
3.3.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)	77
3.3.5. UCLA Yalnızlık Ölçeği	78
3.3.6. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI).....	80
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI	82
3.5. VERİLERİN ÇÖZÜMLENMESİ	82
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM	83
BULGULAR	83
4.1. SOSYODEMOGRAFİK DEĞİŞKENLERE YÖNELİK BULGULAR	83
4.2. ARAŞTIRMADA İNCELENEN DEĞİŞKENLERE YÖNELİK BETİMLEYİCİ İSTATİSTİKLER.....	87
4.3. ARAŞTIRMADA İNCELENEN DEĞİŞKENLERE YÖNELİK NORMAL DAĞILIM BULGULARI	88
4.4. ARAŞTIRMAYA KATILAN ÇİFTLERİN EVLİLİK UYUMU, EVLİLİK ÇATIŞMASI, YALNIZLIK VE YAKIN İLİŞKİ DÜZEYLERİ İLE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMLAR ARASINDA İLİŞKİ VAR MIDIR? (ARAŞTIRMANIN DEĞİŞKENLERİ ARASINDAKİ KORELASYON ANALİZİ).....	90
4.5. ARAŞTIRMA DEĞİŞKENLERİNİN CİNSİYETE YÖNELİK ANALİZLERİ.....	94
4.6. ARAŞTIRMA VERİLERİNE YÖNELİK AİLE PUANLARININ OLUŞTURULMASI.....	95
BEŞİNCİ BÖLÜM	96
TARTIŞMA VE YORUM	96
5.1.EVLİLİK UYUMU ÖLÇEĞİ SONUÇLARININ AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU ÖLÇEĞİ (PARI) SONUÇLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	96
5.1.1.Evlilik Uyum Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları	96
5.1.1.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyum Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları.....	96
5.1.1.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyum Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları.....	98
5.1.1.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Uyum Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları.....	100
5.1.2.Evlilik Uyum Ölçeği Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları.....	102

5.1.2.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları	102
5.1.2.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları	103
5.1.2.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları	104
5.1.3. Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI-Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu Sonuçları	106
5.1.3.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu Sonuçları	106
5.1.3.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu Sonuçları	107
5.1.3.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu Sonuçları	108
5.1.4. Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI-Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları	109
5.1.4.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları.....	109
5.1.4.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları.....	111
5.1.4.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları.....	112
5.1.5. Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI-Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları	113
5.1.5.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları.....	113
5.1.5.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları.....	114
5.1.5.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları	116
5.2. EVLİLİK YAŞAMI ANKETİ SONUÇLARININ AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU ÖLÇEĞİ (PARI) SONUÇLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	117
5.2.1.Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları	117
5.2.1.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları.....	117
5.2.1.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları.....	119
5.2.1.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları.....	120
5.2.2. Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları.....	121

5.2.2.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları	121
5.2.2.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları	122
5.2.2.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları	123
5.2.3. Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları	124
5.2.3.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları	124
5.2.3.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları	125
5.2.3.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları	126
5.2.4. Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları	126
5.2.4.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları.....	127
5.2.4.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları.....	127
5.2.4.3. Evlenme Türü Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları.....	128
5.2.5. Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları	129
5.2.5.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları	129
5.2.5.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları	130
5.2.5.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları	130
5.3. YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ (YİYE) SONUÇLARININ AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU ÖLÇEĞİ (PARI) SONUÇLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ.....	131
5.3.1. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları	132
5.3.1.1. Evlilik Süresine Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları.....	132
5.3.1.2. Çocuk Sayısına Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları	134
5.3.1.3. Evlenme Türüne Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları.....	135
5.3.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları	135

5.3.2.1. Evlilik Süresine Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları	136
5.3.2.2. Çocuk Sayısına Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları	136
5.3.2.3. Evlenme Türüne Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları	137
5.3.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları	138
5.3.3.1. Evlilik Süresine Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları	138
5.3.3.2. Çocuk Sayısına Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları	139
5.3.3.3. Evlenme Türüne Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları	140
5.3.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları	141
5.3.4.1. Evlilik Süresine Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları	141
5.3.4.2. Çocuk Sayısına Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları	142
5.3.4.3. Evlenme Türüne Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları	142
5.3.5. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları	143
5.3.5.1. Evlilik Süresine Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları.....	144
5.3.5.2. Çocuk Sayısına Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları.....	144
5.3.5.3. Evlenme Türüne Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları.....	145
5.4. UCLA YALNIZLIK ÖLÇEĞİ SONUÇLARININ AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUMU ÖLÇEĞİ (PARI) SONUÇLARI AÇISINDAN DEĞERLENDİRİLMESİ	146
5.4.1. UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları	146
5.4.1.1. Evlilik Süresine Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları.....	146
5.4.1.2. Çocuk Sayısına Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları.....	147
5.4.1.3. Evlenme Türüne Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları.....	148
5.4.2. UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları.....	149

5.4.2.1. Evlilik Süresine Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları	149
5.4.2.2. Çocuk Sayısına Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları	150
5.4.2.3. Evlenme Türüne Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları	151
5.4.3. UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları	152
5.4.3.1. Evlilik Süresine Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları	152
5.4.3.2. Çocuk Sayısına Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları	153
5.4.3.2. Evlenme Türüne Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları	154
5.4.4. UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları	155
5.4.4.1. Evlilik Süresine Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları	155
5.4.4.2. Çocuk Sayısına Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları	156
5.4.4.3. Evlenme Türüne Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları	156
5.4.5. UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları	157
5.4.5.1. Evlilik Süresine Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları	157
5.4.5.2. Çocuk Sayısına Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları	158
5.4.5.3. Evlenme Türüne Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları	159
ALTINCI BÖLÜM	160
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	160
KAYNAKÇA	162
EKLER.....	175

TABLULAR DİZİNİ

Tablo 1. Cinsiyet Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerleri	83
Tablo 2. Yaş Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerleri	83
Tablo 3. Eğitim Durumu Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerleri	84
Tablo 4. Ekonomik Durum Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerleri	84
Tablo 5. Çalışma Durumu Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerleri	84
Tablo 6. Evlilik Süresi Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerleri	85
Tablo 7. Çocuk Sayısı Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerleri	85
Tablo 8. Ebeveynlerin Ailelerindeki Doğum Sırası Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerleri	86
Tablo 9. Evlenme Türü Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerleri	86
Tablo 10. Yalnızlık, Evlilik Uyumu, YİYE Alt Boyutları, PARI Alt Boyutları ve Evlilik Yaşamı Anketi Alt Boyutlarına Yönelik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri	87
Tablo 11. Yalnızlık, Evlilik Uyumu, YİYE Alt Boyutları, PARI Alt Boyutları ve Evlilik Yaşamı Anketi Alt Boyutlarına Yönelik Normal Dağılım Sonuçları	89
Tablo 12. Yalnızlık, Evlilik Uyumu, YİYE Alt Boyutları, PARI Alt Boyutları ve Evlilik Yaşamı Anketi Alt Boyutları Değişkenleri Arası Korelasyon Değerleri	91

KISALTMALAR

EUÖ : Evlilik Uyum Ölçeği

EYA : Evlilik Yaşanı Anketi

YİYE : Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi

PARI : Parental Attitude Research Instrument (Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeğinin orijinal ismi)

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. Problem Durumu

Geçmişten günümüze kadın ve erkek ilişkilerinin değiştiği kabul edilse de temel düzeyde her dönemde bir araya gelmelerini sağlayan ortak duygular ve ihtiyaçlardır. Kadın-erkek ilişkilerinin farklı toplum ve kültürlerde ortak otorite olan “evlilik” çatısı altında resmileşmesi yüzyıllar içinde geçirilen değişime rağmen ortak ve kısmen genelgeçer bir bilincin oluşturulduğuna bir işaret olarak kabul edilebilir. Farklı toplumlarda, farklı kültürlerin, inançların ve normların şekil verdiği bireylerin çift olarak ortak bir yaşama başlamaya, birlikte yaşama ve evlilik çatısı altında sorumlulukları paylaşmaya karar vermelerinin temelinde benzer noktalar mevcuttur. Kültüre, dini inanca, milliyete bağlı kalmaksızın tüm toplumların ortak nihai amacı sağlıklı bireyler yetiştirmektir. Evlilik kararı alarak aile birliğini kurmak da söz konusu amaca hizmet eden en temel adımdır.

Evlilik kavramı insanlık tarihinde günümüzde algıladığımız şekline dönüşme sürecinde birçok araştırmanın konusu olmuştur. Toplumsal düzenin temel birimi kabul edilen ailenin başlangıç noktasını oluşturan evlilik kurumu, odağında insanın karmaşık ilişki ağını barındırması sebebiyle her yapılan incelemede değişken yapısıyla yeni sonuçlar doğurabilmektedir. “Kişilerin evlilik kararı almalarındaki temel sebepler nelerdir, çiftlerin evliliklerinden elde ettikleri mutluluk beklentileri düzeyinde midir, kişilerin evlilik öncesi romantizm algısı ile evlilikten sonraki bulgular farklı mıdır, kişiler arası anlaşmazlık yaratan konular nelerdir ve çiftler bu hususlara karşı nasıl tepkiler vermektedirler, çiftler arası algılanan uyum ne düzeydedir?” gibi sorular evlilik ile ilgili yapılan araştırmaların ana noktalarını oluşturmaktadır. Toplumsal değişimin ışığında irdelenmesi önemli olan diğer bir husus ise evlilikteki tüm bu alt faktörlerin çiftlerin çocuk yetiştirme süreçleri ile ilişkisidir.

Toplumların temelindeki dinamiklere varlığı ile katkıda sağlayan ve bünyesindeki her unsur ile karşılıklı olarak düzeni etkileyen ve düzenden etkilenen aile kavramı incelenirken birçok faktör göz önüne alınmalıdır. Bireylerin evlilik kararı alarak resmileştirdikleri ilişkilerinin aynı evde yaşamaya başlamaları, kişisel sorumluluklarının birbirlerine karşı olan sorumluluklarının da eklenmesi ile artması, yalnızca kendi ailelerine karşı değil eşlerinin de aileleri ve çevrelerinin de belirli ölçüde yaşamlarına dahil olması ve daha birçok değişim evlilik hayatlarını etkilemektedir. Evlilik kararı alınması ile ilişki dinamiklerinin etkilendiği faktörlerin çeşitlenmesi, bireylerin evliliğe dair algılarını, duygu ve düşüncelerini etkilemektedir.

Bireylerin ilişkilerini evliliğe dönüştürmeye sevk eden faktörleri geniş bir yelpazede incelemek önemlidir. Yalnızca toplumsal normların etkisi ile evlilik kararının alındığı yorumunu yapmak oldukça eksik bir ifade olacaktır. Dahası çiftlerin devamında birçok noktada birtakım kararlar almaları gerekmektedir. Ne zaman evlenecekleri, çocuk sahibi olup olmayacakları, olmaya karar vermişlerse kaç çocuk olacağı, ebeveynlik ve ev içindeki diğer sorumlulukların paylaşımı, evliliklerini devam ettirip ettirmeyecekleri gibi birçok soruya cevap vermeleri beklenmektedir. Bu noktada çiftlerin karar almalarında kendi aile dinamiklerinden getirdikleri temel inançlar, değerler de etkili olacaktır (Dallos ve Draper, 2000, s.6).

Saxton (1982) evliliği, aile kurma amacı ile bir araya gelmiş iki insanın ortak bir hayat geçirme ideali ile kendileri ve doğacak çocukları için sorumluluk almayı kabul ettikleri, farklı toplum ve kültürlerde değişik özellikler gösterebilen, alt sistemlere sahip evrensel bir kurum olarak nitelemiştir (Akt: Yalçın, 2014, s.250).

Evlilik, toplumu oluşturan bireylerin ilişkilerini toplumsal normlara uyum sağlayacak şekilde resmileştirmesi ve toplumun temeli aile birliğini oluşturmak için attıkları temel adımdır. Toplumsal memnuniyetin sağlanması, sağlıklı nesillerin yetiştirilebilmesi ve söz konusu nesillerin de aile kurma sürekliliğini devam ettirebilmeleri için evlilik kavramının temel noktaları sağlam oluşturulmalıdır. Evlilik ile ilgili yapılmış olan çalışmalar çeşitli değişkenlerin evlilik kavramına etkisi üzerinden yürütülmüş ve çok yönlü sonuçlar elde edilmiştir.

Evlilik akdi imzalayarak ortak bir yaşama başlayacak olan kadın ve erkeğin hayata dair farklı idealleri olabilmektedir. Birbirinden bağımsız plan yapan iki farklı insanın ortak sorumluluklar yoluyla yeni bir yaşama başlamalarının temelinde yatan en önemli etkenlerden biri de çocuk sahibi olma arzularıdır. Geary (2000) ve Trivers (1972), romantik ilişki türünü kadın ve erkeklerin neslin devamı arzusu sebebiyle bir araya gelmeleri olarak açıklamışlardır. Bu bağlamda bireylerin belli özelliklere dayalı olarak yaptıkları eş seçimlerini de gelecekte bürünecekleri anne babalık rolleri için yatırım olarak algıladıklarını kabul etmektedirler. Dolayısıyla kadın ve erkek yüzeyde devamlı böyle bir düşüncenin ayırımında olmasa dahi kolektif bilinçaltı ile ileride çocuk sahibi olma ve yetiştirme sürecini olumlu yönde yaşayabileceği bireyleri eş olarak seçmeye eğilimlidir (Akt: Burger, 2006, s.402).

Bireylerin çocuk sahibi olma planları potansiyel eş seçenekleri doğrultusunda, olası evlilik durumunda ilişkilerinin gidişatı ile şekillenebilmektedir. Çiftlerin evlilik sonrası beklentilerinin karşılanma düzeyi, ilişkilerinin evlilik ile birlikte geçirdiği değişimler, kişisel ve çevresel çeşitli etkenler kişilerin evlilik öncesi planlarını ve ebeveyn olmaya yönelik düşüncelerini değiştirebilmektedir. Eşlerin ortak yaşama adım attıkları partnerleri ile olan uyumları, evlilikten elde ettikleri haz ve mutluluğu arttırmakta ve kişileri evliliğin devamına dair olumlu düşüncelere sevk etmektedir. Spanier (1976) evlilik uyumunu, birbirinden farklı niteliklere sahip eşlerin ortak iletişim dili geliştirerek yaşamlarında karşılaştıkları sorunlara akılcı çözümler getirmeleri ve mutlu olma durumları olarak tanımlamıştır (Akt: Özer ve Cihan-Güngör, 2012, s.11). Çiftler evlilik kararı alarak başladıkları ortak hayatlarında yaşadıkları problemlere karşı kişisel bakış açıları ile çözümler üretmenin yanında karşılıklı olarak menfaatlerini de kapsayan ortak bir bakış açısı ve çözüm üretmek durumundadırlar. Zaman içinde oluşturdukları çözüme dayalı olumlu iletişim dili eşlerin birbirlerini destekleyen kararlar almalarını, karşılıklı empati becerilerinin gelişmesini ve aralarındaki uyumun artmasını sağlamakta ve dolayısı ile evlilik uyumlarını da olumlu yönde etkilemektedir.

Evlilik uyumu bireylerin ilişkilerinin paralelinde tüm yaşam rutinlerini etkileyen, içeriğindeki değişimlerin kişilerin durumlarını da şekillendirdiği çift yönlü bir kavramdır. Evlilik uyumu ile eşlerin sosyo-demografik özelliklerinin, mizahi özelliklerinin, kaygı durumlarının, problem çözme becerilerinin, benlik saygılarının, öfke düzeylerinin, sahip oldukları psikolojik belirtilerinin, esneklik algılarının,

bağlanma stillerinin, depresyon eğilimlerinin, arkadaşlık ilişkilerinin, kişilik özelliklerinin, empatik eğilimlerinin, değer tercihlerinin, mükemmelliyeçilik özelliklerinin, cinsel yaşamlarının, çatışma biçimlerinin, yaşam doyumlarının, anne-baba tutumlarının ilişkisini inceleyen çeşitli çalışmalar yürütülmüştür (Özer ve Cihan-Güngör, 2012; Süataç, 2010; Turanlı, 2010; Yaşar, 2009; Fidanoğlu, 2006; Şentürk, 2013; Yüksel, 2013; Maçkan, 2013; Yılmaz, 2015; Tutarel-Kışlak, 1995; Şener ve Terzioğlu, 2008; Cihan-Güngör ve İlhan, 2008; Özaydınlık, 2014; Çakmak-Tolan, 2015; Çavuşoğlu, 2011; Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002, Bıyıkoglu, 2012; Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012; Kahveci, 2016; Gürsoy, 2004; Kublay, 2013; Demiray, 2006; Akar ve ark., 2005b; Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006; Yılmaz, 2001a; Soylu ve Kağnıcı, 2015; Şendil ve Korkut, 2008; Çelik ve Tümkaya, 2012).

Çiftlerin birbirleri ve evlilikleri ile uyum düzeyleri çocuk sahibi olma kararı almalarında önem arz eden bir noktadır. Evlilik kararı almaları ile başlayan süreçte ortak bir yaşama adım atan bireyler memnuniyet düzeyleri doğrultusunda aile birliğinin devamı için etkili kararlar verebilmektedirler. Çocuk sahibi olmaları ile devam eden evlilik sürecinde birçok değişken eşlerin çocuk yetiştirme anlayışlarında etkili olacaktır. Çocuk sahibi olmak da eşlerin evlilik uyumlarını karşılıklı olarak etkileyen bir unsurdur. Çocuk sahibi olmanın farklı dinamikleri üzerinde çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Şendil ve Korkut (2008) çeşitli demografik özelliklerin evli çiftlerdeki çift uyumu ile ilişkisini araştırdıkları çalışmalarında çocuk sayısı ile çift uyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğunu belirlemişlerdir. Öte yandan çocuk sayısının evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşan araştırma sonuçları da mevcuttur (Yalçın, 2014; Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002; Demiray, 2006; Şentürk, 2013).

Çiftlerin evlilik uyum düzeyleri olası bir kriz durumuna yaklaşma biçimlerini, problem çözmeye yönelik girişimlerini, stresle başa çıkabilmelerini, ifade becerilerini ve birçok değişkeni etkilemekte ve çocukların yetiştirilme süreçlerinin şekillenmesinde etkin rol oynamaktadır. Çocukların aile ortamlarında özellikle ebeveynleri ile olan etkileşimleri neticesinde ilk sosyal temasları deneyimlemeleri, iletişim kalıplarını öğrenmeleri ve kullanmaları, sorun çözme yaklaşımları geliştirmeleri, empati becerileri kazanmaları, kendilerini ifade edebilmeleri gibi kritik adımları sağlanmakta veya eksik kalmakta; bu durumun sonucunda da çocuklar ilerleyen yaşamlarında ailelerinden aldıkları temelin üzerine çevresel etmenleri de

ekleyerek toplumsal düzenin devamını sürdüren yetişkinler olarak geleceği şekillendirmektedirler. Bu sebeple evlilik uyumu ve çocuk kavramları analiz edilmesi gereken önemli iki değişkendir. Bu doğrultuda yürütülmüş çeşitli araştırmalar mevcuttur. Yaşar (2009), ilköğretime devam eden öğrencilerin anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeyinin annenin evlilik doyumu ve evlilik uyumu düzeyi ile ilişkisini incelediği çalışmasında evlilik uyum düzeyleri yüksek annelerin çocuklarının anneleri ile olan ilişkilerini kabul edici olarak algılama düzeylerinin de yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Evlilik kararı alan çiftlerin ortak bir yaşama adım atmaları onlara beraberinde karşılaşılabilecek problemler karşısında da ortak tutum sergilemelerini gerektiren pek çok ortam hazırlayacaktır. Bireylerin problem çözme becerileri, çeşitli durumlar karşısında verecekleri tepkiler, iletişim şekilleri ve birçok kritik nokta evlilik öncesi sahip oldukları ilişki standartlarını evlilik sürecinde değişime zorlayabilmektedir. Eşler arasında anlaşmazlığa sebebiyet verebilecek konular, durumlar, tercih ve davranışlar çatışma yaşanmasına ortam hazırlayabilmektedir. Evlilik çatışması ile çeşitli dinamiklerin ilişkisini inceleyen birçok araştırma yapılmıştır. Evlilik çatışmasının çeşitli demografik özellikler açısından incelendiği çalışmaların (Şendil ve Korkut, 2008; Ülker, 2011) yanında eş çatışmasının çocuk eksenli olarak yürütüldüğü araştırmalar da mevcuttur.

İlk sosyal ortamı aile olan çocuk ilk davranış kalıplarını ebeveynlerini gözlemleyerek öğrenir. İlerleyen yaşamında karşılaşılabilecek pek çok durumun örneğini aile ortamında yaşayarak ilgili durumlarda sergileyeceği tutumlar ve kullanacağı iletişim yöntemlerini de bu şekilde kavrar. Sağlıklı iletişim kurabilen, kendini ifade etme becerisini kazanmış, olası problem durumunda sağduyulu yaklaşabilen, karşısındaki kişinin duygularına anlayış gösterebilen, empati becerisi gelişmiş ebeveynler ile büyüyen çocuk benzer anlayışa ve davranış şekillerine sahip olacaktır. Ebeveynlerinin anlaşmazlık durumlarına, çatışma çözme becerilerine veya kaçınma davranışlarına tanık olan çocuklara ait birçok değişken bu çeşitlilikten etkilenecektir. Bu konuda yürütülmüş çeşitli çalışmalarda evlilik çatışması ile çocukların sosyal uyumu ve sosyal becerileri (Güngören 2011; Turan, 2014; Peksaygılı ve Güre, 2008), nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik doyumlarına ilişkin görüşleri ve evliliğe dair değerlendirmeler (Günay, 2007), çocukların davranış ve uyum problemleri (Şirvanlı, 1999; Kızıldağ ve Şendil, 2006; Güven, 2013; Sakız, 2011)

arasındaki ilişkilerin yanında çocukların ebeveynlerinin evlilik çatışmasını algılayışları (Şendil, 1999), 9-12 yaş çocuklarının evlilik çatışması algısı ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkide ebeveyn tutumlarının etkisi (Hoşcan, 2010), annelerin evlilik çatışması çözüm stillerinin çocuklarının çatışmayı algılamasındaki biçimleyici rolü (Bulduk, 2015) incelenmiştir.

Bireylerin evlilik beklentilerinin karşılanma oranı elde edecekleri mutluluk ve tatminlerini etkileyecektir. Evlilik sürecinden sonra yaşanacak tüm olumlu ve olumsuz gelişmelerin yansıması çocukta görülebilecektir. Çağdaş psikoloji tarihine bakıldığında kişilik gelişiminin tüm yaşam sürecini kapsadığı kabul edilse de özellikle çocukluk çağının bu süreçte temel ve kritik bir dönem olduğu bir gerçektir. Bu dönemde bir çocuğun sevgi, ilgi ve güven ihtiyaçlarının karşılanma düzeyi yaşantısının devamında sergileyeceği gelişimi doğrudan etkilemektedir (Yavuzer, 1994, s.11).

Literatürde daha önce yapılan araştırmalarda aile ve evlilik ile ilgili kavramlar analiz edilmiştir. Dell(1982), “nedensellik” kavramı yerine “uyum” kavramının kullanılmasını uygun bulmuştur. Uyumu basit düzeyde aile sistemi içindeki davranışların birbirleri ile belirli noktalarda örtüşmesi, birbirlerinin devamı niteliğinde özellikler sergilemesi şeklinde yorumlamıştır. Öte yandan nedensellik kavramını uyumun gözlenebilen bir değerlendirmesi olarak nitelemiştir. Örneğin; “İlişkilerinde ve aile içinde problemleri davranış sergileyen sorunlu bir ebeveyn çocuklarını da olumsuz yönde etkiler” şeklinde bir örnek verilebilir (Akt: Gülerce,1990, s.57).

Evlilik süreci ile değişim yaşayan bireyler devamında anne-baba olduklarında çocuk yetiştirme sürecinde evliliklerine ve birbirlerine karşı olan tutumlarını çocuklarına yansıtacaktır. Tüm toplumların evlilik süreci ile sağlıklı bireyler yetiştirme amacı göz önüne alındığında toplumda yaşanan çözümlerin sebeplerinin temelinde aile ve çocuk yetiştirme süreçlerinin önemli etkisi olduğu görülecektir. Farklı sosyodemografik özelliklere sahip çiftlerin yetiştirdikleri çocuklarda benzeri ve farklı çeşitli problemlerin var olması bireylerin evlilik dinamiklerinin sosyodemografik etkenlerin yanına çeşitli değişkenlerin de etkisi ile şekillendiğini düşündürmektedir. Evlilik dinamiklerinin ve devamında çiftlerin çocuk yetiştirme

süreçlerini etkileyen değişkenlerin neler olduğu ile ilgili çeşitli çalışmalar yürütülmüştür.

Evlilikte eşlerin kurduğu bağ, ilişkinin niteliği ve gidişatının şekillenmesinde rol oynamaktadır. Dolayısı ile eşler arasında oluşan bağ, çocukların aile ilişkisine aidiyetleri ve yaklaşımları açısından önemli bir unsurdur. Bu kavramlar üzerine yürütülmüş çeşitli araştırmalarda evlilik uyumu ile bağlanma stilleri (Erdoğan-Taycan ve Çepik Kuruoğlu, 2013; Açık, 2008; Erişti, 2010; Bozkurt, 2014), anne-babanın bağlanma stilleri, anne-baba tutumları ve çocuklarındaki davranış problemleri (Bolattekin, 2014), evliliklerinde sorun yaşayan bireylerin bağlanma stilleri ve erken dönem uyumsuz şemaları (Arı, 2015), ebeveyni boşanmış bireylerde benlik saygısı, yalnızlık ve bağlanma stilleri (Ünlü, 2015) arasındaki ilişkiler incelenmiştir.

Bireylerin doğdukları andan itibaren aile başta olmak üzere içinde buldukları çeşitli sosyal ortamlar, etkileşim yaşadıkları kişiler, kişisel özellikleri, kültürel ve dini nitelikleri, ilgi alanları, beklentileri gibi birçok değişken romantik bağ kuracakları partnerlerini seçmelerinde ve devamında evlilik kararı almalarında etkilidir. Kişilerin evlilik kararı almalarında birbirleri ile paralel noktaların olmasının yanında bireysel farklılıkların da varlığı yadsınamaz bir gerçektir. Bebeklikten itibaren bulunduğu ortama ait olma, kendini güvende hissetme eğilimi zaman ilerledikçe kişinin çocukluk, ergenlik ve yetişkinlik dönemlerinde ilişkilerinde arayacağı temel ihtiyaçlarından olmaya devam edecektir. Bireylerin hissettikleri yalnızlığın olumlu eksen de mi yoksa olumsuz boyutta mı algılanıp yaşandığı kişinin deneyimlerine bağlı olarak belirlenmektedir.

Literatür incelendiğinde yalnızlık kavramı ile ilgili yapılmış olan çalışmaların büyük çoğunluğunun lise ve üniversite dönemindeki bireyler üzerinden yürütüldüğü belirlenmiştir (Köse, 2009; Gümüş, 2000; Şentürk, 2010; Haskan, 2009; Yücel, 2009; Sarıçam, 2011; Oruç, 2013; Kılıç, 2014; Şişman, 2014; Kılıç, 2015; Derdiyok, 2015; Yalçın, 2015). Bireylerin yalnızlık algılarının evlilik ilişkilerine ve çocuk sahibi olmaları ile birlikte çocuk yetiştirme süreçlerine dolayısı ile çocuğun psikolojik ve sosyolojik gelişimine de etkisi olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda yürütülmüş çeşitli araştırmalarda boşanmış ve boşanmamış ebeveynine sahip ergenlerde yalnızlık, yaşam doyumu, sosyal destek ve çeşitli değişkenler (Akyol,

2013), engelli çocuğa sahip olan ve olmayan annelerde aile işlevlerini algılama ile yalnızlık düzeyleri (Sarıhan, 2007), anne-babası boşanmış ergenlerde yaşam doyumu ve yalnızlık (Altundağ, 2013), üniversite öğrencilerinde intihar olasılığı ebeveyn kabul reddi, yaşam amaçları ve yalnızlık (Aslan, 2014), yetişkinlerde yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleri ile aile işlevleri (Galioglu, 2014) incelenmiştir. Çalışmaların değişkenleri analiz edildiğinde ebeveynlerin yalnızlık algıları paralelinde çeşitli ailevi değişkenlerin yanında çocukların yalnızlık algıları ve ilgili değişkenlerin çalışmaların konusu olarak belirlendiği fark edilecektir. Eşlerin yalnızlık algılarının çocuk yetiştirme süreçlerine etkisinin olup olmadığı, etkisi olması durumunda hangi yönde, ne şekilde yansıdığına dair çalışmaların artırılması elde edilen veri sayısını ve niteliğini artıracaktır.

Evlilik süreci birçok farklı dinamikten beslenirken, çiftlerin bireysel ihtiyaçları, mutlulukları, endişeleri, ilgileri, ruhsal değişimlerini ilişkilerine yansıtmaları ile ortak yaşamlarını şekillendirmektedir. Eşlerin evlilik uyumları ile çatışma biçimleri birbirini etkilerken var olan çatışma da eşlerin depresyon eğilimlerini artırmaktadır (Kahveci, 2016). Eşlerin çatışma ile başa çıkabilme becerileri, evlilik uyumlarını etkileyebilmektedir ve bireysel olarak mutlu olma durumları da etkilenmektedir. Böyle bir ortamda yetişen çocukların da ebeveynlerinden etkilenmeleri doğrudan veya dolaylı olarak gerçekleşecektir. Kişilerin evlilik ikliminde hissettikleri, kullandıkları problem çözme becerileri ve iletişim kaynakları çocuklarına karşı kullanacakları tutumların şekillenmesinde etken rol oynayabilmektedir.

Evlilik sürecinin geçirdiği dalgalanmalar ve değişimler eşlerin kişisel beklentileri, söz konusu beklentilerin karşılanma durumu ve iletişimleri çerçevesinde gerçekleşmektedir. Eşlerin yaşadığı zorluklar, birbirlerine yansıtma ve sorunu ortadan kaldırmak adına attıkları adımlar evlilik yaşantılarını da paralel şekilde etkilemektedir. Eşlerin içinde bulunduğu her durum ve durumdan dolayı oluşabilecek olumlu olumsuz her türlü duygu yoğunluğu aile iklimindeki her bireyi etkilemektedir. Evlilik sürecini şekillendiren tüm dinamiklerin eşler ile birlikte sahip oldukları çocukların yetiştirilme sürecini de şekillendirdiği göz önüne alınırsa söz konusu dinamiklerin gelişim sürecini ve etki alanlarını incelemek toplumumuzdaki

aile anlayışını ve çocuk yetiştirme algılarını çözümlmek adına ihtiyaç duyulan bilgilerin elde edilmesi için doğru olacaktır.

Çocuk yetiştirme tutumları üzerine yürütülmüş çalışmalar incelendiğinde çeşitli değişkenlerin ebeveynlerin sergiledikleri yaklaşımlar ile ilişkili ve söz konusu tutumların da çocukların yaşamlarında etken olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmalardan bazılarında annelerin çocuk yetiştirme tutumlarında sosyodemografik değişkenlerin yanında çocuk yetiştirme süreci hakkında bilgi sahibi olmanın da etkili olduğu (Şanlı, 2007); kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan ebeveynlerin farklı tutumlar sergiledikleri ve eğitim düzeyinin artmasının demokratik tutumları arttırdığı (Özyürek, 2004); öğrencilerin algıladıkları ebeveyn tutumları ile çalışma alışkanlıkları ve akademik durumları arasında ilişki olduğu (Aydiner, 2004); davranış problemleri üzerinde ebeveyn tutumlarının yordayıcı olduğu (Derman ve Başal, 2013); annelerin empatik beceri düzeyleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı ilişki olduğu (Uçmaz-Halıcıoğlu, 2004); çocukların benlik saygıları ile algıladıkları ebeveyn tutumları arasında ilişki (Tunç ve Tezer, 2006); üstün zekanın yordayıcısı olarak çocuk yetiştirme tutumları (Afat, 2013); çocukların oyunlarda üstlendikleri roller üzerinde çeşitli anne-baba tutumları (Başal ve diğ., 2014); ekonomik durumun tutumlar üzerinde yordayıcı olduğu (Pekşen-Akça, 2012) sonuçlarına ulaşılmıştır.

Çocuk yetiştirme tutumlarının şekillenmesinde kadın ve erkeğin evlilik kavramına bakış açıları, evlilikleri ve eşleri ile ilgili memnuniyet düzeyleri, evliliklerinde eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlıklar, kendilerine dair yalnızlık algıları ve eşlerin birbirlerine bağlanmalarının etkili olabileceği düşünülmektedir. Evlilik ve aile ile ilgili olarak yapılacak olan araştırmaların “çocuk yetiştirme” odağında devam ettirilmesi günümüzde özellikle eğitim kurumlarında sıklıkla karşılaşılan problemleri davranış sergileyen çocukların aileleri ile olan iletişimlerinin arka planında ne gibi gelişmelerin var olabileceğine dair bilgilere ulaşılması hususunda olumlu bir katkı olacaktır. Yalnızca problemleri davranış sergileyen çocuklar değil belli hususlarda müdahale edilmesi gereken tüm çocuklar adına alanda çalışan psikologlar, çocuk psikiyatrisi uzmanları, psikolojik danışmanlar adına ilgili araştırma sonuçları oldukça faydalı bilgi akışı sağlayacaktır. Bu sebeple bu araştırmada “Evli ve çocuklu

bireylerin evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyleri ve yalnızlık düzeyleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki” incelenecektir.

1.2.Amaç

Araştırmanın temel amacı evli ve çocuklu çiftlerin evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyleri ve yalnızlık düzeyleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç ile aşağıdaki problem cümlesi ve alt problemler oluşturulmuştur.

1.3.Problem Cümlesi

Evli ve çocuk sahibi çiftlerde evlilik ilişkisini belirleyen evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyi ve yalnızlık boyutları ile çocuk yetiştirme tutumu arasında ilişki var mıdır?

1.4.Alt Problemler

1.4.1.Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu ile çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.1.a. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu ile aşırı annelik boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.1.b. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu ile demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.1.c. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu ile ev kadınlığını reddetme boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.1.d. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu ile geçimsizlik boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.1.e. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumu ile baskı ve disiplin boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.2. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik çatışması ile çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.2.a. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik çatışması ile aşırı annelik boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.2.b. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik çatışması ile demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.2.c. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik çatışması ile ev kadınlığını reddetme boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.2.d. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik çatışması ile geçimsizlik boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.2.e. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin evlilik çatışması ile baskı ve disiplin boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.3. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin yakın ilişki düzeyi ile çocuk yetiştirme tutumu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.3.a. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin yakın ilişki düzeyi ile aşırı annelik boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.3.b. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin yakın ilişki düzeyi ile demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.3.c. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin yakın ilişki düzeyi ile ev kadınlığını reddetme boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.3.d. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin yakın ilişki düzeyi ile geçimsizlik boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.3.e. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin yakın ilişki düzeyi ile baskı ve disiplin boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.4. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin yalnızlık düzeyi ile çocuk yetiştirme tutumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.4.a. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin yalnızlık düzeyi ile aşırı annelik boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.4.b. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin yalnızlık düzeyi ile demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.4.c. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin yalnızlık düzeyi ile ev kadınlığını reddetme boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.4.d. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin yalnızlık düzeyi ile geçimsizlik boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.4.4.e. Evli ve çocuk sahibi çiftlerin yalnızlık düzeyi ile baskı ve disiplin boyutu arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

1.5. Önem

Evlilik kurumu toplumun temelini oluşturan ailenin başlangıç noktası olması sebebiyle üzerinde önemle durulması gereken hassas bir kavramdır. Geçmişten günümüze toplumların gelişiminde, değerlerinin oluşturulmasında ve zaman zaman da birtakım meselelerde çözümler yaşanmasına temel teşkil eden evlilik kavramı üzerinde birçok araştırma yapılmıştır.

Özellikle son dönemlerde evlilik kavramı temel düzeyde aynı kalsa da değişen ve gelişen dünyada kendisi de değişimden etkilenmiştir. Kadın ve erkeğin toplum içindeki rol ve görev tanımlarının farklılaşması, bireylerin evlilik kavramına bakış açılarının değişmesi, kadının iş hayatında daha etkin var olması ve daha birçok faktör evliliklerde kaçınılmaz değişimlere sebep olmuştur. Tüm bunların akabinde söz konusu evliliklerde yetiştirilen çocukların bu süreçte evlilik içindeki dinamiklerden ne şekilde etkilendikleri de araştırmalarda cevabı aranan problemlerdendir. Bu çalışmada temel hedef evliliğin gidişatını etkileyen değişkenlerin, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisinin belirlenmesidir. Evlilikte çiftler arası uyum düzeyinin, evlilikte yaşanmış olması muhtemel çatışma düzeyinin, bireylerin yakın ilişki düzeyleri ve yalnızlık düzeyleri ile ilişkileri ve tüm bu değişkenlerin ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile olan ilişki düzeylerinin boyutu bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Planlanan bu çalışma ile daha önce yapılmış olan araştırmalara bir yenisi daha eklenecek ve çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen değişkenler ile ilgili sahip olunan bilgiler çeşitlendirilecektir. Elde edilen bulguların aile danışmanlığında çalışılan gruplar hakkında daha ayrıntılı bilgi vermesi ve sonrasında yapılacak çalışmalara da katkı sağlaması beklenmektedir.

1.6.Araştırmanın Sayıtları

Örnekleme grubunu oluşturan çiftlerin araştırmada kullanılan kişisel bilgi formuna ve ölçeklere doğru ve içten yanıtlar verdikleri kabul edilmiştir.

1.7. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Araştırmadan elde edilen bulgular 180 evli bireye genellenebilir.
2. Araştırmada incelenen evli bireylerin evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyi, yalnızlık uyumu ve çocuk yetiştirme tutumları değişkenleri çalışmada kullanılan ölçeklerin ölçtüğü niteliklerle sınırlıdır.

1.8.Tanımlar

Evlilik: Aile kurma amacı ile bir araya gelmiş iki insanın ortak bir hayat geçirme ideali ile kendileri ve doğacak çocukları için sorumluluk almayı kabul ettikleri, farklı toplum ve kültürlerde değişik özellikler gösterebilen, alt sistemlere sahip evrensel bir kurumdur (Saxton,1982:216, Akt: Yalçın,2014, s.250).

Evlilik uyumu: Çeşitli araştırmacılar tarafından çiftlerin evliliğini sürdürmesi için gerekli olan, bireylerin zamanla birbirlerine uygun olarak değişim yaşamaları ile çıkabilecek problemlerin ortak yöntemlerle çözülebilmesi olarak tanımlanmıştır (Şener ve Terzioğlu, 2008, s.2).

Çatışma: Kişilerin birbirleri ile örtüşmeyen istekleri, ihtiyaçları ve beklentileri neticesinde ortaya çıkan kargaşa hali, kişilerarası bir yaşantı (Erok, 2013).

Yakın ilişki düzeyi: Çiftlerin ilişkilerinde yaşadıkları duygusallık, ilişkideki romantizm içeriği.

İKİNCİ BÖLÜM

ALANYAZIN

2.1. Evlilik Uyumu

Evlilik farklı kültürlerde çeşitli yönlerden benzerlikler ve farklılıklar barındıran bir kavramdır. Evlilik konulu araştırmalarda evlilik uyumu oldukça fazla incelenmiş, birçok araştırmanın konusu olmuştur (Güngör ve İlhan, 2008, s.98). Bunun sebeplerinden biri evlilik uyumu kavramının çiftlerin aile içi ve aile dışı ilişkilerini belirlemede etkin bir faktör olmasıdır (Fışiloğlu, 1992, s.16).

Evlilik bireylerin hem fizyolojik hem de duygusal ihtiyaçlarını karşılayan toplumsal bir kavramdır. Tarihsel sürece bakıldığında evlilik yaklaşık 4000 yıllık toplumsal bir kavram olduğu görülebilir. Karı-koca ve anne-baba olma ihtiyacına dair ilk etkileşimler M.Ö 2000 yılında Roma'da yaşanmıştır (Kumanlı-Güneş ve Özen, 2011, s.11).

Gelişen ve değişen zamanla birlikte “evlilik” kavramı her kültür içinde kendine uygun yönere doğru dönüşerek günümüz anlayışına ulaşmıştır. Günümüzde algılanan modern evlilik kavramında çiftlerin başlıca beklentileri eş seçiminde özgürlüktür. Bireysel özellikler, algılar, hayata dair planlar kişileri idealize edilmiş evlilik beklentisini karşılamaya en yakın partner seçimine götürmektedir. Çiftlerin evlilik yaşantılarında doyurulmasını bekledikleri bir diğer temel husus ilişkide özgürlüktür. Bireyler evlilik öncesi alışkanlıklarını, yaşam rutinlerini eş olarak seçtikleri kişilerle başladıkları yeni yaşamlarında küçük değişimlerle de olsa devam ettirme arzusu taşımaktadırlar. Cinsellikte eşitlik, çiftlerin ortak hayat anlayışlarında denklik beklentilerinin yansımasını görmeyi umdukları en somut kavramlardır. Evlilik ilişkisinin en hassas noktası olan romantizm kavramı da modern evlilikle anılan bir diğer özelliktir. Evlilik kavramı günümüzde giderek bireyselleşmektedir ve çiftler birbirlerini daha çok kontrol etmek istemektedirler. Bu noktada ilişkide baskın taraf olma çabası ile çevreden gelen yönlendirmelerin de etkisi ile çiftlerin evlilik algıları etkilenmekte ve bir noktada evlilik uyumları bozulmaktadır. Çiftlerin evlilik

kararı almalarında tek etken duygular değildir. Kişilerin bağlı bulunduğu kültürden, çevreden getirdikleri birtakım gelenekler ve uygulanması gereken mecburiyetler vardır. Evlilik uyumu genel olarak söz konusu duygusal ve mantıksal yönlerin dengeye ulaşması olarak tanımlanabilir. Evlilik tamamıyla bu kavramların birinin üzerinde yükselmiş, bir diğeri ihmal edilmiş veyahut ortadan kaldırılmışsa uyumun bozulması kaçınılmaz olacak ve çatışmalar ortaya çıkmaya başlayacaktır (Tutarel-Kışlak, 1999, s.50-51).

Evlilik uyumu ile ilgili araştırmacılar tarafından çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Nelson-Jones (1986), yalnızca evlilik ilişkisini değil tüm insan ilişkilerini değerlendirerek dört temel aşamaya ayırmıştır. İlişkilerin başlama safhasından sonra geliştirme aşaması ile devam ettiğini, -evlilikler için yüksek uyum gerektiren-sürdürme aşamasının devamında evlilik uyumu yüksek olan çiftlerde yalnızca eşlerden birinin ölümü ile sona erebilecek olan sonlandırma aşamasının olduğunu belirtmiştir. Spanier (1976), evli çiftlerin zaman içerisinde değişen koşullara uyum sağlamalarını ve benzer özelliklerde değişim göstermelerini evlilik uyumu olarak tanımlamıştır. Sabatelli (1988), eşlerin iletişim kurabildiği, evliliğin temel alanlarında büyük çatışmaların yaşanmadığı, ortak ve akılcı yöntemlerin kullanılarak anlaşmazlıkların çözülebildiği evlilikleri uyumlu evlilik olarak nitelendirmiştir (Akt: Şener ve Terzioğlu,2008, s.2).

Akar ve diğerleri (2005a), birbirleri ile sağlıklı iletişim kurabilen, yaşadıkları problemlere etkin çözümler getirebilen, evlilik hayatlarında ortak sorumluluk alabilen çiftlerin evliliğini uyumlu evlilik olarak nitelendirmişlerdir.

Halford, Kelly ve Markman (1997), evlilik uyum düzeyleri yüksek olan çiftlerin dört ortak özelliğe sahip olduklarını belirtmişlerdir. Evlilik uyumu yüksek olan çiftlerin diğer çiftlere oranla olumlu ve işlevsel zaman geçirdikleri belirlenmiştir. Bu çiftlerin iletişimlerinin etkili olması ve dolayısıyla olası çatışmalara etkin çözümler getirebilmeleri bir diğer özellikleridir. Evlilik uyum düzeyi yüksek olan çiftler birbirlerine karşı olumlu ve nispeten daha çok hata kaldırabilir tutuma sahiptirler. Son olarak da evlilik uyum düzeyi yüksek çiftlerin genel olarak ilişkileri ve eşleri ile ilgili olumlu inanç ve algılara sahip oldukları belirtilmiştir (Akt: Tolun,2015, s.14).

Locke (1968), çiftlerin çatışmalardan uzak durduğu, var olan anlaşmazlıklara çözüm bulabildikleri, birbirleri ile sağlıklı iletişim kurabildikleri ve değişime adapte olarak memnuniyet duydukları evlilikleri uyumlu evlilik olarak tanımlamıştır (Akt: Kublay, 2013, s.21).

Gottman (1996), yaptığı çalışmalarda evlilik uyumunu artıran faktörleri sıralamıştır. Bu faktörlerden ilkinin “bütün taşları dökmek” şeklinde belirlemiştir. Araştırmacı birbirleri ile zihinlerinden geçen her şeyi paylaşmayan çiftlerin daha mutlu olduklarını saptamıştır. Gottman (1996), ikinci faktörü “yumuşak tartışmalar” olarak nitelemiştir. Çatışma esnasında yüksek ses yerine karşı tarafta savunmaya sebebiyet vermeyecek yumuşak bir ses tonu kullanmanın tartışmaların büyümesini engelleyeceği belirlemiştir. Gottman(1996) “esnek planlar” biçiminde belirlediği diğer unsur kadınların planlarını eşlerine göre esnetmekte erkeklerden daha başarılı olması şeklinde açıklamıştır ve ilişkilerinde planlarını esnetebilen çiftlerin evlilik uyumlarının daha yüksek olduğunu ifade etmiştir. “Prensip sahibi olmak” şeklinde ifade edilen bir diğer faktörde ilişkinin başından itibaren çiftlerin birbirlerinin olumsuz etkileşimlerine karşı tolerans geliştirmelerinin uzun dönemde evlilik uyumu üzerinde olumlu etki gösterdiği belirtilmiştir. Son olarak mutlu çiftlerin tartışmalar esnasında ufak tedbirlerle tartışmayı her iki tarafın da duygusal olarak etkilediği ortak bir noktaya çekerek “bakım onarım çalışmaları” ile tartışmanın etkisinin azaltıldığı belirtilmiştir (Akt: Çavuşoğlu, 2011, s.7-8).

2.1.1. Evlilik Uyumu ve Bazı Değişkenlerin İlişkisi

Evlilik ile ilgili yapılan araştırmalarda salt evlilik kavramı değil bağlantılı bulunduğu diğer etkenler de incelenmiştir. İnsan hayatında etkili olan birçok unsur dolaylı veya doğrudan kişilerin evlilik yaşantılarını da etkiler. Spainer (1979), evlilik kalitesi yüksek çiftlerin sahip olduğu nitelikler arasında uyum düzeylerinin iyi olması, sağlıklı iletişim, yüksek mutluluk ve memnuniyet düzeyi ile yüksek evlilik doyumunu sıralamıştır (Akar ve diğer., 2005a, s.40).

Tynes (1990), çalışmasında eğitim düzeyinin evlilik uyumunda etkili olduğu sonucuna ulaşmıştır. Eğitim düzeyi yükseldikçe eşler arasında karşılıklı anlayışın arttığı, kişilerin kendilerini ifade becerilerinin geliştiği ve dolayısıyla problemlere

daha akılcı çözümler getirilebildiği gözlenmiştir (Akt: Yalçın, 2014, s.256). Fışıloğlu (1992), lisansüstü öğrencilerinin evlilik uyumlarını araştırdığı çalışmasında çiftlerin eğitim düzeylerindeki yakınlığın evlilik uyumlarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır.

Bireylerin sosyal yaşantıları evliliklerini etkileyen önemli bir unsurdur. Brehm ve arkadaşları (2000), çiftlerin eş seçiminde kendileri ile ortak yönlere sahip kişilere yönelmelerinin arkadaşlık ilişkileri için de geçerli olduğunu belirtmişlerdir (Akt: Taylor, Peplau ve Sears, 2010, s.249). Knox (1972), olumlu arkadaşlık ilişkilerinin çiftlerin evlilik uyumları üzerinde etkili olduğunu yaptığı çalışmada belirlemiştir. Kişilerin sosyal hayatlarında sahip oldukları arkadaşlarının varlığı duyguların paylaşımını sağlama, bireylerin yalnızlığını azaltma, memnuniyet ve mutluluğunu artırma yoluyla evlilik uyumunu olumlu yönde etkilemektedir (Akt: Şener ve Terzioğlu, 2008, s.4).

Köknel (1993), eşlerin hem evlilik öncesindeki alışkanlıklarını devam ettirmek hem de eşleri ile bütünleşmek, anlaşmak eğiliminde olduklarını dile getirmiştir. Evlenen, aile oluşturan eşlerin bu bağlamda yeni yaşamlarında ortak bir sistemin üyesi olma yolunda ortak amaçlar, idealler, alışkanlıklar geliştirdiklerini, özveride bulduklarını, diğer taraftan birbirlerinin farklılıklarına saygı ve anlayış göstererek her birinin bu düzende alt sistem olduklarını kabul ettiklerini belirtmiştir. Bu noktada söz konusu algının yerleşmesinde kilit kavram empatidir. Evlilik uyumu ve empati arasındaki ilişkiyi inceleyen birtakım çalışmalar yapılmıştır. Franzoi ve arkadaşları (1985), bireylerdeki empati düzeyinin evlilikte yaşanan çatışmaları azaltma, problemlere çözüm yolu sunma ve evlilik uyumunu artırmada etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır (Akt: Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002).

Evlilik uyumu konulu yapılan çalışmalarda son yıllarda araştırılan bir diğer faktör de mizahtır. Güngör ve İlhan (2008), evlilik uyumu ve mizah tarzları arasındaki ilişkiyi incelemişler ve yürüttükleri çalışmalarında iki kavram arasındaki ilişki düzeyi kadınlarda daha yüksek sonuç vermiştir.

Yapılan araştırmalarda evlilik süresinin uyum üzerinde etkisinin yıllar içerisinde farklı sonuçlar verdiği belirlenmiştir. Yıllar içinde bireylerin algıladığı uyum düzeyinde değişimler yaşandığı gözlenmiştir. Spainer, Lewis ve Cole (1975)

evlilik süresi konulu yürüttükleri çalışmalarında çiftlerin evlilik süresi uzadıkça, ilerleyen yıllarda evlilik uyumlarının arttığı sonucuna ulaşmışlardır (Akt: Yalçın, 2014, s.257).

Çiftlerin evlenme biçimleri evlilik uyumlarını etkileyen bir unsurdur. Evlilik öncesinde geçirilen süre ve bu sürenin niteliği, kişileri evlilik kararına götüren sebeplerin benzerliği, çevrelerinden özellikle de ailelerinden gelen tepkilerin niteliği bireylerin ilerleyen dönemde evlilik uyumlarına yansıtacaktır. Tolan (2015) yaptığı çalışmada evlenme biçimlerinden flört etme ve görücü usulü evlenmenin çiftlerin uyum düzeyi hakkında farklı sonuçlar verdiğini belirlemiştir. Flört sürecini yaşadıkdan sonra evlenen çiftlerin görücü usulü ile evlenen çiftlere göre daha yüksek evlilik uyumuna sahip oldukları saptanmıştır.

Bıyıkoglu (2012), mükemmeliyetçilik ve evlilik uyumunu araştırdığı çalışmada kendilerine dair yüksek mükemmeliyetçi niteliklere sahip bireylerin uyum puanlarının, düşük mükemmeliyetçilik niteliklerine sahip bireylere oranla daha yüksek sonuç verdiğini belirlemiştir. Bu sonuç ile kişilerin yüksek motivasyon kaynağı olan mükemmeliyetçi tutumlarının evliliklerindeki mutluluk ve memnuniyet düzeyini etkilediği yorumu yapılabilir.

2.1.2. Evlilik Uyumu İle İlgili Ülkemizde Yapılan Araştırmalar

Evlilik uyumu ile ilgili ülkemizde çalışmalar yürütülmüştür ve incelemeler devam etmektedir. Toplumsal yapının temeli olan ailenin kurulmasına dair yapılmış ve yapılacak olan incelemeler değişen aile yapısını ve günlük yaşamdaki çocuk-ebeveyn ilişkilerini tahlil etmede önemli veri kaynağı sağlayacaktır.

Tutarel-Kışlak (1999), Locke ve Wallace tarafından geliştirilen Evlilikte Uyum Ölçeği'nin ülkemizdeki bilimsel araştırmalarda kullanılabilmesi amacı ile geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yürütmüştür. Bu amaçla evli 149 kadın ve evli 162 erkeğe Evlilik Uyum Ölçeği-EUÖ, Kişilerarası İlişkiler Ölçeği ve İlişkilerde Yükleme Ölçeği uygulanmıştır. Çalışmanın sonuçlarında Evlilik Uyum Ölçeği sonuçları orijinalinin iç tutarlık katsayısı ile uyumlu bulunmuş yapılan tüm

değerlendirmeler neticesinde Türkiye'deki bilimsel evlilik araştırmalarında kullanılmaya başlanmıştır.

Fışıloğlu (1992) lisans üstü öğrencilerin evlilik uyumlarını araştırmak amacı ile örneklemini State University of New York at Buffalo'da öğrenim gören 24 erkek ve 46 kadın öğrenciden oluşturarak çalışmasını yürütmüştür. Araştırmada Çift Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Çalışmada evlilik uyumu ile çeşitli değişkenlerin ilişkisi araştırılmıştır. Eğitim düzeyi değişkenine göre çıkan sonuçlar değerlendirildiğinde eğitim düzeylerinin birbirine yakınlığının çiftlerin evlilik uyum puanlarını olumlu etkilediği belirlenmiştir. Bir diğer faktör olan öğrencilerin tam zamanlı ve yarım zamanlı olarak değişen statüleri değerlendirildiğinde tam zamanlı öğrencilerin evlilik uyum puanlarının daha yüksek sonuç verdiği belirlenmiştir. Araştırmada irdelenen diğer demografik değişkenler ile evlilik uyum puanları arasında anlamlı sonuca ulaşılmamıştır.

Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002) empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisini araştırdıkları çalışmalarında 75 kadın ve 75 erkek katılımcıya Empatik Eğilim Ölçeği (EEÖ) ve Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ) uygulamıştır. Elde edilen veriler analiz edildiğinde demografik değişkenler ile mukayese edildiğinde empati değişkeninin cinsiyete göre farklı sonuç vermemekle birlikte evlilik uyumunu anlamlı ve olumlu düzeyde yordadığı belirlenmiştir.

Gürsoy (2004) kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisini incelediği çalışmasında 50 erkek ve 50 kadın katılımcıya Evlilik Uyum Ölçeği ve Beck Anksiyete Envanteri uygulamıştır. Ulaşılan verilerde kaygı faktörünün kadın ve erkeklerde ortak olarak evlilik uyumunu etkileyen bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Demografik değişkenler boyutunda sonuçlar incelendiğinde kadın ve erkek deneklerin sonuçları farklılaşmıştır. Demografik faktörlerden eğitimin kadınlarda evlilik uyumunu yorumlamada etkin bir değişken olduğu tespit edilmiştir. Veriler analiz edildiğinde kadınlarda eğitim seviyesinin artması ile evlilik uyum puanlarının da arttığı bulunmuştur. Erkeklerde ise demografik değişkenlerden çalışma durumunun evlilik uyumunu yordamada etkili sonuç verdiği belirlenmiştir. Toplanan verilere göre çalışan erkeklerde evlilik uyumu çalışmayan erkeklerin evlilik uyumuna göre daha düşüktür.

Şendil ve Korkut'un (2008), evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasını demografik özellikler açısından inceledikleri çalışmalarını 112 kadın ve 59 erkek katılımcı ile yürütmüşlerdir. Araştırmada Evlilik Çatışması Ölçeği, Çift Uyum Ölçeği ve demografik özelliklerin belirlenebilmesi için Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Toplanan veriler değerlendirildiğinde demografik değişkenlerden eğitim ve ekonomik durum ile çift uyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin düşük eğitim ve ekonomik durumlarının evlilik uyumlarını olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Araştırmada ulaşılan bir diğer netice de evlenme türlerinin evlilik uyumuna etkisidir. Anlaşarak evlenen çiftlerin evlilik uyumları görücü usulü evlenen çiftlerin evlilik uyumlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca çocuk sayısı ve çatışma düzeyinin artışı ile evlilik uyumu arasında negatif korelasyon tespit edilmiştir.

Sosyodemografik unsurlar ve evlilik uyumu konulu yapılan bir diğer araştırma da Yalçın (2014) tarafından yürütülmüştür. Yalçın (2014) kadınların evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikleri arasındaki ilişkileri araştırdığı çalışmasında 103 evli kadına Evlilik Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Veriler incelendiğinde çocuk sayısı ile evlilik uyum düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Aile tipi değişkeni de evlilik uyumu ile anlamlı düzeyde ilişki olmadığı neticesi vermiştir. Yaş değişkeni incelendiğinde 21-30 yaş aralığındaki kadınların evlilik uyum puanlarının 41 yaş üzeri kadınların evlilik uyum puanlarından düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Akar ve arkadaşları (2005b) cinsellik ve çift uyumu arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarını evlilik sorunları nedeniyle Evlilik Danışma Merkezi'ne (EDAM) başvuran ve mahkeme tarafından EDAM'a yönlendirilen iki grup evli çift ile genel popülasyondan daha önce herhangi bir psikolojik destek almamış olan bir evli çift olmak üzere üç grup çiftle karşılaştırmalı olarak yürütmüşlerdir. Veri toplama aracı olarak Çift Uyum Ölçeği ve eşlerin cinsel yaşamları ile ilgili soruları da içeren yarı yapılandırılmış sosyodemografik veri formu kullanılmıştır. Toplanan veriler analiz edildiğinde cinsel sorun açısından üç gruptan kontrol grubunda cinsel soruna sahip olmayan çift uyumu yüksek bulunmuştur. EDAM ve mahkeme grubundaki çiftler için cinsellik belirleyici ve anlamlı bir sonuç vermemiştir. Bu sonuç değerlendirildiğinde EDAM'a yönlendirilmiş ve mahkeme sürecindeki

çiftlerin daha yoğun problemleri sebebiyle cinsel sorunlarının evlilik uyumlarına etki hususunda diğer anlaşmazlıkları kadar etkin rolü olmadığı yorumu yapılabilir. Öte yandan ulaşılan bu sonuç cinsel sorunların bu çiftlerin evlilik uyumları üzerine hiçbir etkisi olmadığı şeklinde yorumlanmamalıdır.

Demiray (2006) evlilikte uyumu demografik özelliklere göre incelediği araştırmasında 51 evli çift ile çalışmış ve Çift Uyum Ölçeği ile demografik özellikleri içeren bilgi formunu kullanmıştır. Veriler analiz edildiğinde demografik özelliklerden yaş, evlilik süresi ve aile ziyaretleri ile evlilik uyum puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Fidanoğlu (2006) evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında evliliği 1-10 yıl arasındaki 225 evli çifte Çift uyum Ölçeği, Mizah Tarzı Ölçeği ve Spielberger Sürekli Kaygı Ölçeği uygulamıştır. Ulaşılan tüm veriler değerlendirildiğinde çiftlerin olumlu ve yüksek mizah algısına sahip olmalarının evlilik uyumlarına olumlu etkisi olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonucunda ulaşılan bir diğer bulgu ise erkeklerin kaygı durumunun evlilik uyumlarını yordamada anlamlı bir değişken olmasıdır.

Mizah ve evlilik uyumu ile ilgili bir başka çalışma Güngör ve İlhan (2008) tarafından yürütülmüştür. Güngör ve İlhan (2008) evlilik uyumu ve mizah tarzları arasındaki ilişkileri inceledikleri araştırmalarında 170 evli bireye Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) ve Mizah Tarzları Ölçeği (MTÖ) uygulanmıştır. Çalışma sonuçları analiz edildiğinde iki kavram arasındaki katsayı puanları kadınlarda daha yüksek çıkmıştır. Bu bağlamda mizah değişkeninin evliliklerinde erkeklere oranla kadınlar için daha hassas bir nokta olduğu, kadınların mizahi niteliklere daha çok önem verdikleri yorumu yapılabilir.

Tutarel-Kışlak ve Göztepe (2012) duygu dışavurumu, depresyon, empati ve evlilik uyumu arasındaki ilişkileri inceledikleri araştırmalarında 102 kadın ve 65 erkeğe Evlilikte Uyum Ölçeği, Duygu Dışavurum Düzeyi Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği ve Empati Eğilim Ölçeği uygulamışlardır. Araştırma verileri değerlendirildiğinde evlilik uyumu ile cinsiyet, yaş, evlilik yaşı, evlilik süresi, evlilik türü, eşin yaşı, gelir düzeyi, eğitim düzeyi ve çocuk sayısı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada incelenen depresyon değişkeni ile

evlilik uyumu arasında negatif korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Kişilerin depresyon puanları arttıkça evlilik uyum puanlarının düştüğü belirlenmiştir. Araştırmaya katılan bireylerden evlilik uyumları yüksek ve düşük olanlar arasında empati düzeyinde fark tespit edilmezken evlilik uyumu ile empati arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışmada duygu dışavurumunda duygusal tepki puanları ile evlilik uyumu arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Bu bağlamda bireylerin kendilerini eşlerine karşı olumlu ve sağlıklı iletişim kanallarıyla ifade etmelerinin evlilik uyumlarına olumlu yansıdığı söylenebilir.

Şener ve Terzioğlu (2008) arkadaşlık ilişkilerinin evlilik uyumu üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında 413 evli çiftte Çift Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Çalışma verilerine göre kadın ve erkeklerde kendi arkadaşları ve eşlerinin arkadaşlarına dair memnuniyetleri ve iyi olma halleri arttıkça evlilik uyumlarının arttığı sonucuna ulaşılmıştır.

Bıyıkoglu (2012) evlilik uyumunu mükemmeliyetçilik özellikleri, stresle başa çıkma stratejileri ve cinsiyet açısından incelediği çalışmasında örneklem grubunu 188 kadın ve 102 erkekten oluşturmuştur. Katılımcılara Çift Uyum Ölçeği, Çok Boyutlu Mükemmeliyetçilik Ölçeği, Stresle Başa çıkma Envanteri ve Kısa Semptom Envanteri uygulanmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen verilere göre kendilerine yönelik mükemmeliyetçi niteliklere sahip bireylerin evlilik uyum puanları kendilerine yönelik mükemmeliyetçi niteliklere sahip olmayan bireylerin evlilik uyum puanlarına göre daha yüksek bulunmuştur. Kişilerin işlerini yürütürken daha iyisini yapma, daha düzenli olma, daha sağlıklı ilişkiler kurma gibi içsel motivasyon kaynağı olan mükemmeliyetçilik tutumunun evlilik ilişkisinde uyum düzeyine de olumlu katkı sağladığı tespit edilmiştir. Çalışma sonuçları cinsiyet odağında incelendiğinde mükemmeliyetçi hedefler koyan kadınların mükemmeliyetçi hedeflere sahip olmayan kadınlara göre daha yüksek evlilik uyumuna sahip olduğu belirlenirken erkeklerde bu anlamda anlamlı bir veriye ulaşılmamıştır. Araştırmada çalışılan bireylerde problem odaklı başa çıkma stratejilerini kullanma oranı ile evlilik uyumu arasında olumlu bir korelasyon tespit edilmiştir. Evlilikte karşılaştıkları problemlere akılcı çözümler sunabilen bireylerin eşleri ile daha yüksek uyum düzeyine sahip oldukları belirlenmiştir.

Kahveci (2016) evli çiftlerde evlilik uyumu, evlilik çatışma biçimi ve depresyon düzeylerini değerlendirdiği araştırmasında örneklem grubunu 40 evli çiftten oluşturmuştur. Katılımcılara Evlilik Uyum Ölçeği, Evlilikte Çatışma Ölçeği ve Beck Depresyon Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma verilerinde çiftlerin evliliklerinde çatışma dereceleri ve depresyon düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yapılan çalışmada kişilerin çatışma şiddetleri arttıkça depresyon düzeylerinin arttığı ve evlilik uyum düzeylerinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Kublay' ın (2013) evlilik uyumunu değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelediği araştırmasında örneklem grubunu 452 evli birey oluşturmaktadır. Katılımcılara Evlilikte Uyum Ölçeği, Dilmaç ve Arıcağ Değerler Ölçeği ve öznel mutluluk ölçeği uygulanmıştır. Araştırmada özgürlük, romantik değerler, onur, maneviyat, entelektüel değerler, kariyer değerleri, toplumsal değerler, alçakgönüllülük, hoşgörü ile evlilik uyumu arasında olumlu bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yani söz konusu değerlere sahip olma ve ilgili değerlere hassasiyet gösterme oranı arttıkça kişilerin evlilik uyumları da artmaktadır. Araştırmadaki diğer değişken olan öznel mutluluk ile evlilik uyumu arasında da olumlu ilişki olduğu tespit edilmiştir. Kişilerin kendilerine dair algıladıkları mutluluk, huzur ve memnuniyet düzeyinin artması evlilik uyumlarını da olumlu düzeyde etkilemektedir.

Çavuşoğlu (2011) örneklemini 217 evli kişinin oluşturduğu çalışmasında bağlanma stilleri, evlilik uyumu ve aldatma eğilimi arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Katılımcılara İlişki Ölçekleri Anketi, Evlilik Uyum Ölçeği ve Aldatma Eğilimi Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma verileri incelendiğinde bağlanma stillerinin evlilik uyumunu yordamada anlamlı bir değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bir diğer değişken olan aldatma eğilimi ile ilgili veriler analiz edildiğinde evlilik uyumu ile olumsuz bir ilişki tespit edilmiştir. Kişilerin aldatma eğilimleri arttıkça evlilik uyumlarının azaldığı belirlenmiştir.

Özaydınlık (2014) evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilgiyi incelediği araştırmasını 100 evli çift ile yürütmüştür. Katılımcılara Evlilikte Uyum Ölçeği, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi ve Romantik İlişkilerde Adleryan Sosyal İlgi Ölçeği uygulanmıştır. Veriler analiz edildiğinde kişilik özelliklerinden dışadönüklük, yumuşak başlılık, sorumluluk ve

deneyime açıklık gibi olumlu unsurlar ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde ilişki tespit edilmiştir. Bir başka kişilik özelliği olan duygusal dengesizlik ile evlilik uyumu arasında ise negatif yönde ilişki tespit edilmiştir. Duygu değişimlerinin ani olduğu ve süreklilik arz ettiği kişileri evlilik uyumlarının düşük olduğu belirlenmiştir. Araştırmanın bir diğer boyutu olan romantik ilişkilerdeki sosyal ilgi ile evlilik uyumu arasında olumlu yönde ilişki bulunmuştur.

Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006) evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkileri incelediği araştırmasında 100 evli çiftten oluşan katılımcılara Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ), İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYÖ), İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ) uygulanmıştır. Ulaşılan veriler değerlendirildiğinde bağlanma biçimlerinden güvenli ve saplantılı bağlanma sergileyen bireylerin evlilik uyum puanları diğer bağlanma biçimlerine göre daha yüksek çıkmıştır. Bu alanda yapılan ve sonuçları farklı çıkan bir çalışma Turanlı (2010) tarafından yapılmıştır.

Turanlı (2010) orta yetişkinlikte evlilik uyumu ile benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında örneklemini 58 evli çiftten oluşmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (R-BSÖ), Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) ve İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA) kullanılmıştır. Toplanan veriler analiz edildiğinde katılımcıların evlilik uyumu ve benlik saygısı puanları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Benlik saygısı ve saplantılı bağlanma arasında negatif yönde korelasyon tespit edilmiştir. Ayrıca Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006) tarafından yürütülen çalışmanın sonuçlarından farklı olarak bu çalışmada saplantılı bağlanma düzeyi arttıkça evlilik uyumunun düştüğü belirlenmiştir.

Özer ve Cihan-Güngör'ün (2012) yükleme tarzları, bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerine göre evlilik uyumunu inceledikleri araştırmalarında çalışma grubu 57 kadın 67 erkek olmak üzere 124 evli bireyden oluşmaktadır. Çalışmada Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ), İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYÖ), Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) ve Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT) kullanılmıştır. Çalışma sonuçları değerlendirildiğinde evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Yükleme tarzlarından nedensel yüklemeye az

başvuran kadınların evlilik uyumları düşük çıkarken nedensel yüklenme davranışı sıklıkla sergileyen erkeklerin evlilik uyumları yüksek sonuç vermiştir.

Bağlanma stilleri ve evlilik uyumu ile ilgili bir başka çalışma da Yılmaz (2015) tarafından yürütülmüştür. Evli bireylerin bağlanma stillerinin, bireylerin umutsuzluk düzeyi ve evlilik uyumu üzerindeki etkisinin araştırıldığı çalışmada 147 evli bireye Beck Umutsuzluk Düzeyi Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri ve Evlilik Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Ulaşılan veriler analiz edildiğinde bireylerin umutsuzluk düzeyi puanları ile kaygı düzeyi puanları arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kaygılı bağlanma düzeyi ile evlilik uyumu arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre evli bireylerde kaygılı bağlanma arttıkça evlilik uyumu düşmektedir.

Bu çalışmanın ulaşmak istediği temel hedefi ile ilgili olan bir diğer önemli araştırma Yılmaz (2001a) tarafından yürütülmüştür. Yılmaz'ın (2001a) araştırmasının amacı eşler arasındaki uyum, anne-baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkilerin belirli yaş gruplarına göre incelenmesidir. Araştırmaya 103 kız ve 85 erkek olmak üzere 188 ilköğretim 4. ve 5. sınıf öğrencisi, 93 kız ve 80 erkek olmak üzere 173 lise 1. ve 2. sınıf öğrencisi, 93 kız ve 80 erkek olmak üzere 173 üniversite 1. 2. 3. öğrencisi katılmıştır. Çalışmada Çiftler Uyum Ölçeği (ÇUÖ), Anne-Baba Tutum Ölçeği (ABTÖ), Çocuklar İçin Benlik Algısı Ölçeği, Ergenler İçin Benlik Algısı Ölçeği ve Üniversite Öğrencileri İçin Benlik Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Toplanan veriler analiz edildiğinde ilköğretim ve üniversite kademesinde eşler arasındaki uyum ve algılanan anne-baba tutumunun nitelikleri arasında yaşa göre değişimler olduğu tespit edilmiştir. Lise kademesinde ise eşler arasındaki uyum ve algılanan anne-baba tutumu arasında anlamlı bir ilişkiye ulaşılamamıştır. Eşler arasındaki uyum ile lise ve üniversite öğrencilerinin benlik algılarının bazı boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Eşler arasındaki uyum arttıkça ergenlerin kendilerini olumlu algılama düzeylerinin de arttığı tespit edilmiştir. Araştırmanın bir diğer değişkeni olan anne-baba tutumu analiz edildiğinde örnekleme oluşturan üç grup için de benlik algısının birtakım boyutları ile anlamlı ilişkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Soylu ve Kağnıcı (2015) tarafından yürütülen çalışmada empatik eğilim, aile içi iletişim ve çatışma çözme stillerinin evlilik uyumunu yordama düzeyi

araştırılmıştır. Çalışma kapsamında 203 kadın ve 157 erkek olmak üzere 360 evli bireye Çiftler Uyum Ölçeği, Empatik Eğilim Ölçeği, Aile Değerlendirme Ölçeği'nin İletişim alt boyutu ve Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği kullanılmıştır. Ulaşılan veriler değerlendirildiğinde evli bireylerin olumsuz aile içi iletişim puanları ile evlilik uyum puanları arasında negatif ilişki olduğu belirlenmiştir. Evli bireylerin olumsuz iletişim kanallarını kullanma oranı arttıkça evlilik uyumları azalmaktadır. Çalışmada ulaşılan bir diğer sonuç evli bireylerin olumsuz çatışma çözme davranışları arttıkça evlilik uyumlarının azalmasıdır. Araştırmada tespit edilen diğer bir bulgu ise itaat çatışma çözme stiline sahip bireylerin evlilik uyumlarının yüksek olmasıdır.

Gümüüşdaş ve Ejder-Apay'ın (2016) gebelikte evlilik uyumu ve algılanan sosyal destek arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında 315 gebe katılımcıya Çok Boyutlu Algılanan Sosyal Destek Ölçeği ve Çiftler Uyum Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda katılımcıların algıladıkları sosyal destek puanları yüksek çıkarken evlilik uyum puanları düşük sonuç vermiştir. Sonuçlar analiz edildiğinde eşlerinden, aile ve arkadaşlarından yana algıladıkları sosyal destek arttıkça gebelerin çift uyumu ve eşlerine gösterdikleri sevginin azaldığı öte yandan çiftlerin birbirlerine bağlılıklarının arttığı tespit edilmiştir.

Çelik ve Tümkiye'nin (2012) öğretim elemanlarının evlilik uyumu ve yaşam doyumlarının iş değişkenleri ile ilişkisini inceledikleri araştırmalarında çalışma grubu 40 kadın, 79 erkek olmak üzere 119 evli katılımcıdan oluşmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Evlilik Uyum Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma verileri incelendiğinde öğretim elemanlarının akademik unvanlarına göre evlilik uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmezken yaşam doyumları arasında farklılık bulunmuştur. Akademik unvan yükseldikçe yaşam doyumunun da arttığı belirlenmiştir. Öte yandan evlilik uyumu ve yaşam doyumunun cinsiyet bazında çıkan sonuçları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır.

Bozkuş ve Araz (2015) narsisizm ve evlilik uyumu ilişkisinde reddedilme duyarlılığı ve olumlu yanılsamaların rolünü araştırdıkları çalışmalarını en az bir yıllık evliliği olan 205 kişi ile yürütmüşlerdir. Çalışmada veri toplama aracı olarak Kişilik Özellikleri Listesi, Yetişkin Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği, Narsisistik Kişilik Envanteri, Aşırı Duyarlı Narsisizm Ölçeği ve Yenilenmiş Çift Uyum Ölçeği

kullanılmıştır. Ulaşılan veriler analiz edildiğinde örtük narsisizm ile evlilik uyumu arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır.

İdiz (2009) %50'si en az bir kez intihar girişiminde bulunmuş 120 evli kadın katılımcı ile yürüttüğü çalışmasında evlilik uyumu, evlilik yatırımı, aile içi şiddet ve intihar girişimi arasındaki bağlantıları sosyal psikolojik açıdan incelemiştir. Çalışmada veri toplama araçları olarak Evlilik Uyumu Ölçeği, Aile İçi Şiddet Ölçeği ve İlişki İstikrarı Ölçeği kullanılmıştır. Ulaşılan veriler değerlendirildiğinde bireylerin evlilik yatırımı ile evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kişilerin evliliklerine yatırım dahilinde verdikleri değer, önem, özveri arttıkça evlilik uyumları artmaktadır. Araştırmadan çıkan diğer bir sonuç da elbette ki evlilik uyumu ve aile içi şiddet arasındaki negatif korelasyondur. Katılımcılardan intihara teşebbüs etmiş ve etmemiş olanların sonuçları karşılaştırıldığında evlilik uyumlarında etkili olan değişkenler açısından anlamlı bir farklılık saptanamamıştır.

Süataç'ın (2010) evlilik uyumunu kişilerarası tarz ve öfke açısından araştırdığı çalışmasının örneklemini 90 evli çift oluşturmuştur. Çalışmada Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ), Kişilerarası İletişim Tarzı Ölçeği ve Çok Boyutlu Öfke Envanteri kullanılmıştır. Tüm veriler değerlendirildiğinde bireyler tarafından kullanılan olumsuz iletişim tarzlarının ve öfke düzeyinin artmasının evlilik uyumunu yordamada etkili olduğu belirlenmiştir.

Yaşar'ın (2009) ilköğretime devam eden öğrencilerin anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeyinin annenin evlilik doyumu ve evlilik uyumu düzeyi ile ilişkisini incelediği çalışmasının örneklemini 4., 5., ve 6. sınıfa devam eden 220'si kız, 193'ü erkek öğrenci ve anneleri oluşturmaktadır. Çalışmada Aile Kabul ve Reddetme Ölçeği, Evlilik Doyum Ölçeği ve Evlilikte Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde evlilik doyumu yüksek annelerin çocuklarının kabul edici olduğu , evlilik doyumu düşük annelerin ise anne-çocuk ilişkisini daha çok reddedici algılayan çocuklara sahip olduğu belirlenmiştir. Aynı şekilde evlilik uyumu yüksek ve düşük olan annelerin çocuklarının da kabul ve reddedici algılama düzeyleri bu sonuçlarla paralel çıkmıştır.

Aktaş (2009) eşlerden birinin kaygı düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleme amacı ile 110 kadın ve 110 erkek katılımcı ile yürüttüğü

araştırmasında Çift Uyum Ölçeği, Durumluk Kaygı Ölçeği ve Sürekli Kaygı Ölçeği kullanmıştır. Ulaşılan sonuçlar değerlendirildiğinde durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinde cinsiyete göre anlamlı bir fark görülmezken kişilerin durumluk ve sürekli kaygı düzeylerinin evlilik uyum düzeyleri üzerinde anlamlı bir değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Yıldız (2012) ilişkiye ilişkin inançların evlilik uyumunu yordayıp yordamadığını araştırdığı çalışmasında 242 kadın ve 236 erkek olmak üzere 478 evli katılımcıya İlişkilerde İnanç Envanteri (İİE) ve Evlilikte Uyum Ölçeği uygulamıştır. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde sevilemezlik, çaresizlik gibi ilişkiye dair inançlar ile evlilik uyumu arasında negatif korelasyon olduğu tespit edilmiştir. Evli bireylerde ilişkiye yönelik inançların artması evlilik uyumlarının azalmasına sebebiyet vermektedir.

Şentürk (2013) evli bireylerde evlilik uyumu ile ilişkili değişkenleri araştırdığı çalışmasının örneklemini 100 kadın ve 100 erkek olmak üzere 200 evli bireyden oluşturmuştur. Çalışmada katılımcılara Yaşam Doyumu Ölçeği (YDÖ), Evlilikte Problem Çözme Becerileri Ölçeği (EPÇBÖ) ve Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ) uygulanmıştır. Ulaşılan veriler analiz edildiğinde evli bireylerde yaşam doyumu ve evlilik uyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Aynı şekilde problem çözme becerileri ve evlilik uyumu arasında da pozitif korelasyon belirlenmiştir.

Yüksel (2013), kadınlarda evlilik uyumu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkiyi kadınların stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rolü tutumları üzerinden incelediği çalışmasını 248 evli kadın katılımcı ile yürütmüştür. Çalışmada veri toplama aracı olarak Çiftler Uyum Ölçeği, Stresle Baş Etme Yolları Envanteri, Kısa Semptom Envanteri ve Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumları Ölçeği kullanılmıştır. Çalışma sonucunda evlilik uyumu düşük sonuç veren katılımcıların stresle baş etmede kullandıkları boyun eğici ve çaresiz yaklaşımların psikolojik durumlarını olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Sonuç olarak psikolojik belirtiler ve evlilik uyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Ayrıca stresle baş etmede kendine güvenli tavırlar sergileyen katılımcıların daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolüne sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Maçkan'ın (2013) yaşlılık döneminde problem çözme becerileri ve esnekliğin evlilik uyumuna etkisini araştırdığı çalışmasının örneklemini Ankara Büyükşehir Belediyesi Yaşlılara Hizmet Merkezi'ne üye olan evli birey ve çiftlerin dahil olduğu 210 katılımcıdan oluşmaktadır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Karşılıklı Problem Çözme Envanteri, Connor-Davidson Esneklik Ölçeği ve Çift Uyum Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde problem çözme becerileri ve evlilik uyumu arasında olumlu bir ilişki bulunmuştur. Tek başına esneklik değişkeni ile evlilik uyumu arasında korelasyon bulunmazken problem çözme ve esneklik değişkenlerinin birlikte evlilik uyumunu yorumlamada anlamlı etkenler olduğu belirlenmiştir.

Bildirici (2016) evlilik süresinin cinsel yaşama ve evlilik uyumuna etkisini incelemek ve sonuçları demografik özelliklere göre karşılaştırmak amacı ile yürüttüğü çalışmasında 120 katılımcıya Arizona Cinsel Yaşantılar Ölçeği ve Evlilik Uyum Ölçeği uygulamıştır. Ulaşılan veriler analiz edildiğinde katılımcıların evlilik uyum puanları ve evlilik süreleri arasındaki ilişki anlamlı bulunmuştur. Öte yandan cinsel yaşantı değişkeni ve evlilik süresi arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

2.1.3. Evlilik Uyumu İle İlgili Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Evlilik ile ilgili yapılan birçok araştırmanın önemli bir kısmında irdelenen temel değişken evlilik uyumu olmuştur. Yurtdışında yapılan araştırmalar ülkemizde yapılan çalışmalara örnek teşkil etmekle birlikte evlilik ile ilgili yapılacak incelemelere bilgi kaynağı sağlaması bakımından oldukça önemlidir.

Locke ve Wallace (1959) eşler arasındaki uyumu yorumlayabilmek için geliştirdikleri ölçeklerinde çiftlerin evlilikten aldıkları doyum düzeyi, eşlerin anlaşmazlık konuları ve sıklığı, birlikte geçirdikleri ortak vakit gibi birtakım değişkenlerin incelenmesi gerektiğini düşünmüşlerdir. İlerleyen yıllarda benzer amaçla geliştirdiği ölçekte Spainer (1976) eşler arasındaki anlaşmazlık, birbirleri ile olan etkileşimleri, çiftlerin boşanma eğilimleri gibi değişkenlerin yanında kıskançlık, savurganlık, çabuk sinirlenme gibi birtakım kişisel nitelikleri ve davranışları değerlendirmek gerektiğini düşünmüştür (Akt:Yılmaz, 2001a, s.2).

Empati ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen birçok araştırma yapılmıştır. Franzoi ve arkadaşları (1985) evli bireylerle yaptıkları çalışmalarında evlilikte kullanılan empatinin artmasının yaşanabilecek olası çatışmaların azalmasında etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Aynı doğrultuda yapılan bir başka çalışmada Long ve Andrews (1990) empatinin evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir değişken olduğunu tespit etmişlerdir (Akt: Tutarel-Kışlak ve Çabukça, 2002).

Wilson ve Filsinger (1986) dindarlık ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında örneklem grubunu Protestanlardan seçmişlerdir. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde katılımcılar arasındaki dindar bireylerin evlilik uyumları daha yüksek sonuç vermiştir (Akt: Yıldız, 2012, s.35).

Whiffen ve Gotlib (1989) evlilik uyum düzeyi yüksek ve düşük olan bireylerin eşlerinin stres düzeylerini ve stresle başa çıkma davranışlarını inceledikleri çalışmalarında evlilik uyumu düşük olan erkek katılımcıların evliliklerinde kendileri ve eşlerinin olumsuz yaşam olaylarından etkilenme, stresle baş etmede zorlanma ve depresif belirtiler gösterme eğilimlerinin yüksek olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca araştırmada evlilik uyum düzeyi düşük kadınların eşlerine oranla depresif eğilimlerinin daha fazla olduğu belirlenmiştir (Akt: Tutarel-Kışlak, 1995, s.41).

Johnson, Amazola ve Booth (1992) evlilik uyumunun yıllar içindeki değişimini ölçümlemek amacı ile örneklem grubundaki evli çiftlerle sekiz yıl içinde üç kez görüşme yapmışlardır. Ulaşılan veriler analiz edildiğinde evlilik uyumunun anlamlı düzeyde farklı sonuç vermediği belirlenirken çiftler arası etkileşim ve mutluluk düzeyinin zamanla azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Öte yandan eşler arasındaki problemlere bağlı olarak yaşanan anlaşmazlığın zaman içerisinde değişim göstermediği de araştırma sonucunda ulaşılan bir diğer neticedir (Akt: Şentürk, 2013, s.20).

Evlilikte uyumu yordayan değişkenler kadar evlilikte uyum düzeyini düşüren etkenlerin neler olduğu da araştırmacıların ilgisini çekmiştir. Douglass (1995) evlilikte uyumu olumsuz etkileyen değişkenlerin neler olduğu ile ilgili yaptığı çalışmada yaş, düşük sosyo-ekonomik seviye, evlilik öncesi dönemdeki çift uyumu ve çocuk sayısının uyumun gerilemesinde etkili olabileceğini belirlemiştir (Akt: Şendil ve Korkut, 2008, s.17).

Norman Epstein (1999) iletişim odaklı davranışların evlilik uyumu ile ilişkisini araştırdığı çalışmasında iletişim merkezli davranışlar sergileyen kadınların evlilik uyum düzeylerinin iletişim merkezli davranışlara çok fazla başvurmayan kadınların evlilik uyum düzeylerine göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Söz konusu araştırma verilerinde erkek katılımcıların sonuçlarında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir (Akt: Akar ve ark., 2005a, s.44).

Bouchard, Lussier ve Sabourin (1999) kişilik özellikleri ve evlilik uyumunu inceledikleri araştırmalarını 446 evli çift ile yürütmüşlerdir. Araştırma sonucunda kişilik özelliklerinden nörotiklik boyutunun evlilik uyumunu yorumlamada en kuvvetli değişken olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kadın ve erkek katılımcıların sonuçları yorumlandığında her iki grup için de nörotiklik niteliğine sahip olma oranı yükseldikçe evlilik uyumunun düştüğü tespit edilmiştir. Bu doğrultuda yapılan bir başka çalışmada da Zoby (2005) kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve kişilik özelliklerinden nörotiklik alt boyutuna dair sonuçlar paralel çıkmıştır. Ayrıca kişilik özelliklerinden uyumluluk ve gelişime açıklık ile evlilik uyumu arasında da pozitif yönde korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Akt: Tolan,2015, s.54-56).

Johnson ve Jacob (2000) depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında veri toplama aracı olarak Çift Uyum Ölçeği (ÇUÖ) kullanmışlardır. Yapılan değerlendirmeler sonucunda depresyon ve evlilik uyumu arasında negatif ve anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur (Akt: Fidanoğlu, 2006, s.36).

Demografik özelliklerin evlilik uyumu ile ilişkisine dair yapılan birçok çalışmaya örnek olarak Heaton (2002) araştırma sonuçlarını değerlendirdiğinde katılımcılar arasında eğitim düzeyi yüksek ve daha ileri yaşta evlilik yapmış kadınların evliliği bitirme oranlarının daha düşük olduğunu tespit etmiştir (Akt: Bıykoğlu, 2012, s.10-11).

Sabatelli ve Bartle-Haring (2003) evli çiftlerin kök ailelerinden getirdikleri özellikleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarının örneklemini 125 evli çiftten oluşturmuşlardır. Araştırma sonuçlarına göre hem kadın hem de erkek katılımcıların sonuçlarında kök aileden getirilen özellik ve

deneyimlerin evlilik uyumunu yordamada anlamlı değişkenler olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Akt: Gürsoy, 2004, s.36-37).

Lucas (2003) mutluluk ve evlilik arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 24 bin evli birey ile çalışmıştır. Araştırma verileri değerlendirildiğinde evliliğin ilk dönemlerinde bireylerin yeni bir yaşama başlamaları ile kısa süreli olarak yaşam doyumlarının arttığı fakat uzun vadede mutluluk düzeylerinin evlenmeden önceki seviyeye döndüğü belirlenmiştir (Akt: Demiray, 2006, s.7).

Kuduaki (2010) cinsel doyum ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmasında katılımcıların sonuçlarını değerlendirdiğinde cinsel doyum puanları yüksek çıkan bireylerin evlilik uyum puanlarının da aynı şekilde yüksek sonuç verdiğini tespit etmiştir (Akt:Bildirici, 2016, s.46).

2.2. Evlilik atışması

Çatışma kavramı insan ilişkilerinin var olduğu tüm sosyal ortamlarda ve her türlü iletişim kalıbında gözlenebilecek bir yaşantıdır. Karşılıklı beklentileri, düşünceleri, menfaatleri uyuşmayan iki kişi arasında yaşanacak tüm problemlerin çıkış noktası olarak çatışma kavramı kullanılabilir. Bu araştırmanın temel değişkenlerinden olan “evlilik atışması” kavramı değerlendirilirken evlilik içinde yaşanılan çatışma irdelenmelidir. Evlilik atışması evlilik temelinde yapılan birçok çalışmada irdelenen bir ifadedir. Tezer (1986) eşler arası çatışmanın, eşlerden birinin engellendiğini hissetmesi ile başladığını ifade etmiştir ve evlilikte çatışmanın bu engellenmenin müsebbibi olarak eşin görölmesi sonucunda her iki tarafın hisleri, düşünceleri ve davranışlarını içeren tüm süreç olarak tanımlanabileceğini aktarmıştır (Akt:Özgüven, 2014, s.113).

Profeta (2002) evlilik çatışmasını evli bireyler arasında yaşanan anlaşmazlık, karşılıklı beklentilerin uyuşmaması, karşıtlık sonucu yaşanan süreç olarak değerlendirmiştir (Akt:Güngören, 2011, s.13).

Evlilik sürecinde hiçbir problemin yaşanmaması, eşlerin tüm hususlarda birbirlerine uyum sağlamaları elbette ki mümkün değildir. O halde üzerinde önemle durulması gereken nokta sıklıkla çatışma yaşayan çiftlerin daha az düzeyde çatışma

yaşayan ve yaşadıkları anlaşmazlıklara akılcı çözümler getirebilen çiftlerden hangi noktalarda ayrıldıklarıdır. O'Leary ve Smith (1991) uyumsuz çiftlerin ilişkilerinde genel olarak olumsuz duygu ve düşüncelere odaklandıklarını, pozitif tavır ve davranışlardan kaçındıklarını ifade etmişlerdir. Söz konusu çiftlerin yaşadıkları sorunlara çözüm getirme noktasında da aynı şekilde ağırlıklı olarak negatif düzlemde davranış sergilemektedirler (Akt: Günay, 2007, s.17).

Eşler arasındaki iletişimin kırılma noktasının hangi aşamada ortaya çıktığı, bireyleri anlaşmazlığa sürükleyerek çatışma yaşanmasına sebebiyet verdiği dair birçok araştırmacı çalışma yürütmüşlerdir. Bradbury ve Fincham (1992) eşler arasındaki etkileşimde eşlerden birinin, diğerinin davranışının kendi algısında idealize ettiği çerçevenin dışına çıktığını fark etmesi ile çatışma sürecinin başladığını dile getirmişlerdir. Taraflardan birinin diğerinin davranışında bu farkı algılaması ile başlayan tüm duygu, davranış, etkileşim sürecinin çatışmayı kapsadığı yorumunu yapmışlardır (Akt: Ülker, 2011, s.15).

Weiten (1986) evlilikte sıklıkla yaşanan ve eşler arasında çatışmaya sebep olan nedenleri şöyle sıralamıştır:

1. Eşlerin evliliğe yönelik gerçekdışı duygusal beklentileri.
2. Eşlerin evlilik öncesinde evlilik sürecindeki sorumluluklar ve işbölümü hakkında karara varmamış olmaları sebebiyle yaşanan karmaşa.
3. Evlilikteki ekonomik problemler.
4. Eşler arasındaki iletişim problemleri.
5. Eşlerin akrabaları sebebiyle yaşadıkları sorunlar.
6. Cinsel problemler.
7. Eşlerin çocuk yetiştirme hususunda yaşadıkları anlaşmazlıklar.
8. Eşlerden birinin sosyal çevresini, ilgilerini geliştirmesine partnerinin uyum sağlayamaması ve buna bağlı olarak yaşanan sorunlar.
9. Eşler arasında sıklıkla yaşanan kıskançlık, sadakatsizlik, aşırıya varan eleştiri, takdir etmeme, ilişkide baskın olmak için eşin isteklerini yok sayma, duygusal bağın yok olması gibi diğer problemler (Akt: Canel, 2007, s.33).

Evlilikte çatışmanın gidişatına eşler hem partnerlerine hem de ilişkilerine yönelik sergiledikleri tavır ve tutumları ile yön vermektedirler. Eşler çatışmaya sebep

olan konu, davranış veya duruma karşı ne şekilde karşılık vereceklerse anlaşmazlık bu aşamadan sonra çözüme gidebileceği gibi giderek artan yoğunlukla eşleri çıkmaza da sürükleyebilir. Yapılan çeşitli araştırmalar değerlendirildiğinde eşlerin çatışmaya karşı sergiledikleri davranışları aşağıdaki şekilde gruplamak mümkündür.

1.Uyma: Eşlerden birinin çatışmanın devamını engellemek amacı ile karşı tarafın isteklerini kendi isteklerinin önüne geçirmesi yönünde davranış sergilemesidir.

2.İşbirliği: Eşlerden her ikisinin de probleme çözüm getirmek amacı ile hem kendi hem de karşı tarafın isteklerini dikkate alarak ortak hareket etmeleridir.

3.Uzlaşma: Eşlerden birinin kendi isteklerinin bir kısmından vazgeçerek karşı tarafın isteklerinin de bir kısmını karşılamak amacı ile karşılıklı talepler için ortak yol bulmak için çaba göstermesidir.

4.İlgisiz Kalma: Eşlerin var olan gerginliğe ve çatışma yaratan sebeplere karşı tepkisiz kalmalarıdır.

5.Zorlama: Taraflardan birinin eşinin isteklerini yok sayması ve yalnızca kendi isteklerini kabul ettirmeye çalışmasıdır.

Yukarıda sayılan çeşitli davranış kalıplarını sergileyen bireyler diğer taraftan eşlerinin davranış tiplerini de şekillendirmektedirler. Kendi takındıkları tutum ve sergiledikleri davranışlara tepki olarak eşleri de söz konusu olaylar karşısında belirli davranışları tercih etmektedirler (Tezer, 1986; Akt: Özgüven, 2014, s.116-117).

Toplumun temel yapısını teşkil eden aile ile ilgili alt unsurlar üzerinde durulması gereken konulardır. Evliliklerin olumlu ve olumsuz tarafları, evli bireylerin tutum ve davranışları, başvurdukları savunma mekanizmaları, yaşanan problemlerin aile içindeki yansımaları, söz konusu ailelerde yetişen çocukların aile atmosferinden etkilenmeleri ve aile içindeki aidiyetlerinin tüm bu unsurlardan etkilenme düzeyleri geçmiş araştırmalarda irdelendiği gibi gelecek çalışmalarda da araştırılacaktır. Stack ve Eshleman (1998) toplum içinde sürekli çatışma yaşayan uyumsuz evliliklerin artmasının bireyleri, aileleri ve en nihayetinde toplumu negatif etkileyeceğini ve bu döngünün uzun vadede toplumu daha sağlıksız hale getireceğini belirtmişlerdir (Akt: Şendil ve Korkut, 2008, s.16).

2.2.1. Evlilik Çatışması ve Bazı Değişkenlerin İlişkisi

Evlilik üzerine yapılmış araştırmaların odak noktalarından biri de evlilik çatışmasıdır. Evli bireylerin yaşadıkları problemlerin hangi noktada çatışmaya döndüğü, bireysel farklılıklarını kabul ederek ya da ileride bir kısmına müdahale etme düşüncesi ile hayatlarını birleştiren çiftlerin anlaşmazlık sebeplerinin neler olduğu yapılan çalışmalarda irdelenmiştir. Evli çiftlerin yaşadıkları veya yaşayabilecekleri olası problemlere karşı sergileyecekleri davranışların temelinde hangi sebeplerin olduğu, kişilerin kök ailelerinden getirdikleri hangi özelliklerin evlilik hayatlarına ne şekilde etki ettiği, kişilerin olumsuzluk yaşadıkları durumlarda eşlerine karşı hangi iletişim kalıplarını kullanarak sorunlara ne şekilde çözümler getirecekleri ve ya hangi niteliklere sahip bireylerin sorunları görmezden gelip kaçış yolunu seçecekleri birçok araştırmada çeşitli örneklem grupları üzerinde incelenmiştir.

Geçmişten günümüze yaşam koşullarının değişmesi, kadının iş hayatında daha etkin var olması, ekonomik zorlukların kişileri geleneksel aile yapısından uzaklaştırması, eğitim ve kültür hayatının kişileri üzerindeki etkileri ve daha birçok sebep ile modern evlilik kavramı şimdiki halini almıştır. Geleneksel aile modelinde erkek figürü ekonomik gücü elinde bulunduran, aileyi koruyan daha çok otoriter baba rolünde iken kadın ise ev işlerini ve çocuk yetiştirme sorumluluğunu üstlenen daha ziyade erkek ile yaşayabileceği problemlerde alttan alan, idareci, şefkatli anne rolündedir. Dolayısıyla geçmişten beri kadın ve erkeğin geleneksel ailedeki rollerine bağlı olarak olası bir çatışma durumunda yaşanılacak döngü genel hatları ile belirlidir. Erkeğin daha baskın olduğu, kadının problem durumlarında kendinden ziyade erkeğin sözünü ve isteklerini gözettiği geleneksel aile yapısında bu bilinç ile donanmış olan kadın ve erkek çatışma söz konusu olduğunda daha otomatik davranış biçimlerine başvururlar. Geleneksel olmayan evliliklerde ise roller daha geçirgen olduğu için bireyler çatışmalara karşı daha farklı ve daha dinamik çözümler getirmek durumunda kalmaktadırlar. Evli bireylerin iletişim becerilerini arttırmaları, birbirlerinin hatalarına karşı anlayışlı olmaları, ilişkilerine bağlı kalmaları ve daha esnek olmaları ile ilişkiden sağladıkları doyumları artar ve dolayısıyla evlilikleri daha nitelikli hale gelir (Rhoden, 2003;Akt: Şendil ve Korkut, 2008, s.17).

Epstein, Baucom ve Rankin (1993) evlilik çatışmasının genellikle bilişsel ve davranışsal alanlarda ortaya çıktığı görüşünü savunmuşlardır. Bu görüşe göre eşlerin olaylar karşısında sergiledikleri davranışlar, evliliklerine dair beklentileri, düşünceleri, kısaca zihinlerinde evliliklerine dair sahip oldukları tüm fikirleri evlilikte çatışma yaşamalarına sebep olmaktadır (Akt:Güven, 2005, s.29).

Depresif eğilimli davranışların evlilikte bireyler arasında çatışma yaratabileceğine dair birçok çalışma yapılmıştır. Beach ve O'Leary (1993), bireylerin depresif belirtilen taşıyan davranışlarının olası bir gerginlikte eşlerinin olumsuz davranışlarını tetikleyebileceğini dile getirmişlerdir. Depresif kişilerin çatışma ortamında daha olumsuz ve gergin tutumlar sergileyebileceklerini ve depresif olmayan eşe göre evliliklerine yönelik daha olumsuz düşüncelere sahip olduklarını ifade etmişlerdir (Akt: Akar ve ark.,2005a, s.42).

Evlilikte yaşanan çatışmalarda etkili olan değişkenler üzerine birçok araştırmacı çeşitli çalışmalar yürütmüşlerdir. Çiftlerin uyum düzeyini etkileyen, çatışma yaşamalarına sebep olan faktörlerin neler olduğu ile ilgili çeşitli yazarlar saptamalar yapmışlardır. Yörükoğlu (2010) demografik faktörlerden yaş, etnik köken, eğitim, sosyo-ekonomik seviye gibi değişkenlerin, Cüceloğlu (2011) bireylerin kişiliklerinin farklı yönlerinin, yaşanan ekonomik zorlukların, evliliğe yönelik dışarıdan gelen uyarıcıların da evlilik çatışması üzerinde etkili olduğunu belirtmişlerdir (Akt:Turan, 2014, s.8).

Çatışma durumlarında tarafların sergiledikleri tutum ve davranışlar üzerinde etkili olan önemli bir diğer değişken cinsiyettir. Bir ilişkide kadın ve erkeğin farklı yaklaşımlara sahip olması birçok araştırmacının dikkatini çekmiş ve konu ile ilgili birçok çalışma yürütülmüştür. Kelley (1978), flört ilişkisi olan çiftlerle yaptığı bir çalışmada kadın ve erkeklerin farklı davranış kalıplarını irdelemiş ve anlaşmazlık yaratan durumlarda kadınların çatışma ile yüzleşen, erkeklerin ise çatışmadan kaçınan taraflar oldukları sonucuna ulaşmıştır (Akt:Günay, 2007, s.21).

Evlilikte eşler arasında yaşanan çatışmadan en çok etkilenen grup şüphesiz çocuklardır. Anne babaları arasındaki anlaşmazlıkların çocuklara ne ölçüde yansıdığı, devamında anne babanın bu durumu çocuklarına ne şekilde ve ne kadarını aktardıkları, çatışma sıklığı, probleme çözüm yolu bulunup bulunmaması veya

çatışmayı herhangi bir tarafın görmezden gelmesi ve daha birçok unsur çocukların anne babalarının çatışma öyküsünden etkilenme düzeylerini etkileyecektir. Birçok araştırmacının ortak görüşü eşler arasındaki çatışmanın çocuklar için bilişsel gelişim düzeylerine göre algıladıkları önemli bir stres kaynağı olduğudur (Yılmaz, 2001b).

2.2.2. Evlilik Çatışması İle İlgili Türkiyede Yapılan Çalışmalar

Türkiye’de eşler arası çatışma üzerine yapılan çalışmalar evlilik kavramının alt boyutları üzerinden yürütüldüğü gibi çocukların çatışma kavramından etkilenmeleri de araştırmacıların inceleme yaptıkları diğer ana başlıklardan biri olmuştur. Evlilik çatışmasının çocuklar üzerindeki etkilerine dair yapılan çalışmalara ilerleyen bölümlerde değinilecektir. Bu bölümde çocuk faktörü dışındaki değişkenler üzerinde yapılan çalışmalara yer verilecektir.

Türkiye’de evlilik çatışması üzerine yürütülmüş ilk araştırma Tezer (1986) tarafından eşler arasındaki çatışmanın algılama ve doyum çerçevesinden incelendiği ve çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığının cinsiyet değişkenine göre elde edilen sonuçlarında anlamlı bir farklılık olmadığının belirlendiği çalışmadır.

Canel (2007) ailede problem çözüme ve evlilik doyumu üzerine yürüttüğü örnek grup çalışmasının yer aldığı araştırmasında çiftlerin problem çözüme becerilerinin desteklenmesi yoluyla çift uyumunun yükseltilmesine yönelik kendi hazırladığı programı uygulanmıştır. Çalışma sonucunda programın eşlerin uyum düzeyini yükselttiği, evli bireylerin yaşadıkları çatışmalara etkin çözümler sunabilmeleri noktasında olumlu sonuçlar verdiği belirlenmiştir.

Günay (2007), evli bireylerin nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, evlilikten sağladıkları doyum ve evliliğe ilişkin değerlendirmeleri ile evlilik çatışmaları arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında 72 kadın, 62 erkek olmak üzere 134 evli birey ile çalışmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak Evlilik Yaşamı Ölçeği, İlişkilerde Yükleme Ölçeği, Evlilik Çatışma Ölçeği ve Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda tüm değişkenler arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğu, evliliğe dair kavramların birbirlerini yordayıcı nitelikte olduğu tespit edilirken ulaşılan veriler cinsiyet bazında farklı sonuçlar vermemiştir.

Şendil ve Korkut (2008), evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasını demografik özellikler açısından inceledikleri çalışmalarında evlilik tipi, eğitim, ekonomik güç ve çocuk sayısı değişkenleri ile çift uyumu ve evlilik çatışması arasında anlamlı ilişki tespit etmişlerdir. Araştırma sonuçlarından çatışma ile ilgili ulaşılan önemli bulgulardan biri, eşlerin çocuk sayılarının artması ve evlilik çatışma düzeylerinin uyum düzeyleri üzerinde etkin bir değişken olmasıdır.

Ülker'in (2011), evli bireylerin kök aileleri ile olan ilişkileri, problem çözme becerileri, evlenme yaşları ve evlilik sürelerinin evlilik çatışmasının sıklığı ve yaygınlığı ile olan ilişkisini incelediği çalışmasında örneklem grubu 394 evli bireyden oluşmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Evlilik Çatışması Ölçeği, Kök Aile İle İlişkiler Ölçeği, Problem Çözme Envanteri ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Ulaşılan veriler analiz edildiğinde kişilerin kendi aileleri ile olan ilişkilerinin niteliği, evlenme yaşları ve evlilik sürelerinin eşleri ile yaşadıkları çatışma sıklığı üzerinde anlamlı düzeyde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kişilerin yaşadıkları sorunlara çözüm bulabilme becerilerinin ve yine kök aileleri ile olan ilişkilerinin de çatışma yaygınlığı üzerinde anlamlı etkisi olduğu bulunmuştur.

2.2.3. Evlilik Çatışması İle İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Evli bireylerin yaşadıkları çatışmaları konu alan çalışmalarda anlaşmazlık yaratan konular, çatışma sıklığı, süresi, tarafların tepkileri, problem çözme becerileri, savunma stratejileri ve çatışma ile bağlantılı birçok değişken ile ilgili inceleme gerçekleştirilmiştir. Bu bölümde yurtdışında evlilik çatışması konu alan araştırmalardan ulaşılabilenlere yer verilecektir.

Madden ve Janoff-Bulman (1981), evli bireylerin kontrol ve suçlama yüklemelerinin evlilik çatışması ve evlilik doyumları üzerindeki etkisini inceledikleri çalışmalarında örneklem grubunu 25-35 yaş aralığındaki 32 evli kadın olarak belirlemişlerdir. Araştırmada ulaşılan veriler değerlendirildiğinde kadınların eşleri ile yaşadıkları anlaşmazlık durumlarında karşı tarafı suçlama düzeyleri arttıkça evlilik doyumunun düştüğü, anlaşmazlık üzerinde kendi kontrolünün olduğunu düşünme düzeyleri arttıkça evlilik doyumlarının da yükseldiği sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ulaşılan bir diğer sonuç da evlilik doyumları yüksek kadınların eşleri ile

yaşadıkları çatışmalarda eşlerini suçlama eğilimlerinin evlilik doyumu düşük kadınlara nazaran daha düşük olduğudur. Ayrıca evlilik doyumları yüksek kadınların eşleri ile yaşadıkları çatışmalara çözü üretme noktasında kendilerini etkin hissettikleri belirlenmiştir (Akt: Ülker, 2011, s.65-66).

Evliliklerinde çatışma yaşayan çiftler ile daha az çatışma yaşayan veya yaşadıkları çatışmalara uygun çözümler getirebilen çiftlerin hangi noktalarda birbirlerinden ayrıldıkları da yapılan araştırmalarda irdelenen konulardan olmuştur. O'Leary ve Smith (1991), araştırmaları neticesinde uyumsuz çiftlerin daha çok olumsuz iletişim yöntemlerine başvurduklarını belirtmişlerdir (Akt: Günay, 2007, s.17).

Evliliklerinde çatışma yaşayan çiftlerin yaşadıkları anlaşmazlıklar karşısında nasıl bir tutum sergiledikleri yaşanan problemlerin gidişatı hakkında oldukça önem taşıyan bir husustur. Kişilerin olaylar hakkındaki yorumlarını ve dolayısıyla tutum ve tavırlarını etkileyen değişkenler kişilerin çatışmaya getirecekleri negatif ve pozitif katkıları etkileyecektir. Bu doğrultuda yürütülen bir çalışma örneği de Schneewind ve Gerhard'a (2002) aittir. Schneewind ve Gerhard'a (2002), örneklem grubunu oluşturan 83 çift ile 1 yıllık aralarla yürüttükleri araştırmalarını toplamda 5 yılda tamamlamışlardır. Araştırma sonucunda evli çiftlerin yaşadıkları çatışmalara getirdikleri çözüm yöntemlerinin evliliklerinin ilk yılında şekillendiği ve bu yöntemlerin evliliğin ilerleyen yıllarında tekrarlanarak alışkanlığa dönüştüğü belirlenmiştir (Akt: Bulduk, 2015, s.8).

Cummings, Kouros ve Lapp (2007) evli bireylerin çocukluklarında tanık oldukları evlilik çatışmasının kendi evliliklerinde yaşadıkları çatışma üzerindeki etkisini inceledikleri araştırmalarında çocukluk çağında kendi anne babalarının evlilik çatışmasına şahit olmuş bireylerin eşleri ile olan ilişkilerinde daha çok anlaşmazlığı besleyen, olumsuz iletişim kalıplarını kullandıklarını belirlemiştir (Akt: Güngören, 2011, s.39-40).

Kişilerin evliliklerinde yaşadıkları çatışmalarda etkili olan iletişim kalıplarının neler olduğuna dair çalışmalar da yürütülmüştür. Gavazzi ve arkadaşları (2000) çalışmalarında evli bireylerin başvurdukları olumlu ve olumsuz iletişim örüntülerini incelemişlerdir. Çiftlerin birbirlerine yönelttikleri saldırganlık içeren

sözel ifadelerin evliliklerinin kalitesini düşürdüğünü tespit etmişlerdir (Akt:Tutarel-Kışlak ve Göztepe, 2012, s.29).

2.2.4. Evlilik Çatışmasının Çocuklar Üzerindeki Etkileri İle İlgili Türkiyede Yapılan Çalışmalar

Şendil (1999) çocukların anne babanın evlilik çatışmasını algılamalarını gelişimsel olarak incelediği çalışmasında örneklem grubunu orta ve yüksek sosyo-ekonomik düzeydeki, yarısı sağlıklı yarısı sağlıksız ailelerden gelen, 5-6, 9-10 ve 14-15 yaşlarında 122 kız ve erkek çocuk ile aileleri olarak belirlemiştir. Çalışmada veri toplama aracı olarak Çocuk Bilgi Formu ve Anne-Baba Bilgi Formu, Aile Değerlendirme Ölçeği (ADÖ) ve KIT (Kahn Intelligence Tests) ile çeşitli ebeveyn ilişki biçimlerini gösteren 5 adet resim kartı kullanılmıştır. Çalışmada grupları sağlıklı ve sağlıksız olarak ayırabilmek adına uygulanan Aile Değerlendirme Ölçeği sonuçları çocuklar ve ebeveynler açısından tutarlı sonuç vermiştir. Çiftlerin ailelerine yönelik yaptıkları değerlendirmeler ile çocukların yaptığı değerlendirmeler paralel sonuç vermiştir. Söz konusu gruplar arasında çatışma şiddeti sonuçları açısından anlamlı bir farklılığa ulaşılmazken anne babaların tartışma, kavga, şiddet, dargınlık gibi çeşitli ilişki durumlarını gösteren kartlar da çocuklar tarafından beklenildiği şekilde doğru algılanarak yorumlanmıştır.

Şirvanlı (1999) eşler arası çatışma ve boşanmanın çocukların davranış ve uyum problemleri üzerindeki etkisini incelediği araştırmasında dört farklı yaş grubundan (5-10-13-16 yaş) 196 erkek, 225 kız olmak üzere 421 katılımcıdan oluşan örneklem grubu ile çalışmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Evlilikte Uyum Ölçeği (EUÖ), Çocuk ve Gençler için Davranış Değerlendirme Ölçeği (ÇDDÖ), Çocuklar için Depresyon Ölçeği, 10 yaş çocuklarına yönelik geliştirilen Çocuklar için Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri'nin Sürekli Kaygı Ölçeği ve 13 ve 16 yaş çocuklarına yönelik geliştirilen Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri'nin Sürekli Kaygı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma verileri değerlendirildiğinde çatışmalı ve boşanmış anne babaların çocuklarının davranış ve uyum problem düzeyleri çatışmasız anne babaların çocuklarının davranış ve uyum problem düzeylerinden yüksek çıkmıştır. Eşler arasındaki çatışmanın ve boşanma olgusunun aile ikliminde

yarattığı gerginlik, olumsuzluk, ebeveynlerin yaşadıkları sıkıntılı sürecin şahitliğini yapan çocuk ve gençlerin uyum düzeyleri olumsuz etkilenmekte ve kaygı düzeyleri artmaktadır. Araştırmadaki sonuçlar cinsiyet bazında analiz edildiğinde boşanma neticesinde erkek çocukların kız çocuklara oranla daha olumsuz etkilendiğidir. Erkek çocukların boşanma sonrası uyum ve davranış problemleri kız çocuklara oranla daha yüksek çıkmıştır.

Ulu ve Fışiloğlu'nun (2004) Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin Türkiye için geçerlik ve güvenilirliğini belirlemek amacı ile yürüttükleri çalışmalarında örneklem öz anne babaları ile yaşayan, son altı ay içinde herhangi bir psikolojik yardım almamış, 9-12 yaş arasında olan 116 kız ve 116 erkek olmak üzere 232 çocuktan oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğini ölçmek amacı ile yapılan inceleme ve uygulama sürecinde gerekli düzenlemeler yapılmış ve ölçek Türkiye'de yapılacak ilgili araştırmalarda kullanılmak üzere son halini almıştır.

Kızıldağ ve Şendil (2006) evlilik çatışması ve çocuk davranış problemleri arasındaki ilişkiyi bilişsel-bağlamsal çerçeveden inceledikleri çalışmalarını evlilik çatışmaları ileri düzeyde olan 23 çift ile evlilik çatışmaları düşük düzeyde olan 23 çift ve bu çiftlerin 9-12 yaş arası çocukları ile yürütmüşlerdir. Çalışmada veri toplama aracı olarak Evlilik Çatışması Ölçeği, Anne-Baba Bilgi Formu, Çocuk ve Gençler İçin Davranış Değerlendirme Ölçeği ile Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği kullanılmıştır. Ulaşılan veriler doğrultusunda evlilik çatışmasının yoğunluğu ile çocuklarda görülen davranış problemleri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Ebeveynleri yoğun evlilik çatışması yaşayan çocukların algıladıkları tehdit ve gerilimin diğer gruptan daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Peksaygılı ve Güre'nin (2008) eşler arasındaki çatışma ile erken ergenlik dönemindeki çocukların uyum davranışlarında algılanan çatışmanın aracı ve düzenleyici rolünü araştırdıkları çalışmalarının örneklem grubu 10-14 yaşları arasındaki 154 kız, 131 erkek olmak üzere 6., 7. ve 8. sınıflara devam eden 285 çocuk ve annelerinden oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak O'Leary –Porter Evlilik Çatışması Ölçeği, 11-18 Yaş Grubu Gençler için Kendini Değerlendirme Ölçeği ve Çocukların Algıladığı Evlilik Çatışması Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmada ulaşılan veriler değerlendirildiğinde çatışmanın kız ve erkeklerdeki yansımalarında cinsiyete bağlı olarak farklı sonuçlara ulaşılsa da 11-18 Yaş Grubu Gençler için

Kendini Değerlendirme Ölçeği'nin araştırmanın değişkenlerinden olan içe yönelim, dışı yönelim ve toplam problem alt boyutlarının hem kızlar hem de erkekler için annenin algıladığı çatışma düzeyine bağlı olarak arttığı belirlenmiştir.

Hoşcan (2010), 9-12 yaş çocuklarının evlilik çatışması algısı ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkide ebeveyn tutumunun aracı etkisini incelediği çalışmasında 134 kız ve 130 erkek olmak üzere 264 çocuk ve ebeveynlerinden oluşan örneklem grubu ile araştırmasını yürütmüştür. Çalışmada veri toplama aracı olarak Çocuklar için Yaşam Kalitesi Ölçeği, Ebeveyn Kabul Red Ölçeği Kısa Form ve Çocukların Evlilik Çatışmasını Algısı Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerden algılanan sıcaklığın çocukların evlilik çatışması algısı ile fiziksel sağlık noktasında yaşam kalitesi arasındaki ilişkide etkili bir değişken olduğu sonucuna varılmıştır. Ebeveynlerin kendi aralarında yaşadıkları çatışmanın dışında çocukları ile kurdukları sağlıklı ilişki çocukların yaşam kalitesi üzerinde oldukça etkilidir.

Güngören (2011) evlilik çatışmasının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisini araştırdığı çalışmasını 200 çocuk ve aile ile yürütmüştür. Çalışmada veri toplama aracı olarak ebeveynler için Kişisel Bilgi Formu, Evlilik Çatışma Ölçeği ile 5-6 yaş grubuna yönelik Sosyal Uyum ve Beceri Ölçeği kullanılmıştır. Ulaşılan veriler değerlendirildiğinde çocukların uyum puanlarının ailede çatışmanın var olması ya da olmaması açısından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklı çıkmadığı görülmüştür. Sonuçlar ayrıntılı değerlendirildiğinde evlilik çatışması yaşayan ebeveyne sahip çocukların sosyal uyum ve beceri puanlarının evlilik çatışması yaşamayan ebeveyne sahip çocukların sosyal uyum ve beceri puanlarından daha düşük çıktığı belirlenmiştir. Sosyal uyumsuzluk verileri analiz edildiğinde evlilik çatışması yaşayan ebeveyne sahip çocukların puanları evlilik çatışması yaşanmayan ailelerden gelen çocuklara göre daha yüksek bulunmuştur. Araştırmanın sonuçları değerlendirildiğinde aile içinde söz konusu evlilik çatışmasının varlığının ve çatışmaya yönelik ebeveynlerin kısır iletişim becerileri ile problemlere uygun çözüm yolları getirememelerinin ve bu durumun aile içinde yarattığı gerginlik ortamının ailede yetişen çocukların sosyal yaşamlarında sergiledikleri iletişim becerilerini ve dolayısıyla uyumlarını anlamlı düzeyde etkilediği yorumu yapılabilir.

Sakız (2011) çocukların evlilik çatışması algısı ve uyum problemleri arasındaki ilişkide duygusal güvenliğin ve anneden algılanan kabul red algısının etkisini incelediği çalışmada örneklem grubunu 11-13 yaş arası 341 öğrenci oluşturmuştur. Çalışmada veri toplama aracı olarak Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği, Ebeveyn Kabul-Red Ölçeği Kısa Form, Duygusal Güvenlik Ölçeği ve Kişilik Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır. Yapılan analizler sonucunda çocukların algıladığı evlilik çatışması ile sahip oldukları uyum problemleri arasında annelerinden aldıkları sıcaklık yanında ihmal, kayıtsızlık, ayrılmamış red gibi olumsuz faktörlerin de kısmen anlamlı bir değişken olduğu belirlenmiştir.

Güven(2013) çocuğun davranış sorunları ile algıladığı anne baba çatışması arasındaki ilişkilerde duygu sosyalleştirmenin aracı rolü olup olmadığını incelediği çalışmasını 9-13 yaş grubundaki 266 çocuk, anneleri ve öğretmenleri ile yürütmüştür. Çalışmada Çocuğun Evlilik Çatışması Algısı Ölçeği, Çocukların Olumsuz Duygularıyla Başa Çıkma Ölçeği, Connors Öğretmen ve Ebeveyn Derecelendirme Ölçekleri Kısa Formlar kullanılmıştır. Araştırmada ulaşılan veriler analiz edildiğinde çocukların ebeveynlerinin çatışmasını algılama yoğunluğu arttıkça annelerin gözlemlediği davranış problemlerinin de arttığı görülmüştür. Ayrıca çocuklarda anne-babalarının yaşadığı çatışmanın kaynağı olarak kendilerini görme eğilimi ile sorunlu davranış sergileme sıklığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmada ulaşılan bir diğer sonuca göre çocuklarda anneleri tarafından özensiz, eleştirel, olumsuz, yargılayıcı geri bildirim maruz kalma ile sergiledikleri olumsuz davranışlar arasında anlamlı düzeyde ilişki vardır.

Turan (2014) , 9-10 yaş çocuklarının evlilik çatışması algıları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında 227 çocuk, aileleri ve öğretmenleri ile çalışmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak 7-11 yaş grubuna yönelik hazırlanan Sosyal Becerileri Değerlendirme Ölçeği ile Çocukların Evlilik Çatışması Algıları Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonucunda birçok bulgu elde edilmiştir. Çocukların anne babalarının yaşadıkları çatışmaya karşı farkındalık düzeyleri yükseldikçe sosyal beceri düzeylerinin olumsuz etkilendiği sonucu elde edilmiştir. Çözumsuz bırakılan çatışmaların da çocukların sosyal beceri gelişimlerini aynı şekilde olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Anne babalarının yaşadıkları problemlere çözüm yolu getiremediklerini, sorunları ile baş etme yolunda çıkmaza

girdiklerine şahit olan çocuklar sosyal yaşamlarında iletişim başlatmak ve sürdürmek, karşılaştıkları olumsuzluklara pratik çözümler getirebilmek noktasında zorluk yaşamaktadırlar. Çalışmada ayrıca çocukların anne babalarının yaşadığı çatışma sebebi olarak kendilerini suçlama düzeyleri arttıkça sosyal becerilerinin olumsuz etkilendiği sonucuna da ulaşılmıştır.

Bulduk (2015) çocukların evlilik çatışmasını algılaması üzerinde annelerinin çatışma çözüm stillerinin rolünü incelediği araştırmasında 9-12 yaş arasında 123 çocuk ve anneden oluşan örneklem grubuna Çatışma Çözüm Stilleri Ölçeği, Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği ve O'Leary Porter Evlilik Çatışması Ölçeği uygulamıştır. Araştırma sonucunda annelerin yaşadıkları evlilik çatışması ile baş etmeye yönelik olarak kullandıkları boyun eğme davranışları ile çocukların çatışma algıları arasında negatif yönlü ilişki bulunmuştur. Annelerin çatışmaya karşı koymayıp problemlerin çözümünde sergiledikleri boyun eğici adımlar arttıkça çocukların var olan evlilik çatışmasını algılama düzeyleri azalmaktadır. Öte yandan annelerin evlilik çatışmasının çözümüne yönelik sergiledikleri olumlu çizgideki davranışları arttıkça çocukların algıladıkları çatışma düzeyinin de arttığı çalışmada ulaşılan bir diğer sonuç olmuştur.

2.2.5. Evlilik Çatışmasının Çocuklar Üzerindeki Etkileri İle İlgili Yurtdışında Yapılan Çalışmalar

Cummings ve arkadaşları (1984), anne babanın yaşadıkları çatışma sebebiyle oluşan gerginliğe çocukların verdikleri tepkileri gelişim düzeyine göre inceleyen çalışmalarında her yaş grubunun söz konusu çatışmalara duyarlılığının eşit, yaş düzeyine göre verilen tepkilerin çeşitli olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan çalışmada anne babalarının yaşadıkları çatışmaların her gelişim düzeyindeki çocukta karşılığını bulduğu yalnızca anne babalara yapılan geri dönüşlerin yaş düzeylerine göre farklılaştığı belirlenmiştir (Akt:Şendil, 1999, s.26).

Amato (1986) evlilik çatışmasının çocuklar üzerindeki etkilerine dair yaptığı çalışmasını örneklem grubunu oluşturan 8-9 yaş arası 132, 15-16 yaş arası 142 çocuk ve ailesi ile yürütmüştür. Ulaşılan veriler analiz edildiğinde ilkokul grubundaki kız çocukları ile erkek ve kız ergenlerin kendilerine atfettikleri benlik değerleri ile

ebeveynlerinin yaşadıkları çatışma arasında negatif korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Akt: Ülker, 2011, s.67).

Fauber ve arkadaşları (1990) yaptıkları çalışmada evlilik çatışmasının ebeveynlerin çocuklarına karşı davranışlarını çeşitli şekillerde etkileyebileceği sonucuna ulaşmışlardır. Yaşanan çatışmalar sonucunda ebeveynler kendi problemleri ve çocukları ile olan iletişimlerini arasında denge kuramayıp çocuklarından uzaklaşabilirler. Çatışma yaşayan anne babalar kimi durumlarda ilişkilerinde istedikleri adımları atamadıklarında otorite kurmaya dair tüm beklentilerini çocukları üzerinden deneyimlemek isteyebilirler. Öte yandan evlilikte yaşanan çatışma durumlarında ebeveynlerin çocukları ile olan etkileşimlerinde daha önce önemsedikleri ve dikkat ettikleri tutarlılık azalabilir. Her durumda çocukların uyum problemleri ve stres düzeyleri artabilir, ebeveyn ve çocuk arasındaki ilişkiler olumsuz etkilenebilir (Akt:Şirvanlı, 199, s.20).

Grych ve arkadaşları (1992), çocukların anne babalarının yaşadıkları çatışmalar hakkındaki düşünceleri, tepkileri, duyguları, algılarının neler olduğunu ölçmek amacı ile Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'ni geliştirmişlerdir. Çocukların evlilik çatışmasına verdikleri tepkilerin neler olduğu, çatışmanın kaynağı ve gidişatı hakkındaki düşünceleri, çatışma ile mücadele etmedeki yetersizlik durumları gibi konulardaki fikirlerini belirleyerek evlilik çatışmasının değerlendirilebileceğini düşünmüşlerdir (Akt: Ulu ve Fışıloğlu, 2004, s.64-65).

Davies, Myers, Cummings ve Heindel (1999), sonunda etkin çözüm yollarının bulunabildiği çatışmalar ve çözüme ulaşmayan çatışmaların çocuklar üzerindeki farkı etkiler bıraktığı düşüncesi ile yürüttükleri çalışma kapsamında çözümlü ve çözümsüz çatışma örneklerinin yer aldığı videoları çocuklara izlettirmişlerdir. Çalışma neticesinde çözümsüz çatışma görüntülerini izleyen çocukların tepkilerinin çözüme ulaşan görüntüleri izleyen çocuklara göre daha olumsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır (Akt: Kızıldağ ve Şendil, 2006, s.4).

Evlilik çatışmasının alt boyutlarından algılanan tehdit, çatışmanın özellikleri ve kendini suçlamanın çocukların uyum davranışları üzerindeki etkisi üzerinde birçok araştırmacı çalışma yürütmüşlerdir. Grych ve arkadaşları (2000), evlilik

çatışmasının çocuklar üzerindeki etkisine dair 10-14 yaş aralığındaki kız ve erkeklerle yaptıkları araştırmada evlilik çatışması ve çocuklardaki içe yönelim problemleri arasındaki ilişkide çocuklar için algılanan tehdidin etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çatışma şiddeti, sıklığı ve süresine göre çocukların algıladığı tehdit düzeyi çatışma sebebiyle yaşadıkları içe yönelim problemlerinde etkili bir değişkendir (Akt: Peksaygılı ve Güre, 2008, s.44).

Evlilik çatışması ve çocuklarda gözlenen problemlere dair yapılan bir başka çalışmada Whitson (2003), 8-11 yaş grubundaki çocuklar ve ebeveynlerinden oluşan örneklem grubu ile yürüttüğü araştırmasında evlilik çatışmasına yönelik baş etme stratejileri ile çocuklarda görülen problemler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda evlilik çatışması yaşayan ebeveynlerin çocuklarında depresyon, anksiyete, uyum problemleri ve fiziksel sağlığa yönelik sorunların yaşanma sıklığının arttığı öte yandan çatışmaya karşı aktif, olumlu ve destekleyici baş etme stratejilerine başvuran çocukların iyi olma hallerini korumaya yönelik daha olumlu sonuca ulaştıkları belirlenmiştir (Akt: Hoşcan, 2010, s.30).

Buhler ve Gerard (2006) anne baba arasındaki düşmanlık ve ergenlerin uyum problemleri arasındaki ilişkide ebeveynlik davranışlarının etkisini incelemişlerdir. Araştırmada ebeveynler arasındaki düşmanlığın ergenlere yönelik davranış yansımalarının anne ve babalarda farklı sonuçlar verdiği belirlenmiştir. Eşlerin yaşadığı çatışmanın yarattığı düşmanlık neticesinde babalarda disiplinin katılaşması, kabul düzeyinin düşmesi, zorlayıcı ebeveynlik, tutarsızlık özelliklerinin ergenler üzerinde etkili olduğu bulunurken annelerde zorlayıcı ebeveynlik, katı disiplin ve kabulün azlığı alt boyutları sonuç vermiştir (Akt: Sakız, 2011, s.27).

2.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar ve Bağlanma Kavramları İlişkisi

Bu bölümde çalışmanın değişkenlerinden olan yakın ilişki düzeyi kavramının temelinde bağlanma kavramı ile olan ilişkisi açıklanacaktır. Araştırmada kullanılacak olan veri toplama araçlarından Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE), romantik ilişkiye sahip bireylerin yakın ilişkilerinde yaşadıkları bağlanmayı kaygı ve kaçınma boyutunda ölçmektedir (Curun ve Çapkın, 2014, s.8). Bu sebeple bu

bölümde bağlanma kuramı hakkında bilgi verilecek ve evli bireylerin bağlanma stilleri ile ilgili YİYE kullanılarak yapılmış araştırmalardan örnekler sunulacaktır.

2.3.1. Bağlanma Kuramı

İnsan yaşamında bebeklik dönemi yani 0-2 yaş anne karnından sonra gelişimin hızla devam ettiği oldukça kritik bir dönemdir. Bu dönemde bebek özellikle yeni doğup dünyaya adapte olmaya çalıştığı ilk bir yıl tamamıyla kendisine bakan kişiye bağımlıdır. Bu kişi genellikle anne olarak bebeğin adaptasyonunda kilit konumdadır. Bebek, fiziksel ihtiyaçları yanında ruhsal ihtiyaçlarını da bu “bakım veren” birincil kişiden sağlar ve ona bağıllık geliştirir (Sayar ve Tüzün, 2006, s.24). Bebeklerin emme, gülümseme, ağlama, dokunma, takip etme gibi doğuştan getirdiği çeşitli davranışları bağıllık kurduğu kişi ile olan etkileşimlerini zenginleştirir ve bu iletişim zaman içinde ilerlemeye devam eder (Kesebir, Özdoğan-Kavzoğlu ve Üstündağ, 2011, s.326).

Kurulan bağıllık ilişkisi 0-2 yaş dönemi ile sınırlı kalmaz. Aksine bu dönemde kurulan ilişki ilerleyen gelişim dönemlerinde artarak devam eder. Çocuk korkup desteğe ihtiyaç duyduğunda anne babasının yanına gider ve başka hiçbir yerde bu denli rahatlık ve haz sağlayamadığı ebeveyn ortamında kendini güvende hisseder. Çocuğun özellikle yaşamının ilk yıllarında geliştirdiği bu bağıllık, kişiliğinin şekillenmesinde, sosyal hayata adapte olmasında ve ilerleyen dönemlerde kullanacağı iletişim kalıplarında oldukça etkili ve kalıcı izler bırakır (Yazgan-İnanç, Bilgin ve Kılıç-Atıcı, 2011, s.167).

Bowlby tarafından geliştirilen bağlanma kuramına göre insanın ilk ilişkisi kendisine bakım veren kişi ile gerçekleşir. Bu kişi her zaman çocuğun ebeveynlerinden biri olmaz. Çocuğun ihtiyaçlarını karşılayan, duygusal gelişimini destekleyen bir başka kişi de çocuğun bağıllık yaşadığı bakıcı konumunda bulunabilir. Çocuk bebeklik döneminden itibaren temel ihtiyaçlarına cevap veren, güven ihtiyacını karşılayan, duygusal yakınlık kurduğu bu bakıcı kişi ile olumlu etkileşimi devam ettikçe, kendisinin sevildiğini gördükçe değerli olduğu hissine ve bilincine kavuşacak ve bu durumda da çevresine ve dünyaya olumlu duyguları geliştirecektir (Çalışır, 2009, s.241-242).

Bağlanma kavramı yalnızca çocukluk dönemini kapsayan bir olgu değil, aksine ergenlik ve devamında yetişkinlikte de yansımaları zaman zaman farklılaşarak şekillenmeye devam eden bir süreçtir. Ergenlik dönemi fiziksel, zihinsel, ruhsal birçok gelişmenin ve değişimin yaşandığı, çocukluk dönemindeki durağan birçok boyutun aktif hale geçtiği oldukça kritik bir dönemdir. Ergenlik döneminde etken faktörlerden biri cinselliktir. Bir ergenin yaşamında ağırlıklı yansımalarını hissedip görebileceği cinsellik kavramı elbette ergenin bağlanma disiplini de etkiler. Ergen, bebeklik ve çocukluk döneminde anne babası ile sağlıklı bir bağlanma yaşamış ise ergenlikte yaşadığı değişimler neticesinde oluşacak duygu bunalımlarını, fiziksel farklılıkları, gelişen isteklerini daha net ve sağlıklı bir şekilde dile getirebilecek ve aynı şekilde ebeveynlerinden sağlıklı dönüt alabilecektir. Fakat güvensiz bağlanma yaşamış ergenler yaşadıkları yoğun duygu karmaşası karşısında denge kurmakta ve stresle baş etmede zorlanma, içe kapanma, fiziksel şiddete başvurma, kuralsızlık gibi davranış kalıpları sergileyebilmektedirler (Çıkılı-Uytun, Öztop ve Eşel, 2013, s.180-181).

2.3.1.1. Yetişkin Bağlanma Biçimleri

Bağlanma üzerine yapılan araştırmalar başlangıçta ağırlıklı olarak bebeklik ve çocukluk dönemi üzerinden götürülse de özellikle son dönemde birçok yazar bağlanmanın yetişkinlik dönemindeki yansımalarına dair çeşitli araştırmalar yürütmüşlerdir (Çalışır, 2009, s.242).

Çeşitli araştırmacılar bebeklik ve çocukluk döneminde bağlanılan kişinin ihtiyaçlara cevap veren konumunda olması sebebiyle ilişki alıcı ve vericiden oluşuyorken yetişkin bağlanmasında karşılıklılık özelliği olduğunu dile getirmişlerdir. Birey, arkadaşı veya romantik ilişki yürüttüğü kişinin yanındayken güvenlik, sevgi, ait olma gibi çeşitli ihtiyaçlarını karşılarken kendisi de aynı şekilde karşı tarafın ihtiyaç duyduğu hususlarda paylaşım yapmaktadır. Çocukluk döneminde sağlıklı bağlanmanın kurulmuş olması bireyin yetişkinlik döneminde kuracağı sosyal bağların, özellikle romantik ilişkinin ve evliliğin sağlıklı kurulması ve sürdürülmesinde oldukça etkilidir (Çıkılı-Uytun, Öztop ve Eşel, 2013, s.182).

Bağlanma biçimlerine dair çeşitli yazarlar tarafından araştırmalar yürütülmüştür. Ainsworth ve arkadaşları (1978) yürüttükleri çalışmalar neticesinde çocukları *güvenli*, *kaygılı/kararsız* ya da *kaygılı/dirençli* ve *kaçınan* olmak üzere üç temel bağlanma stili ile sınıflandırmışlardır (Akt: Güngör ve Sümer, 1999, s.74). Araştırmacılar sonraki dönemlerde çocuklar üzerinden konumlandırılan bağlanma stillerinin yetişkinlikte de uyarlanılmasına dair incelemeler yapmışlardır. Main ve arkadaşları (1985) yetişkinlerin çocukluklarına dair yapacakları değerlendirmelerin, ebeveynleri ile olan etkileşimlerinin şimdiki ilişkileri üzerindeki etkisini yorumlama imkanına dayalı olarak geliştirdikleri görüşme ölçeği ile Ainsworth ve arkadaşlarının sınıflamasını yaptığı bağlanma tiplerinin yetişkinler için de geçerli olabileceği sonucuna ulaşmıştır (Akt: Çalışır, 2009, s.242).

Hazan ve Shaver(1987), yetişkinlere dair bağlanma stilleri ile ilgili olarak yürüttükleri araştırmalarında romantik ilişkinin de bir tür bağlanma olduğunu ve Ainsworth ve arkadaşlarının ortaya koyduğu bağlanma tiplerinin yetişkinler için de uyarlanabileceğini düşünmüş ve incelemeleri neticesinde *güvenli*, *kaygılı-kararsız* ve *kaygılı-kaçınan* olmak üzere üç başlık altında sınıflandırmıştır (Akt: Çalışır, 2009, s.243 ve Sümer ve Güngör, 1999, s.74).

Yetişkin bağlanma tiplerine yönelik olarak yapılan bir başka çalışma Bartholomew ve arkadaşları (1991) tarafından yürütülmüş ve araştırmacılar Bowlby'nin zihinsel temeller modeli temelinde yaptıkları incelemeler sonucunda "Dörtlü Bağlanma Modeli" adını verdikleri modellerinde yetişkin bağlanma tiplerini sınıflandırmışlardır (Akt: Güngör ve Sümer, 1999, s.75). Araştırmacıların yetişkin bağlanma tiplerini sınıflandırdıkları modelleri bu çalışmanın veri toplama araçlarından olan Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin Türkçe'ye uyarlanması çalışmasını da yürütmüş olan Güngör ve Sümer (1999) tarafından yapılan bir başka çalışmada söz konusu bağlanma biçimlerinin Türk örnekleme üzerindeki geçerlik ve güvenilirlik çalışmasında incelenmiş ve orijinalindeki sonuçlar ile uyumlu bulgular elde edilmiştir (Çalışır, 2009, s.243).

2.3.1.1.1. Dörtlü Bağlanma Modeli

Dörtlü bağlanma modelinin temelinde Bowlby' nin kuramında savunduğu bireylerin kendilik ve diğerine yönelik attettiği değeri açıklayan model vardır. Bartholomew ve arkadaşları (1991) tarafından her iki içsel model bir araya getirilerek dört farklı bağlanma tipini açıklayan bir yetişkin bağlanma modeli oluşturmuşlardır (Akt: Çalışır, 2009, s.243).

Model temelinde “güvenli” ve “güvensiz” bağlanmaya dayanmakla birlikte güvensiz bağlanma kavramı altında “saplantılı, korkulu, kayıtsız” olmak üzere üç bağlanma tipini barındırmaktadır. Modele göre güvenli bağlanan bireyler kendiliklerine yönelik olumlu his ve görüşlere sahiptir ve kendilerini sevmeye layık bulurlar. Bununla birlikte diğerlerini de dikkate alırlar ve onların da kendilerine yönelik olumlu dönüşler yapabileceklerini düşünürler. “Güvenli” bağlanan kişiler iletişim kurmakta zorlanmazlar, yaşayabilecekleri olumsuz durumlarla baş edebilirler, ilişkilerinde sorumluluk alırlar ve hata yapmaktan korkmazlar. Yaptıkları hatalara ve karşılaştıkları problemlere uygun akılcı çözümler getirebilirler. “Saplantılı” bağlanan kişiler kendiliklerini değersiz bulurlar. Sevmeye değer olmadıklarını ve çevresindekilerin ilgisini hak etmediklerini düşünürler. Diğerlerini ise değerli ve pozitif görürler. Sosyal çevrelerinde kurdukları ilişkilerde kendilerini karşı taraftan değersiz buldukları için sürekli ilgi çekme ve değer kazanma çabası ile aşırı yakın olma isteği nedeniyle çevrelerini sıkabilirler. “Korkulu” bağlanma stiline sahip bireyler hem kendilerini hem de çevrelerini değersiz görüp negatif düşünceler taşırlar. Bu sebepler sınırlı sosyal ilişkilere sahiptirler. Etkileşimde buldukları kişilerle zorlu bir iletişim tarzları vardır. Korkulu bağlanma stili özellikleri ile güvenli bağlanma stiline tam tersidir. “Kayıtsız” bağlanma stiline sahip yetişkinler kendilerine yönelik olumlu düşüncelere sahip olmakla birlikte çevrelerine yönelik olumsuz düşünceleri sebebiyle ilişki kurmaktan kaçınılmaktadırlar. Olumsuzluk yaşamamak için çevreleri ile etkileşimlerini sınırlandırmaktadırlar (Sümer ve Güngör, 1999, s.75-76).

2.3.2. Bağlanma Stilleri ve Evlilik İle İlgili Yapılmış Araştırmalar

Evlilik ile ilgili yürütülmüş çalışmalarda evlenen bireyler ile ilgili çeşitli değişkenlerin evlilik ilişkisindeki yansımaları da incelenmiştir. Bireylerin gelişim dönemlerindeki bağlanma geçmişlerinin sosyal hayattaki etkileşimlerine ve özellikle erişkinlik dönemindeki romantizm temelli ilişkilerine yönelik etkilerini irdeleyen araştırmalarda bireylerin bağlanma stillerinin evlilik uyumu, evlilik doyumunu, evlilik atışması gibi değişkenler ile olan ilişkileri değerlendirilmiştir. Bu araştırmanın değişkenlerinden olan evli bireylerin yakın ilişki düzeyleri yani bağlanma stillerinin ocuk yetiştirme tutumları ve diğer değişkenlerle ilişkisine dair yapılacak değerlendirmelere örnek teşkil eden araştırmalara aşağıda yer verilecektir.

Senchak ve Leonard (1992) evlilikte eşlerin bağlanma stiline göre denk olmalarının yakınlık, çatışma çözümü ve eşlerin ilişkilerindeki işlevsellikleri üzerine yürüttükleri çalışmalarında her iki tarafın da güvenli bağlanma stiline sahip olduğunu düşündüğü ilişkilerde bireylerin çatışma çözümüne yönelik daha yapıcı ve etkin oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca güvenli bağlanma stiline sahip olduğunu düşünen bireylerin aynı düşüncedeki kişileri eş olarak seçtikleri belirlenmiştir (Akt: Bozkurt, 2014, s.32).

Işınsu (2003) ikili ilişki biçimi ve süresi ile bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında flört ilişkisi olan çiftler, nişanlı çiftler ile 5 yıla kadar evli ve 5 yıldan uzun süre evli çiftlerin oluşturduğu 200 kadın ve 200 erkek katılımcıya Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, İlişki lekleri Anketi ve iftler Uyum leği uygulanmıştır. Ulaşılan veriler analiz edildiğinde bağlanma stilleri açısından grupların sonuçlarında farklılıklar tespit edilmiştir. Örneklem grubunda evlilik süresi 5 yılı açan grubun güvenli bağlanmaya dair puanları nişanlı çiftlere göre daha yüksek çıkmıştır. Sonuçlar cinsiyet açısından değerlendirildiğinde tüm gruplarda kadınların ilişkilerinde kaçınan ve korkulu bağlanma stiline, erkeklerin ise güvenli bağlanma stiline sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Kadın ve erkeklerin aynı ilişkide farklı bağlanma biçimleri geliştirmeleri üzerinde gelişme dönemlerindeki bağlanma geçmişlerinin etkisi olabilmektedir.

Shi (2003) yetişkin bağlanma stilleri ve ilişkilerde çatışma çözümleme arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında güvenli bağlanan katılımcıların güvensiz bağlananlara göre ilişkilerinde çatışma çözmeye yönelik daha çok sorumluluk aldıkları ve yaşadıkları çatışmalarda daha olumlu stratejiler kullandıkları sonucuna ulaşmıştır (Akt: Kantarcı, 2009, s.29).

Açık (2008) evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında boşanmış ve evli bireylerden oluşan toplam 100 katılımcıya Evlilikte Uyum Ölçeği, Evlilik Yaşamı Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri uygulanmıştır. Ulaşılan veriler değerlendirildiğinde evli kişiler ile boşanmış kişilerin de bitmiş evliliklerini değerlendirdikleri sonuçları karşılaştırılmış ve bağlanma stilleri açısından ayrılmış kişilerin evlilik uyumu açısından kaygı ve kaçınma puanları daha yüksek sonuç vermiştir.

Kantarcı (2009) evli bireylerin bağlanma stillerine göre aldatma eğilimleri ve çatışma yönetim biçimlerini incelediği çalışmasında 145 kadın ve 55 erkek olmak üzere 200 evli katılımcıya Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Aldatma Eğilimi Ölçeği ve Çatışma Yönetim Biçimleri Ölçeği uygulanmıştır. Çalışma sonucunda bağlanma stillerinden güvensiz bağlanma stiline sahip katılımcıların aldatma eğilimleri güvenli bağlanma stiline sahip katılımcılardan yüksek bulunmuştur. Güvensiz bağlanma stiline dair ulaşılan bir başka sonucun da olumsuz çatışma biçimi ile aralarında pozitif ve anlamlı bir ilişki olduğu şeklinde belirlenmiştir. Bireylerin eşleri ile olan ilişkilerinde güvenli bağlanma gerçekleştirmiş olmaları ilişkilerinde yaşadıkları çatışmalara gerçekçi ve akılcı çözüm yöntemleri bulmalarının yanında dürüstlük ve bağlılık gibi aldatma eğiliminin aksine ilişkiyi güçlendiren niteliklerin oluşmasında etkili olmaktadır yorumu yapılabilir.

Erişti (2010) bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında toplamda 174 evli kadın ve evli erkek katılımcıya Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri, Evlilikte Uyum Ölçeği, Evlilik Yaşamı Ölçeği ve Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği uygulamıştır. Araştırmada Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin ölçümlendiği kaygı ve kaçınma olmak üzere bağlanma stillerine dair ulaşılan sonuçlarında katılımcılardan kaçınan bağlanma stili ile evlilik uyumu arasındaki olumsuz ilişkiye dair verilerde kaygılı bağlanma stiline

göre daha düşük puanlara ulaşılmıştır. Sonuç olarak her iki bağlanma biçimi ile evlilik uyumu arasında negatif ve anlamlı düzeyde ilişki olduğu belirlenmiştir.

Erdoğan-Taycan ve Çepik-Kuruoğlu (2013) evlilik uyumu ile bağlanma stilleri, mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkileri inceledikleri çalışmalarını evliliklerinde yaşadıkları problemler sebebiyle psikiyatri kliniğine başvurmuş 25 çift ve evliliklerinde herhangi bir problem yaşamayan 25 çift ile yürümüşlerdir. Çalışmada veri toplama aracı olarak Yapılandırılmış Psikiyatrik Görüşme Ölçeği, Kişilik Bozuklukları İçin Geliştirilmiş Yapılandırılmış Psikiyatrik Görüşme Ölçeği, Mizaç ve Karakter Envanteri, Birtchnell Eş Değerlendirme Ölçeği ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri kullanılmıştır. Ulaşılan veriler analiz edildiğinde evliliğinde sorun yaşayan ve yaşamayan çiftlerin birbirlerini değerlendirme noktasında farklı sonuçlar verdiği belirlenmiştir. Evliliğinde problem yaşayan çiftlerin diğer gruba oranla birbirlerine daha az güven duydukları saptanmıştır. Evliliklerinde problem yaşayan kadınların eşleri ile olan ilişkilerinde kaygı ve kaçınma puanları diğer gruba göre anlamlı düzeyde yüksek çıkmıştır. Aynı gruptaki erkeklerin kaçınma puanları da yüksek sonuç vermiştir. Her ikisi de güvensiz bağlanma olarak kabul edilen kaygı ve kaçınma düzeyi yüksek olan bireylerin yakın ilişkilerinde iletişim problemlerinin yanında partnerlerine güven duymakta ve yakınlaşmakta sorun yaşabilme olasılıkları bulunabilmektedir.

Bozkurt (2014) evli bireylerde bağlanma stilleri, aile içi eşler arası şiddet ve evlilik uyumu arasındaki ilişkileri 100 evli kadın ve 100 evli erkek katılımcıdan oluşan örneklem grubu ile incelediği çalışmasında veri toplama aracı olarak İlişki Ölçekleri Anketi ve Çift Uyum Ölçeği kullanmıştır. Araştırmanın bağlanma stillerine dair çıkan sonuçlarında saplantılı bağlanma stiline sahip katılımcıların şiddet uygulama ve şiddet görme puanları yüksek çıkmıştır. Saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin güvenli bağlanma stiline sahip bireylere göre evlilik uyum puanları da düşük sonuç vermiştir. Sonuçlar bu alanda yapılmış diğer araştırmalar ile bu noktada tutarlı sonuç vermiştir.

Bolattekin (2014) anne-babanın bağlanma stilleri, anne-baba tutumları ev çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında 200 anne veya babadan oluşan katılımcıya İlişki Ölçekleri Anketi, Güçler ve Güçlükler Anketi (Ebeveyn Formu) ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumları Ölçeği

uygulanmıştır. Araştırmada bağlanma stillerine göre sonuçların farklılaştığı belirlenmiştir. Korkulu, saplantılı ve kayıtsız bağlanmaya sahip ebeveynlerin çocuklarında duygusal-sosyal-davranışsal alanda çeşitli sorunlar tespit edilirken güvenli bağlanan ebeveynlerin çocuklarında bu kategorideki sorunlar ile dikkat eksikliği ve hiperaktiviteye dair bir veriye ulaşılmamıştır. Araştırma sonucunda anne-babaların bağlanma stillerinin çocuk yetiştirme tutumlarında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Özer-Toğuşlu (2014) evli bireylerin bağlanma stilleri ve cinsiyet rollerinin yüklenme biçimini yordama düzeyini 200 evli çift üzerinde incelediği çalışmasında İlişkilerde Yüklenme Ölçeği, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri ve BEM Cinsiyet Rollerini Envanteri kullanmıştır. Araştırma sonucunda bağlanma stilleri katılımcılarda cinsiyet bazında farklı sonuçlar vermemekle birlikte kaygılı bağlanma stili ile yüklenme biçimleri arasında anlamlı ve olumlu yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Alkım-Arı (2015) evliliklerinde sorun yaşayan bireylerin bağlanma stilleri ve erken dönem uyumsuz şemalarını incelediği çalışmasında 39 erkek, 182 kadın katılımcıya Young Şema Ölçeği Kısa Form ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri uygulamıştır. Ulaşılan veriler analiz edildiğinde bağlanma stillerinin katılımcıların erken dönem uyumsuz şemaları üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bağlanma stillerinden erken dönem uyumsuz şema puanlarına dair en yüksek sonuç veren ise korkulu bağlanma stili olmuştur.

Bağlanma stilleri ile ilgili olarak diğer değişkenlerle yapılan çeşitli çalışmalarda bağlanma stillerinin kullanılan savunma mekanizmaları ile ilişkisi (Yaşar, 2014), bireylerin umutsuzluk düzeyi ve evlilik uyumu ile ilişkisi (Yılmaz, 2015), yetişkinlerde yaş ve cinsiyet ile birlikte kimlik statüleri ile ilişkisi (İlhan ve Özdemir, 2012), ebeveyni boşanmış bireylerde benlik saygısı ve yalnızlık ile ilişkisi (Ünlü, 2015) üzerine incelemeler yapılmıştır.

2.4. Yalnızlık

Değişen ve gelişen dünyada sosyal yaşamın da birtakım dönüşümler geçirmesi kaçınılmaz olmuştur. Şehirlerin büyümesi, yaşayan insan sayısının

katlanarak artması, teknolojik gelişmelerin bireysel etkileşimlerin azalmasındaki etkileri, ekonomik güçlüklerin de etkisi ile bireylerin daha uzun saatler çalışmalarını gerektiren yoğun iş yaşamı, özellikle büyük şehirlerde artan suç oranları ile toplumun her kesiminde çoğalan korku ve kaygı günümüzün en büyük çıkmazlarından olan yalnızlığın büyümesinde oldukça etkili olmaktadır.

Daha önceki dönemlerde yaşayan insanların sorunları genel olarak kendi kısıtlı çevrelerindeki etkileşimlerinden kaynaklanırken modern insanın yoğun hayatına karşılık içinde bulunduğu toplumdaki uzaklaşması, etkileri giderek artan bir saptama olmaktadır (Geçtan, 2010, s.15). Kişilerin sosyal yaşamlarında daha aktif olmak istemeleri ile iş hayatının uzun saatler süren yorucu temposu karşısında yeterli performans göstermek zorunda olmaları kişilerin yaşadıkları stresi yükseltmekte, artan anksiyete düzeyi yalnızca kendilerinde değil çevrelerindeki bireylerde özellikle de eşlerinde birtakım olumsuz yansımalarla yol açmaktadır. Elbette yalnızlık kavramının temelindeki tek değişken iş yaşamı olmamakla birlikte hangi faktörlerin bu kavram ile anıldığına dair birçok yazar tarafından çalışma yürütülmüştür. Bu araştırmada, evli bireylerin hissettiği “yalnızlığın” evliliklerindeki yansımaları ve çocuk yetiştirme tutumları ile olan ilişkileri irdelenecektir.

Yalnızlık kavramına dair birçok araştırmacı tarafından çeşitli tanımlamalar yapılmıştır. Sullivan (1953) yalnızlığı kişilerin sosyal yaşamlarında ihtiyaç duydukları yakınlığın istedikleri şekilde karşılanmaması durumunda oluşan ve bireyi hoşnut etmeyen durum, Rook (1984) bireyin hislerinin karşısındaki tarafından istediği şekilde karşılık bulmaması durumunda yaşadığı stres durumu, Neto ve Barros (2000) bireyin sosyal yaşamdaki ihtiyaçlarının etkileşim içinde olduğu kişiler tarafından kişinin idealindekinden uzak şekilde yahut hiç karşılanmaması olarak tanımlamışlardır (Akt:İmamoğlu, 2008, s.90).

Weiss (1973) yalnızlık durumunu bireyin diğer kişilerle yaşadığı etkileşimlerin eksik olması ya da bireyin beklediği duygusallık ve paylaşımın olmaması şeklinde açıklamıştır (Akt:Köse, 2009, s.9).

Michener, DeLamater, Scwartz (1990), yalnızlığın tek başlıktan farklı bir durum olduğunu belirtmişlerdir. Tek başına olmak bireylerin zaman zaman ihtiyaç duydukları bir durumdur. Kişiler sosyal ilişkilerini tatmin edici boyutta yaşarken tek

başına kalabilecekleri durumları tercih edebilirler. Tek başına olma durumu bir tercih ve ihtiyaçken yalnızlık kişinin memnuniyet duymadığı ve rahatsız olmasına sebebiyet veren bir deneyimdir. Kişinin sosyal ilişkilerinde çevresi tarafından eleştirileceği, kabul görmeyeceğini düşünmesine sebep olup ilişkilerini kısıtlamasına yol açan sıkılganlık da yalnızlıktan farklı bir kavramdır ve karıştırılmamalıdır (Akt: Eren-Gümüş, 2000, 102).

Jones ve Hebb (2003) yalnızlığa dair yapılmış tanımlamalarda belli ortak noktalar tespit etmişlerdir. Yalnızlık kavramı açıklanırken bireyin sosyal ilişkilerindeki memnuniyetsizliği, karşılanamamış beklentileri ve tüm bunların bireyin isteği dışında olması sebebiyle kişisel tercih niteliği taşıyamaması ile bireyin yaşadığı bu durumu yeniden düzenlemek adına çaba göstermesi gibi belli başlıkların olduğunu belirtmişlerdir (Akt: San-Şentürk, 2010, s.9).

Ernest ve Cacioppo (1990), yalnızlığın bilişsel, duyuşsal ve davranışsal boyutları olduğunu belirtmişlerdir. Birey sosyal ilişkilerine dair sahip olduğu beklentiler ile yaşadıklarını karşılaştırarak değerlendirmesini bilişsel düzeyde yapmaktadır. Yaptığı değerlendirmeler neticesinde sahip olduğu ilişkilerden memnuniyet duyma ya da rahatsız olmaya dair anlamlandıracağı duyguları duyuşsal boyutta belirlemektedir. Davranışsal boyutta ise yapılan değerlendirme ve yorumlar neticesinde bireyin ifadeleri yer almaktadır (Akt:Turan, 2010, s.22).

Yalnızlığa dair yapılan çalışmalarda çeşitli yazarlar, kendilerini yalnız hisseden bireylerin belirli ortak niteliklere sahip olduğuna dair benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Özodaşık (1989) ve Akgün (2001) söz konusu nitelikleri aşağıdaki şekilde sıralamışlardır (Akt: Yılmaz ve Altınok, 2009, s.455):

- Çevredeki insanlarla uyum içinde hissetmeme,
- Sosyal etkinliklerin azlığı,
- Sorumluluk almaya dair isteksizlik,
- Arkadaşlık ilişkileri kurmakta beceri eksikliği,
- İçe dönük olma,
- Sosyal yaşamında sınırlı etkileşimler yaşama,
- Yaşanılan durumları olumsuz odaklı algılama ve yorumlama,
- İlişkilerinde genel olarak benmerkezci tutum sergileme.

2.4.1. Evlilik ve Yalnızlık

Literatür incelendiğinde Türkiye’de direkt yalnızlık ve evlilik ilişkisini irdeleyen çok sınırlı sayıda araştırmaya rastlanmıştır. Fakat evlilik ile ilgili yapılan çalışmalarda, dolaylı olarak evliliğin kişilerin hayatlarına olan katkılarına yönelik ulaşılan veriler ışığında değinilmiştir. Ulaşılan çalışmalarda yalnızlık kavramının araştırıldığı grupların ağırlıklı olarak üniversite öğrencileri ve ergenlerden oluşan örneklemeler ile temsil edildiği belirlenmiştir. Yurtdışında yalnızlık ve evlilik kavramlarının etkileşimleri üzerine yapılmış birtakım çalışmalara ulaşılmıştır. İlgili araştırmalara aşağıda yer verilmiştir.

Doğan (1998) evli ve boşanmış bireylerin yalnızlık, depresyon, benlik saygısı ve denetim odağı inancına dair 100 evli ve 100 boşanmış katılımcı ile yürüttüğü incelemesinde yalnızlık değişkenine dair ulaşılan sonuçlarda cinsiyet açısından farklılık tespit etmemiştir. Ayrıca araştırmada ulaşılan veriler ışığında yalnızlık ve depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

West, Kellner ve Moore-West (1986) tarafından yürütülmüş bir çalışmada yalnızlığın etkileri çerçevesinde yapılmış araştırmaların analizi yapılmış ve söz konusu araştırmaların birçoğunda kadınların yalnızlık düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu bulunmuştur. Ulaşılan bir diğer sonuç ise daha önce evlilik yapmamış yaşlı erkeklerin aynı şekilde daha önce evlenmemiş yaşlı kadınlara göre daha yalnız hissettikleri olmuştur (Akt: Işinsu-Halat, 2009, s.93).

Tornstam’ın (1992) evlilikte yalnızlığı incelediği çalışmasında örneklem grubunu 15-80 arası 2795 İsveçli katılımcı oluşturmuştur. Araştırma verileri analiz edildiğinde evli olmayan katılımcıların yalnızlık düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiş fakat cinsiyetler arasında yalnızlığa dair anlamlı bir fark olmadığı bulunmuştur. Yalnızlığın cinsiyetler arası anlamlı düzeyde farklılaştığı grup 20-49 yaş aralığındaki evli bireylerden oluşmuştur (Akt: Işinsu-Halat, 2009, s.93).

Pinquart (2003) yalnızlık ile ilgili yaptığı çalışmasını evli, boşanmış, dul kalmış ve hiç evlilik yapmamış 53-79 yaş aralığındaki yetişkinlerle yürütmüştür. Araştırma neticesinde katılımcılar arasında kendini en fazla yalnız hissedenler boşanmış erkekler ile hiç evlilik yapmamış erkekler olarak belirlenmiştir. Ayrıca tüm gruplar içinden kendini en az yalnız hisseden grubun evli yetişkinler olduğu

belirlenirken cinsiyet bazında sonuçlarda farklılaşma saptanmamıştır (Akt: Işınsohalat, 2009, s.92-93).

Akyol (2013) boşanmış ve boşanmamış aileye sahip ergenleri yalnızlık, yaşam doyumu, sosyal destek ve bazı değişkenler açısından incelediği çalışmasında örneklem grubunu 400 lise öğrencisi olarak belirlemiştir. Araştırma verileri analiz edildiğinde boşanmış ebeveyne sahip ergenlerin yalnızlık düzeylerinin ebeveynleri halen evli olan ergenlerin yalnızlık düzeylerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Evliliğin devamının aile üyelerinin birbirlerine destek olmalarına, paylaşım yapmalarına ve olumlu etkileşimlerine zemin hazırlamasının ergenlerin algıladığı yalnızlık düzeyi ile anlamlı bir etkisi olduğu yapılan çalışma ile saptanmıştır.

Ünlü'nün (2015) ebeveyni boşanmış bireylerde benlik saygısı, yalnızlık ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasının örneklem grubu 19 yaş üzeri 140 katılımcıdan oluşmuştur. Araştırmada katılımcıların benlik saygısı ve yalnızlık düzeyleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunurken kaçınma ve kaygı düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Söz konusu çalışmaya bağlanma ile ilgili bölümde değinilmiştir.

2.4.2. Yalnızlık İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Yalnızlık kavramı ile ilgili birbirinden farklı çeşitli örneklem grupları üzerinde çeşitli değişkenler ile araştırmalar yapılmıştır.

Yalnızlığı yordamada sosyal bağlılığın ve sosyal desteğin rolü (Duru, 2008); genç yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algısı ile olan ilişkileri (İmamoğlu, 2008); yurttan kalan ve ailesi ile birlikte yaşayan lise öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal destek düzeyleri arasındaki ilişki (Köse, 2009); üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve beden imgelerinden doyum düzeylerinin sosyal kaygı düzeyleri ile ilişkisi (Eren-Gümüş, 2000); liseli ergenlerin yalnızlık algısının sosyal beceri, benlik saygısı ve kişilik özellikleri ile olan ilişkisi (San-Şentürk, 2010); üniversite öğrencilerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarını yordamada yalnızlık, benlik saygısı, yaş, cinsiyet ve romantik ilişki yaşama durumunun rolü (Turan, 2010); okul yöneticilerinin yalnızlık ve yaşam doyum düzeyleri ilişkisi (Yılmaz ve Altınok, 2009); yatırım kuramı bağlamında evli çiftlerde uyum, nedensel ve

sorumluluk yüklemeleri ile yalnızlık arasındaki bağlantılar (Işınsu-Halat, 2009); boşanmış ve boşanmamış aileye sahip ergenlerin yalnızlık, yaşam doyumu, sosyal destek ve bazı değişkenler açısından incelenmesi (Akyol, 2013); farklı sosyometrik statülerdeki ilköğretim II. kademe öğrencilerinin benlik kavramı ve yalnızlık düzeyleri (Kaya, 2005); engelli çocuğa sahip olan ve olmayan annelerin aile işlevlerini algılamaları ile yalnızlık düzeyleri ilişkisi (Sarıhan, 2007); ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek (Haskan, 2009); ergenlerin akran ilişkileri ve yalnızlık düzeylerinde evde internet kullanımının etkisi (Yücel, 2009); cezaevi hükümlülerinin yalnızlık düzeyleri ve ruhsal belirti düzeyleri arasındaki ilişki (Aydın, 2010); üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılıkları ile benlik saygıları ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki (Sarıçam, 2011); üniversite öğrencilerinde psikososyal değişkenlere göre yalnızlık ile otomatik düşünceler arasındaki ilişki (Oruç, 2013); anne-babası boşanmış ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde yaşam doyumu ve yalnızlık düzeylerinin etkisi (Altundağ, 2013); öğretmenlerin işle bütünleşme ve iş yaşamında yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki (Sezen, 2014); ebeveyn kabul reddi ve intihar olasılığının yaşam amaçları ve yalnızlık açısından değerlendirilmesi (Aslan, 2014); üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesi (Kılıç, 2014); sosyal hizmet perspektifinden akademik başarı ve yalnızlık düzeyi ilişkisi (Keleşoğlu, 2014); ergenlerde ana baba tutumları, iletişim becerisi ve yalnızlık algısının internet bağımlılığı yordayıcıları olarak incelenmesi (Önay, 2014); beliren yetişkinlerin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişki (Galioğlu, 2014); sağlık meslek lisesi öğrencilerinde sosyal medya bağımlılık durumu ile bağlanma stilleri, benlik saygıları, yalnızlık algıları ve sosyal beceriler arasındaki ilişki (Tiyrek-Şişman, 2014); üniversite öğrencilerinin sosyal görünüş kaygıları ile benlik saygıları ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki (Kılıç, 2015); üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ve alkol kullanmaları arasındaki ilişki (Derdiyok, 2015); ebeveyni boşanmış bireylerde benlik saygısı, yalnızlık ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki (Ünlü, 2015); sosyal medyanın yoğun kullanımının ileri ergenlikte yalnızlık ve depresyona etkisi (Yalçın, 2015); üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkiler (Karahan ve diğ., 2004) olmak üzere yalnızlık ve diğer değişkenler üzerinden birçok yazar tarafından çalışmalar yürütülmüştür.

2.5. Çocuk Yetiştirme Tutumları

Karşıt cinsten iki yetişkinin birtakım kurallara bağılı kalarak kurdukları “aile” kurumu; ait olma, bağlanma, sevme-sevilme, ekonomik, cinsellik, toplumsallaşma, güven ve daha birçok alanda kişisel ihtiyaçları karşılama işlevi görmektedir. Aile ile ilgili yürütölen çalışmalarda ulaşılan önemli bir netice eşlerin çocuk sahibi olduktan sonra kendilerini tam anlamıyla aile gibi hissettikleri, aralarındaki bağların ebeveynlik ile daha da sağlamlaştığıdır (Özgüven, 2014, s.24-25). Kişiler ve koşullara göre değişiklikler gösterse de genel olarak iki insanın evlenmesi anne ve baba olmaya dair bir adım attıklarının da göstergesidir (Semerci, 2009, s.3).Evliliğe kişisel beklentileri ve nitelikleri ile karar veren kadın ve erkek ortak bir canlının sorumluluğunu aldıklarında, “anne ve baba” olduklarında hayatlarına dair daha gerçekçi ve ortak hedefler koyarak ilk sırada çocuklarını düşünme davranışına eğilimli olmaktadırlar (Özgüven, 2014, s.24-25).

Değişen ve gelişen yaşam koşulları ile aile yapılarının da bu değişimden etkilenmesi kaçınılmaz olmuştur (Pembecioğlu, 2006, s.57). Geleneksel aile yapısının özellikle şehir yaşamının etkisi ile birtakım değişimler geçirmesi, daha önce yaygın olan ve şu an hala kırsal yörelerde varlığını sürdüren geniş ailelerin yapısının değişerek çekirdek ailelerin artmasını sağlamıştır. Şehir hayatında fiziksel koşulların da etkisi ile daha küçük evlerde aile büyükleri olmadan yalnızca anne-baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aile sistemi içinde önceki dönemlerde çocukların yetişmesinde etkin rol oynayan büyük anne ve büyük babaların etkinliği büyük ölçüde ortadan kalmış ve anne-baba, ebeveyn olarak çocukları ile olan etkileşimlerinde tamamen söz sahibi olmuşlardır.

Anne babaların çocuklarına ideallerindeki hayat konforunu sağlama arzuları, çocuklarının kişiliğini olumlu niteliklerle donatma istekleri sergileyecekleri davranış kalıplarını şekillendirir. İlk sosyal ortamı aile olan çocuk, insan ilişkilerine, iletişime, karşılaştığı problemlere çözüm yolları oluşturmaya dair ilk örnekleri anne babasının ilişkilerinden ve kendisi ile olan etkileşimlerinden öğrenir. Yaşamının ilerleyen dönemlerinde içinde bulunacağı ortamların ve karşılaşacağı insanların da etkisi olmakla birlikte ilk sosyal ortam olan aile ortamı kişiliğinin oluşmasında ağırlıklı olarak etkin bir role sahiptir (Erkan, 2010, s.14-15).

Aile içinde anne ve babanın belirlediği aile iklimi çocuğun gelişiminde başlıca önem arz eden bir kavramdır. Çocuk sahibi olmalarından önce kadın ve erkeğin eş olarak birbirlerine yaklaşım biçimleri, kullandıkları iletişim kalıpları, ortak sorumluluklarına yönelik iş bölümü yapıp yapmamaları, evlilikleri hakkındaki beklentilerini gerçekleştirmeye dair birbirlerine açık olmaları ve gereken her durumda iletişime geçip kendileri için önemli konuları analiz edebiliyor olmaları, çocuk sahibi olmak hususunda ortak bir karar vermiş olmaları ve doğacak olan çocukları için hangi şartları hazırlayabilecekleri, nasıl birer anne-baba olmayı arzuladıklarına yönelik kendi aralarında gerçekleşecek her etkileşim çocuklarının sahip olacağı nitelikler üzerinde etkili olacaktır.

Ailenin, çocuğun hem bağımsız bir birey olarak yetişmesi hem de topluma uyum gösterebilmesi ve birçok niteliği üzerinde ağırlıklı etkisi bulunmaktadır. Yavuzer (1994), ailenin çocuğun gelişimindeki katkılarını aşağıdaki şekilde gruplamıştır:

- Aile, çocuğa toplum içinde kendini ifade edebilmesi ve uyum sağlayabilmesi için güven kazanmasını sağlar.
- Çocuğa çeşitli sosyal ortamlar sunarak toplumsallaşması yolunda rehber görevi görür.
- Çocuğa örnek teşkil edecek, sosyal ilişkilerinde kullanması gereken ideal davranış şekillerini içeren rol model olur.
- Çocuğun karşılaştığı problemlere uygun çözüm yolları getirebilmesi için rehberlik eder.
- Çocuğun sosyal yaşama uyum sağlayabilmesi için ihtiyaç duyduğu alışkanlıkları kazanabilmesi için yol gösterir.
- Çocuğun okul yaşamında başarılı olabilmesi, yetenekleri ve ilgilerini keşfedebilmesi için yol gösterir.
- Keşfedilen ilgi ve yeteneklerin gelişimi için uygun ortamlar hazırlayarak çocuğun gelişimine katkıda bulunur.

Anne-babaların çocuklarına etkili ebeveynlik yapabilmeleri için temel şart çocukları ile kuracakları sağlıklı iletişimdir. Yalnızca kendi görüşlerini dikkate alan değil çocuğunun fikirlerine de saygılı olan, dinlemeye değer bulan, farklılık ve

yeniliklere açık, paylaşım yapma taraftarı ebeveynlerin liderlik ettiği aile ortamının varlığı, üyesi olmaktan mutluluk duyan, her koşulda anne-babasının desteğini göreceğini bilen, karşılaşılabileceği sorunlara etkili çözümler getirebilme becerisi kazanmış, özgüvenli çocukların yetişmesine olanak sağlar (Çağdaş ve Şahin-Seçer, 2006, s.88). Tüm bu niteliklerin bir araya gelebilmesi için ebeveynlerin öncelikle kendilerinin özgüvenli, sahip olduklarından ve yaşamlarından memnuniyet duyan bireyler olmaları gerekmektedir (Yavuzer, 2001, s.69). Anne ve baba olarak kişisel isteklerinin ve ilgilerinin bilincinde ve bunlara ulaşmak için sorumluluklarının farkında olan, kendini mutlu olmaya değer gören, yaşadığı sorunlar üzerinde konuşup çözümleyebilen ebeveynler benzeri yeterlilikleri çocuklarına aktarma noktasında kendi yaşamlarından yola çıkarak uygun yöntemleri kullanma yoluna gideceklerdir.

Anne-babaların oluşturdukları aile atmosferinin niteliği çocukların tutum, davranış, yaklaşımları kısaca kişiliklerinin şekillenmesinde etkin bir unsurdur. Her üyenin fikirlerine değer verilen, kişilerin kendini rahatça ifade etme serbestliğine sahip olduğu, alınacak kararlarda en küçük dahil tüm aile üyelerinin aktif olduğu demokratik aile ortamında yetişen çocuklar bu doğrultuda benzer eğilimlere sahip, bulunduğu ortamlarda kendini ifade etmekten çekinmeyen, çevresindeki farklılıklara saygılı bireyler olacaklardır (Yavuzer, 1994, s.137).

Çocukların düşüncelerinin değer görmediği, anne ve babanın belirlediği sınırlar dahilinde ve ölçüsünde tercih hakkı olan, yapıcı olmayan eleştiri ve olumsuz iletişim kanallarının sıklıkla kullanıldığı aile ortamında yetişen çocuklar isteklerini ve fikirlerini dile getirmekten çekinen, devamlı eleştiri kaygısı olan, çevresindekileri memnun etmeye odaklı bireyler haline geleceklerdir.

Ebeveynlerin çocukları üzerinde aşırı denetleyici olmaları kadar çocuklarına karşı ilgisizlik sergileyerek tamamıyla serbest bırakmaları da bir o kadar olumsuz ve sağlıksız bir durum olacaktır. Anne ve babasının rehberliğine ihtiyaç duyan çocuk onlardan hiçbir şekilde destek göremez, tamamen her koşulda kendi başına olduğunu hissederse henüz kısıtlı ve sınırlı olan bakış açısı ile durumu analiz ettiğinde sevilmediğini, ailesinin kendisine ihtiyaç duymadığını düşünerek yanlış kararlar alarak sıkıntılı süreçler yaşayabilmektedir.

Ebeveynlerin çocuk yetiştirmede kullandığı tutumlar literatürde çeşitli şekillerde gruplanmıştır. Genel olarak çocuk yetiştirme tutumları şu şekilde sınıflanabilir (Yavuzer, 2011, s.28):

1. Baskılı ve otoriter tutum
2. Gevşek tutum (Çocuk Merkezci Aile)
3. Dengesiz ve kararsız tutum
4. Aşırı koruyucu tutum
5. İlgisiz ve kayıtsız tutum
6. Güven verici, destekleyici ve hoşgörölü tutum

2.5.1. Aşırı Baskılı ve Otoriter Tutum

Aşırı baskılı ve otoriter tutum çocuğu katı bir disipline maruz bırakarak özguveni olumsuz etkileyen bir tutumdur (Yavuzer, 2011, s.28). Bu tutumu sergileyen anne ve babalar çocuklarına tercih hakkı bırakmazlar, çocukları ile olan etkileşimleri olumsuz eleştiri odaklıdır. Anne ve babasından aşırı baskıya maruz kalan ve üzerinde daima olumsuz otorite kurulmaya çalışılan çocuklar kendini değersiz hissederler. Düşüncelerinin değer görmediğini, yaptıklarının daima eleştirildiğini gören çocuk öfke ve kırgınlık duygularını uç noktalarda yaşar.

Aşırı otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin çocukları sürekli baskı ve eleştiriye maruz kaldıkları için bir süre sonra “ben yapamam” algısına sahip olmaktadır (Aslan, 1992, s.9-10). Bu tutuma sahip anne ve babalar çocuklarının tercihlerini dikkate almazlar. Kendilerinden bağımsız, kendi ilgi ve isteklerinin bilincinde olan bir birey olarak değerlendirmedikleri için çocuklarının sıklıkla hata yapacaklarını düşünürler. Dolayısıyla çocuklarının tüm hareketlerini eleştiren, çoğunlukla yaptıkları yanlışlara odaklanan, gördükleri yanlışları çocuklarına zarar verecek düzeyde sözlü-fiziksel olumsuzluklarla dile getiren davranışları sergileme eğilimindedirler.

Kuzgun (1991), aşırı baskıcı ve otoriter tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarından kendi belirledikleri kurallara itiraz etmeksizin her koşulda uymasını beklediklerini dile getirmiştir. Bu ebeveynler çocuklarının isteklerine ve beklentilerine karşı esnek değildirler. Çocuklarına yönelik belirledikleri kurallara

koşulsuz uyum beklemektedirler. Aşırı baskıcı tutuma maruz kalan çocuklarda sıklıkla hata yapma ve ebeveyninden yana olumsuz geri dönüş beklentisi olduğu için bu tip tutumun egemen olduğu ailelerde korku kültürü hakimdir. Otoriter ve baskılı tutum ile yetiştirilmiş çocuklarda özgüvensiz, kaygılı, içe kapanık, sözel ifade becerisi gelişmemiş bireyler haline gelme sıklıkla gözlenir. Aşırı baskılı ve otoriter ebeveynlerin yetiştirdiği çocuklar benzer şekilde otorite ve baskının var olduğu ortamlara girdiklerinde kendilerinden yüksek statüde olan kişilere karşı sinme ve koşulsuz uyum sağlama davranışı sergiledikleri gibi otoritenin var olmadığı ortamlarda kuralları yok sayma ve kendilerinden zayıf olarak algıladıkları kişilere karşı benzer baskıcı tutumlara girişmektedirler (Akt: Afat, 2013, s.158-159).

Güner-Algan ve Şendil'in (2013), okul öncesi çocuklar ve ebeveynlerinin bağlanma güvenlikleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkileri inceledikleri çalışmaları sonucunda ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ile çocukların toplam bağlanma güvenliği puanları arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulmamakla birlikte çocuklarda düşük bağlanma puanları ile aşırı baskıcı ve otoriter tutum arasında anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Başal ve arkadaşları (2014) otoriter ve demokratik tutuma sahip ebeveynleri olan 5-6 yaş çocuklarının evcilik oyunlarında üstlendikleri rollere yönelik yaptıkları ve Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI) kullandıkları araştırmalarında ölçek verilerinde en yüksek demokratik tutum puanına sahip 10 ebeveynin çocuğu ile en yüksek baskıcı ve otoriter tutum puanına sahip 10 ebeveynin çocuğu ile çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Araştırma sonucunda baskıcı ve otoriter tutuma sahip ebeveynlerin kız çocuklarında en fazla liderlik, sosyallik ve baskıcı olma gözlenirken demokratik tutumlu ebeveynlerin erkek çocuklarının otoriter ve baskıcı tutum sergileyen ebeveynlerin erkek çocuklarına göre daha hoşgörülü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

2.5.2. Gevşek tutum (Çocuk Merkezci Aile)

Ailede çocuğun merkezde olduğu, tüm aile üyelerinin çocuğun isteklerine daima uyum sağladığı bu tutum tarzına genellikle belli bir yaşın üzerinde anne-baba olmuş ailelerde veya üyelerinin çoğunluğunu yetişkinlerin oluşturduğu ortamda

yetişen tek çocuğun var olduğu ailelerde rastlanır (Yavuzer, 2001, s.29). Özellikle çocuk sahibi olmak için öncesinde uzun ve sıkıntılı bir dönem yaşamış olan çiftler anne-baba olduklarında çocuklarına sınırsız haklar tanıyıp kural koymaktan kaçınan davranışlar sergileyebilmektedirler. Aynı şekilde kalabalık ve birden fazla çocuğu olan ailelerde kardeşlerinin erişkin dönemlerinde dünyaya gelen bir çocuk da benzer şekilde ailesinde diğer tüm bireylerden fazla ve sınır tanımayan haklara sahip olabilmektedir.

Kendi ebeveynleri ile olan ilişkisi aşırı ve katı kurallar çerçevesinde seyretmiş olan anne ve babalar kendi yaşadıkları sıkıntılı süreçleri çocuklarına yaşatmamak adına aşırı serbestlik ve aşırı hoşgörü içeren bu tutumu sergileyebilmektedirler. Ayrıca yoğun çalışma saatlerinden dolayı çocuklarına istedikleri kadar vakit ayıramayan bazı ebeveynler de çocuklarına sınırsız istek hakkı vererek çocuk merkezci tutum dahilinde davranışlar sergilemektedirler (Çağdaş ve Şahin-Seçer, 2006, s.130). Temelinde çocuklarına haksızlık ettikleri düşüncesi yatsa da uzun vadede çocuklarına verdikleri zarardan ziyade kısa süreli olarak çocuklarını mutlu ettiklerini düşünmektedirler.

Arı ve arkadaşları (1995), gevşek tutum sergileyen ve her davranışa, isteğe karşı aşırı hoşgörü gösteren anne ve babaların çocukların doyumsuz ve şımarık olmalarına sebep olduklarını dile getirmişlerdir (Akt:Yılmaz, 2004, s.21).Bu tutum ile yetiştirilmiş çocuklar her koşulda haklı olacaklarını ve istediklerini alacaklarını bildikleri için herhangi bir kaygı duymayarak yanlış davranışı sürdürebilirler.

Çağdaş (2003), çocuk merkezci bir tutum olan gevşek tutum sergileyen anne ve babaların çocuklarına karşı her ebeveyn gibi sevgi ve şefkat bağlarıyla bağlı olduğunu fakat her şartta tüm davranışlarını olumlu-olumsuz analiz etmeden onayladıklarını, ailedeki tüm karar mekanizmasını çocuğa verdiklerini, hatalı durumlarda dahi olumlu ve destekleyici şekilde çocuğu pekiştirdiklerini dile getirmiştir (Akt:Taner-Derman ve Başal, 2013, s.121). Fakat bu tip aşırı serbestlik içeren ve kontrol mekanizmasının devrede olmadığı bir ebeveyn yaklaşımı da aşırı baskıcı ve otoriter ebeveyn yaklaşımı kadar zarar vericidir (Senemoğlu, 2013, s.11). Muhakeme yeteneklerinin geliştiği çocukluk çağında kural tanımaz ve daima istekte

bulunan davranış eğilimlerinin desteklenmesi çocukların kişilikleri üzerinde sıkıntılı sonuçlara sebebiyet vermektedir.

Gevşek tutum ile çocuklar aile içinde sınırsız özgürlüğe sahip olmanın, kararları kendisinin vermesinin, yaptığı olumsuz herhangi bir davranışın karşısında bir yaptırımla karşılaşmayacak olmanın ve daima istemenin alışkanlığı içerisinde yetiştirildikleri için aile dışında buldukları sosyal ortamlarda birçok problem ile karşılaşır. Sosyal yaşamın gerektirdiği becerileri kazanmamış oldukları için aile ortamındaki etkileşim örüntüleri ile sosyal yaşamdakilerin farklılığı sebebiyle hayal kırıklığı yaşarlar. Aile ortamında kendilerine sunulan sınırsız tercih hakkı ve hoşgörünün ev dışında varlığını sürdürmediğini görmek bu tutum ile yetiştirilmiş çocukların hırçınlaşmalarına sebep olabilir.

Aşırı şımartılmış çocukların sosyal yaşamlarında yaşadıkları en büyük problemlerden biri okul ortamıdır (Yavuzer, 2001, s.30).Ailesinin muamelesi ile okul ortamında öğretmen ve arkadaşlarınınkinin özellikle olumsuz bir koşulda farklılaştığını, davranışlarının yargılandığını ve sorumluluk almak zorunda kaldığını görmek bu çocukların okul hayatlarını zora sokabilmektedir.

Çocuk merkezci aile ortamında sağlıklı bir iletişimin varlığından söz edilemez. Anne ve baba ebeveynler olarak iyi niyetle ve sevgi göstergesi olarak algıladıklarından dolayı çocuklarına sınırsız istek ve hoşgörü imkanı sunsalar dahi bu durum uzun vadede çocuğun kişilik ve ahlak gelişimine büyük zararlar vermektedir. Çocuğun davranışlarının değerlendirilerek hatalı ve hem kendisi hem de çevresi için zarar verici olabilecek nitelik taşıdığı durumlarda uyarılması ve sebeplerinin çocuk ile paylaşılması çocuğun otokontrolünün gelişmesi ve davranışlarını değerlendirebilmesi üzerinde olumlu bir etki bırakacaktır (Çağdaş ve Şahin-Seçer, 2006, s.130).

2.5.3. Dengesiz ve Kararsız Tutum

Anne ve babanın çocuğa karşı birbirleri ile tutarlı olamayan davranış ve tavır sergilemesine dayanan dengesiz ve kararsız tutum temelinde belirli bir çizgide devam etmeyen, değişkenlik gösteren ebeveyn yaklaşımını içerir. Anne ve babanın çocuklarına karşı olması gereken yaklaşıma dair farkı düşünce yapısına sahip olmaları bu tutumun ortaya çıkmasına sebep olabilir. Ebeveynlerden biri genel olarak

çocuğa karşı hoşgörölü yaklaşırken diğeri daha kontrol edici ve baskıcı bir anlayışa sahip olabilir. Bu durumda aynı durum ve davranış karşısında farklı tepkiler gözlenebilir. Ebeveynlerin dengesiz ve kararsız tutum sergileme sebeplerinden bir diğeri de kişisel olarak değışken tepkilere sahip olmalarıdır. Ebeveynlerden biri veya her ikisi aynı durum karşısında farklı ortam ve şartlarda bir öncekinin zıttı tepkileri verebilirler. Bu durum çocuğun olayların sebebini anlamlandırmasında zorlanmasına sebep olmaktadır. Bu tutum ile yetiştirilmiş çocuklar zaman içinde dengesiz, kararsız bir yapıya sahip olabilmektedirler (Yavuzer, 2001, s.31).

Yörüköğlü (1996), dengesiz ve kararsız anne-baba tutumundaki çıkmazı zamansız disiplin olarak açıklamıştır. Buna göre ailede bir disiplin mekanizması vardır fakat standart bir işleyişi olmadığı için çocuk hangi durumda anne ve babasının hangi tepkisi ile karşı karşıya kalacağını anlayamaz ve davranışlarını olumsuz bir geri dönüş almamak üzerinde ayarlamaya çalışır. Bu tutuma sahip ebeveynlerin tepkileri gevşek tutum ile aşırı baskılı tutum arasında değışmektedir. Farklı durumlarda ebeveynler aynı kolay karşısında bu birbirine zıt olan tepkileri verip çocuğun durumu kavramasını zorlaştırmaktadır (Akt:Çağdaş ve Şahin-Seçer, 2006, s.132).

Dönmezer (1999), ebeveynlerin dengesiz ve kararsız tutumunun çocukluk döneminde olduğu kadar ergenlik döneminde de sıkıntılara yol açabileceğini dile getirmiştir. Ebeveynler herhangi bir durumda çocuklarının henüz yeterlilik kazanmadığını ifade ederken benzer bir başka durumda artık tam zıttı şekilde yeterli olduğuna dair açıklama yaparlarsa tıpkı çocukluk döneminde olduğu gibi ergenlik döneminde de anlaşmazlık ve çıkmaz durumu ortaya çıkabilir (Akt:Çağdaş ve Şahin-Seçer, 2006, s.132).

2.5.4. Aşırı Koruyucu Tutum

Aşırı koruyucu tutum ağırlıklı olarak anne-çocuk arasında gözlenen, çocuğun her türlü ihtiyacının ebeveynleri tarafından karşılandığı, bireyselleşmesine izin verilmediğı, aşırı korumacı davranışları içeren bir çocuk yetiştirme tutumudur. Bu tutuma sahip ebeveynler çocuklarının kazanması gereken gelişim görevlerini dikkate almaksızın her türlü görevi, ihtiyacı çocukları adına kendileri yerine getirir ve bu noktada çocuk tamamen pasif halde bırakılır. Çocuğun yemeğini kendi başına

yemesine izin verilmez, tuvalet ihtiyacını karşılamasına yardım edilir, bağımsız bir arkadaş çevresine sahip olması engellenir, tüm zamanını ebeveynleri ile geçirmesi sağlanır. Özellikle duygusal ihtiyaçları karşılanmamış bir anne bu anlamdaki eksikliğini çocuğu ile telafi etmek için tüm zamanını çocuğu ile geçirmek ister ve tüm ilgisi çocuğu üzerindedir. Çocuğunun tüm gereksinimlerini yapabilecekleri dahil onun adına karşılar, geceleri onunla uyur (Yavuzer, 2001, s.31-32). Tüm bu aşırı ilgi ve çocuğun bireyselliğini yok sayan davranış eğilimleri çocuğun kişiliğine zarar veren ve tek başına karar almasını engelleyen bir döngüye sebep olur.

Aşırı koruyucu tutum ile yetiştirilmiş çocuklar sosyal yaşamlarına uyum sağlamakta zorluk yaşarlar. Tüm ihtiyaçları aile ortamında ebeveynleri tarafından karşılandığı için ev dışında özellikle okulda yaşatlarının kolaylıkla yapabildiği faaliyetleri başarmakta zorlanırlar. Ailede gereksinim duydukları her şeyi hiçbir çaba ve beceri göstermeksizin elde ettikleri için okulda da aynı şeyi arkadaşlarından ve öğretmenlerinden beklerler.

Ebeveynleri tarafından aşırı korunan çocuklar bireyselleşemedikleri için anne ve babalarına bağımlılık geliştirirler. Bu bağımlılığın etkisi ile buldukları sosyal ortamlarda kendi başlarına idare etmekte ve diğerlerinin farklılığını kabul etmekte sıkıntı yaşarlar. Kendilerinin ifade etmesine gerek kalmadan ebeveynlerinin her durumu kontrol altına almasına dayalı bir mekanizmaya alışkın oldukları için sosyal yaşama adapte olmakta zorluk yaşarlar, bu çocuklarda benmerkezci düşünce yapısı hakimdir ve kendilerini gruba kabul ettirmekte güçlük yaşarlar (Çağdaş ve Şahin-Seçer, 2006, s.129).

Pekşen-Akça (2012), ilköğretim düzeyinde çocuğu olan 133 anne ve baba ile yürüttüğü ve ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmalarını incelediği, veri toplama aracı olarak Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği kullandığı çalışması sonucunda sosyoekonomik düzey fark etmeksizin çocuğun zor işlerden korunması gerektiği, annenin çocuğun mutluluğu için kendisini feda edebileceği ve annenin çocuğu hakkında her şeyi bilmeye hakkı olduğuna dair ifadeleri içeren ölçek maddelerinin işaretlenme oranı yüksek bulunmuştur.

2.5.5. İlgisiz ve Kayıtsız Tutum

İlgisiz ve kayıtsız tutum sergileyen ebeveynler çocuklarının istek ve ihtiyaçlarına, beklentilerine karşı duyarsızlık sergilerler. Bu tip bir ilişkinin olduğu ailelerde ebeveynler ile çocuk arasındaki duygusal bağın kurulmasında ve etkileşim ile devam ettirilmesinde problemler vardır (Yavuzer, 2001, s.33). Ebeveynler ile çocukları arasında iletişim problemlerinin olduğu bu tutum ile çocuklar kendilerini aileye bağlayan duygusal yakınlıktan uzakta hissederler.

Önder (2004), çocuklarına karşı ilgisiz ve kayıtsız tutum sergileyen aileleri aşağıdaki şekilde belirtmiştir:

- Belirli bir yaşın üzerinde anne-baba olmuş aileler.
- Çocuk sahibi olmak için zor bir süreç yaşamış olan aileler.
- Yetişkin akraba sayısının çok olduğu kalabalık aileler.
- Kendi ailesi tarafından baskıcı bir tutum ile yetiştirilmiş ve çocuklarını benzer bir duruma maruz bırakmak istemeyen aileler.
- Çocuklarına sınır koymayı uygun görmeyen aileler.
- Ebeveynlerin bir veya her ikisinin de aşırı kaygılı olması sebebiyle söz hakkının çocuğa bırakılarak çocuğa uyumun benimsendiği aileler.
- Çocuklarına yönelik sorumluluk duygusu noktasında eksiklik yaşayan aileler (Akt: Atalay-Yalçın, 2010, s.60).

Geçtan (1989), ilgisiz ve kayıtsız tutumun çocukların özgüven gelişimini olumsuz etkilediğini ifade etmiştir. Anne ve babasından hiçbir koşulda tepki ve ilgi görmeyen çocuk davranış ve durumları analiz etme becerisini kazanamaz. Olumlu davranışları pekiştirilmediği gibi olumsuz davranışları da uyarılmadığı için çocukta muhakeme yeteneği gelişmez ve ilerleyen yaşamında bağımsız bir yetişkin olmakta ve isabetli kararlar almakta zorlanır (Akt:Aydiner, 2004, s.10).

2.5.6. Güven Verici, Destekleyici ve Hoşgörülü Tutum

Aile tutumları içinde doğru ve isabetli olan tutum güven verici, destekleyici ve hoşgörülü tutumdur. Bu tutumun gerektirdiği niteliklere sahip olan ebeveynler

çocukları ile olumlu iletişim kalıpları kullanırlar. Ailedeki tüm bireylerin kendilerini ifade etme hakları vardır ve bireyselliklerine diğer aile üyeleri tarafından saygı duyulur. Hoşgörülü ve destekleyici anlayışa sahip olan anne-babalar çocuklarının isteklerine, düşüncelerine, farklılıklarına karşı duyarlıdırlar ve bu anlayış ile yetiştirilen çocuklar hata yaptıklarında kendilerini ifade etme ve olayları izah edebilme yeterliliklerini kazandıkları için ebeveynleri ile doğru iletişim kurabilirler ve aile atmosferi içinde bireyler birbirlerini olumlu olarak destekler. Kuralların belirli olduğu bu ailelerde çocuklar sınırlarının farkındadır ve ebeveynlerinin anlayışlı, destekleyici davranışları özgüven gelişimlerinde oldukça etkilidir (Yavuzer, 2001, s.33-34).

Destekleyici ve hoşgörülü tutum anlayışının hakim olduğu ailelerde yetişen çocuklar demokratik yaklaşımlara aşinadır. Anne-babası tarafından fikirlerine saygı gösterilen ve değer verilen çocuk yalnızca aile ortamında değil sosyal yaşamında da iletişim becerileri gelişmiş, düşüncelerini dile getirebilen ve diğer kişilere saygı gösterebilen bir birey olarak yetişir. Anne-babasının sevgisinin belirli bir koşula bağlı olmaksızın kendisine her koşulda sunulacağına bilincinde olur ve yaptığı hataların sorumluluğunu almaktan kaçınmaz. Olumlu durumlarda olduğu kadar olumsuz durumlarda da demokratik tutum sergileyen anne-babalar çocukları hata yaptıklarında yapıcı yaptırımlarda bulunarak çocuklarında sorumluluk davranışının gelişmesine yardımcı olurlar. Böylece bu anlayışın hakim olduğu ebeveynlerce yetiştirilen çocuklar içten denetimli, kendi davranışlarının bilincinde bireyler olarak gelişimlerini devam ettirirler (Çağdaş ve Şahin-Seçer, 2006, s.135).

Güven verici ve destekleyici tutumun var olduğu aile ortamında kurallar belirli olduğu için çocuk hangi davranışının doğru olduğunu, hangi davranışının hatalı olduğunu farkındadır. Bunun yanında hatalı davranışının nedenlerinin de bilincindedir. Aile ortamında söz hakkına sahip olan çocuğun tercihlerine değer verilir ve bireyselleşmesi yolunda önemli bir adım atılmış olur. Bu anlayışa sahip ebeveynler çocuklarına rehberlik ederler, böylece çocuklarının kendi kararlarını alarak kendilerini tanımalarına fırsat sağlamış olurlar(Yamaç, 2011, s.24). Ebeveynlerin ne tamamen çocuklarının tüm davranışları üzerinde müdahaleci ne de tamamen onlara karşı duyarsız tavırlar sergiledikleri, bunlar yerine olması gerektiği şekilde hoşgörülü, destekleyici ve güven verici oldukları tutumları dahilinde

yapmaları gereken, çocuklarının yeterliliklerini göz önünde bulundurarak beklentilerini dile getirmeleri ve onların uygun isteklerine sahip olabilmeleri için gereken özgür ortamı sağlamalarıdır. Dengenin ana unsur olduğu bu tutum olumlu ebeveyn-çocuk ilişkilerinin kapısını açacaktır (Senemoğlu, 2013, s.12).

2.5.7. Çocuk Yetiştirme Tutumları İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde ve yurtdışında evlilik ve çocuk konuları ile ilgili yapılan çalışmalarda incelenen önemli değişkenlerden biri de çocuk yetiştirme tutumları olmuştur. Bu bölümde çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili ulaşılmış araştırmalara yer verilecektir.

Dubow ve arkadaşları (1987), 206 kız ve 192 erkek katılımcıyı 8 yaşından itibaren 22 yıl süresince izledikleri çalışmalarında ebeveynlerinin sergiledikleri tutumların çocukların özdeğer gelişimi ve davranışları üzerindeki etkisini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda çocuklar üzerinde baskı oluşturmeyen sorgulama içeren doğru davranışlar neticesinde özdeğer gelişiminin yüksek olduğu belirlenmiştir (Akt: Durmuş, 2006, s.45-46).

Neal ve Horbury (2001), örneklem grubunu 56 üniversite öğrencisinin oluşturduğu ve bağlanma güvenlikleri ile ebeveynlik stilleri arasındaki ilişkiyi inceledikleri araştırmalarında demokratik ebeveyne sahip olan katılımcıların yüksek oranda güvenli bağlanma sonucu verdikleri belirlenmiştir (Akt: Güner, 2011, s.31).

Uçmaz-Halıcıoğlu(2004), annelerin empatik beceri düzeyi ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği ve anasınıfında eğitim gören çocuğa sahip 532 anne ile yürüttüğü çalışmasında Empatik Beceri Ölçeği-B Formu ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği kullanmıştır. Araştırmada ulaşılan veriler analiz edildiğinde empatik beceri düzeyi yüksek olan katılımcıların koruyucu ve disiplin tutu sergileme değerlerinin empatik beceri düzeyi düşük olan katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tunç ve Tezer (2006) tarafından yürütülen, çocuk yetiştirme stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişkiyi inceleyen araştırmada örneklem grubu 354 kız, 401 erkek olmak üzere 755 lise öğrencisi olarak belirlenmiştir. Veri toplama aracı olarak Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği kullanılan

çalışmada katılımcıların benlik saygı düzeyleri ile algıladıkları anne-baba tutumları arasındaki ilişki araştırılmıştır. Ulaşılan sonuçlar değerlendirildiğinde ebeveynlerini izin verici-şımartan ve açıklayıcı-otoriter olarak algılayan katılımcıların benlik saygısı düzeyleri ebeveynlerini otoriter olarak algılayan katılımcıların benlik saygısı düzeylerine göre daha yüksek olarak belirlenmiştir.

Özyürek (2004), kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarını incelediği çalışmasında kırsal bölgeden 117 ve kentten 264 olmak üzere 381 anne-babaya Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği uygulamıştır. Araştırmada kırsal bölgedeki ebeveynlerin kentteki ebeveynlere göre daha koruyucu ve katı tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Demokratik tutuma dayalı verilerde ise kentteki ebeveynlerin sonuçları daha yüksek çıkmıştır. Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde kırsal ve kentsel farkı olmaksızın annelerin demokratik tutum sergileme düzeylerinin babalara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Şanlı (2007), annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen faktörleri incelediği çalışmasında anaokulunda eğitim gören 390 öğrencinin annesine Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği uygulamıştır. Çalışma verileri analiz edildiğinde annelerin sergiledikleri tutumlar üzerinde birden fazla etken olduğu belirlenmiştir. İnceleme sonucunda annelerin çocuk yetiştirme konusunda sahip oldukları bilgileri geliştirmeleri, destek almaları durumunda demokratik tutum sergileme eğilimlerinin arttığı tespit edilmiştir.

Garip (2010), 5-6 yaş grubunda çocuğu olan eşlerin çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında 664 anne ve 664 babadan oluşan katılımcıya Evlilikte Uyum Ölçeği ile Anne Babalık Stilleri ve Boyutları Ölçeği uygulamıştır. Araştırma sonucunda ebeveynlerin çocuk yetiştirme stillerinden demokratik stil ile evlilik uyumları arasında pozitif ve anlamlı yönde, otoriter ve çocuk merkezli stiller ile evlilik uyumları arasında negatif ve anlamlı yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Afat (2013), üstün zeka düzeyine sahip çocukların zeka düzeyleri ile ebeveynlerinin sergiledikleri tutumlar arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasını 6 yaş grubundaki üstün zeka tanısı almış 87 çocuk ve ebeveynleri ile yürütmüştür. Ebeveyn Tutumları Ölçeği'nin kullanıldığı çalışma sonucunda üstün zeka üzerindeki ağırlıklı tutum aşırı korumacı tutum olarak belirlenmiştir. Üstün zeka tanısının

konulması ile ebeveynlerin genellikle çocuklarının geleceği ve gereksinimleri için kaygı düzeylerinin artmasının sonuç ile ilgili olabileceği yorumu yapılmıştır.

Çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili birçok değişken ile birlikte çalışma yürütülmüştür. İlköğretim okulu öğretmenlerinin aile hayatı-çocuk yetiştirme tutumları, öğrenci kontrol eğilimleri ve empati eğilimleri arasındaki ilişkiler (Tuncay, 2008); 4-5 yaş arası okul öncesi çocukların sosyal-duygusal uyumu ile anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki (Çetinkaya, 2016); 6-11 yaş arası çocuklarda görülen ruhsal sorunların annelerin bağlanma düzeyi, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevleri ile olan ilişkisi (Nalbantoğlu, 2016); üstün zekalı olan ve üstün zekalı olmayan öğrencilerin benlik algısı ve ebeveynlerinin çocuk yetiştirme stilleri ilişkisi (Bakır, 2015); 2-6 yaş arası çocuğa sahip annelerin duygusal zeka düzeyleri ve bazı demografik özellikleri ile çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları arasındaki ilişki (Bazarbashı, 2014); 5. ve 8. sınıflarda algılanan anne-baba tutumları ve ailelerin çocuk yetiştirme stillerinin akademik başarıya etkisi (Erginbay, 2014); ergenlikte reaktif-proaktif saldırganlık, empati ve çocuk yetiştirme (Er, 2014); ergenlerde akran zorbalığı ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları ilişkisi (Ayran, 2013); çocukların çevre bilinçli tüketici olarak sosyalleşmesinde annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının rolü (Bozyiğit, 2013); aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumları (Kabasakal, 2012); cinsel kimlik bozukluğu belirtileri gösteren çocuklarda demografik özellikler, davranış sorunları, ebeveynlerinde çocuk yetiştirme tutumu, cins rolleri ve çift uyumu (Güneş, 2010); okul öncesi çocuklar ve ebeveynlerinin bağlanma güvenlikleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiler (Güner-Algan ve Şendil, 2013); annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına anneannelerin etkisi (Yılmaz, 2004); zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinin çocuklarını kabul-red düzeyi ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki (Yamaç, 2011); üst bilişsel düzeyleri yüksek ve düşük öğrencilerin ebeveyn tutumları (Karakelle ve Şentürk, 2006) çocuk yetiştirme tutumları çerçevesinde yapılmış olan araştırmalardandır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırmanın evren ve örnekleme, veri toplamak için kullanılan ölçme araçları, verilerin toplanması ve istatistiksel analizlerde kullanılan yöntemler hakkında bilgi verilmiştir.

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma, mevcut durumu inceleyen taramaya dayalı betimsel bir araştırmadır. Araştırmanın temel amacı, evli ve çocuklu çiftlerin evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyleri ve yalnızlık düzeyleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın bağımlı değişkeni çocuk yetiştirme tutumları, bağımsız değişkenleri ise evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyleri ve yalnızlık düzeyleridir.

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın çalışma evrenini İstanbul ve Çanakkale illerinde yaşayan, çocuk sahibi evli çiftler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklem grubu ise gönüllülük esasına dayalı olarak kartopu tekniği ile belirlenen 90 evli ve çocuk sahibi çiftten oluşmaktadır. Veri toplama aracı olarak yaklaşık 2 katı katılımcıya ölçek dağıtılmış fakat ölçme araçları eksik ve hatalı doldurulma, çiftlerin katılımdan vazgeçmesi gibi sebepler neticesinde çalışmadan çıkarılmış ve sonuç olarak 90 evli çiftten ulaşılan veriler araştırmada değerlendirmeye dahil edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada çeşitli demografik bilgilerin tespiti için “Kişisel Bilgi Formu”, evlilik uyumunun belirlenmesi amacı ile “Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)”, evlilik çatışmasının belirlenmesi için “Evlilik Yaşamı Anketi (EYA)”, yakın ilişki düzeylerinin incelenmesi amacı ile “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)”, yalnızlık düzeylerinin tespiti için “UCLA Yalnızlık Ölçeği” ve çocuk yetiştirme tutumlarının belirlenmesi için “Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI-Parental Attitude Research Instrument)” kullanılmıştır.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmada Özaydınlık (2014) tarafından geliştirilmiş olan ve katılımcıların sosyodemografik özellikleri ve evlilik yaşamlarına dair bilgileri elde etme amacı ile anket şeklinde oluşturulmuş kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Kişisel bilgi formunda evli çiftlerden oluşan katılımcıların cinsiyet, yaş, eğitim durumu, ekonomik durum, herhangi bir işte çalışıp çalışmama durumları, evlilik süreleri, çocuk sayıları, ailede kaçınıcı çocuk oldukları ve evlenme biçimleri hakkında bilgi elde etmeye yönelik maddeler mevcuttur. Kişisel Bilgi Formu EK-8’de sunulmuştur.

3.3.2. Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ)

Araştırmada katılımcıların evlilik uyumlarını ölçmek amacı ile Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilmiş ve Türkiye geçerlik-güvenirlik çalışması Tutarel-Kışlak (1999) tarafından yapılmış olan Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ) kullanılmıştır.

Tutarel-Kışlak (1999) tarafından ölçeğin Türkiye’deki araştırmalarda kullanılabilmesini sağlamak amacı ile yapılan geçerlik-güvenirlik çalışmalarında elde edilen güvenilirliğe dair bulgular ile ölçeğin psikometrik niteliklerinin yeterli olduğu belirlenmiştir. Yapılan analizlerde iç tutarlık katsayısı orijinaline yakın sonuç vermiş ve iki yarım ile test-tekrar test güvenirliliği ile ölçeğin ülkemiz çalışmalarında

kullanımının uygunluğu onaylanmıştır. Ölçeğin geçerlik çalışmalarında iki faktör yapısı elde edilmiştir. Birinci faktöre dahil olan ilk 9 madde genel uyum, duyu, cinsellik ve toplumsal kurallara dair eşlerin anlaşmasını irdeleyen ifadeler taşımaktadır. İkinci faktörde yer alan son 6 madde boş zaman etkinlikleri, çatışma çözme, güven gibi ilişkinin dinamikleri ile ilgili ifadeler içermektedir (Tutarel-Kışlak, 1999, s.55-56).

Ölçekte Hunt'un (1987) puanlamasına göre alınabilecek toplam puan 60 olarak hesaplanmıştır. Fakat Freeston ve Plechaty'nin (1997) önerileri doğrultusunda 10. ve 12. maddelerin puanlaması değiştirilerek toplamda alınabilecek puan 58 olarak belirlenmiştir. Toplamda 15 maddeden oluşan ölçeğin puanlaması maddelere göre değişim göstermektedir. 1. madde için puanlama 0,1,2,3,4,5,6 şeklinde; 2-9. maddeler için 5,4,3,2,1/0 şeklinde; 10. madde için 0,0,1 şeklinde; 11. madde için 3,2,1,0 puan; 12. madde için anlaşmazlık durumunda 0, dışarıda bir şeyler yapmak veya evde oturmak ifadeleri için 1 puan; 13. madde için 0,1,2,3 puan; 14. madde için 2,1,0 puan; 15. madde için 0,1,2,2 puan şeklinde ölçek puanlaması son biçimini almıştır. (Tutarel-Kışlak, 1999, s.52-53). Ölçek EK-9'da sunulmuştur.

3.3.3. Evlilik Yaşamı Anketi

Araştırmada katılımcıların eşleri ile yaşadıkları çatışma konularını, çatışma sıklığını ve yaygınlığını ölçmek amacı ile Evlilik Yaşamı Anketi kullanılmıştır. Evlilik Yaşamı Anketi Hatipoğlu-Sümer (1993) tarafından evli çiftler arasındaki anlaşmazlık konularını belirlemek amacı ile geliştirilmiştir. Bazı araştırmalarda "Evlilik Çatışma Ölçeği" şeklinde de yer alan ölçek, içinde geçen "çatışma" kavramının uygulamada katılımcılar için olumsuzluğu çağrıştırmaya riskinden dolayı orijinalinde "Evlilik Yaşamı Anketi" şeklinde isimlendirilmiştir. Ölçek, iletişim, arkadaş ve akrabalarla ilişkiler, ekonomik sebepler, cinsel ilişkiler, çocuklar ve aile içi etkileşimler gibi evlilikte problem yaratabilecek konular içeren 70 maddeden oluşmaktadır. Ölçek uygulamasında katılımcılardan ilgili maddenin içerdiği durumu eşleri ile yaşayıp yaşamadıklarına karar vererek yaşamadılar ise "Böyle bir durum yok" seçeneğini, var ama durum aralarında bir gerginlik yaratmıyor ise "Var ama hiç gerginlik yaratmıyor" seçeneğini, var ve bu durum eşler arasında gerginliğe sebep

oluyorsa ne sıklıkla gerginlik yaşandığını “Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor”, “Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor”, “Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor” ve “Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor” seçeneklerinden uygun olanı işaretlemeleri beklenmektedir.

Ölçekten çatışma yaygınlığı ve çatışmanın sıklığı olmak üzere iki tür puan elde edilmektedir. Çatışma yaygınlığı hesaplanırken “Böyle bir durum yok” seçeneği için 0, diğer seçenekler ise (var ama hiç gerginlik yaratmıyor-günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor) 1 puan olarak değerlendirilir. Bu şekilde katılımcılar 0-70 arasında puanlar alırlar. Çatışmanın sıklığı hesaplanırken “Böyle bir durum yok” seçeneği 0 puan, diğer seçenekler (var ama hiç gerginlik yaratmıyor-günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor) 1-5 arası puanlar alırlar. Bu şekilde katılımcılar 0-350 arası puanlar alırlar. Ölçekte ters madde yer almaz (Hatipoğlu-Sümer, 1993).

Ölçeğin geçerliği ile ilgili yapılan çalışma sonucunda iç tutarlılık katsayısı .91 olarak bulunmuştur. Ölçeğin yapı güvenirliği için Hatipoğlu-Sümer (1993) tarafından yapılmış olan çalışmada yer alan 35 evli ve 10 boşanmış çiftten elde edilen veriler kullanılmıştır. Çatışma yaygınlık puanlarında evli ve boşanmış çiftlerin ortalama puanları arasında anlamlı bir fark bulunduğu gibi (evli s.d=10.15; boşanmış s.d=10.75; t=3.14; p<05), çatışma sıklık puanlarında da evli ve boşanmış çiftlerin ortalama puanları arasındaki fark da anlamlı bulunmuştur (evli s.d=.87; boşanmış s.d=.67; t=3.03; p<05) (Akt: Günay, 2007, s.50-51)48. Ölçek EK-10’da sunulmuştur.

3.3.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)

Araştırmada katılımcıların eşleri ile olan ilişkilerindeki bağlanmalarını ölçmek amacı ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) kullanılmıştır. Yetişkinlerin romantik ilişkilerindeki bağlanmayı ölçmek amacı ile Brennan, Clark ve Shaver (1998) tarafından geliştirilen envanter 60 farklı ölçeğin faktör analizine tabi tutulması sonucu elde edilmiştir. yapılan faktör analizi neticesinde ilişkilerde “kaçınma” ve “kaygı” olmak üzere iki temel boyut belirlenmiştir. Her bir boyuta ait 18 madde olmak üzere ölçek toplamda 36 maddeden oluşmaktadır. (Akt:Alkım-Arı, 2015, s.45).

Ölçeğin Türkçe çevirisi ile geçerlik-güvenirlik çalışmaları Sümer (2006) tarafından yapılmıştır. Çalışmada bağlanma stillerini ve boyutlarını ölçmek üzere geliştirilmiş İlişki Ölçekleri Anketi ve İlişkiler Anketi kullanılmıştır. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nden elde edilen veriler ile diğer ölçme araçlarından elde edilen veriler karşılaştırılmıştır ve Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nin "kaygı" ve "kaçınma" olmak üzere iki faktörlü yapıda olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin güvenirlik katsayıları kaygı boyutu için .86, kaçınma boyutu için .90 olarak belirlenmiştir (Akt:Alkım-Arı, 2015, s.47).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri'nde (YİYE), katılımcılar 7'li likert tipi ölçek maddelerinden (1=Hiç Katılmıyorum; 7=Tamamen Katılıyorum) kendilerine uygun olanı işaretlerler. Ölçekte "kaygı" boyutu hesaplanırken çift numaralı maddelerin, "kaçınma" boyutu hesaplanırken tek numaralı maddelerin ortalamaları değerlendirilir. Ölçekte 3.,15.,19.,22.,25.,27.,29.,31.,33. ve 35. maddeler ters yüklü ifadelerdir. Ölçeğin her bir alt boyutundan alınacak en düşük puan 18, en yüksek puan 126'dır. (Özer-Toğuşlu, 2014, s.33-34).

Ölçekte ulaşılan yüksek kaygı puanı yakın ilişkilerde olumlu başkaları, olumsuz kendilik içsel temsillerini ifade eder. Kaçınma puanının yüksekliği ise olumlu kendilik, olumsuz başkaları içsel temsillerini belirtir. İlişkideki bağlanmaya yönelik kaygı puanının yüksek olması bireyin romantik ilişkisi içinde yaşadığı kaygının ve yakınlığı sürdürme eğiliminin yüksek olduğunu gösterir. Bağlanmaya yönelik kaçınma puanının yüksek olması ise bireyin romantik ilişkisinde yakınlıktan kaçınma davranışı sergileme eğiliminin fazlalığına işaret eder. Bireylerin kaygı ve kaçınma puanlarının birinin diğerinden daha yüksek olması ilişkideki davranışlar ve etkileşimlere dair bilgi vermektedir (Erişti, 2010, s.41). Ölçek EK-11'de sunulmuştur.

3.3.5. UCLA Yalnızlık Ölçeği

Araştırmaya katılan evli çiftlerin yalnızlık düzeylerini belirleme amacı ile UCLA Yalnızlık Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, bireylerde yalnızlığı ölçümlemek amacı ile Russell, Peplau ve Ferguson (1978) tarafından geliştirilmiştir. Russell, Peplau ve Cutrona (1980) tarafından tekrar analiz edilerek ölçek maddelerinin yarısı

olumlu, yarısı olumsuz olacak şekilde tekrar düzenlenmiştir (Demir, 1989, s.14). Ölçeğin geçerlik-güvenirlik çalışmaları Demir (1989) tarafından gerçekleştirilmiştir.

Bireylerin yalnızlık düzeylerini saptamak amacı ile geliştirilmiş olan UCLA Yalnızlık Ölçeği 10'u düz, 10'u ters ifade içeren 20 adet maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddelerinde kişilere sosyal ilişkilerle ilgili duygu-düşünce belirten durum içeren ifadeleri ne sıklıkta yaşadıkları 4'lü likert tipi ölçek üzerinde işaretlemeleri beklenmektedir. Ölçekte olumlu ifade içeren maddeler hiç yaşamam:4, nadiren yaşarım:3, bazen yaşarım:2, sık sık yaşarım:1 şeklinde puanlanır. Olumsuz ifade içeren maddeler ise bu puanlamanın tersi olarak hiç yaşamam:1, nadiren yaşarım:2, bazen yaşarım:3, sık sık yaşarım:4 şeklinde puanlanır. Bu doğrultuda bireyin puanları toplanarak ölçek puanı elde edilir. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 20, en yüksek puan 80'dir. Puanların yüksek olması bireyin yaşadığı yalnızlığın fazla olması şeklinde yorumlanır (Demir, 1989, s.14).

Demir (1989) tarafından yapılan ölçek geçerlik-güvenirlik çalışmasında örneklem grubu "nörotik depresif" tanısı almış ve yoğun bir biçimde yalnızlıktan yakınan 36 birey ve herhangi bir psikiyatrik tanı almamış ve yalnızlıktan yakınmayan 36 sağlıklı bireyden oluşmuştur. Ölçeğin güvenilirliğini ölçmek için tüm katılımcıların UCLA Yalnızlık Ölçeği sonuçları üzerinden iç tutarlılık incelenmiştir. Güvenirliğe dair yapılan analizler sonucu ölçeğin iç tutarlılık katsayısı .96 olarak bulunmuştur. Test-tekrar test güvenirliğini belirlemek amacıyla normal gruba ölçek beş hafta sonra tekrar uygulanmış ve iki uygulama sonucunda ulaşılan puanlar arasında oldukça yüksek olan korelasyon katsayısı .94 olarak bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik çalışmasında UCLA Yalnızlık Ölçeği ile Beck Depresyon Envanteri ve Çok Yönlü Depresyon Envanteri'nin Sosyal İçedönüklük alt ölçeği her iki gruba da uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda UCLA Yalnızlık Ölçeği'nin Beck Depresyon Envanteri ile korelasyon katsayısı .77 olarak, Çok Yönlü Depresyon Envanteri'nin Sosyal İçedönüklük alt ölçeği ile olan korelasyon katsayısı ise .82 olarak bulunmuştur. Yapılan tüm incelemeler sonunda UCLA Yalnızlık Ölçeği'nin yalnızlıktan yakınan bireyler ile yalnızlıktan yakınmayan bireyleri anlamlı olarak birbirinden ayırt ettiği sonucuna ulaşılmıştır (Demir, 1989, s.16-17). Ölçek EK-12'de sunulmuştur.

3.3.6. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği (PARI)

Araştırmada katılımcıların çocuk yetiştirmede kullandıkları tutumlara dair bilgi elde etmek amacı ile orijinal ismi Parental Attitude Research Instrument (PARI) olan Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Ölçek Schaefer ve Bell (1958) tarafından ABD’de geliştirilmiştir. Türkçeye uyarlaması Güney Le Compte, Ayhan Le Compte ve Serap Özer (1978) tarafından yapılmıştır (Akt: Nalbantoğlu, 2016, s.27).

Ölçeğin orijinali 115 maddeden oluşmaktadır. Schaefer ve Bell (1958), 100 anne üzerinde yaptıkları uygulamanın verilerine yaptıkları faktör analizi sonucunda “otoriter tutum, reddetme, demokratik tutum ve eşitlik tanıma” olmak üzere 3 faktör belirlemişlerdir. Ölçeğin Türkçeye çevirisinde 115 maddenin dilimize uyumu incelenmiş ve çeviri yapılmış olan Türkçe form üç hafta ara ile bir grup kız ve erkek öğrenciye uygulanarak test-tekrar test korelasyonları .55 ile .88 arasında bulunmuştur. Ölçek daha sonra düşük, orta ve yüksek sosyoekonomik düzeylerdeki 129 anneye uygulanmış ve ulaşılan verilerde iç tutarlılık .64 olarak belirlenmiştir. Ölçeği oluşturan 115 madde arasından madde güvenilirliği yüksek olan 60 ifade seçilmiştir. Yeni formun iç tutarlılığı .81 olarak bulunmuştur. Yapılan faktör analizinde ölçekte 5 faktör belirlenmiştir. Türkçe ölçek formu 10 anneden oluşan bir gruba uygulanarak maddelerdeki anlam yanlışlıkları düzeltilmiştir. 15 yaşındaki 160 lise öğrencisi ile 138 baba ve 152 anneden oluşan katılımcı grubuna yapılan uygulamalar ile alt test ortalamaları ve standart sapmalar hesaplanmıştır (Öner, 2006; Akt: Atalay-Yalçın, 2010, s.81).

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği’nin alt ölçekleri şu şekildedir:

Aşırı Annelik Boyutu (Faktör 1): 16 maddeden oluşan bu faktör annenin aşırı kontrolcü ve müdahaleci rol sergilemesi, çocuğunun çalışkan, aktif ve bağımlı olmasını beklemesi ve çocuktan bunu anlamasını istemesi gibi nitelikleri kapsar.

Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu (Faktör 2): Bu faktörü kapsayan 9 madde çocuğa eşit haklar tanıma, onunla arkadaşlık etme, birçok şeyi paylaşabilme, çocuktan fikirlerini belirtmesine dair destekleyici olmaya dair ifadeler içerir.

Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu (Faktör 3): 13 maddeden oluşan bu faktör yeni doğan bebeğin bakımından korkmak, sinirlilik hali, çocuklarla uzun müddet aynı ortamda kalmaktan hoşlanmama gibi genel olarak annenin ev kadınlığı rolüne duyduğu hoşnutsuzluğu içerir.

Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu (Faktör 4): Kocanın düşüncesizliği, anneye yardımının olmaması ve karı-koca arasındaki geçimsizliğin çocuk yetiştirmedeki rolüne dair maddelerin yer aldığı 6 maddeden oluşur.

Baskı ve Disiplin Boyutu (Faktör 5): 16 maddeden oluşan ve katı ve sert disipline inanma, çocuğu zorlama, cinsel davranışı ve saldırganlığı bastırma ve ebeveynlerin kesin hakimiyetine inanma gibi konuları kapsayan bu boyut ile diğer dört faktör arasında belirgin bir korelasyon bulunmaktadır. Kendi aralarında uyum ve anlamlı bir ilişki göstererek bir örüntü oluşturan bazı alt ölçeklerin birleştirilmesi ile oluşturulan bu boyut cezalandırılma, katı disiplin ve baskıya çocuğun verdiği cevaplara karşı genel ebeveyn tutumları hakkında bilgi verir (Özben ve Argun, 2002, s.20).

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutum Ölçeği 4'lü likert tipte bir ölçektir. Ölçek maddeleri olumlu veya olumsuz ifadelerden oluşmaktadır. Her madde için "hiç uygun bulmuyorum", "biraz uygun buluyorum", "oldukça uygun buluyorum", "çok uygun buluyorum" seçeneklerinden birinin işaretlenilmesi beklenmektedir. Ölçek puanlamasında "hiç uygun bulmuyorum" seçeneği için 1, "biraz uygun buluyorum" seçeneği için 2, "oldukça uygun buluyorum" seçeneği için 3, "çok uygun buluyorum" seçeneği için 4 puan verilir. Fakat 2, 29 ve 44. Maddeler tersine puanlanır. "4" puan işaretlenmişse "1" puan, "1" puan işaretlenmişse "4" puan, "2" puan işaretlenmişse "3" puan ve "3" puan işaretlenmişse "2" puan verilir. Yapılan puanlamalar sonucunda yüksek çıkan alt boyutların içerdiği tutumun benimsenme ve sergilenme eğiliminin yüksek olduğu sonucuna varılır (Öner, 1997; Akt: Kabasakal, 2012, s. 29). Ölçek EK-13' de sunulmuştur.

3.4. Verilerin Toplanması

Araştırmada lekler İstanbul ve Çanakkale illerinde ikamet eden ocuk sahibi evli çiftlere uygulanmıştır. Ölçekler, kişisel bilgi formu ve çalışma hakkında bilgi veren bir adet onam formu ile birlikte kapalı zarf içinde katılımcılara teslim edilmiş, doldurulduktan sonra zarf ile birlikte kapalı bir şekilde geri alınmıştır. Bazı leklerin eksik doldurulması, katılımcıların isteksizliği gibi sebeplerden dolayı yaklaşık 2 katı ölçek dağıtılmış olmasına rağmen toplamda 90 evli çift (90 kadın ve 90 erkek) olmak üzere 180 kişinin verilerine ulaşılmıştır. Ölçeklerin uygulanması yaklaşık 30 dakika surmüştür. Araştırma için hazırlanan Onam Formu EK-7’de sunulmuştur.

3.5. Verilerin özmlenmesi

Araştırmada uygulanmış olan kapalı zarflar alındıktan sonra puanlamaları ve çözümlenmeleri yapılmış, eksik ve ya hatalı olanlar iptal edilerek çalışmadan çıkarılmıştır.

Verilerin istatistiksel analizleri Sosyal Bilimler İstatistik Paket Programı (SPSS) 22 kullanılarak yapılmıştır. Çalışmadaki değişkenlere yönelik verilerin analizinde kullanılacak testlerin belirlenmesi amacıyla puanların normal dağılıp dağılmadığını görmek için Kolmogorov-Smirnov testi uygulanmıştır. Elde edilen sonuçlarda verilerin çoğunlukla normal dağılım özelliği göstermemesi sebebiyle farkların karşılaştırılması için Mann Whitney U Testi uygulanmıştır. Bununla birlikte değişkenler arası ilişkiler için korelasyonlar arası hesaplamalar amacı ile Pearson arpım Moment Korelasyon yöntemi kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

4.1. Sosyodemografik Değişkenlere Yönelik Bulgular

Çalışmada sosyodemografik değişken olarak cinsiyet, yaş, eğitim durumu, ekonomik durum, çalışma durumu, evlilik süresi, çocuk sayısı, ebeveynlerin kendi ailelerinde kaçınıcı çocuk oldukları ve evlenme türü kaydedilmiştir. Değişkenlere yönelik dağılım grafikleri EK-1' de sunulmuştur.

Tablo 1. Cinsiyet Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerleri

	<i>f</i>	%
Kadın	90	50,0
Erkek	90	50,0

Tablo 1.' de görüldüğü gibi katılımcıların 90'ını (%50) kadınlar, 90'ını (%50) erkekler oluşturmaktadır.

Tablo 2. Yaş Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerleri

	<i>f</i>	%
21-30	14	7,8
31-40	126	70,0
41 ve üstü	40	22,2

Tablo 2.' de görüldüğü gibi katılımcıların 14'ü (%7,8) 21-30 , 126'sı (%70) 31-40, 40'ı (%22,2) 41 ve üstü yaş aralığındadır.

Tablo 3. Eğitim Durumu Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerleri

	<i>f</i>	%
İlkokul	12	6,7
Ortaokul	19	10,6
Lise	61	33,9
Üniversite	88	48,9

Tablo 3.' de görüldüğü gibi katılımcıların 12'si (%6,7) ilkokul, 19'u (%10,6) ortaokul, 61'i (%33,9) lise, 88'i (%48,9) üniversite mezunudur.

Tablo 4. Ekonomik Durum Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerleri

	<i>f</i>	%
Orta	118	65,6
İyi	60	33,3
Çok İyi	2	1,1

Tablo 4.'te görüldüğü gibi katılımcıların 118'i (%65,6) ekonomik durumlarını orta, 60'ı (%33,3) iyi, 2'si (%1,1) çok iyi olarak nitelemişlerdir.

Tablo 5. Çalışma Durumu Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerler

	<i>f</i>	%
Çalışıyor	146	81,1
Çalışmıyor	34	18,9

Tablo 5.'te görüldüğü gibi katılımcıların 146'sı (81,1) herhangi bir işte çalışmakta, 34'ü (%18,9) herhangi bir işte çalışmamaktadır.

Tablo 6. Evlilik Süresi Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerler

	<i>f</i>	%
0-5	18	10,0
6-15	122	67,8
16-25	40	22,2

Tablo 6.'da görüldüğü gibi katılımcıların 18'inin (%10) evlilik süresi 0-5 yıl aralığında, 122'sinin (%67,8) 6-15 yıl aralığında, 40'ının (%22,2) 16-25 yıl aralığındadır.

Tablo 7. Çocuk Sayısı Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerler

	<i>f</i>	%
Bir	62	34,4
İki	114	63,3
3 ve üstü	4	2,2

Tablo 7.'de görüldüğü gibi katılımcıların 62'si (%34,4) bir, 114'ü (%63,3) iki, 4'ü (%2,2) üç ve üzeri sayıda çocuğa sahiptirler.

Tablo 8. Ebeveynlerin Ailelerinde Kaçınıcı Çocuk Oldukları Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerler

	<i>f</i>	%
Birinci	57	31,7
İkinci	52	28,9
Üçüncü	34	18,9
4 ve üstü	37	20,6

Tablo 8.'de görüldüğü gibi katılımcıların 57'si (%31,7) ailelerinde birinci çocuk, 52'si (%28,9) ikinci, 34'ü (%18,9) üçüncü, 37'si (%20,6) 4. ve üzeri sıradaki çocuk olduklarını bildirmişlerdir.

Tablo 9. Evlenme Türü Değişkenine Ait Frekans ve Yüzde Değerler

	<i>f</i>	%
Anlaşarak ve Aile İzni Var	130	72,3
Anlaşarak Fakat Aile İzni Yok	6	3,3
Aile Aracılığıyla ve Anlaşarak	42	23,3
Aile Aracılığıyla fakat Anlaşmadan	2	1,1
Kaçma	0	0

Tablo 9.'da görüldüğü gibi katılımcıların 130'u (%72,3) anlaşarak ve ailelerinin izni ile, 6'sı (3,3) anlaşarak fakat ailelerinin izni olmadan, 42'si (%23,3)

aile aracılığı ile ve anlaşarak, 2'si (%1,1) aile aracılığı ile fakat anlaşmadan evlenmiştir.

4.2. Araştırmada İncelenen Değişkenlere Yönelik Betimleyici İstatistikler

Yalnızlık, evlilik uyumu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin kaygı ve kaçınma alt boyutları, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin aşırı annelik, demokratik tutum, ev kadınlığını reddetme, geçimsizlik ve sıkı disiplin alt boyutları ile Evlilik Yaşamı Anketinin çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığına yönelik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 10'da gösterilmiştir.

Tablo 10. Yalnızlık, evlilik uyumu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin kaygı ve kaçınma alt boyutları, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin aşırı annelik, demokratik tutum, ev kadınlığını reddetme, geçimsizlik ve sıkı disiplin alt boyutları ile Evlilik Yaşamı Anketinin çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığına yönelik ortalama ve standart sapma değerleri

Ölçek	Alt Ölçek	N	Ort	Ss
Yalnızlık		180	37,59	7,46
Evlilik Uyumu		180	46,46	8,10
Yakın ilişkilerde Yaşantılar	Kaygı	180	61,05	20,51
	Kaçınma	180	68,42	10,79
Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme tutum ölçeği	Aşırı Annelik	180	41,42	8,32
	Demokratik Tutum	180	28,10	3,83
	Ev Kadınlığını Red Etme	180	29,70	6,68
	Geçimsizlik	180	13,60	3,88
	Sıkı Disiplin	180	31,15	6,40
Evlilik Yaşamı Anketi	Çatışma Yaygınlığı	180	14,28	10,62
	Çatışma Sıklığı	180	25,04	25,20

Tablo 10'da görüldüğü gibi yalnızlık değişkeninin ortalaması 37,59 ve standart sapması 7,46'dır. Evlilik uyumu değişkeninin ortalaması 46,46 ve standart

sapması 8.10'dur. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin alt boyutlarından kaygı değişkeninin ortalaması 61,05 ve standart sapması 20,51'dir. İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin alt boyutlarından kaçınma değişkeninin ortalaması 68,42 ve standart sapması 10,79'dur. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin alt boyutlarından aşırı annelik değişkeninin ortalaması 41,42 ve standart sapması 8,32'dir. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin alt boyutlarından demokratik tutum değişkeninin ortalaması 28,10 ve standart sapması 3,83'tür. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin alt boyutlarından ev kadınlığını reddetme değişkeninin ortalaması 29,70 ve standart sapması 6,68'tir. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin alt boyutlarından geçimsizlik değişkeninin ortalaması 13,60 ve standart sapması 3,88'tir. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin alt boyutlarından sıkı disiplin değişkeninin ortalaması 31,15 ve standart sapması 6,40'tır. Evlilik Yaşamı Anketinin alt boyutlarından çatışma yaygınlığı değişkeninin ortalaması 14,28 ve standart sapması 10,62'tir. Evlilik Yaşamı Anketinin alt boyutlarından çatışma sıklığı değişkeninin ortalaması 25,04 ve standart sapması 25,20'dir.

4.3. Araştırmada İncelenen Değişkenlere Yönelik Normal Dağılım Bulguları

Araştırmada analiz edilen yalnızlık, evlilik uyumu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin kaygı ve kaçınma alt boyutları, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin aşırı annelik, demokratik tutum, ev kadınlığını reddetme, geçimsizlik ve sıkı disiplin alt boyutları ile Evlilik Yaşamı Anketinin çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı değişkenlerine yönelik normal dağılım sonuçları Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Yalnızlık, evlilik uyumu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin kaygı ve kaçınma alt boyutları, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin aşırı annelik, demokratik tutum, ev kadınlığını reddetme, geçimsizlik ve sıkı disiplin alt boyutları ile Evlilik Yaşamı Anketinin çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı değişkenlerine yönelik normal dağılım sonuçları

Değişken	Kolmogorov-Smirnov			Normal Dağılım
	İstatistik	df	Anlamlılık	
Yalnızlık	,092	180	,001	X
Evlilik uyumu	,094	180	,001	X
YİYE-kaygı	,055	180	,200*	✓
YİYE-kaçınma	,110	180	,000	X
PARI-aşırı annelik	,076	180	,014	X
PARI -demokratik tutum	,079	180	,008	X
PARI -ev kadınlığını reddetme	,082	180	,005	X
PARI -geçimsizlik	,092	180	,001	X
PARI -sıkı disiplin	,089	180	,002	X
EYA-çatışma yaygınlığı	,137	180	,000	X
EYA-çatışma sıklığı	,172	180	,000	X

Tablo 11’de görüldüğü gibi yalnızlık ve evlilik uyumu değişkenlerinin anlamlılık düzeyi ,001’dir ve normal dağılıma sahip değildirler. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin alt boyutlarından kaygı değişkeninin anlamlılık düzeyi ,200’dir ve normal dağılıma sahiptir. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin diğer alt boyutu kaçınma değişkeninin anlamlılık düzeyi ,000 olarak belirlenmiştir normal dağılıma sahip değildir . Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin alt boyutlarından aşırı annelik değişkeninin anlamlılık düzeyi ,014’dir normal dağılıma sahip değildir. Demokratik tutum alt boyutunun anlamlılık düzeyi ,008 olarak sonuç verirken ev kadınlığını reddetme alt boyutunun anlamlılık düzeyi ,005’dir normal dağılıma sahip değildirler. Geçimsizlik alt boyutunun anlamlılık düzeyi ,001 ve bir diğer alt boyut olan sıkı disiplin değişkeninin anlamlılık düzeyi ,002’dir normal dağılıma sahip değildir. Evlilik Yaşamı Anketinin alt boyutlarından çatışma

yaygınlığı ve çatışma sıklığı değişkenlerinin anlamlılık düzeyleri ise 0'dır. Araştırmada incelenen değişkenlerin normal dağılım grafikleri EK-2'de sunulmuştur.

4.4. Araştırmaya Katılan Çiftlerin Evlilik Uyumu, Evlilik Çatışması, Yalnızlık ve Yakın İlişki Düzeyleri İle Çocuk Yetiştirme Tutumları Arasında İlişki Var mıdır? (Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki Korelasyon Analizi)

Araştırmada analiz edilen yalnızlık, evlilik uyumu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin kaygı ve kaçınma alt boyutları, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin aşırı annelik, demokratik tutum, ev kadınlığını reddetme, geçimsizlik ve sıkı disiplin alt boyutları ile Evlilik Yaşamı Anketinin çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı değişkenlerine yönelik korelasyon sonuçları Tablo 12'de gösterilmiştir.

Tablo 12'de görüldüğü gibi yalnızlık ile evlilik uyumu arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=-.37, p<0.01$). Yalnızlık ve Yakın İlişkiler Yaşantılar Envanteri kaygı boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=.43, p<0.01$). Yalnızlık ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği aşırı annelik boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=.42, p<0.01$). Yalnızlık ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği demokratik tutum boyutu arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=-.34, p<0.01$). Yalnızlık ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ev kadınlığından kaçınma boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=.39, p<0.01$).

Yalnızlık ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği geçimsizlik boyutu arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki vardır ($r(88)=.25, p<0.05$). Yalnızlık ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği sıkı disiplin boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=.35, p<0.01$). Yalnızlık ile Evlilik Yaşamı Anketi çatışma yaygınlığı boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=.46, p<0.01$). Yalnızlık ile Evlilik Yaşamı Anketi çatışma sıklığı boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=.37, p<0.01$).

Tablo 12. Değişkenler Arası Korelasyon Değerleri

	EVLİLİK UYUMU	YİYE KAYGI	YİYE KAÇINMA	PARI AŞIRI ANNELİK	PARI DEMOKRATİK TUTUM	PARI EV KADINLIĞINDAN KAÇINMA	PARI GEÇİMSİZLİK	PARI SIKI DİSİPLİN	EYA ÇATIŞMA YAYGINLIĞI	EY ÇATIŞMA SIKLIĞI
YALNIZLIK	-,37**	,43**	0,17	,42**	-,34**	,39**	,25*	,35**	,46**	,37**
EVLİLİK UYUMU		-,33**	-0,12	-0,10	0,17	-,28**	-0,19	-0,10	-,65**	-,60**
YİYE KAYGI			,61**	,28**	-0,14	,361**	,26*	,32**	,28**	,30**
YİYE KAÇINMA				0,07	-0,06	0,11	0,16	0,07	0,14	0,18
PARI- AŞIRI ANNELİK					-,34**	,44**	,43**	,73**	0,10	-0,07
PARI- DEMOKRATİK TUTUM						-0,10	-0,19	-,26*	-,27*	-0,20
PARI- EV KADINLIĞINDAN KAÇINMA							,52**	,60**	,30**	,21*
PARI- GEÇİMSİZLİK								,54**	,26*	,22*
PARI- SIKI DİSİPLİN									0,04	-0,05
EYA ÇATIŞMA YAYGINLIĞI										,88**

**p< 0.01 (çift kuyruk)

*p<0.05 (çift kuyruk)

Evlilik uyumu ile Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri kaygı boyutu arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r(88)=-.33, p<0.01$); Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri kaçınma boyutu arasında çok düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki olmakla birlikte bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir. Evlilik uyumu ile sırasıyla Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği aşırı annelik, demokratik tutum, sıkı disiplin ve geçimsizlik boyutları arasındaki ilişki istatistiksel anlam ifade etmeyecek kadar düşük sonuç verirken ev kadınlığından kaçınma boyutu ile düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r(88)=-.28, p<0.01$) vardır. Evlilik uyumu ile Evlilik Yaşamı Anketi çatışma yaygınlığı boyutu arasında yüksek düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r(88)=-.65, p<0.01$); Evlilik Yaşamı Anketi çatışma sıklığı boyutu arasında yüksek düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=-.60, p<0.01$).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri kaygı boyutu ile Yakın İlişkilere Yaşantılar kaçınma boyutu arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=.61, p<0.01$). Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri kaygı boyutu ile sırasıyla Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği aşırı annelik boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r(88)=.28, p<0.01$); Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği demokratik tutum boyutu arasında çok düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki ($r(88)=-0.14$); Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ev kadınlığından kaçınma boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r(88)=.361, p<0.01$); Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği geçimsizlik boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r(88)=.26, p<0.05$); Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği sıkı disiplin boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=.32, p<0.01$). Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri kaygı boyutu ile Evlilik Yaşamı Anketi çatışma yaygınlığı boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r(88)=.28, p<0.01$); Evlilik Yaşamı Anketi çatışma sıklığı boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=.30, p<0.01$).

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri kaçınma boyutu ile sırasıyla Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği aşırı annelik boyutu arasında çok düşük

düzeyde pozitif yönde, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği demokratik tutum boyutu arasında çok düşük düzeyde negatif yönde, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ev kadınlığından kaçınma boyutu arasında çok düşük düzeyde pozitif yönde, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği geçimsizlik boyutu arasında çok düşük düzeyde pozitif yönde, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği sıkı disiplin boyutu arasında çok düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki olmakla birlikte bu ilişkilerin korelasyon katsayıları istatistiksel olarak anlam ifade etmemektedir. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri kaçınma boyutu ile Evlilik Yaşamı Anketi çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı boyutları arasında belirlenen çok düşük düzeyde pozitif yönde ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği aşırı annelik boyutu ile sırasıyla Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği demokratik tutum boyutu arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r(88)=-.34, p<0.01$); Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ev kadınlığından kaçınma boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r(88)=.44, p<0.01$); Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği geçimsizlik boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r(88)=.43, p<0.01$); Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği sıkı disiplin boyutu arasında yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=.73, p<0.01$). Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği aşırı annelik boyutu ile Evlilik Yaşamı Anketi çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı boyutları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki yoktur.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği demokratik tutum boyutu ile sırasıyla Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ev kadınlığından kaçınma ve geçimsizlik boyutları arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlam ifade etmeyecek kadar düşük olarak belirlenirken demokratik tutum boyutunun sıkı disiplin boyutu ile düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişkisi vardır ($r(88)=-.26, p<0.05$). Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği demokratik tutum boyutu ile Evlilik Yaşamı Anketi çatışma yaygınlığı boyutu arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki ($r(88)=-.27, p<0.05$) varken Evlilik Yaşamı Anketi çatışma sıklığı boyutu arasında çok düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki olmakla birlikte bu ilişki istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ev kadınlığından kaçınma boyutu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği geçimsizlik boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki ($r(88)=.52, p<0.01$); Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği sıkı disiplin boyutu arasında da orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=.60, p<0.01$). Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği ev kadınlığından kaçınma boyutu ile Evlilik Yaşamı Anketi çatışma yaygınlığı boyutu ($r(88)=.30, p<0.01$) ve Evlilik Yaşamı Anketi çatışma sıklığı boyutu ($r(88)=.21, p<0.05$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği geçimsizlik boyutu ile Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği sıkı disiplin boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=.54, p<0.01$). Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği geçimsizlik boyutu ile Evlilik Yaşamı Anketi çatışma yaygınlığı boyutu ($r(88)=.26, p<0.05$) ve Evlilik Yaşamı Anketi çatışma sıklığı boyutu ($r(88)=.22, p<0.05$) arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır.

Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği sıkı disiplin boyutu ile Evlilik Yaşamı Anketi çatışma yaygınlığı boyutu arasında çok düşük düzeyde pozitif yönde, Evlilik Yaşamı Anketi çatışma sıklığı boyutu arasında çok düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki olmakla birlikte bu ilişkiler istatistiksel olarak anlamlı değildir. Evlilik Yaşamı Anketi çatışma yaygınlığı boyutu ile Evlilik Yaşamı Anketi çatışma sıklığı boyutu arasında çok yüksek düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki vardır ($r(88)=.88, p<0.01$).

4.5. Araştırma Değişkenlerinin Cinsiyete Yönelik Analizleri

Araştırmada kadın ve erkek katılımcılar için yapılan analiz sonuçlarına göre kadın ve erkekler arasında yalnızlık, evlilik uyumu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin kaygı ve kaçınma alt boyutları, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin aşırı annelik, demokratik tutum, ev kadınlığını reddetme, geçimsizlik ve sıkı disiplin alt boyutları ile Evlilik Yaşamı Anketinin çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı puanları bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık

bulunmamaktadır. Değişkenlerin cinsiyetlere göre yapılan analizlerine ait grafik gösterimine EK-3 de yer verilmiştir.

4.6. Araştırma Verilerine Yönelik Aile Puanlarının Oluşturulması

Araştırmada kadın ve erkek katılımcılar için yapılan analiz sonuçlarına göre kadın ve erkekler arasında yalnızlık, evlilik uyumu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin kaygı ve kaçınma alt boyutları, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin aşırı annelik, demokratik tutum, ev kadınlığını reddetme, geçimsizlik ve sıkı disiplin alt boyutları ile Evlilik Yaşamı Anketinin çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı puanları bakımından istatistiksel anlamda bir farklılık bulunmamasından dolayı çalışmaya katılan evli çiftlerin puanlarının ortalamaları alınarak aile puanları oluşturulmuştur. Katılımcıların Kişisel Bilgi Formunda belirtilen evlenme türü seçeneklerinden ait oldukları gruplarda her grubun istatistiksel olarak anlam ifade edecek yeterli sayıda sonuç vermemesi nedeniyle yeniden oluşturulan aile puanlarında evlenme türü “anlaşarak” ve “aracı vasıtası ile” şeklinde iki grup olarak revize edilmiştir. Aile puanlarının evlenme türü, çocuk sayısı ve evlilik süresi değişkenleri açısından yalnızlık, evlilik uyumu, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanterinin kaygı ve kaçınma alt boyutları, Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeğinin aşırı annelik, demokratik tutum, ev kadınlığını reddetme, geçimsizlik ve sıkı disiplin alt boyutları ile Evlilik Yaşamı Anketinin çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı puanları analizleri yapılmıştır. İlgili grafiklere EK-4, EK-5 ve EK-6 da yer verilmiştir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

5.1.Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçlarının Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) Sonuçları Açısından Değerlendirilmesi

Bu bölümde araştırmanın Evlilik Uyumu Ölçeği sonuçları ile PARI alt boyutlarının sonuçları tartışılacaktır. Araştırmada evlilik uyum puanları ve PARI alt boyutları arasında cinsiyete yönelik anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Oluşturulan aile puanları evlilik süresi, çocuk sayısı ve evlenme türü değişkenlerine göre tartışılmıştır.

5.1.1.Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Araştırmada elde edilen bulgulara göre evlilik uyumu puanı ile PARI-Aşırı Annelik Boyutu puanı arasında çok düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Tablo 12’de görüleceği üzere korelasyon katsayısı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bulunmamıştır.

5.1.1.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda evlilik süresine göre evlilik uyum düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($U=156,000$ $p=0,037$ $z=-2,081$).

Evlilik süresi değişkenine göre en yüksek evlilik uyum düzeyinin ilk 5 yıllık süreçte olduğu, 6 ile 15 yıl arasında evlilik uyumunda düşüş yaşandığı ve 16 ile 25 yılları arasında evliliğin ilk 5 yılındakinden daha az olmak üzere uyumun arttığı sonucu elde edilmiştir. Literatür incelendiğinde aynı doğrultuda sonuç veren çalışmaların olduğu görülmüştür (Özaydınlık, 2014). Farklı sonuçlar veren

arařtırmalar da mevcuttur. avuřođlu (2011) alıřmasında ilk 5 yıldan sonra dūřuř yařayan evlilik uyum dūzeyinin 10. ile 20. yıllar arasında en yūksel seviyeye çıktıđı sonucuna ulařmıřtır. Kublay (2013), çalıřmasında evliliđin 0-25 yıl aralıđında giderek dūřuř yařayan uyum dūzeyinin 26-35 yıl aralıđında tekrar yūkselme yařadıđını belirlemiřtir. Demiray (2006) alıřmasında evlilik uyum dūzeyinin ilk 10 yıldaki dūzeyinin azalarak 16. Yıldan sonra arttıđı sonucuna ulařmıřtır. Çeřitli arařtırmalarda ise evlilik sūresinin evlilik uyumunu yordamada anlamlı bir deđiřken olmadıđı sonucu elde edilmiřtir (Kahveci, 2016; Yılmaz, 2015; Gūndođdu, 2004).

Mann-Whitney U testi sonucunda evlilik sūresine gōre aşırı annelik boyutu arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($U=170,500$ $p=0,68$ $z=-1,826$).

Arařtırmada evlilik sūresi deđiřkenine gōre PARİ-Ařırı Annelik Boyutu puanları en yūksel sonucuna evlilik uyum dūzeyinin en dūřuk olduđu 6-15 yıl aralıđında ulařmıřtır. 16-25 yıl aralıđında yūkselen evlilik uyum dūzeyi ile dūřuř yařayan ařırı annelik puanları evlilik uyum dūzeyinin en yūksel olduđu evliliđin ilk 5 yılında en dūřuk sonucunu vermiřtir (EK-4, Őekil 4.2. ve Őekil 4.4.).

Veriler değerlendirildiğinde çiftlerin evlilik uyumları arttığı aşırı annelik puanlarının azaldığı yorumu yapılabilir. Aşırı annelik boyutunda Őne çıkan gōstergeler annenin çocuğu üzerinde baskın rol sergilemesi, kendine bağımlı olmasını beklemesi, aşırı kontrolcū davranmasıdır (Őzben ve Argun, 2002, s.20). Annelik rolünün yoğun biçimde Őstlenilmesi, ocuk ile olan etkileşimde denetleme unsurunun fazlaca etkin olmasında evlilik ilişkisinden sağlanan doyumun ve evliliğe dair sahip olunan beklentilerin karşılanması noktasında aksaklıklar olabileceği ihtimali varsayılabilir. Eřlerin iletişiminde evlilik kurumundan beklenen ve elde edilmiş olan verilerin tam anlamıyla uyum sağlayamamış olması sonucunda eşlerin uyumunda dūřuř yaşanması, evlilik sūrecinde kişilerin olumsuzlar yaşamasına sebebiyet verebilmektedir. Yařanan olumsuzluklar neticesinde eşlerin evliliklerine dair adaptasyonlarını başka alanlara yōnlendirmeleri mōmkūn olabilmektedir. Eřler arasındaki uyumun azalması çocuklar ile olan iletişimde daha yoğun ilgi ve daha baskın tavırlar ile yansıma yapabilmektedir.

Aile içindeki ilişki dinamiklerinin ebeveynlerin ilişki iniş ıkışları paralelinde devam etmesi kaçınılmazdır. Eşlerin evliliğe dair beklentileri, planları, evlilik

sürecinden sağlamayı hedefledikleri mutluluk ve tüm bu değişkenleri deneyimleme sonrasında elde edilen netice davranışları etkilemektedir. Annelik rolünü mükemmeliyetçi eğilime yönelik olarak benimsemek ve bu doğrultuda çocuk ile olan iletişimi şekillendirmek evlilik uyum düzeyi ile bağlantılı olabilmektedir. Eşlerin mükemmeliyetçilik algıları evlilik uyumu üzerinde etkili olan bir değişkendir (Bıyıkoglu, 2012). Eşlerin evlilik öncesi beklentilerine ulaşmak için mevcut durumu yeniden düzenlemeye çalışmaları bu anlamda başvurulabilecek bir yoldur. Kendi davranışları ve partnerlerinin davranışları üzerinde müdahaleci olmaları ve devamında çocukları üzerinde de müdahaleci davranışlar sergilemeleri evlilik yaşamlarını düzenleme ihtiyacına hizmet etmektedir.

Çocuk sahibi olmak ile evlilik uyumu üzerine yürütülen çeşitli çalışmalarda çocuk sahibi olmanın evlilik uyumu üzerinde etkili olduğuna yönelik ulaşılan sonuçların yanında (Kahveci, 2016; Şendil ve Korkut, 2008), evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir değişken olmadığına yönelik sonuçlara da ulaşılmıştır (Gürsoy, 2004; Demiray, 2006). Eşlerin evlilik uyumlarının ilişkilerinin geçirdiği değişimlerle şekillenmesinde çeşitli değişkenler etkilidir. Her iki yöndeki sonuçtan bağımsız olarak bu araştırmada evlilik uyumunun eşlerin davranışlarını etkileyen bir değişken olduğuna dair sonuçlar alınmıştır. Annelik rolüne yönelik davranışların evlilik uyumu ile bağlantılı olduğu, eşler arasındaki uyum düzeyinin azalması ile annelik rolündeki kontrolçülük ve çocuk üzerindeki beklentinin artması ile detaycılık eğiliminin arttığı yorumu yapılabilir.

5.1.1.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Araştırmada çocuk sayısı değişkenine göre iki çocuğa sahip çiftlerin evlilik uyum düzeyleri tek çocuğa sahip çiftlerin evlilik uyum düzeylerine göre daha yüksektir. Çocuk sayısı üç ve üzeri olan çiftlerin evlilik uyum düzeyleri ise diğer iki gruptan daha düşüktür (EK-5, Şekil 5.2.). Mann-Whitney U testi sonucunda çocuk sayısına göre evlilik uyum düzeyleri arasında ulaşılan bu sonuçlar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı belirlenmiştir ($U=760,000$ $p=0,280$ $z=-1,080$).

Literatürde çocuk sayısı ve evlilik uyumu düzeyi ile ilgili çeşitli sonuçlar elde etmiş çalışmalar mevcuttur. Özaydınlık (2014) araştırmasında çocuk sayısının artması ile evlilik uyum düzeyinin düştüğü sonucuna ulaşmıştır. Çavuşoğlu (2011) araştırmasında çocuk sayısı ile evlilik uyumu arasında pozitif korelasyon sonucu elde etmiştir. Kahveci (2016) araştırmasında çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumlarının çocuk sahibi olmayanlara göre daha yüksek olduğunu belirlemiştir. Kublay (2013) araştırmasında 1,2 ve 3 çocuk sahibi olan katılımcıları kapsamak üzere çocuk sayısı ile evlilik uyumu arasında negatif korelasyon tespit etmiştir. Çeşitli araştırmalarda evlilik uyumunu yordamada çocuk sayısının anlamlı bir değişken olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Demiray, 2006; Gürsoy, 2004; Bildirici, 2016).

Araştırmada PARİ-Aşırı Annelik Boyutu sonuçları çocuk sayısı değişkenine göre incelendiğinde çocuk sayısı arttıkça aşırı annelik puanlarının da arttığı belirlenmiştir (EK-5, Şekil 5.4.). Mann-Whitney U testi sonucunda çocuk sayısına göre aşırı annelik düzeylerine yönelik ulaşılan bu sonuçlar arasında anlamlı bir fark bulunmadığı belirlenmiştir ($U=750,000$ $p=0,243$ $z=-1,167$).

Evlilik uyum puanları ile karşılaştırıldığında en düşük uyum puanlarına sahip olan üç ve üzeri çocuklu çiftlerin aşırı annelik puanlarının en yüksek çıkması korelasyon sonuçları ile uyumluyken evlilik uyumu tek çocuklu çiftlere göre daha yüksek olan iki çocuklu ailelerin aşırı annelik puanlarının daha yüksek çıkması farklı bir sonuç olmuştur.

Çocuk sayısı ile ebeveyn sorumluluklarının da aynı doğrultuda artması gerçeği kaçınılmazdır. Çocuk sahibi olmaya karar verilmesi ile başlayan süreçte eşlerin çocuk yetiştirme ile ilgili planları oluşmaya başlamaktadır. Ekonomik imkanları, beklentileri, bireysel farklılıkları, kişisel özellikleri ve birçok unsur çocuk yetiştirme süreçlerini şekillendirmektedir. Çocuğun dünyaya gelmesi ile planlanan ve gerçekleştirilen hedefler arasında farklılıklar olabilmektedir. Eşlerin idealize ettikleri anne-babalık rolleri ile sergiledikleri ebeveyn rolleri uygulama noktasında birbirinden çeşitli noktalarda ayrılabilir. Çocukları ile olan iletişimlerini eş olarak birbirleri olan ilişki dinamiklerinden etkilenmektedir. Evliliklerine dair beklentileri, sergiledikleri tutumlar ve elde ettikleri memnuniyet düzeyi çocuğa yansıtılan beklenti ve tavırları etkilemektedir. Araştırmada çocuk sayısı ile ebeveyn olarak çocuklarına karşı yeterli olma isteği, hedeflenen çerçevede yetiştirilmek

istenen çocuğa karşı artan aşırı annelik rolü olarak yansıma yapabilmektedir. Çocuk sayısı ile ebeveyn olarak sahip olunan sorumluluğun artması ile eşlerde oluşan baskının artması beraberinde aynı baskının çocuğu da etkilemesini mümkün kılmaktadır. Anne-babanın üzerindeki baskı ile tek çocuğa karşı sergiledikleri müsamaha ile birden fazla çocuğa sergileyecekleri müsamahanın farklı olması artan çocuk sayısı ile tavırların da baskın hale gelmesinde ve ebeveyn-çocuk ilişkisinin değişim yaşamasını düşündürmektedir.

İlgili literatür incelendiğinde çeşitli sonuçlara ulaşan çalışmalar olduğu görülmektedir. Yalçın (2010) genç yetişkinlerin çocuk yetiştirme tutumları ile algıladıkları ebeveyn davranışları ilişkisini araştırdığı çalışmasında çocuk sayısı ile aşırı annelik boyutu puanları arasında anlamlı bir ilişki saptamamıştır. Aydın (2004) anne baba tutumları ile ilgili olarak yürüttüğü çalışmasında öğrencilerin kardeş sayısı ile algıladıkları otoriter tutum arasında negatif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Özyürek (2004) kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubundaki çocuğa sahip ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını incelediği çalışmasında annelerin çocuk sayısı arttıkça aşırı annelik puanlarının arttığı sonucuna ulaşmıştır.

5.1.1.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Araştırmada sonuçlar evlenme türü değişkenine göre incelendiğinde anlaşarak evlenen çiftlerin evlilik uyumları aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin evlilik uyumlarından daha yüksek sonuç vermiştir (EK-6, Şekil 6.2.). Mann-Whitney U testi sonucuna göre evlenme türüne göre evlilik uyum düzeyleri arasında ulaşılan sonuçlar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır ($U=582,000$ $p=0,119$ $z=-1,560$).

Bireylerin evliliğe dair beklentilerini gerçekleştirmek adına alacakları en önemli karar evliliğe adım atacakları partnerlerini seçmeleridir. Eş seçimi süreci kişilerin hayat görüşleri, evliliğe bakış açıları ve daha genel olarak insan ilişkilerine bakış açıları üzerinden şekillenen bir süreçtir. Geleneksel yaşam tarzına eğilimli bireyler evlenecekleri bireyler ile arkadaş, akraba, aile gibi yakın çevre elemanlarının aracı vasıtasıyla tanışma fikrine daha sıcak yaklaşabilmektedirler. Diğer grup ise

evlenecekleri bireyler ile kendi sosyal çevrelerinde bizzat etkin rolde olarak tanışma taraftarıdır. Kişilerin evlenmeden önce geçirecekleri tanıma evresi her iki grup için de değişken olabilir.

Evlenme türünün evlilik uyumu üzerindeki etkisine dair çeşitli çalışmalar yürütülmüştür. Evlenme türünün evlilik uyumunu yordayıcı bir değişken olduğu sonucuna ulaşan araştırmalar (Özaydınlık, 2014; Tolan, 2015; Bildirici, 2016) olduğu gibi evlenme türünün evlilik uyumunu yordayan anlamlı bir değişken olmadığı sonucuna ulaşan çalışmalar da mevcuttur (Kublay, 2013; Demiray, 2006).

Mann-Whitney U testi sonucuna göre evlenme türüne göre aşırı annelik düzeyleri arasında anlamlı bir fark vardır ($U=1.027,500$ $p=0,009$ $z=2,626$).

Araştırmada evlenme türü değişkenine göre ulaşılan sonuçlar incelendiğinde anlaşarak evlenen çiftlerin aşırı annelik boyutu puanları aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin aşırı annelik boyutu puanlarından daha düşüktür (EK-6, Şekil 6.4.). Evlilik uyumu düştükçe aşırı annelik boyutu puanlarının artması genel ortalamaya dair bulgularla tutarlıdır.

Kişilerin evlenme biçimleri evlilik yaşamlarının her alanını şekillendirmese dahi belirli noktalarda kişilerin bakış açılarına yönelik fikirler sunabilmektedir. Tanışarak evlenen bireylerin evlilik öncesi ilişkilerinde daha uzun süre paylaşım yaptıkları, birbirlerini tanımak adına daha fazla bilgiye sahip oldukları, ortak noktalarının fazlalığı ve neticesinde evlilik kararı aldıkları düşünülebilir. Evlilik öncesi beklentiler ve evlilikte elde edilen veriler arasında fark olsa dahi eşler arası uyumun belirli bir düzeyde olması anlaşılabilir bir durumdur. Aracı vasıtası ile evlenen bireylerin evlilik öncesi daha az vakit geçirdikleri ve daha az ortak noktaları olduğu düşünülebilir. Dolayısı ile eşler arası paylaşımın daha kısıtlı olması ile uyumun da azalması mümkündür. Evlilik uyumunun düşmesi ile eşlerin birbirlerinden ziyade çocukları üzerinde baskı kurmaları, evlilikten elde edilen memnuniyetin azalması ile tahammül seviyesinin düşmesi ve bunun ebeveyn-çocuk ilişkisi üzerinde olumsuz etkiler ile yansımaları varsayılabilir.

5.1.2.Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Araştırmada evlilik uyumu ile PARI-Demokratik Tutum boyutu arasında çok düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 12’de görüleceği üzere korelasyon katsayısı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bulunmamıştır. Elde edilen çok düşük düzeyde ilişki bilgisi hakkında evlilik uyumunun artması ile eşlerin demokratik davranma eğilimlerinin de artmış olduğu söylenebilir.

5.1.2.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda evlilik süresine göre demokratik davranma ve eşitlik tanıma düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($U=142,500$ $p=0,020$ $z=-2,323$).

Araştırmada elde edilen sonuçlar evlilik süresine göre incelendiğinde evlilik uyum düzeyinin en yüksek olduğu grup olan 0-5 yıllık zaman diliminde demokratik davranma ve eşitlik tanıma sonuçlarının da en yüksek puana ulaştığı belirlenmiştir (EK-4, Şekil 4.2. ve Şekil 4.4.). Evlilik uyumunun düşüş yaşadığı 6-15 yıl aralığında çiftlerin demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanları da düşmüş, evlilik uyumunun tekrar artmaya başladığı 16-25 yıllık süreçte demokratik tutumlarda bir değişim olmadığı sonucu alınmıştır.

Demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutu çocuk ile paylaşımında bulunma, kendini ifade edebilmesi için imkan verme, arkadaşlık etme ve çocuğun haklarına saygı göstermeyi kapsar (Özben ve Argun, 2002, s.20). Eşlerin çocuk sahibi olmaya karar vermeleri ile başlayan süreçte yaşadıkları birçok değişim olmaktadır. Anne-baba olmak için aldıkları sorumluluk beraberinde kişisel farklılıklarını, planlarını, beklentilerini gözden geçirmelerini gerektirmektedir. Ebeveyn olmaya karar verme ve doğacak olan çocuk üzerinden yapılan planların devamında çocuk doğduktan sonra karşılaşılan durumlar tam anlamıyla uyum

sağlayamayabilmektedir. Çocuk yetiştirme süreci birçok değişkenden etkilenmektedir. Özellikle ebeveynlerin eş olarak birbirleri ile olan etkileşimleri devamında çocuklarına olan yaklaşımlarını etkileyen önemli bir unsurdur. Evlilikten sağlanan memnuniyet artması ebeveyn-çocuk ilişkisini de olumlu etkileyebilmektedir. Araştırmada evlilik sürelerine göre değişim yaşayan uyum düzeylerine göre farklı sonuçlar elde edilmiştir. Eşlerin uyumlarının artması ile çocuklarına olan olumlu yaklaşımların da arttığı belirlenmiştir. Çiftlerin birbirleriyle olan olumlu iletişiminin çocuklarına karşı daha fazla hassasiyet göstermelerinde etkili olduğu düşünülmektedir. Çocuklarının kişiliklerine ve haklarına saygı göstermelerinin evlilikten sağlanan memnuniyet ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

5.1.2.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda çocuk sayısına göre elde edilen demokratik davranma ve eşitlik tanıma düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($U=795,500$ $p=0,441$ $z=-,770$).

Araştırma sonuçları çocuk sayısı değişkenine göre incelendiğinde en yüksek evlilik uyum düzeyine sahip iki çocuklu çiftlerin demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarının çocuk sayısına göre iki çocuklu çiftlerden daha düşük evlilik uyum düzeyine sahip tek çocuklu bireylerin demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarından daha düşük sonuç verdiği belirlenmiştir. Üç ve üzeri çocuk sahibi olan çiftlerin puanları diğer gruplardan daha düşük sonuç vermiştir (EK-5, Şekil 5.2. ve Şekil 5.4.).

Araştırmada evlilik uyum düzeyi daha yüksek olmasına rağmen demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanları daha düşük sonuç veren çiftlerde artan çocuk sayısı ile birlikte çeşitli değişkenlerin etkisinin olduğu düşünülebilir. Çocuk sayısının artması ile sorumlulukların da artması, ebeveynlerin daha fazla ilgi göstermek durumunda olmaları, her bir çocuk için planlanması gereken ekonomik sorumlulukların artması gibi durumların ebeveynlerin tutumlarını etkilemiş olabileceği düşünülmektedir. Tek çocuğa sahip olan ve tüm potansiyel enerjisini, ilgisini ona aktaran ailenin çocuk sayısının artması ile birlikte eşit dağılım yapmakta

zorlanması, küçük ve ya büyük çocuklar ile daha fazla ilgilenmek durumunda kalması, çocukların içinde buldukları gelişim dönemi itibarıyla farklı ihtiyaçları olmasının ebeveynlerde gerilim yaratmış olması da düşünülebilir.

Literatür incelendiğinde farklı yönde sonuçlar elde eden çalışmaların mevcut olduğu görülmüştür. Bu çalışmaların bazılarında Yalçın (2010), genç yetişkinlerin çocuk yetiştirme tutumları ile algıladıkları ebeveyn davranışları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında çocuk sayısının demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutu üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşmıştır. Aydın (2004), 13 ve 16 yaşlarındaki öğrencilerin ebeveyn tutumlarını algılamaları ile çalışma alışkanlıkları ve okul başarıları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında kardeş sayısı ile demokratik tutum arasında pozitif yönde anlamlı ilişki sonucunu elde etmiştir.

5.1.2.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda evlenme türüne göre elde edilen demokratik davranma ve eşitlik tanıma düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($U=659$ $p=0,405$ $z=-,833$).

Araştırmada evlenme türü değişkenine göre sonuçlar değerlendirildiğinde anlaşarak evlenen ve evlilik uyum düzeyleri aracı vasıtası ile evlenen çiftlere göre daha yüksek olan çiftlerin demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanları daha yüksek sonuç vermiştir (EK-6, Şekil 6.2. ve Şekil 6.4.). Evlilik uyumu yüksek olan grubun demokratik davranma eğiliminde de yüksek puan alan grup olması korelasyon sonuçları ile tutarlı olan bir bulgudur.

Evlilik tüm toplumlarda kabul görmüş, aile birliğinin kurulması için atılan ilk adım olarak kabul edilen genel bir kavram olsa da kişilerin evlilik kararı almalarında ve eşlerini seçmelerinde çeşitli değişkenler etkilidir. Her birey için genel geçer belirli kuralların olmadığı eş seçme süreçlerinde kişisel farklılıklar, hayat görüşleri, geleceğe dair planlar, dini ve kültürel unsurlar gibi çeşitli değişkenler eş seçiminde ve evlilik birliğinin kurulmasında etkilidir. Eşlerin çeşitli noktalarda ortak hareket

etmesi, benzer düşüncelere sahip olması, geleceğe dair ortak planlar yapması evlilik kararı almalarına ve eş olarak uyum sağlamalarına katkı sağlar.

Literatür incelendiğinde evlilik uyumunu etkileyen birçok çalışmaya ulaşılmıştır. Güngör ve İlhan (2008) evlilik uyumu ve mizah tarzları arasındaki ilişkileri inceledikleri çalışmalarında her iki cinsiyet için de mizahın evlilik uyumlarında değişken ölçülerde belirleyici algılandığı sonucuna ulaşmışlardır. Tutarel-Kışlak ve Çabukça (2002) empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisini araştırdıkları çalışmalarında empatinin evlilik uyumu üzerinde anlamlı bir değişken olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Tutarel-Kışlak ve Göztepe (2012) duygu dışavurumu, empati, depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ilişkileri inceledikleri araştırmalarında duygusal tepki ile evlilik uyumu arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır. İnsan ilişkilerinde önem taşıyan belirli kavramların evlilik uyum düzeyleri üzerinde de anlamlı sonuçlar vermesi kişilerin iletişim tarzlarının evlilik yaşamlarını şekillendirdiğinin bir göstergesidir.

Bireylerin iletişim anlayışlarını yansıtacakları en hassas alanlardan biri çocukları ile olan etkileşimleridir. Anne ve babaların birbirleriyle olan doyurucu iletişimleri çocukları ile kurdukları bağlantıyı da şekillendirecektir. Kişilerin empatik becerileri, mizah anlayışları, sözel ifade tarzları, kullandıkları iletişim kalıpları çocuk yetiştirme süreçlerinde aktif rol oynayan unsurlardır. Eş uyumunun yüksek olması ve ebeveynlerin evlilik sürecinden elde ettikleri kazancın kabul edilebilir düzeyde olması çocuk yetiştirme sürecinin zorlu aşamalarını işbirliği içinde olumlu bir atmosferde geçirme, çocuk ile olumlu ve güvene dayalı bir iletişim kurma, ihtiyaç duyduğu sevgi ve güven ortamını sağlayabilme, ihtiyaçlarını karşılama noktasında hassasiyet geliştirebilme becerilerini kazandırır. Ebeveynlerin evlilik ilişkisinde uyum düzeylerinin artması çocuklarına eşit haklar tanıdığı, kendilerini ifade edebilmeleri için hoşgörülü ortamlar sunduğu bir aile atmosferi oluşturabilmelerinde etkili bir koşuldur.

5.1.3. Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI-Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu Sonuçları

Araştırmada evlilik uyumu ile PARI-ev kadınlığını reddetme boyutu arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.1.3.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu Sonuçları

Araştırmada evlilik uyumunun en yüksek olduğu grup olan 0-5 yıl diliminde ev kadınlığını reddetme puanı da en yüksek sonuç vermiştir. Evlilik süresi uzadıkça ev kadınlığını reddetme puanları düşüş göstermiştir (EK-4, Şekil 4.2. ve Şekil 4.4.). Mann-Whitney U testi sonucunda evlilik süresine göre elde edilen ev kadınlığını reddetme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir (U=258,500 p=0,779 z=-,281).

Ev kadınlığını reddetme boyutu genel olarak annenin çocukları ile geçireceği vakitten hoşnut olmaması, yeni doğan bebeğine yetersiz kalma korkusuna sahip olması, çocukları ile uzun süre vakit geçirememesi, gergin olma hali ile ev kadınlığı rolüne karşı sahip olduğu direnç halidir (Özben ve Argun, 2002, s.20). Araştırmada dikkat çeken nokta evlilik uyumunun en yüksek çıktığı 0-5 yıllık zaman diliminde ev kadınlığını reddetme boyutu puanlarının da en yüksek sonuç vermesidir. Evlilik sürecinin getirdiği yeni sorumluluklar, olası problemlerde dengeyi korumak ve evlilik uyumunu devam ettirmek adına bireylerin sorunları ile yüzleşmekten kaçınması, gerginliği dile getirmek konusunda istekli olmamaları ve tüm bu sürece katılan yeni bir bebeğin sorumluluğu ile anne-baba olarak devam eden çiftin dengeyi sağlamakta zorlanması gibi noktaların bu sonucun elde edilmesinde katkısının olabileceği düşünülmektedir. İlk 5 yıldan sonra çocuğa bakım sürecine alışma, çocuğun gelişiminin devamı ile birlikte anneye bağımlılığının azalması, annenin kendine daha fazla zaman ayırabilmesi gibi etkenler ev kadınlığını reddetme puanlarının giderek azalmasında etkili olmuş olabilir.

5.1.3.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda çocuk sayısına göre elde edilen ev kadınlığını reddetme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir (U=809,000 p=0,515 z=-,651).

Araştırma verileri çocuk sayısı değişkenine göre incelendiğinde tek çocuk sahibi olan çiftlere göre evlilik uyumu daha yüksek olan 2 çocuk sahibi çiftlerin sonuçlarında ev kadınlığını reddetme boyutu puanlarının düşüşe geçtiği belirlenmiştir. 3 ve üzeri çocuk sahibi çiftlerin evlilik uyumları diğer gruplara göre daha düşük ve ev kadınlığını reddetme boyutu puanları da daha yüksek olarak sonuç vermiştir (EK-5, Şekil 5.2. ve Şekil 5.4.).

Çocuk sahibi olmak beraberinde önemli sorumluluklar konusunda hassas olmayı gerektirir. Çiftlerin çocuk sahibi olmadan önce yalnızca birbirlerine ve sosyal çevrelerine ayırdıkları zaman diliminin büyük kısmını çocuk sahibi olduktan sonra çocuklarına ayırmaları gerekmektedir. Özellikle bebeğin doğumu ile başlayan hassas süreçte bakımından sorumlu birinci kişinin annenin olması, anneyi zorlayıcı yaşam deneyimleri ile karşı karşıya getirebilmektedir. Bu noktada eşinden alacağı destek anne için oldukça hayati değer taşımaktadır. Hamilelik sürecinde annelik rolüne hazırlanan kadın, bebeğin doğumu ile birlikte özellikle tamamen kendine bağımlı olduğu ilk dönemlerde kendini yetersiz hissedebilmektedir. Eşinin ve ailenin diğer üyelerinin anneye yardımcı olması sürece adaptasyonu kolaylaştıracaktır. İlk çocuktan sonra hem anne hem de babanın ebeveynlik rollerine adaptasyonu sağlanmış olsa dahi devamında sahip olunan çocuklar ile süreç tekrarlanacak ve zorlayıcı etkenleri beraberinde getirecektir. Eşler arasındaki uyumun azalması ebeveynlik rollerini de etkilemektedir. Dolayısıyla araştırmada çocuk sayısının artışı ile birlikte evlilik uyumunun azalması ve ev kadınlığını reddetme boyutu puanlarının artmasının anlamı olduğu yorumu yapılabilir.

Literatür incelendiğinde evlilik uyumu ve çocuk yetiştirme tutumları ilişkisine yönelik çok fazla çalışmaya rastlanmamıştır. Garip (2010) okul öncesi dönemde çocuğu olan çiftlerin çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında anne ve babaların çocuk sayısının çocuk yetiştirme

stilleri üzerinde anlamlı bir değişken olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aynı çalışmada ulaşılan sonuçlardan bir diğeri de anne ve babaların evlilik uyumlarının ocuk sayısına göre değişmediği bulgusudur. Özben ve Argun (2002) okul öncesi çocukların anne-babalarının ocuk yetiştirme tutumları ile ilgili değişkenleri inceledikleri çalışmalarında annelerin ve babaların ocuk sayısı ile ev kadınlığından kaçınma boyutları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Derman ve Başal (2013) okul öncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişkiyi inceledikleri çalışmalarında ebeveynlerin ev kadınlığını reddetme boyutundan aldıkları puanlar ile çocukların sergiledikleri birtakım problemler arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

5.1.3.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Uyumu leği Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığını Reddetme Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda evlenme türüne göre elde edilen ev kadınlığını reddetme düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($U=978,000$ $p=0,031$ $z=2,161$).

Araştırmada anlaşarak evlenen ve evlilik uyumu yüksek olan çiftlerin ev kadınlığını reddetme boyutu puanlarının, aracı vasıtası ile evlenen ve evlilik uyumu diğer gruba göre daha düşük olan çiftlerin ev kadınlığını reddetme puanlarından daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (EK-6, Şekil 6.2. ve Şekil 6.4).

Eşlerin evlilik öncesi süreçte birbirlerini tanıma, geleceğe dair beklentilerini belirleme noktasında ortak vakit geçirmeleri ve deneyimlerini artırmaları birbirleri hakkında sahip olacakları bilgilerin kalitesini artıracaktır. Evlilik ncesi süreçte edinilen deneyimler evliliğin devamında kişilerin karşılaşacakları yeni durumlar için örnek teşkil edebileceği gibi karı-koca rollerine büründükten sonra sergilenecek tutumlar ile atışması da söz konusu olabilmektedir. Olası atışma durumunda eşlerin çözüme hizmet edecek yaklaşımlar sergilemeleri birbirleri hakkında sahip oldukları bilgiler, deneyimler, karşı tarafın sınırlarına dikkat etme gibi hassas noktalara dikkat etmeyi gerektirir. Özellikle anne-baba olduktan sonra eşlerin yaşamlarında birbirlerine yaklaşımları ocuk yetiştirme süreçlerini de Şekillendirecektir. Anlaşarak evlenen bireylerin evlilik uyumlarının aracı vasıtası ile evlenen çiftlere göre daha

yüksek çıkması olumsuz yaşantılar geçirmemeleri veya az sayıda olması değil sonuca götüren tutum sergilemeleri şeklinde yorumlanabilir. Dolayısı ile eşlerin olumlu yaklaşımlar sergilemeleri ve annenin ihtiyaçlarını karşılaması ile çocukların da olumlu atmosfer içinde yetişmesi ve ev kadınlığını reddetme boyutu puanlarının düşük sonuç vermesi anlamlıdır.

5.1.4. Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI-Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Araştırmada evlilik uyumu ile karı-koca geçimsizliği arasında çok düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir. Tablo 12’de görüleceği üzere korelasyon katsayısı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bulunmamıştır.

5.1.4.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda evlilik süresine göre elde edilen karı-koca geçimsizliği düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($U=237,000$ $p=0,509$ $z=-,661$).

Araştırmada evlilik uyum düzeyinin en düşük sonuç verdiği 6-15 yıl aralığındaki evli çiftlerin karı-koca geçimsizlik puanları en yüksek sonuç vermiştir. Evlilik uyum düzeyleri 16-25 yıl aralığındaki grup ile daha yüksek sonuç vere 0-5 yıl aralığındaki evli çiftlerin ise karı-koca geçimsizliği puanları anlamlı bir farklılık oluşturmamıştır (EK-4, Şekil 4.2. ve Şekil 4.4.).

PARI karı-koca geçimsizliği boyutu babanın sorumluluklarını aksatması, eşine gerekli yardımı yapmaması, eşler arasındaki anlaşmazlığın çocuk yetiştirme sürecindeki etkisini içerir (Özben ve Argun, 2002, s.20). Bireylerin evliliğe dair beklentilerini karşılama oranı evlilik sürecindeki hayal kırıklığını, gerilimleri, tatmini ve memnuniyeti etkileyecektir. Kadın ve erkeğin evlilik kararı alarak ortak bir yaşama başlamaları, sorumluluk paylaşımı yapmaları, belirli konularda sınırları

belirlemeleri ve ortak hareket etmelerini gerektirir. Eşlerin evlenmeden önce planladıkları noktaların evlilik sonrasında fikir ve davranışlar ile desteklenmemesi eşlerin çatışma yaşamalarına sebebiyet verebilmektedir. Özellikle çocuk sahibi olunması ile anne-baba olarak sorumlulukların artması kişisel sınırları önceki süreçten daha fazla zorlayabilmektedir. Daha önce yalnızca kadın ve erkek olarak eş rollerini devam ettiren bireyler çocuk sahibi olmaları ile birbirlerine karşı sahip oldukları sorumluluklara ebeveynlik rolünün gerektirdiği birtakım sorumlulukları da eklemektedirler. Çocuk sahibi olmadan önce eşlerin hassasiyet geliştirdikleri, olası sorunlar karşısında yapıcı çözüm yaklaşımları sergiledikleri evliliklerde ebeveynlikle ilgili deneyimlere daha rahat alışma mümkündür. Karşılaşılan olumsuzluklarda ortak dil geliştirmiş çiftler yepyeni bir sorumluluk olan ebeveyn sürecine adapte olmakta birbirlerine destek olmaktadır. Ortak çözüm üretme noktasında problem yaşayan, olası çatışma durumlarına çözüme götüren tutumları sergilemekte zorlanan çiftler ebeveyn rollerini sürdürme ve çocuk yetiştirme sürecinde gerginlik rutinini yeni durumlarla devam ettirebilmektedirler.

Araştırmada elde edilen sonuçlarda dikkat çeken nokta 6-15 yıl aralığında evlilik uyumunun azalması ve karı-koca geçimsizliğinin artmasıdır. Çocuk sahibi olunması ile başlayan süreçte ebeveyn rollerine alışma aşamaları, çocuğun büyüme ve gelişme dönemleri ve özellikle okul sürecinin başlaması ile karşılaşılabilecek deneyimler ebeveynler için zorlayıcı olabilmektedir. Anne-baba olarak sorumlulukların zaman zaman aksatılması, karşılıklı olarak beklenen görevlerin düzenli yerine getirilmemesi ve çatışmaların yaşanması çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyebilmektedir. Araştırmada evlilik süresinin 16-25 yıllık döneminde evlilik uyumunun tekrar artışa geçmesi ve geçimsizlik puanlarının bir önceki döneme göre düşmesinin çocuk yetiştirme sürecinde zorlayıcı dönemin aşılması, çocukların yaşlarının ilerlemesi ve bireyselleşmelerinin artması ile ebeveynlerinin sorumluluklarının nispeten azalması ile karşılıklı olarak birbirlerini etkilemesi olduğu düşünülmektedir.

İlgili araştırmalar incelendiğinde direkt evlilik süresi değişkeni üzerinden veriye ulaşılamamakla birlikte çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili bir takım çalışmalar belirlenmiştir. Yamaç (2011) zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinin

çocuk yetiştirme tutumlarını incelediği çalışmasında annelerin karı-koca geçimsizliği puanlarını babaların puanlarından daha yüksek olduğunu belirlemiştir.

5.1.4.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda çocuk sayısına göre elde edilen karı-koca geçimsizliği düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($U=801,500$ $p=0,472$ $z=-,719$).

Araştırmada çocuk sayısı değişkenine göre evlilik uyumunun en düşük sonuç verdiği grup olan üç ve daha fazla çocuğa sahip çiftlerin geçimsizlik puanları en yüksek sonuç vermiştir. Evlilik uyumunun en yüksek olduğu grup olan iki çocuklu çiftlerin geçimsizlik puanları ise en düşük sonuç vermiştir (EK-5, Şekil 5.2. ve Şekil 5.4.)

Litaratürde araştırmacıların çeşitli sonuçlar elde ettikleri çalışmaları mevcuttur. Bu çalışmaların bazılarında Halıcıoğlu (2004) annelerin empatik beceri düzeyi ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında tek çocuğa sahip annelerin geçimsizlik puanlarının iki ile üç ve daha fazla çocuğa sahip annelerin geçimsizlik puanlarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yamaç (2011), zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinin çocuklarını kabul-red düzeyi ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında karı-koca geçimsizliğine dair sonuçlarda annelerin puanlarını babaların puanlarından daha yüksek bulmuştur.

Bireyler evlilik sürecinde karşılaştıkları çeşitli olumsuz durumlar ile baş etmek için kişisel beceri, birikim, bakış açısı, mizaç farklılıkları doğrultusunda çeşitli yaklaşım şekillerine başvururlar. Ortak bir yaşamı sürdürmek, alınan sorumlulukların gereklerini yerine getirmek ve zor durumlarda otokontrolü devam ettirebilmek eşleri zaman zaman zorlayabilmektedir. Çocuk sahibi olmanın getirdiği artan sorumluluklar ve çocuğun gelişim sürecinde dikkat edilmesi gereken hassas noktalar eşleri arasında anlaşmazlık yaratabilmektedir. Anne-baba olarak karşılıklı beklentilerin tam anlamıyla karşılanamaması, çocuk sahibi olmadan önce planlanan

iş bölümünün sekteye uğraması, kriz durumlarında ebeveynlerin kontrolü sağlamakta zorlanmaları evlilik sürecini de karşılıklı olarak etkilemektedir. Çocuk sayısının artması ile eşlerin hissettikleri baskı olası olumsuz yaşantılarda işlevsel olmayan tutumların sergilenmesi ile sonuçlanabilmektedir. Eşlerin yaşadıkları çatışmaların artması, evlilikten sağlanan memnuniyet düzeyinin azalması da devamında gelebilmektedir. Dolayısıyla araştırmada çocuk sayısının artışı ile evlilik uyumunun düştüğü ve geçimsizlik puanlarının azalması sonuçları anlamlıdır.

Ulaşılan sınırlı sayıdaki araştırmalardan Halıcıoğlu (2004) annelerin empatik beceri düzeyi ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiyi incelediği çalışmasında annelerin artan çocuk sayısı ile birlikte karı-koca geçimsizliği puanlarının azaldığı sonucuna ulaşmıştır.

5.1.4.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda evlenme türüne göre elde edilen karı-koca geçimsizliği düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($U=1.023,500$ $p=0,009$ $z=2,594$).

Araştırmada evlenme türü değişkenine göre analiz yapıldığında anlaşarak evlenen çiftlerin evlilik uyumu puanları aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin evlilik uyumu puanlarından daha yüksek, karı-koca geçimsizliği puanlarının ise daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır (EK-6, Şekil 6.2. ve Şekil 6.4.).

Eşlerin evlilik öncesi ilişki süreçleri birbirlerini tanımaları, kişisel farklılıklarını anlamaları, geleceğe dair planlarını şekillendirmeleri açısından kritik bir dönemdir. Bireylerin tanışma şekilleri ilişkinin gidişatında tüm ayrıntılar için belirleyici olmasa da kişilerin bakış açıları ve evlilik anlayışları ile ilgili benzer noktalarda ortak sonuçlar verebilmektedir. Kişilerin beklentilerine uygun bireyler ile tanışmaları, flört dönemini mutlak evlilik fikri olmadan tanıma aşaması olarak geçirmeleri ve ortak karar alarak ilişkilerini evlilik kararı olarak sürdürmeleri karşılıklı olarak birbirleri hakkında sahip oldukları bilgilerin kalitesini

etkileyebilmektedir. Evlilik kararı aldıktan sonra eşlerin birbirlerini tanıma süreçleri devam ederken olası kriz durumlarında alışagelmış oldukları baş etme yaklaşımlarını kullanmaları sağlıklı iletişimi artırarak yaşanan sorunun çözüme ulaşmasına yardımcı olacaktır. Dolayısıyla evlilik uyumu da olumlu etkilenecektir. Aracı vasıtası ile tanışan bireyler de evlilik öncesi birbirlerini tanımak için ortak vakit geçirmektedirler. Tanışarak evlenen bireylere göre farklı sayılabilecek nokta söz konusu bireylerin gündemlerine evlilik konusunu iletişim sürecinin başına ekleyebilmeleridir. Evlilik kararı alma süresi daha kısa olabilmektedir. Diğer taraftan bireyleri tanıyan sosyal çevreleri kendilerine uygun kişiler ile tanıştırma eğiliminde oldukları için kişilerin benzer özelliklere sahip olma olasılığı da yüksektir. Evlilik kararı almaları ile diğer çiftlerde olduğu gibi aracı vasıtası ile evlenen çiftlerde de karı-koca olarak birbirlerine uyum sağlama evresi devam ederken çatışma çözme noktasında uyumsuzluklar yaşanabilmektedir. Araştırmada evlenme türü değişkenine göre elde edilen sonuçların bu yönde çıkması anlamlıdır.

5.1.5. Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI-Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Araştırmada evlilik uyumu ile baskı ve disiplin boyutu arasında çok düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 12'de görüleceği üzere korelasyon katsayısı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bulunmamıştır.

5.1.5.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda evlilik süresine göre elde edilen baskı ve disiplin düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($U=205,500$ $p=0,226$ $z=-1,212$).

Araştırmada evlilik uyumunun en yüksek sonuç verdiği 0-5 yıl aralığında baskı ve disiplin puanları en düşük sonucu vermiştir. Sonuçlar evlilik süresi değişkenine göre değerlendirildiğinde evlilik süresinin arttığı diğer gruplarda baskı

ve disiplin puanları da artmakla birlikte 6-15 yıl ile 16-25 yıl arasında anlamlı bir farklılık çıkmamıştır (EK-4, Şekil 4.2. ve Şekil 4.4.).

PARI-baskı ve disiplin alt boyutu ebeveynlerin çocukları ile olan etkileşimlerinde baskın ve katı rolü benimseme, çocuğun kararları üzerinde hakimiyet kurma, cinsellik ve saldırganlığı baskılama gibi konuları kapsar (Özben ve Argun, 2002, s.20). Bireyler çocuk yetiştirme süreçlerini şekillendirirken çeşitli değişkenlerden etkilenirler. Özellikle eşlerin iletişim şekilleri çocuklarına yaklaşımlarında belirleyici bir etkidir. Karı-koca olarak kullandıkları iletişim kalıpları, problem çözmedeki becerileri, birbirlerinin isteklerine ve sorunlarına karşı sahip oldukları yaklaşım şekilleri çocukları ile olan diyalogları hakkında yönlendirici olabilmektedir. Eşlerin evlilikten sağladıkları kazanç ebeveyn-çocuk ilişkisinin kalitesi üzerinde de etkili olmaktadır. Karşılıklı anlayışın var olduğu, sağlıklı iletişim kalıplarının kullanılabilirdiği, olası çatışmalarda çözüm taraftarı davranışların var olduğu evlilik sürecinde evlilik uyumu da olumlu olarak etkilenecek ve ebeveynlerin çocuklarına karşı yaklaşımları da paralel yönde devam edecektir. Çocuğun tercihlerine saygı gösterme, ebeveyn olarak çocuk üstünde baskı kurmadan rehberlik etme, çocuğun gelişim görevleri hakkında bilgi sahibi olma ve karşılaşılabileceği olumsuz durumlar hakkında hazırlıklı olma gibi noktalarda ebeveynin sağduyulu tavır sergilemesi mümkün olabilecektir. Eşler arası anlaşmazlığın arttığı, sağlıksız iletişim kalıplarının kullanıldığı ve evlilik uyumunun azaldığı ilişkilerde ebeveyn-çocuk etkileşimi ebeveynin baskın ve zorlayıcı role bürünmesi sonucunu doğurabilmektedir. Bu anlamda araştırma sonucu anlamlıdır.

5.1.5.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda çocuk sayısına göre elde edilen baskı ve disiplin düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir (U=860,000 p=0,837 z=-,205).

Araştırma sonuçları çocuk sayısı değişkenine göre analiz edildiğinde evlilik uyumunun en düşük sonuç verdiği üç ve üzeri çocuk sahibi çiftlerin baskı ve disiplin puanları tüm gruplar içinde en yüksek sonuç vermiştir. Bir ve iki çocuğa sahip

çiftlerin evlilik uyum puanları farklı olmasına rağmen baskı ve disiplin boyutu puanlarında anlamlı bir farklılık elde edilmemiştir (EK-5, Şekil 5.2. ve Şekil 5.4.).

Çiftlerin evlilik öncesi ve evlilik sonrasında deneyimledikleri yaşam olayları ve bakış açıları çocuk yetiştirme süreçleri üzerinde etkili olabilmektedir. Kişisel farklılıkları, ekonomik güçlükler, kültür ve eğitimin getirdiği anlayış farklılığı gibi değişkenler ebeveynlik rolüne uyum sağlama ve çocuk ile kurulan iletişimin niteliğini belirlemede etkin olabilmektedir. Evlilik kararı alarak aile birliği kuran çiftler çocuk sahibi olmaya karar vererek bir nevi evlilik yaşamlarını anne-baba olarak farklı bir düzlemde devam ettirme kararı da almaktadırlar. Çocuğun doğumu hatta doğum hazırlıkları da dahil olmak üzere ebeveyn olma süreci eşler tarafından benimsenmektedir. Çocuğun doğumu ile psikolojik hazır bulunuşun pratikte kendini göstermesi, çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılama, eş rolünü de diğer yandan devam ettirme, ebeveyn rolüne adapte olma gibi pek çok değişken bir arada ve dengede yürütülmeye çalışılmaktadır. Fakat zaman zaman ebeveynlerin çocuk büyütme süreçlerinde zorlayıcı durumlar ile karşılaşması da olasıdır. Bu noktada eşlerin birbirlerine destek olmaları, çocuğun bakımı ve eğitimi hususunda işbirliği içinde olmaları çocuk yetiştirme süreçlerine dair idealize ettikleri çerçeveye yaklaşımlarına yardım edecektir. Çocuk sahibi olmanın eşler üzerindeki baskı ve sorumluluğu arttırması eşler arasındaki ilişkiyi de zorlayabilmektedir. Araştırmada çocuk sayısının üç ve üzerine çıktığı gruplarda evlilik uyumunun azalması ve ebeveynlerin çocuklarına karşı olan yaklaşımlarında sergiledikleri baskı ve disiplin davranışlarının artması sonucu bu noktada anlamlıdır.

Çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili yürütülmüş olan birtakım çalışmalar belirlenmiştir. Özyürek (2004) kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumlarını incelediği çalışmasında 3 ve daha fazla çocuğa sahip anne ve babaların daha az sayıdaki çocuğa sahip anne ve babalara göre daha disiplinli ve katı tutumlar sergilediği sonucuna ulaşmıştır. Şanlı (2007) annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen faktörleri incelediği çalışmasında annelerin yaşları büyüdükçe katı disiplin eğilimlerinin azaldığı sonucuna ulaşmıştır. Dolaylı olarak annenin yaşının artması ile çocuk sayısının artmasının da paralel sonuç verebileceği olasılığı göz önünde bulundurulabilir. Garip (2010) okul öncesi dönemde çocuğu olan çiftlerin evlilik

uyumları ile çocuk yetiştirme stilleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında çiftlerin evlilik uyumları ile otoriter çocuk yetiştirme stilleri arasında negatif ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

5.1.5.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Uyumu Ölçeği Sonuçları ve PARI- Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda evlenme türüne göre elde edilen baskı ve disiplin düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($U=1.057,000$ $p=0,004$ $z=2,904$).

Araştırmada anlaşarak evlenen ve evlilik uyumu düzeyi aracı vasıtası ile evlenen çiftlere göre daha yüksek olan grubun baskı ve disiplin puanları daha düşük sonuç vermiştir (EK-6, Şekil 6.2. ve Şekil 6.4.).

Kişilerin eş seçme süreçleri farklılık gösterebilmektedir. Kişisel beklentiler, geleceğe dair planlar, evlilik fikrine bakış açıları kişilerin kararlarını şekillendirmektedir. Evlilik planları yapan bireylerin, çevreleri tarafından uygun olduklarını düşündükleri bireylerle tanıştırılmaları ile başlayan süreçte görüşen çiftler birbirlerini tanımak adına paylaşımda bulunurlar. Kendi sosyal çevrelerinden, aracı söz konusu olmaksızın tanışan bireyler de aynı şekilde ortak vakit geçirerek tanıma süreci geçirirler. Evlilik kararı aldıktan sonra atılacak belli başlı adımlar her iki grup için de ortaktır. Fakat farklılıkların söz konusu olabileceği nokta çiftlerin evliliğe dair beklentilerini şekillendirmeleri, ortak planları hakkında analizde bulunmaları, karşılıklı olarak sahip oldukları bilgilerin kaliteli olma hali olabilmektedir. Bu noktada evlilik sürecinde özellikle de çocuk sahibi olup anne-baba rolüne girmeleri ile karşılaştıkları görev ve sorumlulukların devamında sergileyecekleri tutum ve davranışlarda farklılıklar yaşanabilmektedir. Her iki grup için de kesin ve net yargılar kurulamaz fakat genel çerçevede hakkında birtakım yorumlar yapılabilir. Araştırma sonucunda aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin evlilik uyumlarının anlaşarak evlenen çiftlerin evlilik uyumlarından daha düşük olması ile baskı ve disiplin puanlarının daha yüksek olması manidardır.

5.2. Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçlarının Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) Sonuçları Açısından Değerlendirilmesi

Bu bölümde araştırmanın Evlilik Yaşamı Anketi boyutları sonuçları ile PARI alt boyutlarının sonuçları tartışılacaktır. Araştırmada Evlilik Yaşamı Anketi puanları ve PARI alt boyutları arasında cinsiyete yönelik anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Oluşturulan aile puanları evlilik süresi, çocuk sayısı ve evlenme türü değişkenlerine göre tartışılmıştır.

5.2.1. Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Araştırmada PARI-aşırı annelik boyutu ile Evlilik Yaşamı Anketinin çatışma yaygınlığı alt boyutu arasında çok düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki; Evlilik Yaşamı Anketi çatışma sıklığı boyutu arasında çok düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki vardır. Tablo 12’de görüleceği üzere elde edilen korelasyon katsayıları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bulunmamıştır.

5.2.1.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda evlilik süresine göre elde edilen çatışma yaygınlığı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu ($U=131,000$ $p=0,012$ $z=-2,519$) ve paralel olarak evlilik süresine göre elde edilen çatışma sıklığı düzeyleri arasında da ($U=155,000$ $p=0,036$ $z=-2,098$) anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir.

Araştırmada evlilik süresi değişkenine göre 0-5 yıllık dilimde çatışma yaygınlığı ve çatışma puanları ile aşırı annelik puanları en düşük sonuçları vermiştir. Çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı puanlarının en yüksek sonuç verdiği 6-15 yıllık dilimde aşırı annelik puanları da en yüksek çıkmıştır. Çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığının 16-25 yıllık dilimde düşük sonuç vermesiyle aşırı annelik puanlarında da düşme belirlenmiştir (EK-4, Şekil 4.5. ve Şekil 4.4.).

Aile iklimini belirleyen değişkenler büyük ölçüde eşler arası iletişim paralelinde şekillenir. Eşlerin birbirlerine karşı kullandıkları sözel ifade kalıpları,

olası bir olumsuzlukta başvurdukları yaklaşımlar, birbirlerinin beklentileri ve isteklerine karşı duyarlı olup olmamaları gibi durumlar evlilik öncesi ilişki evresi ile evlilik kararı aldıktan sonra başlayan süreçte ilişki kalitesini belirleyen unsurlardandır. Eşlerin çocuk sahibi olmaları ile belirli bir ivmede devam eden ilişki rutinleri de çocuk yetiştirme süreci ile karşılaşılacak olan yeni durumlardan hem etkilenecek hem de eşlerin alışagelmış oldukları iletişim tarzları çocukları ile olan iletişimlerini etkileyecektir. Çocuk sahibi olan ebeveynler pek çok yeni deneyime uyum sağlamak durumunda kalacaklardır. Özellikle çocuk ile ilgili yerine getirilmesi gereken sorumlulukların, çocuğa gösterilecek ilginin eğitim-öğretim aşamasını başlatan okul sürecin anne-babalar arasındaki anlaşmazlıkların artmasında etkili olabileceği düşünülmektedir. Eşler arasındaki çatışmaların annenin çocuk üzerinde kurduğu baskının ve çocuğu kontrol etme eğilimini arttırması gibi neticeleri olabileceği düşünülmektedir. Araştırmada elde edilen evliliğin 5-10 yıl dilimindeki sürecinde çatışma ve aşırı anneliğin artması bu düşünceyi destekler niteliktedir. Evlilik sürecinin ilerleyen yıllarında çatışma ve aşırı annelik puanlarının azalmasında çocukların yaşlarının ilerlemesi, ebeveynlerine bağımlılıklarının azalması ve kendi kararlarını alabilmeleri ve eşlerin dolaylı olarak çatışmalarının azalması olabileceği düşünülmektedir.

Evlilik çatışması kavramı ile çocuk yetiştirme tutumları ilişkisini inceleyen araştırma sayısı sınırlı olmakla beraber ilgili çerçevede çeşitli çalışmalar belirlenmiştir. Ülker (2011) evlilik çatışmasının sıklık ve yaygınlığını bazı değişkenler açısından incelediği çalışmasında evlilik süresi ile çatışma sıklığı arasında negatif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Güngören (2011) evlilik çatışmasının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine olan etkisini araştırdığı çalışmasında evlilik çatışmasını çeşitli değişkenler çerçevesinde incelemiş ve yalnızca kardeş sayısı değişkeninin anlamlı düzeyde etkili bir değişken olduğu sonucuna ulaşmıştır.

5.2.1.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Araştırma verileri çocuk sayısı değişkenine göre analiz edildiğinde çocuk sayısı arttıkça çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı puanlarının azaldığı öte yandan aşırı annelik puanlarının arttığı sonucu elde edilmiştir (EK-5, Şekil 5.5. ve Şekil 5.4.). Mann-Whitney U testi sonucunda çocuk sayısına göre elde edilen çatışma yaygınlığı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ($U=770,000$ $p=0,321$ $z=-,992$) ve paralel olarak çocuk sayısına göre elde edilen çatışma sıklığı düzeyleri arasında da anlamlı bir fark olmadığı ($U=739,500$ $p=0,208$ $z=-1,258$) belirlenmiştir.

Çocuk yetiştirme süreci ebeveynler için zorlayıcı birtakım deneyimleri de içerebilmektedir. Kadın ve erkeğin öncesinde evlilik ilişkisini kapsayan sorumluluk alanları çocuğun dünyaya gelmesiyle birçok alanda sınırlarını genişletmektedir. Bebeklik döneminde güven ve sevgi ihtiyacını karşılamak, gelişim görevlerini desteklemek, devamında eğitim döneminin başlaması ile okul sürecine adapte olmak, çocuğun eğitim hayatında maksimum kazanımla donanması için özveride bulunmak tüm bu süreçte uyarılar arası dengeyi sağlayabilmek anne ve baba için zorlayıcı olabilmektedir. Özellikle çocuk sayısı arttıkça her bir çocuğa eşit vakit ayırabilmek, her birinin ihtiyaçlarına cevap verebilmek, ekonomik yükümlülüğün altından kalkabilmek, çocukların içinde buldukları gelişim dönemlerinin çocukta yarattığı değişimler ile baş edebilmek ebeveynler üzerindeki baskının artmasına sebep olabilmektedir. Bu doğrultuda araştırmada elde edilen çocuk sayısındaki artış ile aşırı annelik puanlarının artması sonucunun anlamlı olduğu yorumu yapılabilir. Çocuk sayısı ile çatışma puanları arasındaki negatif korelasyonda eşlerin çocuk yetiştirme sürecine olan hakimiyetlerinin artması ve işbirliği içinde olmalarının etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir.

5.2.1.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Araştırmada anlaşarak evlenen çiftlerin çatışma yaygınlığı puanları aracı vasıtası ile evlenen çiftlere göre daha düşük iken çatışma sıklığı daha yüksek sonuç vermiştir. Aşırı annelik puanları ise anlaşarak evlenen çiftlerde daha düşük olarak belirlenmiştir (EK-6, Şekil 6.5. ve Şekil 6.4.). Mann-Whitney U testi sonucunda evlenme türüne göre elde edilen çatışma yaygınlığı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ($U=788,500$ $p=0,704$ $z=0,380$) ve evlenme türüne göre elde edilen çatışma sıklığı düzeyleri arasında da ($U=766,000$ $p=0,866$ $z=0,169$) anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

Bireylerin evlilik kararı almaları, yaşamlarına birlikte devam etmek istedikleri kişiler hakkında karar vermeleri evlilik yaşamlarını etkileyebilmektedir. Özellikle evlilik öncesi geçirilen süreç kişilerin karar verme noktasında önem verdiği kritik bir dönemdir. Görüşmenin başlangıcı bizzat kadın ve erkek tarafından yürütülse de aracı vasıtası ile görüşme başlangıcı sağlanmış olsa da çiftlerin evlilik öncesi geçirdiği dönem evlilik kararlarını şekillendirmektedir. Bu konudaki farklılıklar kişilerin görüşme süreçleri nasıl değerlendirdikleri hususunda oluşabilir. Tanışarak evlenen bireyler evlilik öncesinde diğer gruba oranla daha fazla ve daha kaliteli ortak zaman geçirebilmektedirler. Öte yandan aracı vasıtası ile görüşmeye başlayan çiftler evlilik fikrini eyleme geçirme konusunda daha hedef odaklı davranarak görüşme ve tanıma sürecini daha kısa tutabilmektedirler. Evlilik ilişkisinde eşlerin paylaşımları birbirleri hakkında sahip oldukları bilgi ve fikirleri desteklemekte veya eldeki bilgi ve deneyimler ile çatışabilmektedir. Devam eden süreçte çocuk sahibi olunması ile beraber eşler çocukları ile olan etkileşimlerinde karı-koca olarak ilişkilerinden elde ettikleri memnuniyet ve çatışma paralelinde yansıtma yapabilmektedirler. Bu noktada çatışma yaşayan çiftlerde annelik rolünün çocuk üzerinde kontrolcü, çocuk hakkında karar veren dominant taraf olma ekseninde uygulanması gibi durumların ortaya çıkabildiği düşünülmektedir.

5.2.2. Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Araştırmada PARI demokratik tutum boyutu ile Evlilik Yaşamı Anketi çatışma yaygınlığı boyutu arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki; Evlilik Yaşamı Anketi çatışma sıklığı boyutu arasında çok düşük düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı olmayan negatif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.2.2.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları evlilik süresi değişkenine göre değerlendirildiğinde çatışma sıklığı ve çatışma yaygınlığının en düşük çıktığı 0-5 yıllık süreçte eşlerin demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanları en yüksek sonuç vermiştir. En yüksek çatışma sıklığı ve çatışma yaygınlığı sonuçlarının yer aldığı 6-15 yıllık süreç ile çatışma puanlarının düşmeye başladığı 16-25 yıllık süreçte eşlerin demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanları düşmekle birlikte her iki grup arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (EK-4, Şekil 4.4. ve Şekil 4.5.).

Eşlerin evlilik süreci geçirilen zaman ile birlikte birtakım değişimlere uğrayabilmektedir. İki insanın ortak bir yaşama başlaması, ortak kararlar vermesi, çocuk sahibi olmaya karar vermeleri gibi insan faktörünün temelinde olduğu evlilik kavramı durağan olmadığı için süreç ile birlikte kişiler ile paralel olarak değişim geçirmesi kaçınılmazdır. Kişileri evlilik kararına götüren duygu ve düşünceler; beklentiler, ortak kültür, ekonomik koşullar, aile yapıları, kişilerin geleceğine dair planları zaman ile tekrar şekillenebilmektedir. Evlilik sürecinde eşlerin birbirleri ile olan iletişimleri, karşılaştıkları anlaşmazlıklarda yaşayacakları çatışmaları nasıl yönetecekleri ile ilgili sınırları belirler. Başvurdukları tutumlar bireyleri sorunun çözümüne götürebildiği gibi çatışmaları büyütürken ilişkilerini zorlu bir durum içinde de bırakabilmektedir.

Evliliğin ilk yıllarında eşlerin karşılaştıkları problemlere bakış açıları daha yapıcı ve olumlu eksende olabilmektedir. Araştırmada elde edilen sonuçlarda ilk 5 yıllık süreçte çatışma puanlarının düşük çıkması sonucu oldukça anlamlıdır. Bununla birlikte eşlerin eşitlikçi yaklaşımlarının en yüksek seviyede olması da bu sonuçlar ile uyumludur. Evlilik yaşamına katılan çocuk ile anne-baba rollerine adapte olmaya çalışan çiftler artan sorumluluklar, ekonomik yükümlülükler, yoğun iş yaşamının getirdiği vakit eksikliği, beledikleri işbirliği ve yardımlaşmayı eşinden görememiş olmanın yarattığı gerginlik gibi pek çok değişken neticesinde anlaşmazlık yaşayabilmektedirler. Bu noktada eşlerin yaşadıkları çatışmalar sergiledikleri olumlu tutum ve davranışların azalmasında da etkili olabilmektedir. Dolayısıyla tüm bu etkenlerin araştırmada elde edilen ilk 5 yıllık süreçten sonraki 5 yıllık dilimde artan çatışma puanları ve azalan demokratik tutum puanları ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

5.2.2.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Araştırmada çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı puanlarının en yüksek olduğu grup olan tek çocuklu çiftlerde demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanları da en yüksek sonuç vermiştir. Çocuk sayısı arttıkça çatışma puanlarında azalma olduğu gözlenirken demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanları da tek çocuklu çiftlerin puanlarına göre azalma olmasıyla beraber iki çocuklu çiftler ile üç ve üzeri çocuğa sahip çiftler arasında anlamlı bir puan farkı olmadığı belirlenmiştir (EK-5, Şekil 5.4., Şekil 5.5.).

Çocuk sahibi olmak çiftlerin alışkanlıklarını, günlük yaşam rutinlerini, ekonomik düzenlerini, sosyal hayatlarını, kişisel aktivitelerini etkileyen bir süreçtir. Çocuk sahibi olmadan önce daha bireysel davranabilen, yalnızca karı-koca olarak planlar yapan eşler anne-baba rolüne alışma evrelerinde tüm rutinlerini gözden geçirmek durumunda kalabilmektedirler. Özellikle ilk dönemlerde bebeğin daha ziyade anneye bağımlı olduğu aşamalarda eşlerin dayanışması ilişkileri için kritik bir dönemdir. Babanın annenin duygusal değişimlerine karşı anlayış göstermesi, bebek bakımında yardımcı olması annenin gerilimini azaltmaya yardım edecektir. İlerleyen

dönemlerde çocuğun okul süreci başladığında gelişimi için ebeveynlerin hassasiyet göstermesi gereken bir dönemde başlamış olmaktadır. Anne-babanın çocuğun sorumluluklarını paylaşma, birbirlerine karşı beklentilerini yerine getirme noktasında çatışmaları olabilmektedir. Zaman ilerledikçe ebeveynler anne-baba rolüne uyum sağlama ve olası çatışmalar ile sağlıklı bir şekilde başa çıkabilme becerisi kazanabilmektedirler. Özellikle araştırmada elde edilen çocuk sayısı ile çatışma puanları arasındaki negatif korelasyon sonuçları bu paralelde oldukça anlamlıdır. Ebeveynlerin tek çocuğa sahip olmaları tüm enerji ve dikkatlerini bir çocuk üzerinde yoğunlaştırmaları çocuk ile olan ilişkilerinde avantaj oluşturabilmektedir. Çocuğun kendini ifade edebilmesi için ortam hazırlayan, onun isteklerine karşı hassas olan ebeveyn çocuğa kendini değerli hissetme duygusu yaşatmakta ve dolayısıyla özgüven gelişimine yardımcı olmaktadır. Çocuk sayısı arttıkça çocuk ile geçirilen kaliteli zaman azalabilmekte, ebeveyn bazı durumlarda çocuğun isteklerini analiz edemeyerek onun yerine kararlar almak durumunda kalabilmektedir. Araştırmada tek çocuktan sonra düşüğe geçen demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanları bu yönde oldukça anlamlıdır.

5.2.2.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları evlenme türü değişkenine göre değerlendirildiğinde anlaşarak evlenen çiftlerin çatışma yaygınlığı puanları aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin çatışma yaygınlığı puanlarından daha düşük çıkarken çatışma sıklığı puanları daha yüksek çıkmıştır. Öte yandan anlaşarak evlenen çiftlerin demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarının aracı vasıtası ile evlenen çiftlere göre daha yüksek sonuç verdiği belirlenmiştir (EK-6, Şekil 6.4. ve Şekil 6.5.).

Kişilerin evlilik kararı almasında benzer noktalar olabildiği gibi kişisel birtakım farklılıklar da olabilmektedir. Evlilikten beklentiler, kişisel bakış açıları, aile, kültür gibi birçok değişken kişilerin eş seçme süreçlerini etkilemektedir. Kişilerin çatışma çözme becerileri, olumsuz bir duruma karşı sergiledikleri tutum ve davranışlar evlilik ilişkisi içinde çift etkileşimini etkileyebilmektedir. Araştırmada anlaşarak evlenen çiftlerin demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarının aracı

vasıtası ile evlenen çiftlere göre daha yüksek olmasında eşlerin olumlu yaklaşım serileme sıklıklarının diğer gruba göre daha fazla olmasının etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir.

5.2.3. Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları

Araştırmada PARI ev kadınlığından kaçınma boyutu ile Evlilik Yaşamı Anketi çatışma yaygınlığı boyutu ve Evlilik Yaşamı Anketi çatışma sıklığı boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir.

5.2.3.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları

Araştırma verileri evlilik süresi değişkenine göre değerlendirildiğinde çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı puanlarının en düşük sonuç verdiği 0-5 yıllık zaman diliminde ev kadınlığından kaçınma puanları en yüksek sonuç verirken çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı puanlarının en yüksek çıktığı 6-15 yıllık süreçte ev kadınlığından kaçınma puanları 0-5 yılın puanlarından daha düşük sonuç vermiştir. Çatışma puanlarının düşmeye başladığı 16-25 yıllık zaman diliminde ev kadınlığını reddetme puanları da 6-15 yıllık sürecin puanlarından daha düşük çıkmıştır (EK-4, Şekil 4.4. ve Şekil 4.5.). Evlilik süresi ile ev kadınlığından kaçınma puanları arasında negatif korelasyon sonucu elde edilmiştir.

Çocuk sahibi olmaları ile anne-baba rolüne geçiş yapan eşler çocuk yetiştirme süreçlerinde pek çok deneyimi ilk kez yaşamaktadırlar. Bebek doğmadan önce yapılan planlamalar bebek doğduktan sonra zaman zaman sekteye uğrayabilmektedir. Özellikle henüz annelik deneyimi yaşamış kadın çocuk bakımında bilgi sahibi olsa dahi kendini yetersiz hissedebilmektedir. Özellikle bebeğin tamamen anneye bağımlı olduğu ilk dönemlerde yeni düzenine uyum sağlamaya çalışan anne bocalama yaşayabilmektedir. Aşırı gergin, sinirli olmak tahammülsüzlüğe sebep olup anneyi kısır döngü içinde bırakabilmektedir. Çocuklar ile aynı ortamda bulunmak, anne

olarak yerine getirmesi gereken sorumluluklardan kaçınmak gibi davranışlar sergilenebilmektedir. Bu noktada araştırmada evliliğin ilk 5 yılında ev kadınılığını reddetme puanlarının en yüksek düzeyde sonuç vermesi oldukça anlamlıdır. Araştırmada elde edilen bir diğer sonuç olan evlilik süresi ilerledikçe puanların düşmesinde annelik rolüne alışma, becerilerin artması ve uyum sağlamanın etkili olduğu düşünülmektedir. Araştırmada çatışma puanlarının 5-10 yıllık dönemde en yüksek çıkmasında çocukların özellikle okul döneminin başlaması ve devamında özellikle annenin sorumluluğunun artması, tüm bu gelişmelerin annedeki stres ve gerginliği arttırmasının etkili olabileceği düşünülmektedir. Araştırmada elde edilen çatışma puanları ve ev kadınılığını reddetme puanlarının evlilik süresi değişkenine göre anlamlı bir ilişkisinin olmadığı düşünülmektedir.

5.2.3.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Ev Kadınılığında Kaçınma Boyutu Sonuçları

Araştırmada çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı puanlarının en düşük çıktığı grup olan üç ve üzeri sahip çiftlerde ev kadınılığında kaçınma boyutu puanları en yüksek sonuç vermiştir. Çatışma puanlarının en yüksek olduğu grup olan tek çocuklu çiftlerin ev kadınılığını reddetme puanları iki çocuklu çiftlerin puanlarından az farkla önde sonuç vermiştir (EK-5, Şekil 5.4. ve Şekil 5.5.).

Araştırmada dikkat çeken sonuçlardan biri çocuk sayısı ile çatışma puanları arasındaki negatif korelasyondur. Çocuk sayısı arttıkça çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı puanlarında düşüş olduğu sonucu elde edilmiştir. Öte yandan çocuk sayısı değişkenine göre ev kadınılığını reddetme puanlarının üç ve üzeri çocuğa sahip çiftlerde en yüksek sonuca ulaşması manidardır. Çocuk sayısının artışı ile birlikte eşler üzerinde özellikle anne üzerindeki baskı ve sorumluluğun artması annedeki olumsuzluğu etkilemesi mümkündür. Annenin kendine ayırdığı vaktin azalması, çocuk sayısının artışı ile birlikte ebeveynlerin ekonomik yükümlülüklerinin artması, okul süreçlerinin de başlaması ile ilgilenilmesi gereken alanların genişlemesi annede yetersizlik, gerginlik oluşturabilmektedir. Bu noktada elde edilen sonuç anlamlıdır.

5.2.3.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları

Araştırmada anlaşarak evlenen çiftlerin çatışma sıklığı aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin çatışma sıklığına göre daha yüksek, çatışma yaygınlığı ise daha düşük sonuç vermiştir. Ev kadınlığını reddetme puanlarının ise aracı vasıtası ile evlenen çiftlere göre daha düşük olduğu belirlenmiştir (EK-6, Şekil 6.4. ve Şekil 6.5.).

Evlilik ilişkisinde eşlerin sorumlulukları paylaşmaları, beklentilerini belirlemeleri ilişkilerini şekillendiren önemli dinamiklerdendir. Özellikle evlilik öncesi dönemde evliliğe dair kişisel beklentilerin belirlenmesi bireylerin geleceğe dair fikirlerinin oluşmasında ve belirli noktalar hakkında bilgi sahibi olmalarında etkili olacaktır. Bireylerin birbirlerini tanımaları, ortak kaliteli vakit geçirmeleri evlilik kararı almalarında etkili dinamiklerdendir. Olası bir sorunda empati kurabilmek, sorumluluklarının farkında olmak, doğru iletişim kanallarını kullanmak eşler arasındaki etkileşimi şekillendirecektir. Çocuk yetiştirme sürecinde eşlerin işbirliği yapmaları, sıklıkla çocuk ile daha fazla vakit geçiren annenin sorumluluklarını paylaşmak için babanın gönüllü olması annenin stresinin azalmasında, annelik rolünü güvenle sürdürmesinde etkili olabilecektir. Araştırmada sonuçlar evlenme türü değişkenine göre incelendiğinde anlaşarak evlenen çiftlerin ev kadınlığını reddetme puanlarının diğer gruba göre daha düşük çıkmasında eşlerin yardımlaşması, çocuk ve ev içi görevlerin paylaşımı gibi faktörlerin daha yoğun kullanılmasının etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir.

5.2.4. Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Araştırmada PARI geçimsizlik boyutu ile Evlilik Yaşamı Anketi çatışma yaygınlığı boyutu ve Evlilik Yaşamı Anketi çatışma sıklığı boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.2.4.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları evlilik süresi değişkenine değerlendirildiğinde çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı puanlarının en yüksek sonuç verdiği 6-15 yıllık zaman diliminde karı-koca geçimsizlik puanlarının da gruplar içinde en yüksek sonucu verdiği belirlenmiştir. İlk 5 yıl ile 16-25 yılları arasındaki zaman dilimlerindeki geçimsizlik puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (EK-4, Şekil 4.4. ve Şekil 4.5.).

Eşlerin iletişim şekilleri, kendilerini birbirlerine karşı ifade etme becerileri, olası bir olumsuzlukta başvurdukları tutum ve davranışlar ev iklimini etkileyen unsurlardandır. Karı-koca olarak birbirlerine yönelik beklentilerinin paralelinde süren ilişki çocuğun dünyaya gelmesi ile şekil değiştirir. Eş rollerine anne-baba rollerini de ekleyen bireyler çocuk yetiştirme süreçleri için planladıkları ile gerçekleştirdikleri durumlar arasında uyumsuzluk yaşayabilmektedirler. Çocuğun bakımı, ekonomik güçlükler, ebeveynlik deneyimini ilk kez yaşamının getirdiği tecrübesizlikler, sürecin getirdiği psikolojik etkiler eşler arasında gerginlik yaratan durumlar için zemin oluşturabilmektedir. Araştırmada elde edilen sonuçlardan dikkat çeken noktalardan biri ilk 5 yıldaki çatışma puanlarının 6-15 yıllık süreçte artması ve 16. yıldan sonra düşüşe geçmesidir. Çatışma puanlarının en yüksek sonuç verdiği grupta geçimsizlik puanlarının da en yüksek çıkması oldukça anlamlıdır. Eşler arası gerginlik ve anlaşmazlığın artması iletişim problemlerine, çözümden ziyade gerginliğin devamına sebep olan tutum ve davranışlara, eşleri arası işbirliğinin azalmasına, çocuğun bakımı ve ilgisinin tek bir ebeveyn üzerinde kalmasına sebebiyet vermiş olabileceği düşünülmektedir.

5.2.4.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları çocuk sayısı değişkenine göre değerlendirildiğinde çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı puanlarının düşük çıktığı grup olan üç ve üzeri çocuğa sahip çiftlerde karı-koca geçimsizliği puanları en yüksek sonucu vermiştir (EK-5, Şekil 5.4. ve Şekil 5.5.).

Araştırmada çatışma puanlarının en düşük çıktığı grupta geçimsizlik puanlarının en yüksek sonuç vermesi anlamlı bir sonuç olmamıştır. Çeşitli dinamikler çerçevesinde çatışma yaşayan çiftlerin geçimsizlik puanlarının da aynı paralelde olması beklenirken farklı bir sonuç çıkmıştır. Çocuk sayısının artması ile çatışma puanlarının azalması sonucunda eşlerin anne-babalık rollerini olumlu eksende devam ettirmeleri, çocuk sayısı arttıkça edindikleri tecrübelerin etkisi ile olumsuz durumlarla başa çıkma becerilerinin de artmasının etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir.

5.2.4.3. Evlenme Türü Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Karı Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları evlenme türü değişkenine göre değerlendirildiğinde çatışma yaygınlığı puanlarının aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin puanlarına göre daha düşük sonuç veren anlaşarak evlenen çiftlerin karı-koca geçimsizlik puanları daha düşük çıkarken aynı grubun çatışma sıklığı puanları aracı vasıtası ile evlenen çiftlere göre daha yüksek sonuç vermiştir (EK-6, Şekil 6.4. ve Şekil 6.5.).

Çiftlerin kültürel birikimleri, hayata yönelik bakış açıları, olayları ve durumları yorumlama farklılıkları, kişisel beklentileri gibi çeşitli değişkenlerin eş seçme süreçlerini şekillendirdiği düşünülmektedir. Kişilerin evliliğe bakış açıları, evlilik kararı alabileceklerini düşündükleri kişiler ile iletişim kurmaları pek çok değişkeni tanıma sürecinde değerlendirmelerine ortam hazırlamaktadır. Görüşme sürecinde ortak geçirilen zaman, sahip olunan benzer ve farklı yönler, kullanılan çeşitli iletişim kanalları kişileri evlilik kararı almaları ve ya almamaları yönünde kanalize etmektedir. Evlilik kararı alarak ortak bir yaşama başlayan çiftler evlilik öncesi deneyimlerine yenilerini eklerken birbirleri ve genel olarak evlilik kavramı hakkındaki bilgi ve tecrübelerini arttırmaktadırlar. Araştırmada anlaşarak evlenen çiftlerin çatışma yaygınlığı puanlarının ve geçimsizlik puanlarının diğer gruptan düşük sonuç vermesi anlamlıdır. Fakat çatışma sıklığı puanlarının daha yüksek çıkması her iki grup için de çatışma kavramının evlenme türünden çeşitli noktalarda bağımsızlaşarak sonuç vermesi olarak değerlendirilebilir.

5.2.5. Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Araştırmada PARI baskı ve disiplin boyutu ile Evlilik Yaşamı Anketi çatışma yaygınlığı boyutu arasında çok düşük düzeyde pozitif yönde bir ilişki ve Evlilik Yaşamı Anketi çatışma sıklığı boyutu arasında çok düşük düzeyde negatif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Tablo 12’de görüleceği üzere korelasyon katsayıları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bulunmamıştır.

5.2.5.1. Evlilik Süresine Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Araştırma verileri evlilik süresi değişkenine göre değerlendirildiğinde çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı puanlarının en yüksek sonuç verdiği 6-15 yılları ile çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığı puanlarının daha düşük sonuç verdiği 16-25 yıllarında baskı ve disiplin puanları arasında anlamlı bir farklılık saptanmamıştır. Çatışma puanlarının en düşük sonuç verdiği 0-5 yılları arasında baskı ve disiplin puanları diğer gruptan daha düşük sonuç vermiştir (EK-4, Şekil 4.4. ve Şekil 4.5.).

Bireylerin çocuk yetiştirme süreçlerinde eşler arası iletişim önemli bir noktadır. Eşlerin birbirlerine karşı yaklaşımları çocuk sahibi olduktan sonra anne-baba olarak çocuklarına yönelik yaklaşımlarını da etkileyebilmektedir. Eşlerin evlilik ilişkilerindeki empati becerileri ebeveyn olarak çocukları ile olan etkileşimlerinde yansımalarını gösterebilmektedir. Çocuğun bireyselliğine değer vermek, devam eden gelişme sürecinin getirdiği değişimlere karşı hazırlıklı olmak, tercihlerde bulunup kendini tanıması için fırsatlar yaratmak ebeveynlerin çocuklarının gelişim sürecine yaptıkları olumlu katkılardır. Aksi durumlarda çocuğun istek ve beklentilerini baskılamak, ona tercih hakkı sunmaktan ziyade ebeveyn olarak ağırlıklı karar mekanizması olmak ve çocuğun hata yaptığı durumlarda yaptırımın zorlayıcı ve çocuğa zarar verici olması gibi durumların çocuğun olumsuz yaşam deneyimlerine sahip olmasına sebep olacağı düşünülmektedir. Araştırmada çatışma puanları yüksek olan 6-15 yıllık evli çiftlerin baskı ve disiplin puanları ile çatışma puanları daha düşük olan 16-25 yıllık evli çiftlerin baskı ve disiplin puanları arasında anlamlı bir

fark olmaması sonucu evlilik süresinin evlilik çatışma puanları ile baskı ve disiplin puanları arasındaki ilişkiyi yordamada anlamlı bir değişken olmadığı yorumu yapılabilir.

5.2.5.2. Çocuk Sayısına Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Araştırmada çatışma sıklığı ve çatışma yaygınlığı puanlarının en düşük sonuç verdiği üç ve üzeri çocuğa sahip çiftlerin baskı ve disiplin puanları en yüksek sonuç vermiştir. Diğer grupların baskı ve disiplin puanları arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır (EK-5, Şekil 5.4. ve Şekil 5.5.).

Ebeveynlerin sıklıkla anlaşmazlık yaşadığı, çözüme götürmeyen iletişim kalıplarının kullanılmasıyla anlaşmazlıkların çatışmaya dönüştüğü aile ortamında çocukla ilgili konuların da söz konusu çatışmalardan etkilenmesi kaçınılmaz olabilmektedir. Ağırlıklı olarak ebeveynlerin şekillendirdiği aile iklimi çocuğun duygusal ve fiziksel gelişimini, sahip olduğu şemaların içeriğini etkileyebilmektedir. Çocuk sayısının artması ile ebeveynlerin stres ve gerginlikleri sorumlulukları paralelinde artabilmekte ve çatışma süreci devam edebilmektedir. Araştırmada çocuk sayısının artışı ile çatışma puanlarının düzenli olarak azalmasının yanında dikkat çeken nokta çatışma yaygınlığı ve çatışma sıklığının en düşük sonuç verdiği üç ve üzeri çocuğa sahip çiftlerin baskı ve disiplin puanlarının en yüksek sonuç vermesidir. Ebeveynlerin çocuklar üzerindeki baskınlığının arttığı, çocukların tercih hakkının gündeme alınmadığı, isteklerinin yadsınarak anne-babanın etken rolde olduğu aile ortamında dominant tarafın idaresi sebebiyle çatışmaya sebebiyet verebilecek durumların bastırılması ve aile üyelerinin bu kalıpları içselleştirmesinin etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir.

5.2.5.3. Evlenme Türüne Göre Evlilik Yaşamı Anketi Sonuçları ve PARI-Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Araştırmada çatışma sıklığı puanları anlaşarak evlenen çiftlerden daha düşük, çatışma yaygınlığı puanları ise daha yüksek sonuç veren aracı vasıtası ile evlenen

çiftlerin baskı ve disiplin puanlarının diğer gruptan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır (EK-6, Şekil 6.4. ve Şekil 6.5.).

Çiftlerin evlilik yaşantısında karşılaştıkları pek çok farklı durum içinde sergiledikleri çeşitli yaklaşım biçimleri mevcuttur. Kişilerin olaylara bakış açısı, yorumlama şekli, geçmiş yaşam tecrübeleri evlilik ilişkisindeki tutum ve davranışlarını şekillendirir. Karşılaştıkları olumsuz durumlarda problemi çözüme götüren yaklaşımların sergilenmesi çatışmalar ile baş etmeyi sağlarken eşlerin anlaşmazlığı besleyecek yaklaşımları yaşadıkları gerginliğin sürmesine sebebiyet verebilmektedir. Araştırmada evlenme türü değişkenine göre aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin baskı ve disiplin puanlarının daha fazla çıkmasında eşlerin amaca hizmet etmeyen iletişim kalıplarının çocuk yetiştirme süreçlerini de olumsuz etkilemesi, eşler arası olumsuz etkileşimlerin çocuğa da yansıtılmış olabileceği, sağlıksız tutum ve davranışların çocuğun ihtiyaç ve beklentilerini dikkate almama, onun yerine karar verme, kendisini değersiz hissettirme gibi durumlara sebebiyet vermiş olabileceği düşünülmektedir. aynı grubun çatışma yaygınlığının daha yüksek sonuç vermesi baskı ve disiplin puanlarının da yüksek çıkması ile anlamlı bir sonuçtur. Çatışma sıklığı puanlarının baskı ve disiplin puanlarının daha düşük çıktığı anlaşarak evlenen çiftlerin puanlarından daha düşük çıkması ise Evlilik Yaşamı Anketi alt boyutu olan çatışma sıklığı boyutunun PARI- baskı ve disiplin boyutu puanlarını anlamlı olarak yordamadığı yorumu yapılabilir.

5.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) Sonuçlarının Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) Sonuçları Açısından Değerlendirilmesi

Bu bölümde araştırmanın Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi boyutları sonuçları ile PARI alt boyutlarının sonuçları tartışılacaktır. Araştırmada Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi puanları ve PARI alt boyutları arasında cinsiyete yönelik anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Oluşturulan aile puanları evlilik süresi, çocuk sayısı ve evlenme türü değişkenlerine göre tartışılmıştır.

5.3.1. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Araştırmada Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri kaygı boyutu ile PARI-aşırı annelik boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki; Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri kaçınma boyutu ile PARI-aşırı annelik boyutu arasında çok düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı olmayan pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

5.3.1.1. Evlilik Süresine Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda evlilik süresine göre elde edilen kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ($U=173,500$ $p=0,076$ $z=-1,772$) ve evlilik süresine göre elde edilen kaçınma düzeyleri arasında da ($U=240,000$ $p=0,545$ $z=-,606$) anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

Araştırma sonuçları evlilik süresi değişkenine göre değerlendirildiğinde evliliğin ilk 5 yılı kaçınma puanlarının en yüksek sonuç verdiği dönem olarak belirlenmiş ve evlilik süresi arttıkça kaçınma puanlarının düştüğü sonucuna ulaşılmıştır. Kaygı puanları incelendiğinde en yüksek sonucu evliliğin 6-15 yılları arasında verdiği belirlenmiştir. 16-25 yılları arasında düşmeye başlayan kaygı puanlarının en düşük olarak belirlendiği süreç 0-5 yıllık dönemdir. Aşırı annelik puanlarının en yüksek sonuç verdiği süreç kaygı puanlarının da en yüksek çıktığı 6-15 yıllık dönemdir. Aşırı annelik puanları evlilik süresi değişkenine göre incelendiğinde kaygı puanları ile paralel yönde sonuç verdiği belirlenmiştir (EK-4, Şekil 4.3. ve Şekil 4.4.).

Kişilerin evlilik kararı almalarını etkileyen pek çok unsur bulunmaktadır. Evlilik kararı almayı planladıkları partnerleri ile yaşam kurma isteği, geleceğe dair beklentileri, anne veya baba olma isteği, toplumsal kabul görme ve uyum sağlama isteği, aile baskısı gibi pek çok unsur evlilik kararı almada etkindir. Evlilik ile başlayan ortak yaşamda eşler pek çok yeni durum ile karşılaşır evlilik öncesi deneyimleri ve duygularını çeşitlendirebilmektedirler. Eş olarak beklentileri,

iletişimleri, çevresel uyaranlar, ekonomik faktörler, sosyal yaşamları, iş yaşamları, psikolojik değişimler gibi çeşitli değişkenler evlilik yaşamlarını şekillendirebilmektedir. Özellikle anne-baba olma süreci ile birlikte çocuk sahibi olmanın getirdiği sorumluluklar, ekonomik yükümlülükler, eş olarak daha önce geçirilen ortak vakit ve etkinliklerin azalması, çocuğun okul sürecinin başlaması ile yükümlülüklerin artması ve tüm bu durumların getirdiği stresin ebeveynlerin kaygı düzeyini etkileyebileceği düşünülmektedir. Eşlerin ilişkilerini sağlıklı bir şekilde sürdürmeye yönelik çevresel olumsuz uyaranların etkisiyle kaygı düzeyleri artabilmektedir. Araştırmada ilk 5 yıldaki kaygı düzeyinin 6-15 yılları arasında artmasında tüm bu sürecin etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir. 16-25 yılları arasında azalmaya başlayan kaygı çocukların eğitim sürecinin kritik dönemlerinin geçmesi, kendi sorumluluklarını almaya başlamaları ve ebeveynlerdeki baskının böylece azalmaya başlaması şeklinde değerlendirilebilir. Aşırı annelik puanlarının en yüksek olduğu 6-15 yılları arasında kaygının da en yüksek sonuç vermesi oldukça anlamlıdır. Ebeveynlerde kaygı düzeyinin yüksek olması ile çocuk üzerindeki baskı ve kontrol eğiliminin artması, düzen beklentisi ile başarı odaklı davranma ve çocuğu kontrol davranışını arttırma gibi durumların artması beklenen ve anlamlı bir sonuçtur. Dolayısıyla evlilik süresi değişkenine göre YİYE-kaygı alt boyutu puanlarının PARI-aşırı annelik boyutunu yordadığı yorumu yapılabilir. Araştırmada elde edilen sonuçlardan dikkat çekici olan diğer nokta evlilik süresi arttıkça kaçınma puanlarının azalmasıdır. Eşlerin karı-koca olarak ilişkilerinde yakınlık, birbirlerine yönelik karşılıklı etkileşimleri, kendilerini duygusal olarak ifade edebilmeleri gibi karşılıklı bağlarını etkileyen durumlardan uzaklaşma eğilimlerinin evlilik süresi ilerledikçe azalması evlilik süreçlerindeki zorlayıcı yaşam olaylarının, stres ve gerginliğin azalması ile kurdukları bağların artması şeklinde yorumlanabilir. Aşırı annelik puanlarının en düşük sonuç verdiği 0-5 yıllık dönemde kaçınma puanlarının en yüksek sonuç vermesinde eşlerin kurdukları bağların beklenen düzeyde olmaması ile annenin genel motivasyonunun düşük olması, çok fazla müdahaleci olmamasının bağlantılı olabileceği düşünülmektedir.

5.3.1.2. Çocuk Sayısına Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda çocuk sayısına göre elde edilen kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ($U=870,500$ $p=0,910$ $z=-,114$) ve çocuk sayısına göre elde edilen kaçınma düzeyleri arasında da ($U=674,500$ $p=0,068$ $z=-1,826$) anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

Araştırma sonuçları çocuk sayısı değişkenine göre değerlendirildiğinde tek çocuğa ait kaygı ve kaçınma düzeylerinin çocuk sayısı ikiye çıktığında azaldığı, üç ve üzeri çocuk sayısında kaygı ve aşırı annelik puanlarının tüm gruplar içinde en yüksek düzeye çıktığı ve kaçınma puanlarının azalmaya başladığı belirlenmiştir (EK-5, Şekil 5.3. ve Şekil 5.4.). Evlilik süresi değişkeninde olduğu gibi kaygı ve aşırı annelik puanlarının en yüksek olduğu grup aynı doğrultuda sonuç vermiştir.

Eşlerin ilişkilerine yönelik beklentileri, olumlu-olumsuz etkileşimleri çeşitli dönemlerden geçebilmekte ve yaşamlarındaki ağırlığı buna bağlı olarak değişim gösterebilmektedir. Ortak yaşama başlamaları ile evlilik öncesi beklentiler, karşılıklı duygusal etkileşim ve ilişkiye dair çabaların birbirleri ile örtüşmediği durumlar da söz konusu olabilmektedir. Evlilik sürecini etkileyen başta çocuk faktörü olmak üzere çeşitli değişkenler eşlerin ilişkisini şekillendirebilmektedir. Çocuk yetiştirme süreçleri de bu gelişmelerin paralelinde devam edebilmektedir. Araştırmada kaygı düzeyinin üç ve üzeri çocuk sahibi çiftlerde en yüksek sonuç vermesi artan çocuk sayısı ile ebeveynlerin ilişkilerinde karı-koca olarak hissettikleri baskı ve sorumluluğun artması ve tüm bunların devamında ilişkilerini olumlu düzlemde devam ettirme çabaları olarak değerlendirilebilir. Aşırı annelik puanlarının da bu grupta en yüksek sonucu vermesinde çocuk sayısını artması ile birlikte annenin çocuklar üzerindeki baskınlığını arttırması, mükemmelliyetçi eğiliminin artması ile birlikte aşırı beklentiye hizmet eden tutum ve davranışlarının sıklaşmasının etkili olabileceği düşünülmektedir.

5.3.1.3. Evlenme Türüne Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda evlenme türüne göre elde edilen kaygı düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı ($U=820,000$ $p=0,499$ $z=0,676$) ve evlenme türüne göre elde edilen kaçınma düzeyleri arasında da ($U=652,500$ $p=0,370$ $z=-,897$) anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir.

Araştırma sonuçları evlenme türü değişkenine göre analiz edildiğinde aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin aşırı annelik puanlarının anlaşarak evlenen çiftlerin puanlarından daha yüksek sonuç verdiği belirlenmiştir. Evlilik süresi ve çocuk sayısı değişkenlerinde olduğu gibi evlenme türü değişkeninde de kaygı düzeyi ile aşırı annelik düzeyi arasında pozitif korelasyon olduğu sonucuna ulaşılmıştır (EK-6, Şekil 6.3. ve Şekil 6.4.).

Eşlerin ilişkilerine yönelik algıları, beklentilerinin gerçekleşme düzeyi, birlikteliklerinden elde ettikleri memnuniyet düzeyi, birbirlerine yönelik sahip oldukları duygusal yoğunluk, kendilerini ifade etme becerileri, karşılıklı olarak anlaşılma düzeyleri ilişkilerinin gidişatı üzerinde güdülenme düzeylerini etkileyebilmektedir. Evlilik öncesi sahip olunan beklentileri karşılama ve karşılıklı olarak duygusal bağı sağlıklı olarak sürdürebilme eşler açısından önemli bir nokta olması sebebiyle olası olumsuzluk durumları eşlerde kaygı yaratabilmektedir. Araştırmada aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin kaygı puanlarının yüksek olmasında eşlerin karı-koca olarak ilişkilerini sürdürmede sahip oldukları pürüzler ile birlikte söz konusu durumlarla baş edebilmek için mükemmeliyetçilik eğilimlerinin artmış olabileceği, dolayısıyla özellikle annenin çocuklarına müdahalelerini arttırması, beklentilerinin gerçekleşmesi için baskıcı tutum ve davranışlarını yoğunlaştırmasının etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir.

5.3.2. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Araştırmada YİYE-kaygı boyutu ve kaçınma boyutu ile PARI-demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutu arasında çok düşük düzeyde negatif yönde bir

ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tablo 12’de görüleceği üzere korelasyon katsayıları istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bulunmamıştır.

5.3.2.1. Evlilik Süresine Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Araştırma verileri evlilik süresi değişkenine göre değerlendirildiğinde demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanları 0-5 yılları arasında en yüksek sonuç vermiştir. 6-15 yılları ile 16-25 yılları sonuçları arasında anlamlı bir farklılık yoktur. Evliliğin ilk 5 yılında kaygı puanları tüm gruplar arasında en düşük sonucu verirken kaçınma puanları en yüksek sonucu vermiştir (EK-4, Şekil 4.3. ve Şekil 4.4.).

Araştırma sonuçlarında dikkat çeken noktalardan biri demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarında en yüksek sonucu veren grubun aynı zamanda kaygı puanlarının en düşük ve kaçınma puanlarının en yüksek sonucu vermesidir. Evliliğin 6-15 yıllarını kapsayan döneminin sonuçları incelendiğinde ilk 5 yıla göre artan kaygı ve azalan kaçınma puanları ile 16-25 yıllarına ait sonuçlar incelendiğinde de tekrar azalan kaygı ve düşmeye devam eden kaçınma puanlarına rağmen iki grubun demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarının ilk gruba göre düşük olduğu ve iki grup karşılaştırıldığında ise anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde evlilik süresi değişkenine göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi kaygı ve kaçınma boyutu puanlarının PARI demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutunu yordamadığı yorumu yapılabilir.

5.3.2.2. Çocuk Sayısına Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Araştırma verileri çocuk sayısı değişkenine göre değerlendirildiğinde tek çocuğa sahip çiftlerin demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutu puanları diğer gruplara göre az farkla daha yüksek sonuç verirken iki çocuğa sahip çiftler ile üç ve daha fazla çocuğa sahip çiftlerin demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (EK-5, Şekil 5.3. ve Şekil 5.4.).

Demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarının en yüksek sonuç verdiği grup olan tek çocuklu çiftlerin kaçınma puanları tüm gruplar içinde en yüksek sonuç vermiştir. Kaygı puanları karşılaştırıldığında ise iki çocuklu çiftlerin puanlarının en yüksek olduğu belirlenmiştir. tüm sonuçlar değerlendirildiğinde çocuk sayısı değişkenine göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi kaygı ve kaçınma boyutu puanlarının PARI demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutunu yordamadığı yorumu yapılabilir.

Bu alanda çalışma yürütmüş araştırmacılardan Güner (2011) okul öncesi çocuklar ve ebeveynlerinin bağlanma güvenlikleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkileri incelediği çalışmasında annelerin kaçınma puanları ile demokratik tutumları arasında negatif yönde bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır.

5.3.2.3. Evlenme Türüne Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları evlenme türü değişkenine göre değerlendirildiğinde anlaşarak evlenen çiftlerin demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarının aracı vasıtası ile evlenen çiftlere göre daha yüksek sonuç verdiği belirlenmiştir. Anlaşarak evlenen çiftlerin kaygı puanları diğer gruba göre daha düşük, kaçınma puanları ise daha yüksek sonuç vermiştir (EK-6, Şekil 6.3. ve Şekil 6.4.).

Kişilerin ilişkilerindeki bağlanma algılarını ölçmeye yönelik uygulanan Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi kaygı boyutu kişilerin ilişkilerine dair sahip oldukları kaygı düzeyine ve ilişkilerini devam ettirmeye yönelik istekleri, sergileyecekleri tutum ve davranış potansiyelleri; kaçınma boyutu ise bireylerin partnerleri ile olan ilişkilerinde karşılıklı olarak yakınlaşma içeren ve bağlarını devam ettirmeye yönelik tutum ve davranışlardan uzak kalma eğilimleri hakkında bilgi verir (Erişti, 2010, s.41).⁷⁴ Bu doğrultuda anlaşarak evlenen çiftlerin kaygı puanlarının diğer gruba göre düşük sonuç vermesi evlilik ilişkilerinde karı-koca olarak kurdukları bağları sürdürme ve yakınlaşmaya yönelik sahip oldukları kaygı düzeylerinin daha düşük olduğunu gösterirken kaçınma puanlarının daha yüksek olması sonucu da bu bulguyu destekleyerek ilişkilerindeki karşılıklı bağlanmadan kaçınma eğilimlerinin fazlalığına işaret etmiştir yorumu yapılabilir. Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde Yakın

İlişkilerde Yaşantılar Anketi sonuçlarının evlenme türü değişkenine göre anlaşarak evlenen çiftlerin demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarının aracı vasıtası ile evlenen çiftlere göre daha yüksek çıkmasında anlamlı bir yordayıcı olmadığı yorumu yapılabilir. Öte yandan anlaşarak evlenen çiftlerin evlilik ilişkilerinde kullandıkları iletişim kalıpları, işbirliği, çocukları ile kurdukları etkileşim, olası bir olumsuzluk durumunda başvurdukları tutum ve davranışların daha işlevsel olmasının çocuklarının tercihlerine değer verme, onlara söz hakkı tanıma, kişilik gelişimlerine yardımcı olma gibi olumlu yaklaşım sergileme eğilimlerinin aracı vasıtası ile evlenen çiftlere göre daha fazla olma olasılığının demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarında etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir.

5.3.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları

Araştırmada YİYE kaygı boyutu ile PARI ev kadınlığından kaçınma boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki, YİYE kaçınma boyutu ile PARI ev kadınlığından kaçınma boyutu arasında çok düşük düzeyde istatistiksel açıdan anlamlı olmayan pozitif yönde bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir.

5.3.3.1. Evlilik Süresine Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları evlilik süresi değişkenine göre değerlendirildiğinde evliliğin ilk 5 yılı verileri kaygı boyutunda en düşük ve kaçınma boyutunda en yüksek sonuç verirken ev kadınlığından kaçınma boyutu puanlarında da en yüksek sonucu verdiği belirlenmiştir. Ev kadınlığından kaçınma boyutu sonuçlarının evlilik süresi attıkça azaldığı ve en düşük sonuç veren 16-25 yılları arasındaki kaçınma puanlarının tüm gruplar içinde en düşük düzeyde olduğu sonucu elde edilmiştir (EK-4, Şekil 4.3. ve Şekil 4.4.).

PARI ev kadınlığından kaçınma boyutu kadının anne olarak sorumluluğundan bulunan çeşitli görevlerine yönelik sahip olduğu yabancılaşma halini kapsar (Özben ve Argun, 2002, s.20). Anne olması ile özellikle ilk dönemlerde tamamen kendine

bağlı olan bebeğin bakımı ile ilgili olarak yetersizlik hissetmek, söz konusu yetersizlik ve beceri eksikliği durumunun yarattığı huzursuzluk ve gerginlik hali ile annelik rolüne adapte olamama, çocuklar ile vakit geçirme noktasında direnç geliştirmek gibi durumlar söz konusudur. Araştırmada ev kadınlığından kaçınma puanlarının yüksek çıktığı dönem olan evliliğin ilk 5 yılı YİYE sonuçları incelendiğinde kaygı puanlarının en düşük ve kaçınma puanlarının en yüksek olarak belirlenmesi oldukça anlamlıdır. Eşlerin evlilik yaşantısına uyum sağlama sürecinde olmaları, çocuk sahibi olmaları ile beraber özellikle kadının annelik rolünü içselleştirme sürecinin olumsuz deneyimler içermesi olası söz konusu olabilir. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi kaygı boyutunda kişilerde öne çıkan düşünce benliğe yönelik negatiflik algısı ve karşı tarafa yönelik pozitiflik algısıdır (Erişti, 2010, s.41). Evlilik ilişkisinde karı-koca rollerine uygun olarak duygusal bağın sürdürülmesi için yakınlık kurmaktan kaçınma eğiliminin fazlalığı ve olası olumsuzluk durumlarında ilişkinin gidişatından endişelenme ve pozitif yönde geliştirme adına harekete geçme potansiyelinin düşük olması kadının annelik rolüne yabancılaşması ve dolayısıyla sergilemesi beklenen ev kadınlığı rolüne yönelik tutum ve davranışlardan kaçınması kişinin kendilik algısının negatifliği dikkate alındığında uyumlu bir sonuçtur. Bu noktada evlilik süresi değişkenine göre YİYE boyutlarının PARI ev kadınlığından kaçınma boyutunu yordadığı yorumu yapılabilir.

5.3.3.2. Çocuk Sayısına Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE)

Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları çocuk sayısı değişkenine göre değerlendirildiğinde ev kadınlığından kaçınma puanlarının en yüksek sonuç verdiği grup olarak üç ve üzeri çocuğa sahip çiftler belirlenmiştir. Bu grubun kaygı puanları tüm gruplar içinde en yüksek sonuç vermiştir (EK-5, Şekil 5.3. ve Şekil 5.4.).

Eşlerin ilişkilerindeki çeşitli dinamikler çocuk sahibi olmaları ve anne-baba rollerine adapte olup sağlıklı bir şekilde sürdürmeleri açısından etkili olabilmektedir. Çocuk sahibi olmadan önce yalnızca karı-koca olarak sürdürdükleri ilişkilerinde ortak vakit geçirme süreleri, ekonomik harcamaları, sosyal aktiviteleri, iş yaşamları, arkadaş ve ailelerine ayırdıkları zaman gibi çeşitli etkenler ebeveynlik rollerine

alışma süreçlerinde değişime uğrayabilmektedir. Özellikle karşılıklı olarak duygusal etkileşimler, çocuğun aileye katılması ile birlikte hassas bir dönem geçiren eşler için zorlayıcı olabilmektedir. Değişen yaşam rutinleri içerisinde kaygı düzeyi yüksek eşlerin ilişkilerini aynı düzeyde devam ettirebilme adına sorumluluk alma eğilimi mümkündür. İlerleyen dönemlerde çocuk sayısının artması ile birlikte artan sorumluluk ve iş yükü kaygı düzeyinin tekrar artması yönünde sonuç verebilmektedir. Araştırmada üç ve üzeri çocuğa sahip çiftlerin kaygı puanlarının yüksek çıkması sonucu bu noktada anlamlı olarak yorumlanabilir. Kaygı düzeyi yüksek olan bu grubun ev kadınlığını reddetme sonuçlarının da yüksek çıkmasının kadının hissettiği hassasiyet, kaygı gibi zorlayıcı duygular paralelinde annelik rolünün gerektirdiği görevlere yönelik olumsuz algı, zorlanma ve rahatsızlık hissine sebep olabileceği düşünülmektedir.

5.3.3.3. Evlenme Türüne Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE)

Sonuçları ve PARI- Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları

Araştırma verileri evlenme türü değişkenine göre değerlendirildiğinde kaygı düzeyi anlaşarak evlenen çiftlere göre yüksek, kaçınma düzeyi ise düşük sonuç veren, aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin ev kadınlığından kaçınma sonuçlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (EK-6, Şekil 6.3. ve Şekil 6.4.).

Eşlerin evlilik öncesi dönemde birlikte vakit geçirmeleri, karşılıklı olarak tanımaya yönelik etkileşimde bulunmaları, kendilerini ifade becerileri gibi çeşitli değişkenler duygusal bağ kurmalarında ve evlilik kararı almalarında etkili olabilmektedir. Eşlerin kurdukları duygusal bağı evlilik yaşantısında sürdürmelerinde birbirlerine yönelik olumlu algılarının desteklenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Evlilik sürecinde yaşanabilecek olası olumsuzlukları çözümleyebilmek, çatışmalara rağmen eşler arası iletişimin olumlu eksende devam etmesi açısından bireylerin istekli olması, çözüme yönelik tutum ve davranışları sergilemesi eşlerin ilişkiyi sürdürmeye yönelik yaklaşımlarını etkileyebilmektedir. Araştırmada aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin kaçınma düzeylerinin diğer gruptan yüksek olması evlilik ilişkisinde yakınlaşma ve ilişkiyi sürdürmeye yönelik olumlu yaklaşımlardan kaçınma eğiliminin diğer gruba göre fazla olması ve kadının annelik

rolünü sürdürmeye yönelik negatif algısının etkisiyle çocuk bakımı, çocuk ile vakit geçirme gibi kendisinden beklenen davranışları sürdürmekte isteksiz olması anlamlı bir sonuçtur.

5.3.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Araştırmada Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi kaygı boyutu ile PARI karı-koca geçimsizliği boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki; Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi kaçınma boyutu ile PARI karı-koca geçimsizliği boyutu arasında çok düşük düzeyde pozitif yönde istatistiksel açıdan anlamlı olmayan bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.3.4.1. Evlilik Süresine Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Araştırma verileri evlilik süresi değişkenine göre değerlendirildiğinde kaçınma boyutu evlilik süresi ilerledikçe azalırken kaygı boyutunun en yüksek sonuç verdiği 6-15 yılları arasındaki karı-koca geçimsizliği puanları diğer gruplardan az farkla daha yüksek sonuç verirken genel olarak sonuçlar arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir (EK-4, Şekil 4.3. ve Şekil 4.4.).

Evlilik ilişkisinde eşler pek çok konuda sorumluluk paylaşmak durumundadırlar. Evliliğe dair beklentilerin gerçekleşme oranı, eşlerin birlikte sürdürdükleri ortak yaşamlarında işbirliği yapmaları, karşılaştıkları problemler ile baş edebilme becerileri kişilerin evlilik yaşamlarından elde ettikleri memnuniyeti etkilemektedir. Eşlerin duygusal ilişkilerini sürdürmelerinde zorlayıcı yaşam koşullarına yönelik çözüm geliştirebilme ve yardımlaşma gibi durumları tecrübe etmelerinin etkili olabileceği düşünülmektedir. Çocuk sahibi olmaları ile başlayan süreçte anne-baba olarak çocuğun bakımını ve ilerleyen dönemlerde çeşitlenecek olan sorumluluklarını paylaşabilme evlilik ilişkilerine de yansiyabilmektedir. Araştırmada evliliğin 6-15 yılları arasında kaygı puanlarının ve karı-koca geçimsizliği puanlarının yüksek çıkmasında çocukların eğitim hayatlarının başlaması

ile eşlerin sorumlulukları ve hissettikleri baskının artması, yardımlaşmanın azalması ve tüm bu gelişmelerin ilişkilerinde yaşanan gerginlik ve çatışmaların sıklığını etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

5.3.4.2. Çocuk Sayısına Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Araştırma verileri çocuk sayısı değişkenine göre değerlendirildiğinde üç ve üzeri çocuk sayısına sahip çiftlerde kaygı düzeyi ve karı-koca geçimsizlik düzeyi en yüksek sonuç vermiştir (EK-5, Şekil 5.3. ve Şekil 5.4.).

Eşlerin anne-babalık rollerine uygun olarak çocuğun temel ihtiyaçlarını karşılama, sevgi ve güven ortamı oluşturma, gelişim sürecini takip ederek destekleme gibi temel görevleri yerine getirmeleri çocuğun sağlıklı bir gelişim süreci yaşamasına yardımcı olacaktır. Çocuk yetiştirme süreçlerinde eşler pek çok yükümlülüğü yerine getirmek durumundadırlar. Çocuk sahibi olmadan önceki zaman planlamaları, ekonomik düzeyleri, sosyal yaşamları gibi çeşitli dinamikler anne-baba rolüne uyum sağlama sürecinde birçok noktada sekteye uğrayabilmektedir. Özellikle çocuk sayısının artması ile birlikte eşler üzerinde hissettikleri baskı artabilmektedir. Her bir çocuğun ihtiyacına cevap verme, vakit ayırabilme, ebeveynlik sorumluluğunu yerine getirebilme çabası, artan ekonomik harcamalar ebeveynlerin kendilerini yetersiz hissetmelerine sebep olabilmektedir. Bu noktada araştırmada üç ve üzeri çocuğa sahip çiftlerin karı-koca geçimsizliği puanlarının yüksek çıkması anlamlı bir sonuçtur. Diğer grupların kaçınma puanlarının sonuçlarda anlamlı bir farklılık yaratmadığı belirlenirken Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi kaçınma boyutunun çocuk sayısı değişkenine göre PARI karı-koca geçimsizliği boyutunu yordamadığı yorumu yapılabilir.

5.3.4.3. Evlenme Türüne Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları evlenme türü değişkenine göre değerlendirildiğinde aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin karı-koca geçimsizliği puanları anlaşarak evlenen çiftlere

göre daha yüksek olarak belirlenmiştir. Aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin kaygı puanları diğer gruba göre yüksek iken kaçınma puanları daha düşük sonuç vermiştir (EK-6, Şekil 6.3. ve Şekil 6.4.).

Eşlerin kullandıkları iletişim kalıpları, kendilerini ifade etme becerileri, karşılaştıkları olumsuzlukta sergiledikleri davranışlar birbirlerine yönelik sahip oldukları duygu ve düşünceleri düzenleyip şekillendirmekte etkili olabilmektedir. Evlilik öncesi karşılıklı olarak sahip olunan duygusal bağ evlilik yaşamı ile eşlerin ortak bir yaşama başlamaları, pek çok yeni durumu karı-koca olarak yaşamaları, karşılaştıkları olumlu-olumsuz deneyim ile tecrübe kazanmaları ve tüm bu süreçte kendilerini ve eşlerini tanımaya devam etmeleri evliliklerine bakış açılarını şekillendirebilmektedir. Araştırmada aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin kaygı puanlarının diğer gruba göre yüksek olmasında eşlerin evlilik kararı almaları ile başlayan, evlilik ve çocuk sahibi olmaları ile devam eden süreçte sahip oldukları yaşam tecrübeleri, kullandıkları iletişim kalıpları ve pek çok değişken çevresinde duygusal birikimlerinin evliliklerine yönelik endişe taşıma eğiliminin anlaşarak evlenen çiftlere göre daha fazla olmuş olabileceği ve bu endişelerin özellikle yaşanabilecek olası gerginliklerin büyümesine sebep olabilecek anlaşmazlıklara, empati eksikliğine, karşılıklı olarak ihtiyaç duyulan yardımın gösterilmemesine yol açarak karı-koca geçimsizlik puanlarının diğer gruba göre daha yüksek sonuç vermesi üzerinde etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir.

5.3.5. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE) Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Araştırmada Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi kaygı boyutu ile PARI baskı ve disiplin boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi kaçınma boyutu ile PARI baskı ve disiplin boyutu arasında çok düşük düzeyde pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı olmayan bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir.

5.3.5.1. Evlilik Süresine Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE)

Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları evlilik süresi değişkenine değerlendirildiğinde evliliğin ilk 5 yılındaki baskı ve disiplin puanlarının 6-15 yılları arasında arttığı ve 16-25 yıllarında da anlamlı bir fark olmadan devam ettiği belirlenmiştir. Kaçınma puanları evlilik süresi arttıkça azalmış, kaygı puanları evliliğin ilk 5 yılından sonra artarak 6-15 yıllarından sonra tekrar azalmıştır (EK-4, Şekil 4.3. ve Şekil 4.4.).

Eşlerin evlilik ilişkileri pek çok dinamikten etkilenmektedir. Özellikle çocuk sahibi olduktan sonra anne-babalık rollerinin getirdiği görev ve sorumluluklar eşlerin ilişki gidişatını şekillendiren önemli bir etken olabilmektedir. Eşlerin ortak deneyimleri arttıkça evliliğe ve ilişkilerine bakış açıları, duygu ve düşünceleri olumlu veya olumsuz yönde gelişebilmektedir. Araştırmada elde edilen sonuçlardan dikkat çeken önemli bir nokta ilk 5 yıldan sonra artan ve 6-15 yıl aralığından sonra azalan kaygı düzeyidir. Bu sonun elde edilmesine özellikle çocuk sahibi olma ile artan sorumlulukların eşlerde yarattığı baskı ve gerginlik, planlanan görevlerin yerine getirilememesi, eşlerin karşılıklı olarak bekledikleri desteği birbirlerine gösterememeleri gibi değişkenler neticesinde kaygı düzeyinin artması ve söz konusu gerginlik ve kaygı durumunun çocuk yetiştirme sürecine etki edebileceği düşünülmektedir. Devamında ebeveynlerin çocukları ile olan ilişkilerinde müdahaleci ve kontrolcü davranış sergileme eğilimlerinin artması, çocuklarının tercihlerinden ziyade ebeveynlerin istek ve kararlarının gündemde olması gibi sonuçların sıklığını gösteren araştırma sonuçları anlamlıdır.

5.3.5.2. Çocuk Sayısına Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE)

Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları çocuk sayısı değişkenine göre değerlendirildiğinde kaygı boyutunun tüm gruplar içinde en yüksek sonuç verdiği üç ve üzeri çocuğa sahip çiftlerin baskı ve disiplin puanlarının da en yüksek sonuç verdiği belirlenmiştir (EK-5, Şekil 5.3. ve Şekil 5.4.). Tek çocuğa sahip çiftler ile iki çocuğa sahip çiftlerin baskı ve disiplin sonuçları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Çocuk sahibi olmaları ile beraber eşlerin evlilik rutinlerinde birtakım değişiklikler söz konusu olabilmektedir. Özellikle ilk dönemlerde ağırlıklı olarak anneye olan ihtiyaç, kadının annelik rolüne alışma sürecinde üzerinde baskı kurabilmektedir. Çocuğun ihtiyaç duyduğu sevgi ve güven ortamını sağlamak, temel ihtiyaçlarını karşılamak, gelişimini olumlu desteklemek, eğitim dönemi başladığında gerekli desteği verebilmek eşler için kritik dönemlerde hassasiyet gerektiren noktalardır. Çocuk sayısının artması ile birlikte eşlerin ilgilenmesi gereken sorumlulukların artması, ekonomik giderlerin artması, eğitim dönemlerinin başlamasının beraberinde başarı beklentisi getirmesi gibi çeşitli dinamikler ebeveynlerin çocuk yetiştirme süreçlerinde çocuklarına karşı daha müdahaleci, baskın davranmasına, ebeveyn-çocuk ilişkisinde ebeveyn odaklı kararların alınmasına sebep olabileceği düşünülmektedir. Bu noktada araştırmada üç ve üzeri çocuğa sahip çiftlerin kaygı düzeyleri ile birlikte baskı ve disiplin sonuçlarının da yüksek çıkması anlamlıdır. Tek çocuğa sahip çiftler ile iki çocuğa sahip çiftlerin kaygı sonuçları ile baskı ve disiplin sonuçları da bu doğrultuda sonuç vermiştir. Dolayısıyla çocuk sayısı değişkenine göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi kaygı boyutunun PARI baskı ve disiplin boyutunun yordayıcısı olduğu yorumu yapılabilir.

5.3.5.3. Evlenme Türüne Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Anketi (YİYE)

Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları evlenme türü değişkenine göre değerlendirildiğinde aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin baskı ve disiplin puanları anlaşarak evlenen çiftlere göre daha yüksek sonuç vermiştir (EK-6, Şekil 6.4.).

Araştırmada aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin baskı ve disiplin puanlarının yanında kaygı puanları da diğer gruba göre yüksek sonuç vermiştir. Aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin kullandığı iletişim kalıpları, olası bir çatışmada sergiledikleri tutum ve davranışların niteliği, duygusal paylaşımları gibi değişkenlerin eşlerin evlilik ilişkilerine bakış açılarını şekillendirdiği ve diğer gruba göre eşlerde var olan kaygı eğiliminin sıklığını arttırdığı düşünülmektedir. Bu durumun çocuk ile olan

etkileşimde de birtakım iletişim problemlerine, baskın davranışların sıklığına diğer gruba göre daha fazla neden olmuş olabileceği düşünülmektedir.

5.4. UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçlarının Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) Sonuçları Açısından Değerlendirilmesi

Bu bölümde araştırmanın UCLA Yalnızlık Ölçeği boyutları sonuçları ile PARI alt boyutlarının sonuçları tartışılacaktır. Araştırmada UCLA Yalnızlık Ölçeği puanları ve PARI alt boyutları arasında cinsiyete yönelik anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Oluşturulan aile puanları evlilik süresi, çocuk sayısı ve evlenme türü değişkenlerine göre tartışılmıştır.

5.4.1. UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Araştırmada UCLA Yalnızlık Ölçeği ile PARI-aşırı annelik boyutu arasında orta düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir.

5.4.1.1. Evlilik Süresine Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda evlilik süresine göre elde edilen yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($U=59,500$ $p=0,000$ $z=-3,775$).

Araştırma verileri evlilik süresi değişkenine göre değerlendirildiğinde UCLA Yalnızlık Ölçeği puanlarının evliliğin ilk 5 yılına ait puanlarının artarak 6-15 yılları arasında en yüksek sonuç verdiği, 16-25 yılları arasında düşüş yaşadığı belirlenmiştir. Evlilik süresi değişkenine göre aşırı annelik puanlarının da yalnızlık düzeyi puanları ile paralel olduğu sonucuna ulaşılmıştır (EK-4, Şekil 4.1. ve Şekil 4.4.).

Bireylerin kendilerine dair algıları, buldukları sosyal gruplara aidiyet hissi, iletişim tarzları, kendilerini ifade etme becerileri gibi pek çok dinamik memnuniyet düzeyini etkileyebilmektedir. Kişilerin yaşamlarından memnuniyet duymaları, kendilerini toplumun bir parçası olarak görmeleri, sosyal çevrelerine uyum sağlamaları, sosyal yaşamlarında aktif olmaları, etkileşim kurabilme becerilerine sahip olmaları sahip oldukları yalnızlık algılarını şekillendirebilmektedir. Evlilik kararı olarak ortak bir yaşama başlayan çiftler pek çok noktada paylaşım eğilimli ve istekli bir tablo içinde yer alsalar dahi yalnızlık kavramına bakış açıları ve bu yönde sahip oldukları memnuniyet veya kaygı hislerini evlilik yaşamlarına yansıtılabilmektedirler. Evliliğe ve eşe yönelik yapılan planlar evlilik sürecinde karşılaşılan durumlar ile elde edilen deneyimler neticesinde kişilerin yalnızlık algılarında değişime sebep olabilmektedir. Çocuk sahibi olarak anne-baba rollerinin sergilendiği sürecin devamında kişilerin algılarının çocuk yetiştirme süreçlerine yansımaya yapabileceği düşünülmektedir. Araştırmada evliliğin ilk 5 yılına ait yalnızlık ve aşırı annelik düzeylerinin 6-15 yılları arasında paralel olarak artması önemli bir sonuçtur. Yalnızlık düzeyinin artmasında çocukların özellikle eğitim yaşamlarının başlaması ile birlikte eşlerin konsantrasyonlarının yüksek payını bu sürece yoğunlaştırmaları, karı-koca olarak daha önce yapılan paylaşımların azalmış olabileceği, artan maddi ve manevi sorumluluklar ve baskı gibi dinamiklerin etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir. Artan yalnızlık düzeyi ile özellikle annenin dikkat ve enerjisini çocukları üzerine yönlendirmesi, çocuğa yönelik kontrol mekanizmasının üst düzeyde olması gibi sonuçların ortaya çıkması gibi durumlar anlamlıdır. Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde evlilik süresi değişkenine göre UCLA Yalnızlık Ölçeğinin PARI-aşırı annelik boyutunu anlamlı olarak yordadığı yorumu yapılabilir.

5.4.1.2. Çocuk Sayısına Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Araştırma verileri çocuk sayısı değişkenine göre değerlendirildiğinde üç ve üzeri çocuğa sahip ve yalnızlık düzeyi en düşük sonuç veren çiftlerin aşırı annelik puanlarının tüm gruplar içinde en yüksek olduğu belirlenmiştir (EK-5, Şekil 5.1. ve Şekil 5.4.). Tek çocuğa ait yalnızlık sonuçları iki çocukta artarken aşırı annelik

puanları da paralel yönde sonuç vermiştir. Mann-Whitney U testi sonucunda çocuk sayısına göre elde edilen yalnızlık puanları arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($U=733,500$ $p=0,190$ $z=-1,311$).

Eşler çocuk sahibi olmaları ile başlayan süreçte pek çok yeni durum ile karşılaşabilmektedirler. Çocuğun sağlıklı gelişimi için yerine getirilmesi gerekenler, sevgi ve güven ortamı sağlamak, sağlığına özen göstermek, ortak vakit geçirmek, çocuk ile kurulan diyalogda iyi örnek sergileyebilmek gibi pek çok değişken ebeveynlerin çocuk sahibi olmadan önceki yaşam rutinlerinde değişikliklere sebep olabilmektedir. Araştırmada iki çocuğa sahip çiftlerin yalnızlık düzeylerinin tek çocuğa sahip çiftlere göre yüksek sonuç vermesi bu noktada anlamlıdır. Çocuk sayısının artması ile kişilerin yalnızlık algıları ve devamında çocuk yetiştirme süreçlerinde sergiledikleri müdahalecilik, aşırı kontrolçülük, başarıya odaklanma gibi eğilimleri artmıştır. Fakat üç ve üzeri çocuğa sahip çiftlerin yalnızlık düzeyleri azalırken aşırı annelik puanları en yüksek sonuç vermiştir. Çocuk sayısındaki artışın ebeveynlerin hissettiği baskı ve yetersizlik duygusunun sergiledikleri tutum ve davranışlarda baskınlığı artırmaları yönünde etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir. Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde çocuk sayısı değişkenine göre UCLA Yalnızlık Ölçeğinin PARI-aşırı annelik boyutu üzerinde anlamlı bir yordayıcı olmadığı yorumu yapılabilir.

5.4.1.3. Evlenme Türüne Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Aşırı Annelik Boyutu Sonuçları

Mann-Whitney U testi sonucunda evlenme türüne göre elde edilen yalnızlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir ($U=911,500$ $p=0,125$ $z=1,536$).

Araştırma verileri evlenme türü değişkenine göre değerlendirildiğinde aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin yalnızlık ve aşırı annelik düzeylerinin anlaşarak evlenen çiftlere göre daha yüksek sonuç verdiği belirlenmiştir (EK-6, Şekil 6.1. ve Şekil 6.4.).

Bireylerin duygu ve deneyimlerini paylaşabilecekleri sosyal çevreye sahip olmaları, kendilerini buldukları sosyal çevreye ait hissedebilmeleri, empati ve kabul görme deneyimlerini yaşayabilmeleri yalnızlık algılarını etkileyebilmektedir. Kişilerin bireysel algıları evlilik kararı almaları ve ortak yaşama başladıkları eşleri ile olan etkileşimleri ile değişip gelişebilmektedir. Eşlerin duygusal paylaşım düzeyleri, empati yetenekleri, sözel ifade becerileri, olası çatışma durumlarında sergiledikleri tutum ve davranışlar, sosyal yaşamları, birbirlerinin farklı yönlerini kabullenme düzeyleri evlilik ilişkisinde yalnızlık düzeylerini olumlu veya olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Araştırmada aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin yalnızlık düzeyleri ve aşırı annelik düzeyleri anlaşarak evlenen çiftlere göre daha düşük sonuç vermiştir. Aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin diğer gruba göre tüm bu dinamikleri olumsuz deneyimleme sıklıklarının fazla olmasının devamında çocuk yetiştirme sürecinin de baskı ve kontrol odaklı, başarı beklentisi ile çocuğun tercihlerinden ziyade annenin isteklerinin ön planda olduğu ekseninde devam etmesinde etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir. Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde evlenme türü değişkenine göre UCLA Yalnızlık Ölçeğinin PARI-aşırı annelik boyutunu anlamlı olarak yordadığı yorumu yapılabilir.

5.4.2. UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Araştırmada UCLA Yalnızlık Ölçeği ile PARI-demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutu arasında düşük düzeyde negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir.

5.4.2.1. Evlilik Süresine Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Araştırma verileri evlilik süresi değişkenine göre değerlendirildiğinde yalnızlık düzeyinin en düşük sonuç verdiği evliliğin ilk 5 yılında demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarının en yüksek değerler olduğu belirlenmiştir. Evlilik süresi ilerledikçe demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanları düşerken

yalnızlık değerlerinin farklı olarak belirlendiği 6-15 ile 16-25 yıllarına ait demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanları sonuçlarında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (EK-4, Şekil 4.1. ve Şekil 4.4.).

Araştırmada evliliğin ilk 5 yılında çiftlerin yalnızlık düzeylerinin tüm süreçteki en düşük ve demokratik davranma eşitlik tanıma düzeylerinin en yüksek sonuçlar olduğu belirlenmiştir. Çiftlerin evlilik süreçlerinin ilk dönemlerinde duygusal paylaşımlarının fazla olması, karşılıklı anlayış ve empati içeren tutum ve davranış sergileme sıklıklarının fazlalığı, işbirliği ve sorumluluk paylaşımlarının beklentilerini karşılaması gibi dinamiklerin yalnızlık düzeylerinin diğer dönemlere göre en düşük sonucu vermesinde etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir. Evlilik ilişkisi içinde eşlerin memnuniyetlerinin fazlalığı çocuk yetiştirme süreçlerinde de yansıma yapabilmektedir. Yalnızlık düzeyinin en düşük sonuç verdiği ilk 5 yılda eşlerin çocukları ile olan ilişkilerinin olumlu eksende oluşturulması, çocuğun istek ve beklentilerine değer verilmesi, olumlu paylaşımların yapılması sıklığının evlilik süresinin ilerlediği diğer dönemlere göre en yüksek sonuç vermiş olmasında etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir. Araştırmada ilk 5 yıldan sonra artan yalnızlık düzeyinde eşlerin olumlu paylaşımlarının azalması, karşılıklı beklentilerini gerçekleştirme oranlarının düşmesi, sosyal çevrelerinden aldıkları desteğin azalması, çocukların artan ihtiyaçları ile oluşabilecek yetersizlik duygusu, çocuğun bakımının ağırlıklı olarak tek bir ebeveyne kalması gibi değişkenlerin söz konusu olabileceği tüm bu durumların da ebeveynlerin çocuk yetiştirme süreçlerindeki eşitlikçi yaklaşımlarına olumsuz yansımış olabileceği yorumu yapılabilir.

5.4.2.2. Çocuk Sayısına Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları çocuk sayısına göre değerlendirildiğinde tek çocuğa yönelik demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarının çocuk sayısının iki olması ile birlikte düştüğü, iki çocuğa yönelik sonuçlar ile üç ve üzeri çocuk sayısına ait sonuçlar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir (EK-5, Şekil 5.4.).

Araştırmada çocuk sayısının iki olması ile birlikte yalnızlık düzeylerinin arttığı demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarının düştüğü belirlenmiştir.

Eşlerin bir çocuğa daha sahip olmaları ile ebeveynlik sorumluluklarını yerine getirmek için harcadıkları dikkat ve enerjilerinin artırmak durumunda olmaları ile hissedebilecekleri baskı ve gerginlik duyguları, çocuklarının sorumluluklarının eşler arasında beklenildiği şekilde paylaşılmaması ve tek bir ebeveynin daha fazla enerji ve vakit harcaması, çocuk bakımı ve eğitimine ayrılan zaman ile eşlerin sosyal yaşamlarına ayırdıkları vaktin azalması, artan ekonomik harcamalar ile eşlerin gelecek kaygısının fazlalaşması gibi olası durumların artışının tek çocuğa göre sahip olunan yalnızlık algısının artması, demokratik ve eşitlikçi tutum ve davranışların azalmasında etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir. Öte yandan çocuk sayısı üç ve üzeri olduğunda elde edilen yalnızlık puanları en düşük olarak belirlenirken demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanlarında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde UCLA Yalnızlık Ölçeği sonuçlarının PARI-demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutunu çocuk sayısı değişkenine göre yordamadığı yorumu yapılabilir.

5.4.2.3. Evlenme Türüne Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Demokratik Davranma ve Eşitlik Tanıma Boyutu Sonuçları

Araştırmada anlaşarak evlenen ve yalnızlık düzeyleri aracı vasıtası ile evlenen çiftlere göre daha yüksek olan çiftlerin demokratik davranma ve eşitlik tanıma puanları diğer gruptan daha yüksek sonuç vermiştir (EK-6, Şekil 6.1. ve Şekil 6.4.).

Bireylerin evlilik kararı almadan önce geçirdikleri tanıma süreci evliliğe dair beklentiler, genel olarak evlilik kararı planlanan eş özellikleri, eğitim, kültür, aile özellikleri, kişisel özelliklerin uyumu gibi pek çok değişkenin değerlendirilmesini içerir. Sosyal çevreleri veya aileleri tarafından eş adaylarının görüştürülmesi ile başlayan süreç içinde evlilik kararı alan çiftlerin gündeminde de benzer pek çok değişken söz konusudur. Anlaşarak evlenen çiftlere göre aracı vasıtası ile evlenen çiftlerde evlilik amacı görüşme sürecinde her iki tarafın da gündeminde. Araştırmada anlaşarak evlenen çiftlerin yalnızlık düzeylerinin aracı vasıtası ile evlenen çiftlere göre daha düşük çıkmasında çiftlerin duygusal paylaşımlarının, empati düzeylerinin, olası çatışma durumlarında sergiledikleri tutum ve davranışlar, sosyal destekleri gibi çeşitli dinamiklerin etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir.

Tüm bu değişkenlerin çiftlerin çocuk yetiştirme süreçlerinde eşitlikçi yaklaşım sergileme, çocukların istek ve tercihlerini dikkate alma, çocuklar ile ortak karar verme, özgüven geliştirme sürelerine destek olma şeklinde yansıma yapabileceği düşünüldüğünde araştırma sonucunda UCLA Yalnızlık Ölçeğinin PARI-demokratik davranma ve eşitlik tanıma boyutunu evlenme türü boyutunu göre anlamlı düzeyde yordadığı yorumu yapılabilir.

5.4.3. UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları

Araştırmada UCLA Yalnızlık Ölçeği ile PARI-ev kadınlığından kaçınma boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.4.3.1. Evlilik Süresine Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları

Araştırmada evlilik süresi ilerledikçe ev kadınlığından kaçınma puanlarının azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Yalnızlık puanları evlilik süresine göre incelendiğinde 6-15 yılları arasında en yüksek sonuca ulaştığı, 16-25 yılları arasında azalmaya başladığı belirlenmiştir. En düşük yalnızlık düzeyi sonucu evliliğin ilk 5 yılına aittir (EK-4, Şekil 4.1. ve Şekil 4.4.).

Araştırmada ilk 5 yıldan sonra çiftlerin yalnızlık düzeylerinin artarken ev kadınlığından kaçınma düzeyleri azalmıştır. Kadının annelik rolüne yönelik olumsuz bakış açısı geliştirmesi, çocuğun bakımına, annelik görevlerini yerine getirebilmeye yönelik yetersizlik hissetmesi gibi değişkenleri içeren ev kadınlığından kaçınma düzeyinin azalması yalnızlık düzeyinin artmasına rağmen kadının annelik görevini ve diğer sorumluluklarına yönelik olumlu bakış açısı geliştirmesi, eşinden veya çevresinden yardım alması gibi durumların söz konusu olmuş olabileceği düşünülmektedir. Araştırmada evliliğin 16-25 yılları arasında ev kadınlığından kaçınma puanlarının bir önceki gruptan daha düşük olarak belirlenmesinde özellikle çocukların gelişim süreçlerinin ilerlemesi, ebeveynlere bağımlılığın belirli noktalarda

azalması, olumlu iletişim ve çatışma çözme becerilerini kazanmış olabilecekleri gibi durumların etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir. Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde UCLA Yalnızlık Ölçeğinin PARI-ev kadınlığından kaçınma boyutunu evlilik süresi değişkenine göre anlamlı olarak yordamadığı yorumu yapılabilir.

5.4.3.2. Çocuk Sayısına Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları

Araştırmada ev kadınlığını reddetme puanlarının en yüksek sonuç verdiği gruplar sırası ile yalnızlık puanlarının en düşük sonuç verdiği üç ve üzeri çocuk sahibi çiftler ile yalnızlık puanlarının en düşük sonuç verdiği ikinci grup olan tek çocuk sahibi çiftlerdir. Araştırmada ev kadınlığından kaçınma puanlarının en düşük sonuç verdiği grup yalnızlık düzeyinin en yüksek olarak belirlendiği iki çocuk sahibi çiftlerdir (EK-5, Şekil 5.1. ve Şekil 5.4.).

Çiftler çocuk sahibi olmaya karar vermeleri ile başlayan süreçte çocuk bakımı, ebeveynlik becerileri gibi pek çok konuda bilgi sahibi olmaya hazırdılar. Annelik ve babalık rollerine çocuk yetiştirme süreçlerinde deneyimledikleri pek çok farklı durum ile adapte olurlar. Bu süreçte eşlerin işbirliği yapmaları, çocukların ihtiyaçlarını karşılama noktasında ortak yönde hareket etmeleri, özellikle ilk dönemlerde ağırlıklı olarak annenin bakımına ihtiyaç duyduğu dönemde annenin ihtiyaçlarının da dikkate alınması önemli noktalar olmaktadır. Araştırmada tek çocuk değişkenine dair ev kadınlığından kaçınma puanlarının ikinci çocuğun doğması ile azalmasında ebeveynlerin çocuk bakımı ile ilgili bilgi ve birikimlerini artırmış olmaları, çocuk yetiştirme süreçlerindeki tecrübelerini olumlu olarak ikinci çocuk ile başlayan sürece aktarmaları ile özellikle annenin sorumluluklarını karşılama noktasında daha olumlu bir bakış açısına sahip olmalarının etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir. Çocuk sayısının üç ve üzeri olduğu çiftlerin ev kadınlığından kaçınma düzeylerinin tüm gruplar içinde en yüksek sonuç vermiş olmasında çocuk sayısının artması ile birlikte annenin kendine ayırdığı zamanın azalması, çocuk yetiştirme sürecinde eş desteğinin azalması, artan ekonomik yükümlülükler, algıladığı sosyal desteğin azalmış olması gibi dinamiklerin etkili olmuş olabileceği

düşünülürken bu grubun yalnızlık düzeyinin tüm gruplar içinde en düşük sonucu vermiş olması araştırmanın önemli bir sonucudur. Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde UCLA Yalnızlık Ölçeğinin PARI- ev kadınlığını reddetme boyutunu çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı düzeyde yordamadığı yorumu yapılabilir.

5.4.3.2. Evlenme Türüne Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI-Ev Kadınlığından Kaçınma Boyutu Sonuçları

Araştırma verileri evlenme türü değişkenine göre değerlendirildiğinde aracı vasıtası ile evlenen ve yalnızlık düzeyleri anlaşarak evlenen çiftlere göre daha yüksek olan çiftlerin ev kadınlığını reddetme puanlarının da diğer gruba göre daha yüksek olduğu sonucu elde edilmiştir (EK-6, Şekil 6.1. ve Şekil 6.4.).

Çocuk sahibi olma ile başlayan süreçte karı-koca rollerinin yanında anne-baba rollerine de alışma süreci yaşayan ebeveynler çocuk yetiştirme sürecinde çocuğun gelişimi ile pek çok deneyim sahibi olmaktadır. İlk dönemlerde bebek bakımı ile ağırlıklı olarak annenin ilgilenmek durumunda olması özellikle eş desteği başta olmak üzere kadının sosyal desteğe olan ihtiyacını arttırabilmektedir. Çocuk sahibi olmadan önce eşlerin gündeminde olan konuların çocuk yetiştirme süreçleri ile değişim geçirebilmesi söz konusu olabilmektedir. Eşlerin birbirlerine karşı duygusal destekleri, olumlu iletişimleri çocuk yetiştirme süreçlerinin de olumu yönde sürmesini sağlayabilmektedir. Araştırmada anlaşarak evlenen çiftlerin bu yönde yaklaşım sergileme eğilimlerinin aracı vasıtası ile evlenen çiftlere göre daha fazla olmasının yalnızlık düzeylerinin ve ev kadınlığından kaçınma düzeylerinin daha düşük olmasında etkili olmuş olabileceği düşünülmektedir. Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde UCLA Yalnızlık Ölçeğinin PARI-ev kadınlığından kaçınma boyutunu evlenme türü değişkenine göre anlamlı düzeyde yordadığı yorumu yapılabilir.

5.4.4. UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Araştırmada UCLA Yalnızlık Ölçeği ile PARI karı-koca geçimsizliği boyutu arasında düşük düzeyde pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

5.4.4.1. Evlilik Süresine Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları evlilik süresi değişkenine göre değerlendirildiğinde yalnızlık düzeyinin en yüksek olduğu 6-15 yılları arasında karı-koca geçimsizliği puanlarının da en yüksek sonucu verdiği belirlenmiştir. 0-5 yılları ile 16-25 yıllarına ait karı-koca geçimsizliği puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (EK-4, Şekil 4.1. ve Şekil 4.4.).

Araştırma sonuçlarında evliliğin ilk 5 yılındaki yalnızlık ve geçimsizlik düzeylerinin 6-15 yılları arasında yükseldiği belirlenmiştir. Eşlerin paylaşımlarının azalması, sosyal faaliyetlerinin azalması, çocuk yetiştirme sürecine yönelik sorumlulukların yoğunluğunun tek bir ebeveyne aktarılması, artan ekonomik harcamalar gibi çeşitli etkenlerin yalnızlık düzeyinin artmasında etkili olmuş olabileceği ve eşlerin etkileşimlerinde daha önceki dönemlerde dikkat ettikleri hassasiyetlerinin azalmasına, eşler arası yardımlaşma ve desteğin beklenenden uzak olmasına, olası bir olumsuzlukta çatışma çözümüne götürmeyen tutum ve davranışlara sebep olabileceği düşünülmektedir. Araştırmada evliliğin süresi 0-5 yıl aralığında olan çiftlerin yalnızlık düzeylerinin evlilik süresi 16-25 yıl aralığında olan çiftlerin yalnızlık düzeyine göre anlamlı derecede düşük olarak belirlenirken karı-koca geçimsizliği puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

5.4.4.2. Çocuk Sayısına Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Araştırmada çocuk sayısı değişkenine göre UCLA Yalnızlık Ölçeğinin en düşük sonuç verdiği grup olan üç ve üzeri çocuğa sahip çiftlerin PARI karı-koca geçimsizliği boyutu en yüksek sonucu vermiştir (EK-5, Şekil 5.1. ve Şekil 5.4.).

Araştırma sonuçlarında dikkat çeken noktalardan biri yalnızlık düzeyinin en yüksek sonuç verdiği iki çocuğa sahip çiftlerin karı-koca geçimsizliği sonuçlarının en düşük olmasıdır. Çocuk sayısı değişkenine göre yalnızlık düzeyi ile karı-koca geçimsizliği düzeyi arasında negatif korelasyon sonucuna ulaşılmıştır. Geçimsizlik puanlarının çocuk sayısı üç ve üzeri olan çiftlerde eşlerin artan çocuk sayısı ile sahip oldukları sorumlulukların fazla olması, ekonomik sebepler, sosyal aktivite eksikliği, sorumluluk paylaşımının eksikliği, eşlerin kullandıkları problem çözme yaklaşımlarının işlevsel olmaması gibi sebeplerin çocuk yetiştirme süreçlerine olumsuz yansımaları olabileceği düşünülmektedir. Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde UCLA Yalnızlık Ölçeğinin PARI karı-koca geçimsizliği boyutunu çocuk sayısı değişkenine göre anlamlı bir şekilde yordamadığı yorumu yapılabilir.

5.4.4.3. Evlenme Türüne Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Karı-Koca Geçimsizliği Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları evlenme türü değişkenine göre değerlendirildiğinde aracı vasıtası ile evlenen çiftlerin yalnızlık ile karı-koca geçimsizliği puanlarının anlaşarak evlenen çiftlere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir (EK-6, Şekil 6.1. ve Şekil 6.4.).

Bireylerin evlilik kavramına bakış açıları çok yönlü ve birbirinden farklı çeşitli dinamikleri içinde barındırabilen bir anlayışta olabilmektedir. Evliliğe yönelik beklentiler, evlilik kararı alınan birey ile benzer fikir ve anlayışlar, sosyokültürel etkenler gibi çeşitli değişkenler evlilik sürecini şekillendirebilmektedir. Evlilik kararı ile ortak yaşam sürdüren eşlerin iletişimlerini olumlu yönde devam ettirme, beklentileri karşılıklı olarak belirleme ve bu yönde çaba sarf etme, birbirlerinin

olumlu yönlerini destekleme, olası bir olumsuzluk durumunda etkili yaklaşımlar sergileme gibi çeşitli noktalarda olumlu etkileşimlerde bulunmalarının evlilikten elde ettikleri memnuniyet düzeyini etkileyeceği düşünülmektedir. Araştırmada aracı vasıtası ile evlenen ve yalnızlık düzeyi diğer gruba göre daha yüksek sonuç veren çiftlerin geçimsizlik puanlarının daha yüksek olarak belirlenmesinde eşlerin sosyal destek yoksunluğu, iş ve sosyal yaşamlarının olumsuz etkileri, evlilik ilişkisinde duygusal etkileşim ve empati yoksunluğu, çocuk yetiştirme sürecine yönelik sorumlulukların yarattığı baskı ve gerginlik gibi çeşitli sebeplerin eşler arasında anlaşmazlık ve çatışma ortamı hazırlayabileceği düşünülmektedir. Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde UCLA Yalnızlık Ölçeğinin evlenme türü değişkenine göre PARI karı-koca geçimsizliği boyutunu yordadığı yorumu yapılabilir.

5.4.5. UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Araştırmada yalnızlık ile PARI baskı ve disiplin boyutu arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu sonucu elde edilmiştir.

5.4.5.1. Evlilik Süresine Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları evlilik süresi değişkenine göre değerlendirildiğinde yalnızlık düzeyinin en düşük sonuç verdiği 0-5 yıllık zaman diliminde baskı ve disiplin boyutu da tüm gruplar içinde en düşük düzey olarak belirlenmiştir (EK-4, Şekil 4.1. ve Şekil 4.4.). 5. Yıldan sonraki dönemlerde baskı ve disiplin puanları arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çiftlerin evlilik ilişkisini çeşitli dinamikler etkilemektedir. Araştırmada evlilik süresi 0-5 yıl aralığında olan çiftlerin yalnızlık düzeyleri ile baskı ve disiplin düzeylerinin en düşük sonuç vermiş olması araştırma sonuçlarından önemli bir noktadır. Çiftlerin bireysel olarak yalnızlık algılarının evliliğin ilk 5 yılında daha düşük sonuç vermesinde diğer dönemlere göre eşlerin duygusal paylaşım ve empati eğiliminin fazla olması, sosyal uyaranlarının yeterli olması, sorumluluk paylaşımları

gibi değişkenlerin çocuk yetiştirme süreçlerinde çocuk üzerinde baskı kurarak istek ve tercihlerini göz ardı eden, çocuk adına yetişkinin kararlar aldığı, gelişim sürecinin gerektirdiği ihtiyaçları yok sayan, çocuğun özgüven gelişimini zedeleyen tutum ve davranışların sergilenme olasılığının tüm gruplar içinde en düşük sonuç vermesinde etkili olabileceği düşünölmektedir. 6-15 yılları arasında ve 16-25 yılları arasında yüksek yalnızlık düzeyi ve baskı-disiplin puanları da bu yönde sonuç vermiştir. Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde UCLA Yalnızlık Ölçeğinin evlilik süresi değerkenine göre PARI-baskı ve disiplin boyutunu anlamlı bir şekilde yordadığı yorumu yapılabilir.

5.4.5.2. Çocuk Sayısına Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Araştırma sonuçları çocuk sayısı değerkenine göre değerlendirildiğinde yalnızlık düzeyinin en düşük belirlendiği grup olan üç ve üzeri çocuğa sahip çiftlerin baskı ve disiplin boyutu sonuçlarının tüm gruplar içinde en yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır (EK-5, Şekil 5.1. ve Şekil 5.4.). Diğer gruplar arasında anlamlı bir farklılık belirlenmemiştir.

Araştırmada üç ve üzeri çocuk sahibi çiftlerin baskı ve disiplin puanlarının yüksek çıkmasında çocuk yetiştirme sürecinde sahip olunan sorumlulukların eşlerde gerginlik yaratması, işbirliğinin azalması, eşlerin zaman planlaması yapamaması, olumlu çatışma çözme becerilerinin sergilenmemesi gibi durumların sıklığıının çocuk ile olan etkileşimde ebeveynlerin baskınlığına dayalı, çocuğun tercihlerinin geri planda kaldığı, katı disiplin anlayışının söz konusu olduğu yaklaşımların sergilenmesinde bu değerkenlerin de baskı ve disiplin puanlarının yüksek çıkmasında etkili olabileceği düşünölmektedir. Üç ve üzeri çocuğa sahip olan çiftlerin düşük yalnızlık puanları ile yüksek baskı ve disiplin puanları arasında anlamlı bir ilişki saptanmamıştır. Yalnızlık düzeyinin daha yüksek olduğu tek çocuğa sahip çiftler ile iki çocuğa sahip çiftlerin baskı ve disiplin puanları daha düşük olarak belirlenmiştir. Tüm sonuçlar değerlendirildiğinde UCLA Yalnızlık Ölçeğinin PARI baskı ve disiplin boyutunu çocuk sayısı değerkenine göre anlamlı bir şekilde yordamadığı yorumu yapılabilir.

5.4.5.3. Evlenme Türüne Göre UCLA Yalnızlık Ölçeği Sonuçları ve PARI Baskı ve Disiplin Boyutu Sonuçları

Araştırmada aracı vasıtası ile evlenen ve yalnızlık düzeyleri anlaşarak evlenen çiftlere göre daha yüksek olan çiftlerin baskı ve disiplin puanları da daha yüksek sonuç vermiştir (EK-6, Şekil 6.1. ve Şekil 6.4.).

Eşlerin algıladıkları yalnızlık düzeylerinin yüksek olması eşler arası paylaşımların azalması, ortak geçirilen vakit ve etkinliklerin sıklığının düşmesi, duygu ve düşünce paylaşımlarının azalması, empati ve anlayış odaklı tutum ve davranış sıklığının azalması gibi çeşitli durumlarda yansıma yapabilmektedir. Eşlerin yalnızlık düzeylerinin yüksek olması evlilik ilişkisinden elde edilen memnuniyet düzeyini ve çocuk yetiştirme sürecinde sergilenen yaklaşımları etkilemektedir. Çiftlerin olumlu bakış açılarının olumsuz yönde değişime uğraması çocuk yetiştirme süreçlerinde baskın tutumlar sergilenmesine, çocuğun temel gelişim ihtiyaçlarının katı yaklaşımları ile karşılanmasına, ebeveyn-çocuk iletişiminin sağlıklı gelişmesine sebep olabilmektedir. Araştırmada elde edilen yüksek yalnızlık düzeyi ile yüksek baskı ve disiplin düzeyi bu noktada anlamlı bir sonuçtur. Tüm veriler değerlendirildiğinde UCLA Yalnızlık Ölçeğinin PARI baskı ve disiplin boyutunu evlenme türü değişkenine göre anlamlı biçimde yordadığı yorumu yapılabilir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Toplumun temel birimini oluşturan aile kavramı, evlilik kararı alarak ortak yaşama başlayan çiftlerin çocuk sahibi olmaları ile bağlı buldukları döngüye katıldıkları bir düzendir. Eşlerin evlilik algısı, evliliğe yönelik beklentilerinin karşılama düzeyleri, karşılıklı olarak sergiledikleri iletişimin evlilik yaşantılarına olan yansımaları, karşılaştıkları problemler karşısında sergiledikleri tutum ve davranışların tümü bağlılıklarını etkileyerek evliliklerinin gidişatını şekillendirmektedir. Çocuk sahibi olunması ile mevcut evlilik ikliminin özellikleri çocuk yetiştirme süreçlerini şekillendirerek çocuğun gelişim sürecinde yansıma yapmaktadır. Gelişim süreci içinde özellikle eğitim yaşamının başlaması ile birlikte çocuğun toplumsal sisteme ailesinden bağımsız ortamlarda katılması ebeveynlerinin çocuk yetiştirme tarzlarının yansımaları paralelinde ilerleyebilmektedir. Toplumun sağlıklı iletişim kurabilen, empati yeteneğine sahip, olumlu ve çözüm odaklı problem çözme becerileri kazanmış, hoşgörü sahibi, insana ve diğer canlılara gerekli değeri gösterebilen bireyler ile varlığını sürdürmesi ailelerin çocuk yetiştirme süreçlerindeki birtakım hassasiyetlere önem vermelerini gerektirmektedir. Özellikle eğitim-öğretim sürecinin başlaması ile çocukların aile ortamından sonra bağımsız olarak varlık sürdürdükleri okul ortamında sergiledikleri tutum ve davranışlarının şekillendirilmesi adına okul ve aile işbirliğinin sağlanması ve çocukların olumlu yönde gelişim göstererek bilinçli yetişkinler olarak süreçten ayrılmaları kritik bir noktadır.

Araştırma konusunun merkezi olarak çocuk yetiştirme kavramının alınmasının temel sebebi farklı sosyo-demografik özelliklere sahip ebeveynlere sahip çocukların sergiledikleri tutum ve davranış, problem çözme becerileri, olayları ve durumları muhakeme etme becerileri gibi çeşitli değişkenler noktasında ortak yönleridir. Problemleri davranış sergileyen, olumlu iletişim becerilerini sergilemekte zorlanan, karşılaştığı anlaşmazlık durumunda çözüm geliştirememesi ile fiziksel ve psikolojik zorbalık sergileyen, empati odaklı düşünce ve davranış geliştirmekte zorlanan çocukların ebeveynlerinin hangi dinamiklerde benzer özellikler taşıdığı, söz konusu dinamiklerin çocuk yetiştirme süreçlerine etkisinin olup olmadığının

sorgulanması noktasından hareketle araştırmada eşlerin evlilik uyumları, çatışmaları, yalnızlık düzeyleri ve “yakın ilişki düzeyleri” kavramıyla temsil edilen duygusal bağlanmaları analiz edilmiştir. Cinsiyet değişkenine göre sonuçların anlamlı olarak farklılaşmaması ile oluşturulan aile puanları evlilik süresi, çocuk sayısı ve evlenme türü değişkenleri ile analiz edilmiştir. Çiftlerin evlilik uyumlarının, yaşadıkları anlaşmazlıkların, hissettikleri yalnızlık düzeylerinin ve ilişkilerine yönelik bağlılık algılarının çocuk yetiştirme tutumları üzerinde çeşitli noktalarda etki ettiği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada elde edilen, evlilik sürecinin eşlerin çocuk yetiştirme tutumlarını şekillendirmesi sonucunun, özellikle eğitim kurumlarında yaşanabilecek olası problem durumlarında çocuk odaklı yaklaşımların yanında ebeveynlere çözüm sürecinde aktif rol verilerek olaylar üzerinde doğru ve yerinde analizlerin yapılması ve ortak kararların alınmasında, söz konusu problemin çözülmesinde önemli bir adım olacağı düşünölmektedir. Araştırma konusunun çıkış noktasının okul ortamında var olan problemliler davranışlar olması sebebiyle elde edilen sonuçların özellikle eğitim kurumlarında görev yapan psikolojik danışmanların çalıştığı gruplar üzerinde somut olarak anlamlandırılacağı düşünöldüğünde yaşanılan problemlilerin arka planında çiftlerin evlilik dinamiklerinin etkili olabileceği olasılığı paralelinde çiftler ile uygun profesyonel görüşmelerin yürütölmesi, gerekli görölen durumlarda ilgili kişi ve kurumlarla işbirliği yapılması ve ailelerin yönlendirilmesi sorunların çözümünde doğru bir yaklaşım olacaktır. Araştırmada elde edilen veriler çalışmanın yürütöldüğü 90 evli çiftten alınan bilgiler ile sınırlıdır. Bu çerçevede düzenlenecek bir başka araştırmada örneklemin daha geniş tutulması elde edilen verilerin daha zengin olması açısından uygun olacaktır. Araştırmanın yürütöldüğü grupların evli ve çocuk sahibi olması yeterli koşul sayılmıştır fakat bir başka çalışmada yalnızca herhangi bir kuruma başvuruda bulunup yardım istemiş çocuk sahibi çiftler ile veya bir başka spesifik konu veya durum üzerinde oluşturulmuş bir grup üzerinden araştırma yürütölmesi sonuçların sınıflandırılması açısından uygun olabilir.

KAYNAKÇA

AÇIK, Ö. (2008). Evlilik uyumu ve bağlanma stilleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AFAT, N. (2013). Çocuklarda üstün zekanın yordayıcı olarak ebeveyn tutumları. Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi, 20(2013-1), 155-168.

AKAR, H., ALPKAN, R.L., BEŞTEPE, E., ERADAMLAR, N., ERBEK, E. (2005a). Evlilik uyumu. Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, 18(1), 39-47.

AKAR, H., ALPKAN, R.L., BEŞTEPE, E., ERADAMLAR, N., ERBEK, E. (2005b). Cinsellik ve çift uyumu arasındaki ilişki: üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma. Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, 18(2), 72-81.

AKTAŞ, S. (2009). Eşlerden birinin kaygı düzeyi ile evlilik uyumu arasındaki ilişkinin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AKYOL, S.U. (2013). Boşanmış ve boşanmamış aileye sahip ergenlerin yalnızlık, yaşam doyumu, sosyal destek ve bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Pamukkale Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ALKIM ARI, F. (2015). Evliliklerinde sorun yaşayan bireylerin bağlanma stilleri ve erken dönem uyumsuz şemalarının incelenmesi. Doktora Tezi. Necmettin Erbakan Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ALGAN, A.G. ve ŞENDİL, G. (2013). Okul öncesi çocuklar ve ebeveynlerinin bağlanma güvenlikleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkiler. Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 33(1), 55-68.

ALTINOK, V. ve YILMAZ, E. (2009). Okul yöneticilerinin yalnızlık ve yaşam doyum düzeylerinin incelenmesi. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 15(59), 451-469.

ALTUNDAĞ, Y. (2013). Anne-babası boşanmış ergenlerin psikolojik dayanıklılık düzeylerinde yordayıcı değişkenler olarak yaşam doyumu ve yalnızlık. Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ARAZ, A. ve BOZKUŞ, O. (2015). Narsisizm ve evlilik uyumu ilişkisinde reddedilme duyarlılığı ve olumlu yanılsamaların aracı rolü. Nesne Psikoloji Dergisi, 3(6), 29-54.

ARGUN, Y. ve ÖZBEN, Ş. (2002). Okul öncesi çocukların anne-babalarının çocuk yetiştirme tutumları ile ilgili değişkenlerin incelenmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi, 14, 18-28.

ASLAN, B. (2014). Ebeveyn kabul reddi ve intihar olasılığı: yaşam amaçları ve yalnızlık açısından bir değerlendirme. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ASLAN, E. (1992). Benlik kavramı ve bireyin yaşamındaki etkileri. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 4(4), 7-14.

ATALAY YALÇIN, F. (2010). Genç yetişkinlerin çocuk yetiştirme tutumları ile algıladıkları ana-baba davranışları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

AYDIN, İ. (2010). Cezaevi hükümlülerinin yalnızlık düzeyleri ve ruhsal belirti düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

AYDINER, A.A. (2004). 13 ve 16 yaşlarındaki öğrencilerin ana-baba tutumlarını algılamaları ile çalışma alışkanlıkları ve okul başarıları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

AYRAN, G. (2013). Ergenlerde akran zorbalığı ile ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

BAKIR, B. (2015). Üstün zekalı olan ve üstün zekalı olmayan öğrencilerin benlik algısı ve ebeveynlerinin çocuk yetiştirme stilleri üzerine bir yapısal eşitlik modellemesi. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

BAŞAL, H.A.,KAHRAMAN, Ö., KAHRAMAN, P.B.,SÜMER, H. ve TANER DERMAN, M. (2014). Otoriter ve demokratik tutuma sahip ebeveynleri olan 5-6 yaş çocuklarının evcilik oyunlarında üstlendikleri roller. Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(2), 384-409.

BAŞAL, H.A. ve TANER-DERMAN, M. (2013). Okul öncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 2(1), 115-144.

BAZARBASHI, F. (2014). 2-6 yaşlarda çocukları olan annelerin duygusal zeka düzeyleri ve bazı demografik özellikleri ile çocuk yetiştirmeye yönelik tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BIYIKOĞLU , E.B. (2012). Evlilik uyumunun mükemmelliyetçilik özellikleri, stresle başa çıkma stratejileri ve cinsiyet açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BİLDİRİCİ, A. (2016). Evlilik süresinin, cinsel yaşama ve evlilik uyumuna etkisi ve sonuçların demografik özelliklere göre karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BİLGİN, M., KILIÇ-ATICI, M. ve YAZGAN-İNANÇ, B. (2011). Gelişim psikolojisi: Çocuk ve ergen gelişimi (7. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

BOLATTEKİN, A. (2014). Anne-babanın bağlanma stilleri, anne-baba tutumları ve çocuklarındaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BOZKURT, A. (2014). Evli bireylerde bağlanma stilleri, aile içi eşler arası şiddet ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. Adli Tıp Enstitüsü.

BOZYİĞİT, S. (2013). Çocukların çevre bilinçli tüketici olarak sosyalleşmesinde annelerin çocuk yetiştirme tutumlarının rolü. Doktora Tezi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BULDUK, S. (2015). Annelerin evlilik çatışması çözüm stillerinin çocuklarının çatışmayı algılamasındaki biçimleyici rolü. Yüksek Lisans Tezi. Okan Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

BURGER, J.M. (2006). Kişilik (İ.D. Erguvan-Sarıoğlu, Çev.). İstanbul: Kaknüs Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2004).

CANEL, A.N. (2007). Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

CİHAN-GÜNGÖR, H. ve İLHAN, T. (2008). Evlilik uyumu ve mizah tarzları arasındaki ilişkiler. Aile ve Toplum Dergisi, 4(13), 97-106.

CİHAN-GÜNGÖR, H. ve ÖZER, A. (2012). Yükleme tarzları, bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerine göre evlilik uyumu. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 8(2), 11-24.

CURUN, F. ve ÇAPKIN, M. (2014). Romantik kıskançlığın bağlanma stilleri, benlik saygısı, kişilik özellikleri ve evlilik doyumu açısından incelenmesi. Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 34(1), 1-22.

ÇABUKÇA, F. ve TUTAREL-KIŞLAK, Ş. (2002). Empati ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. Aile ve Toplum Dergisi, 2(5), 35-41.

ÇAĞDAŞ, A. ve ŞAHİN-SEÇER, Z. (2006). Anne-baba eğitimi (2. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.

ÇAKMAK-TOLAN, Ö. (2015). Evlilik uyumunun kişilik özellikleri, ilişkiye dair inançlar ve çatışma çözüm stilleri bağlamında yordanması (Diyarbakır ili örneği). Doktora Tezi. İnönü Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ÇALIŞIR, M. (2009). Yetişkin bağlanma kuramı ve duygulanım düzenleme stratejilerinin depresyonla ilişkisi. Güncel Yaklaşımlar e-Dergisi, 1(3), 240-255, 1 Mayıs 2017, <http://psikiyatridizini.net/articles.aspx?journalid=54&year=2009&volume=1&number=3>.

ÇAVUŞOĞLU, Ş. ve TUTAREL-KIŞLAK, Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. Aile ve Toplum Dergisi, 3(9), 61-68.

ÇAVUŞOĞLU, Z.Ş. (2011). Bağlanma stilleri, evlilik uyumu ve aldatma eğitimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇELİK, M. ve TÜMKAYA, S. (2012). Öğretim elemanlarının evlilik uyumu ve yaşam doyumlarının iş değişkenleri ile ilişkisi. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(1), 223-238.

ÇEPİK KURUOĞLU, A. ve ERDOĞAN TAYCAN, S. (2014). Evlilik uyumu ile bağlanma stilleri ve mizaç ve karakter özellikleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Türk Psikiyatri Dergisi, 25(1), 9-18.

ÇETİNKAYA, N. (2016). 4-5 yaş arası okul öncesi çocukların sosyal-duygusal uyumu ile anne-babaların çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki (Kars ili örneği). Yüksek Lisans Tezi. Kafkas Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÇIKILI-UYTUN, M., EŞEL, E. ve ÖZTOP, D.B. (2013). Ergenlik ve erişkinlikte bağlanma davranışının değerlendirilmesi. Düşünen Adam Psikiyatri ve Nörolojik Bilimler Dergisi, 26(2), 177-189.

DALLOS, R. ve DRAPER, R. (2012). Aile terapisine giriş: Sistemik teori ve uygulama (C. Kiper ve Ş. Kesici, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. (Orijinal çalışma basım tarihi 2000).

DEMİR, A. (1989). UCLA yalnızlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliği. Türk Psikoloji Dergisi, 7(23). 14-18.

DEMİRAY, Ö. (2006). Evlilikte uyumun demografik özelliklere göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DERDİYOK, E.B. (2015). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ve alkol kullanmaları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DOĞAN, E. (1998). Evli ve boşanmışlarda yalnızlık, depresyon, benlik saygısı ve denetim odağı inancı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

DURMUŞ, R. (2006). 3-6 yaş arası çocuğu olan ebeveynlerin kişilik özellikleri ile anne-baba tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

DURU, E. (2008). Yalnızlığı yordamada sosyal destek ve sosyal bağlılığın rolü. Türk Psikoloji Dergisi, 23(61), 15-24.

EJDER-APAY, S. ve GÜMÜŞDAŞ, M. (2016). Gebelikte evlilik uyumu ve sosyal destek arasındaki ilişki. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi, 3(1), 1-8.

ER, G. (2014). Ergenlikte reaktif-proaktif saldırganlık, empati ve çocuk yetiştirme stilleri. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

EREN-GÜMÜŞ, A. (2000). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve beden imgelerinden doyum düzeylerinin sosyal kaygı düzeyleri ile ilişkisinin incelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 33(1), 99-108.

ERGİNBAŞ, Ş. (2014). Ortaokul 5. ve 8. sınıflarda algılanan anne baba tutumları ve ailelerin çocuk yetiştirme stillerinin akademik başarıya etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ERİŞTİ, A. (2010). Bağlanma stilleri, kişilik özellikleri ve evlilik uyumu arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ERKAN, S., Aile ve aile eğitimi ile ilgili temel kavramlar, Z. Fulya Temel (Ed.). Aile eğitimi ve erken çocukluk eğitiminde aile katılım çalışmaları. Ankara: Anı Yayıncılık. s.14-15.

EROK, M. (2013). İlişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, ilişkiye dair inançlar, kişilerarası öfke, kişilerarası ilişkiler, problem çözme ve evlilik çatışması. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ERSANLI, E., KARAHAN, T.F., KAYA, S.N., KUMCAĞIZ, H., SARDOĞAN, M.E. ve ŞAR, A.H. (2004). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile benlik saygısı düzeyleri arasındaki ilişkiler. Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18, 27-39.

EVREN-TURAN, E. (2014). 9-10 yaş çocuklarının evlilik çatışması algıları ile sosyal becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

FIŞILOĞLU, H. (1992). Lisansüstü öğrencilerinin evlilik uyumu. Psikoloji Dergisi, 7(28), 16-23.

FIŞILOĞLU, H. ve ULU, İ.P. (2004). Çocukların Evlilik Çatışmasını Algılaması Ölçeği'nin geçerlik ve güvenirlik çalışması. Türk Psikoloji Yazıları, 7(14), 61-75.

FİDANOĞLU, O. (2006). Evlilik uyumu, mizah tarzı ve kaygı düzeyi arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

GALİOĞLU, C. (2014). Beliren yetişkinlerin yalnızlık ve umutsuzluk düzeyleri ile aile işlevleri arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

GARİP, E.S. (2010). 5-6 yaş döneminde, okul öncesi eğitim kurumuna devam eden çocuğu olan eşlerin çocuk yetiştirme stilleri ile evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

GEÇTAN, E. (2010). Psikodinamik psikiyatri ve normal dışı davranışlar (19. Baskı). İstanbul: Metis Yayınları.

GÖZTEPE, I. ve TUTAREL-KIŞLAK, Ş. (2012). Duygu dışavurumu, empati, depresyon ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiler. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 3(2), 27-46.

GÜLERCE, A. (1991). Aile terapisinin psikolojiye getirdiği epistemolojik yenilik. Türk Psikoloji Dergisi, 7(25), 53-62.

GÜNAY, S. (2007). Evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin değerlendirmeler arasındaki ilişkiler. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜNER, A. (2011). Okul öncesi çocuklar ve ebeveynlerinin bağlanma güvenlikleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜNEŞ, H. (2010). Cinsel kimlik bozukluğu belirtileri gösteren çocuklarda demografik özellikler, davranış sorunları, ebeveynlerinde çocuk yetiştirme tutumu, cins rolleri ve çift uyumu. Uzmanlık Tezi. İstanbul Üniversitesi. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi.

GÜNGÖREN, D. (2011). Evlilik çatışmasının okul öncesi eğitim kurumuna devam eden 5-6 yaş çocuklarının sosyal uyum ve becerilerine etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜNGÖR, D. ve SÜMER, N. (1999). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örnekleme üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. Türk Psikoloji Dergisi, 14(43), 71-106.

GÜRE, A. ve PEKSAYGILI, M. (2008). Eşler arasındaki çatışma ile erken ergenlik dönemindeki çocukların uyum davranışları: algılanan çatışmanın aracı ve düzenleyici rolü. Türk Psikoloji Dergisi, 23(61), 43-58.

GÜRSOY, F.Ç. (2004). Kaygı ve demografik değişkenlerin evlilik uyumu ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Mersin Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜVEN, E. (2013). Çocuğun davranış sorunları ile algıladığı anne baba çatışması arasındaki ilişkiler: duygu sosyalleştirmenin aracı rolü. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜVEN, N. (2005). İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumu ile ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

HASKAN, Ö. (2009). Ergenlerde şiddet eğilimi, yalnızlık ve sosyal destek. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

HATİPOĞLU-SÜMER, Z. (1993). Bazı demografik değişkenlerin ve evlilik çatışmasının evli eşlerin evlilik doyumundaki rolü. Yüksek Lisans Tezi. Orta Doğu Teknik Üniversitesi.

HOŞCAN, S. (2010). 9-12 yaş çocuklarının evlilik çatışması algısı ile yaşam kalitesi arasındaki ilişkide ebeveyn tutumunun aracı etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

IŞINSU-HALAT, M. (2009). Yatırım kuramı bağlamında evli çiftlerde uyum, nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ile yalnızlık arasındaki bağlantılar. Doktora tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

IŞINSU, M. (2003). İkili ilişki biçimi ve süresi ile bağlanma stilleri arasındaki bağlantılar. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İDİZ, Z. (2009). Evlilik uyumu, evlilik yatırımı, aile içi şiddet ve intihar girişimi arasındaki bağlantıların sosyal psikolojik açıdan incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

İLHAN, T. ve ÖZDEMİR, Y. (2012). Beliren yetişkinlerde yaş, cinsiyet ve bağlanma stillerinin kimlik statüleri üzerindeki yordayıcı rolü. Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(2012), 227-241.

İMAMOĞLU, S. (2008). Genç yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algısı açısından incelenmesi. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

KABASAKAL, C. (2012). Çocuk psikiyatri polikliniğine ilk başvuran ailelerin aile işlevselliği ve çocuk yetiştirme tutumları. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

KAĞNICI, Y. ve SOYLU, Y. (2015). Evlilik uyumunun empatik eğilim, iletişim ve çatışma çözme stillerine göre yordanması. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 5(43), 44-54.

KAHVECİ, G.A. (2016). Evli çiftlerde evlilik uyumu, evlilik çatışma biçimi ve depresyon düzeylerinin değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Beykent Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KANTARCI, D. (2009). Evli bireylerin bağlanma stillerine göre aldatma eğilimleri ve çatışma yönetim biçimlerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KARAKELLE, S. ve ŞENTÜRK, C. (2006). Üst bilişsel düzeyleri yüksek ve düşük öğrencilerin ebeveyn tutumlarının incelenmesi. Psikoloji Çalışmaları Dergisi, 26, 45-56.

KAYA, A. (2005). Farklı sosyometrik statülerdeki ilköğretim 2. kademe öğrencilerinin benlik kavramı ve yalnızlık düzeyleri. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(23), 7-19.

KELEŞOĞLU, F. (2014). Sosyal hizmet perspektifinden akademik başarı ve yalnızlık düzeyi ilişkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Yalova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

KESEBİR, S., ÖZDOĞAN-KAVZOĞLU, S. ve ÜSTÜNDAĞ, M.F. (2011). Bağlanma ve psikopatoloji. Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar e-Dergisi, 1(1), 321-342, 1 Mayıs 2017, <http://dergipark.gov.tr/pgy/issue/11158/133413>.

KILIÇ, M. (2015). Üniversite öğrencilerinin sosyal görünüş kaygıları ile benlik saygıları ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

KILIÇ, Ş.D. (2014). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

KIZILDAĞ, Ö. ve ŞENDİL, G. (2006). Evlilik çatışması ve çocuk davranış problemleri arasındaki ilişkinin bilişsel-bağlamsal çerçeveden incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 26, 1-20.

KORKUT, Y. ve ŞENDİL, G. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *İstanbul Üniversitesi Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 28(1), 15-34.

KÖKNEL, Ö. (1993). *İnsanı anlamak* (4. Baskı). İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.

KÖSE, E. (2009). Yurttan kalan ve ailesi ile birlikte yaşayan lise öğrencilerinin yalnızlık ve sosyal destek düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

KUBLAY, D. (2013). Evlilik uyumu:değer tercihleri ve öznel mutluluk açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

MAÇKAN, A.Ç. (2013). Yaşlılık döneminde problem çözme becerileri ve esnekliğin evlilik uyumuna etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

NALBANTOĞLU, G. (2016). 6 ile 11 yaş arasında çocuklarda görülen ruhsal sorunların annelerin bağlanma düzeyi, çocuk yetiştirme tutumu ve aile işlevleri ile olan ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ORUÇ, T. (2013). Üniversite öğrencilerinde psikososyal değişkenlere göre yalnızlık ile otomatik düşünceler ilişkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ÖNAY, N. (2014). Ergenlerde internet bağımlılığı yordayıcıları olarak ana baba tutumları, iletişim becerisi ve yalnızlık algısı. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZAYDINLIK, Ş. (2011). Evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilginin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ÖZER-TOĞUŞLU, M. (2014). Evli bireylerde bağlanma stilleri ve cinsiyet rollerinin yüklem biçimini yordayıcı rolü. Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ÖZGÜVEN, İ.E. (2014). *Evlilik ve aile terapisi* (3. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.

ÖZMEN SÜATAÇ, A. (2010). Evlilik uyumunun kişilerarası tarz ve öfke açısından araştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ÖZYÜREK, A. (2004). Kırsal bölge ve şehir merkezinde yaşayan 5-6 yaş grubu çocuğa sahip anne-babaların çocuk yetiştirme tutumlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

PEKŞEN-AKÇA, R. (Mart-Nisan 2012). Ana-babaların çocuk yetiştirmede aşırı koruyucu olmaları. Akademik Bakış Uluslar arası Hakemli Sosyal Bilimler e-Dergisi, 29, 1-12, 1 Mayıs 2017, <https://asosindex.com/cache/articles/article-1423868021.pdf>.

PEMBECİOĞLU, N. (2006). İletişim ve çocuk (2. Baskı). Ankara: Ebabil Yayınları.

PEPLAU, L.A., SEARS D.O. ve TAYLOR, S.E. (2010). Sosyal psikoloji (2. Baskı). (A. Dönmez, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları. (Orijinal çalışma basım tarihi 2006).

SAKIZ, E. (2011). Evlilik çatışması ve çocuk uyum problemleri arasındaki ilişkide duygusal güvenliğin ve anne kabul red algısının aracı rolünün incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SAN-ŞENTÜRK, S. (2010). Liseli ergenlerin yalnızlık algısının sosyal beceri, benlik saygısı ve kişilik özellikleri bağlamında değerlendirilmesi. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

SARIÇAM, H. (2011). Üniversite öğrencilerinin reddedilme duyarlılıkları ile benlik saygıları ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

SARIHAN, C.Ö. (2007). Engelli çocuğa sahip olan ve olmayan annelerin aile işlevlerini algılamaları ile yalnızlık düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

SAYAR, K. ve TÜZÜN, O. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. Düşünen Adam Dergisi, 19(1), 24-39.

SEMERÇİ, Z.B. (2009). Birlikte büyütelim (6. Baskı). İstanbul: Alfa Yayınları.

SENEMOĞLU, N. (2013). Gelişim, öğrenme ve öğretim (23. Baskı). Ankara: Yargı Yayınevi.

SEZEN, G. (2014). Öğretmenlerin işle bütünleşme ve iş yaşamında yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ŞANLI, D. (2007). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarını etkileyen etmenlerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

ŞENDİL, G. (1999). Çocukların anne babanın evlilik çatışmasını algılayışı. Doktora Tezi. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ŞENER, A. ve TERZİOĞLU, R.G. (Eylül, 2008). Arkadaşlık ilişkilerinin evlilik uyumu üzerindeki etkisinin incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar e-Dergisi, 1-15. 1 Mayıs 2017, <http://www.sdergi.hacettepe.edu.tr/index.php>.

ŞENTÜRK, S. (2013). Evli bireylerde evlilik uyumu ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ŞİRVANLI, D. (1999). Eşler arası çatışma ve boşanmanın çocuklar üzerindeki etkileri: davranış ve uyum problemleri. Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi, 6(1), 19-29.

TEZER, E. (1986). Evli eşler arasındaki çatışma davranışları:algılama ve doyum. Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TEZER, E. ve TUNÇ, A. (2006). Çocuk yetiştirme stilleri ve benlik saygısı arasındaki ilişki. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(25), 37-44.

TİYREK-ŞİŞMAN, Y. (2014). Sağlık meslek lisesi öğrencilerinde sosyal medya bağımlılık durumu ile bağlanma stilleri, benlik saygıları, yalnızlık algıları ve sosyal beceriler arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

TUNCAY, A. (2008). İlköğretim okulu öğretmenlerinin aile hayatı-çocuk yetiştirme tutumları, öğrenci kontrol eğilimleri ve empati eğilimleri arasındaki ilişkilerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Yeditepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TURAN, A.F. (2010). Üniversite öğrencilerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarını yordamada yalnızlık, benlik saygısı, yaş, cinsiyet ve romantik ilişki yaşama durumunun rolü. Yüksek Lisans Tezi. Anadolu Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

TURANLI, P. (2010). Orta yetişkinlikte evlilik uyumu ile benlik saygısı ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin saptanması. Yüksek Lisans Tezi. Maltepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TUTAREL-KIŞLAK, Ş. (1995). Cinsiyet, evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arası ilişkiler üzerine bir araştırma. Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

TUTAREL-KIŞLAK, Ş. (1999). Evlilikte uyum ölçeğinin (EUÖ) güvenilirlik ve geçerlik çalışması. 3P Dergisi, 7(1), 50-57.

UÇMAZ-HALICIOĞLU, İ. (2004). Annelerin empatik beceri düzeyi ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

ÜLKER, G. (2011). Evlilik çatışmasının sıklık ve yaygınlığının bazı değişkenlere göre yordanması. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÜNLÜ, F. (2015). Ebeveyni boşanmış bireylerde benlik saygısı, yalnızlık ve bağlanma stilleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Haliç Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YALÇIN, G. (2015). Sosyal medyanın yoğun kullanımının ileri ergenlikte yalnızlık ve depresyona etkisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul Arel Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YALÇIN, H. (2014). Evlilik uyumu ile sosyodemografik özellikler arasındaki ilişki. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3(1), 250-261.

YAMAÇ, A. (2011). Zihinsel engelli çocukların ebeveynlerinin çocuklarını kabul-red düzeyi ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

YAŞAR, F. (2009). İlköğretime devam eden öğrencilerin anne-çocuk ilişkisini kabul ve reddedici algılama düzeyinin annenin evlilik doyumu ve evlilik uyumu düzeyiyle ilişkisi. Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YAŞAR, Ö.S. (2014). Yetişkin yakın ilişkilerde bağlanma stilleri ile kullanılan savunma mekanizmalarının arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YAVUZER, H. (1994). Çocuk psikolojisi (10. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

YAVUZER, H. (2001). Anne-baba ve çocuk (14. Baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

YILDIZ, Y. (2012). İlişkiye ilişkin inançların evlilik uyumunu yordaması. Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

YILMAZ, A. (2001a). Eşler arasındaki uyum, anne-baba tutumu ve benlik algısı arasındaki ilişkilerin gelişimsel olarak incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 16(47), 1-20.

YILMAZ, A. (2001b). Eşler arasındaki uyum: kuramsal yaklaşımlar ve görgül çalışmalar. *Aile ve Toplum Dergisi*, 1(4), 49-59.

YILMAZ, M. (2015). Evli bireylerin bağlanma stillerinin, bireylerin umutsuzluk düzeyi ve evlilik uyumu üzerindeki etkisi. Yüksek Lisans Tezi. Üsküdar Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YILMAZ, V. (2004). Annelerin çocuk yetiştirme tutumlarına anneannelerin etkilerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

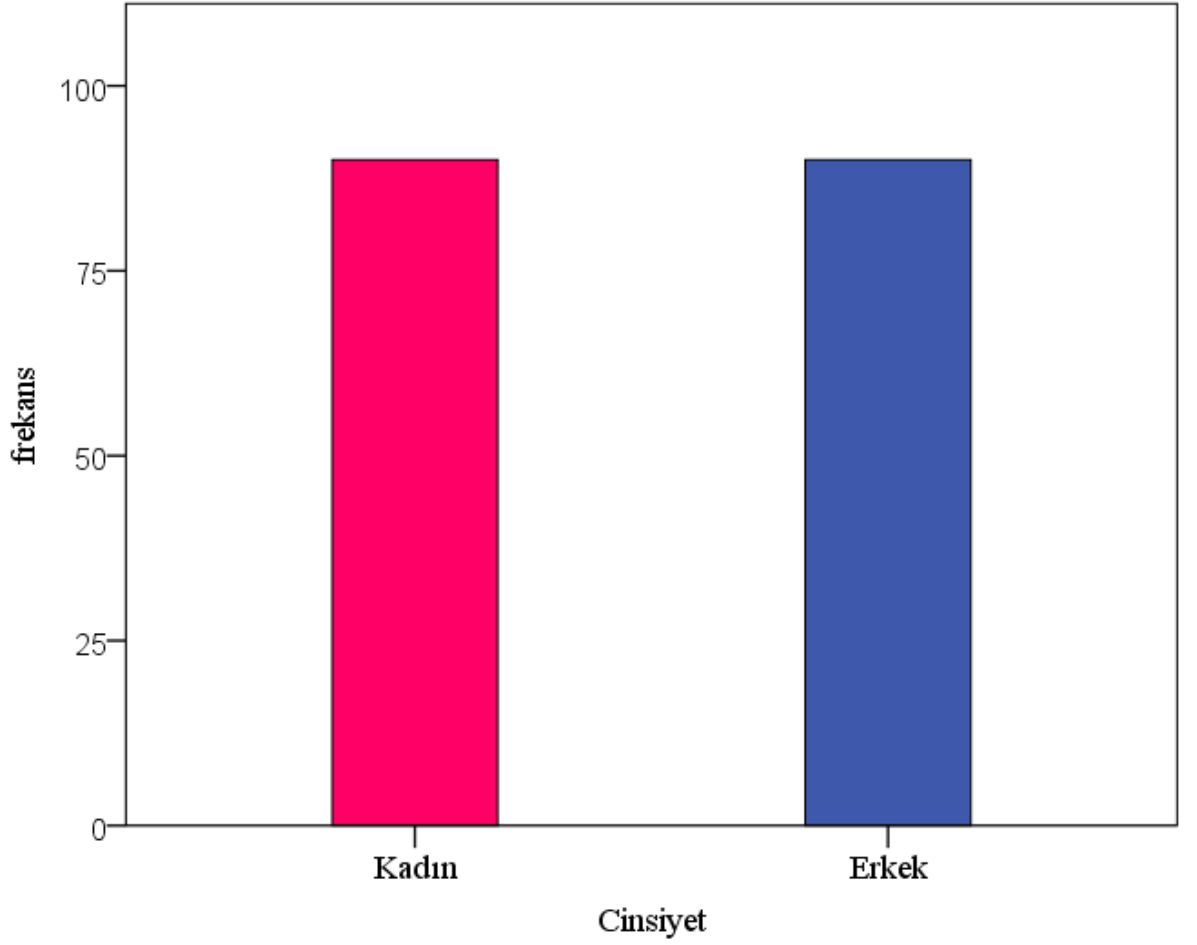
YÜCEL, N. (2009). Ergenlerin akran ilişkileri ve yalnızlık düzeylerinde evde internet kullanımının etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi. Fen Bilimleri Enstitüsü.

YÜKSEL, Ö. (2013). Kadınlarda evlilik uyumu ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişki: stresle baş etme biçimleri ve toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının aracı rolleri. Yüksek Lisans Tezi. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

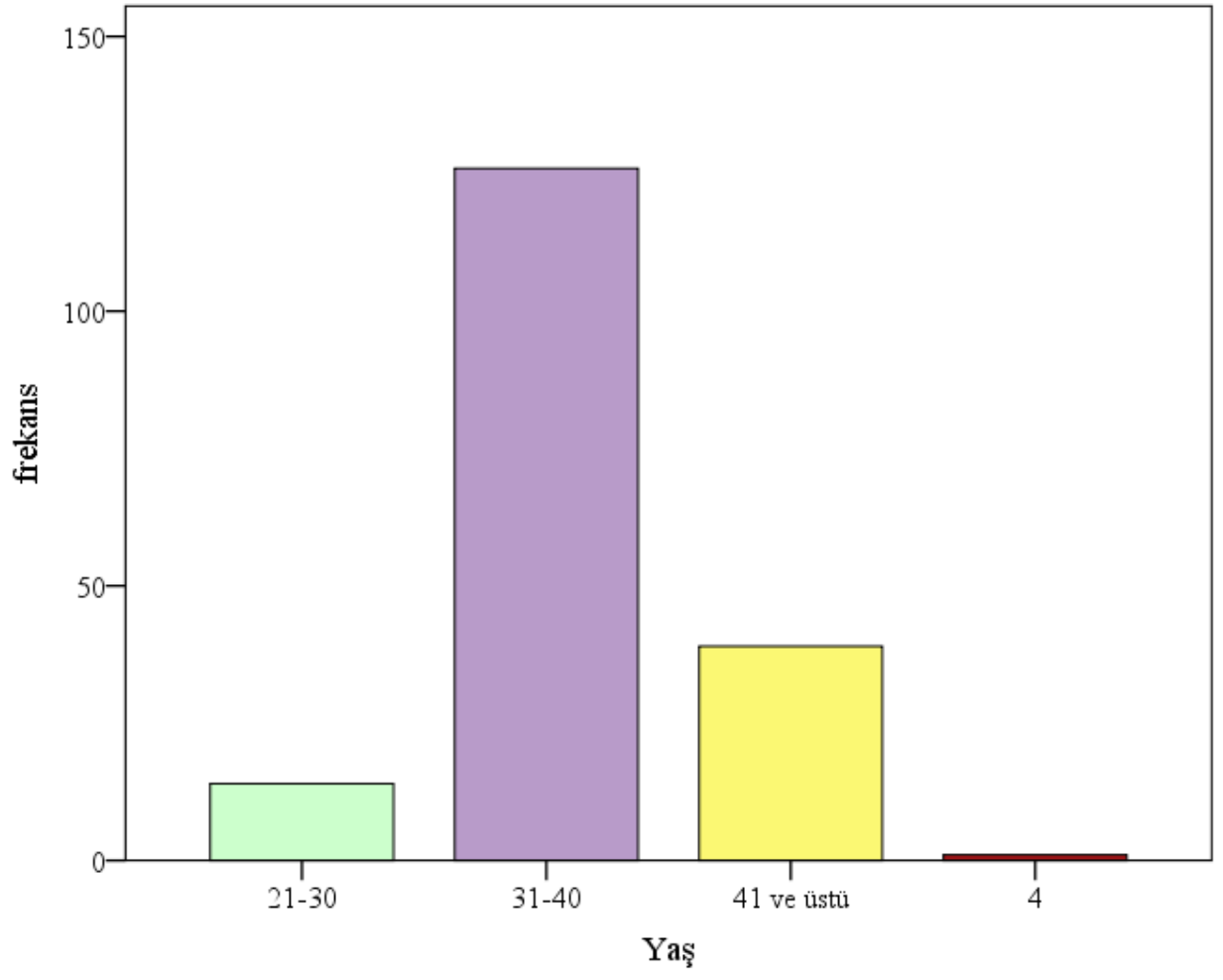
EKLER

EK 1: ŞEKİL LİSTESİ 1

Şekil Listesi 1: Örneklemin Çeşitli Demografik Değişkenler Açıısından
Betimlenmesi

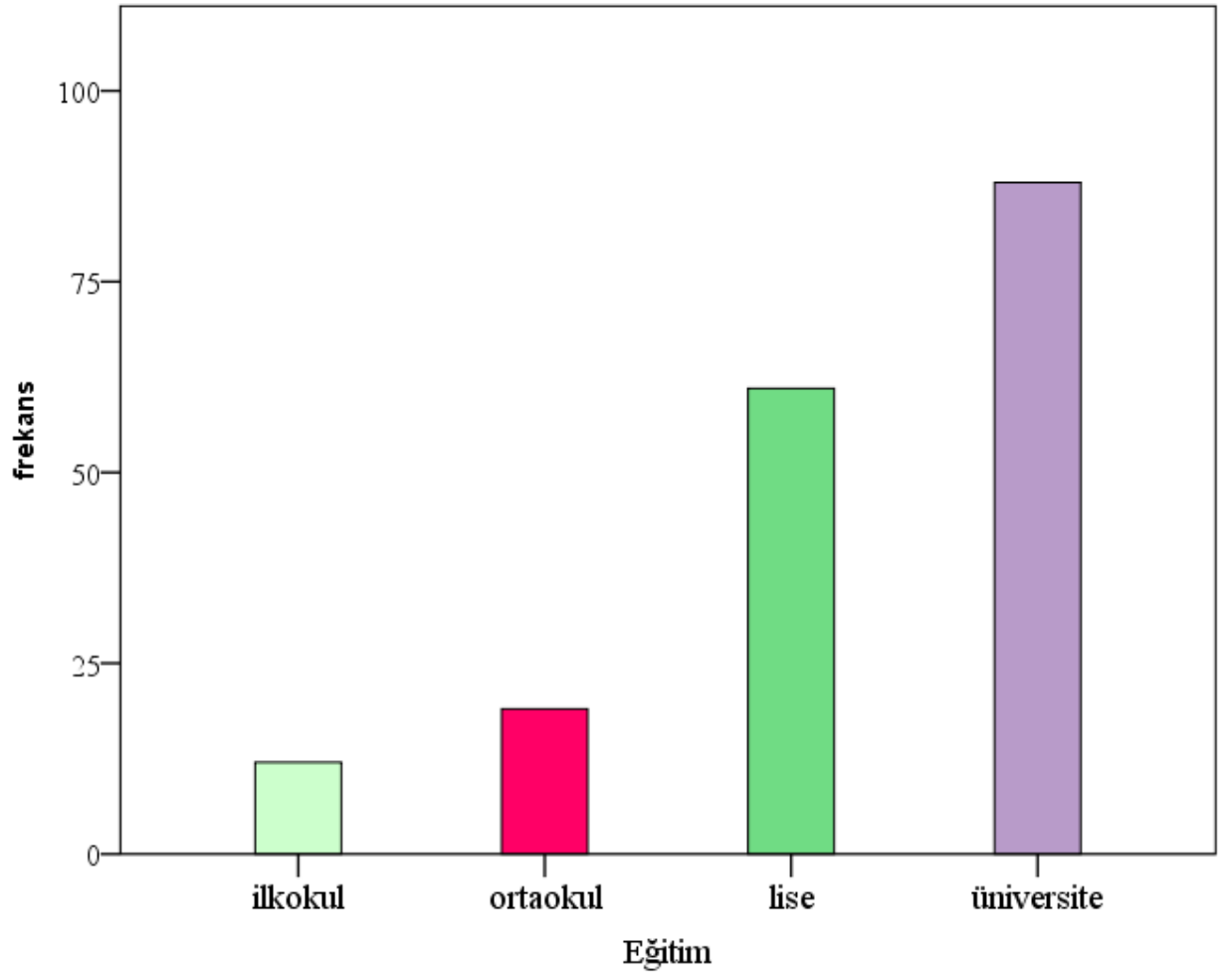

Şekil 1.1. Cinsiyet Değişkeninin Dağılımı

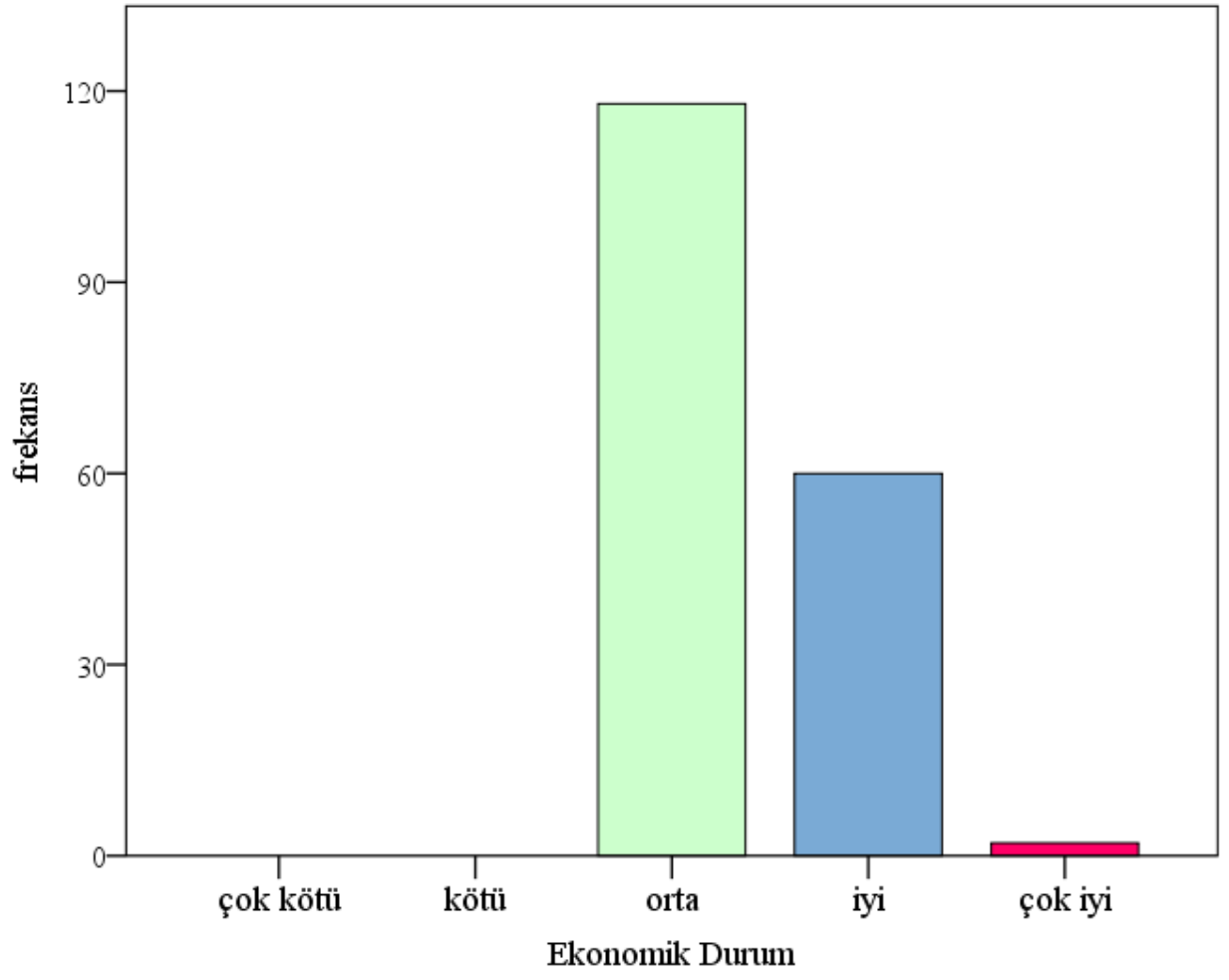

Şekil 1.2. Yaş Değişkeninin Dağılımı

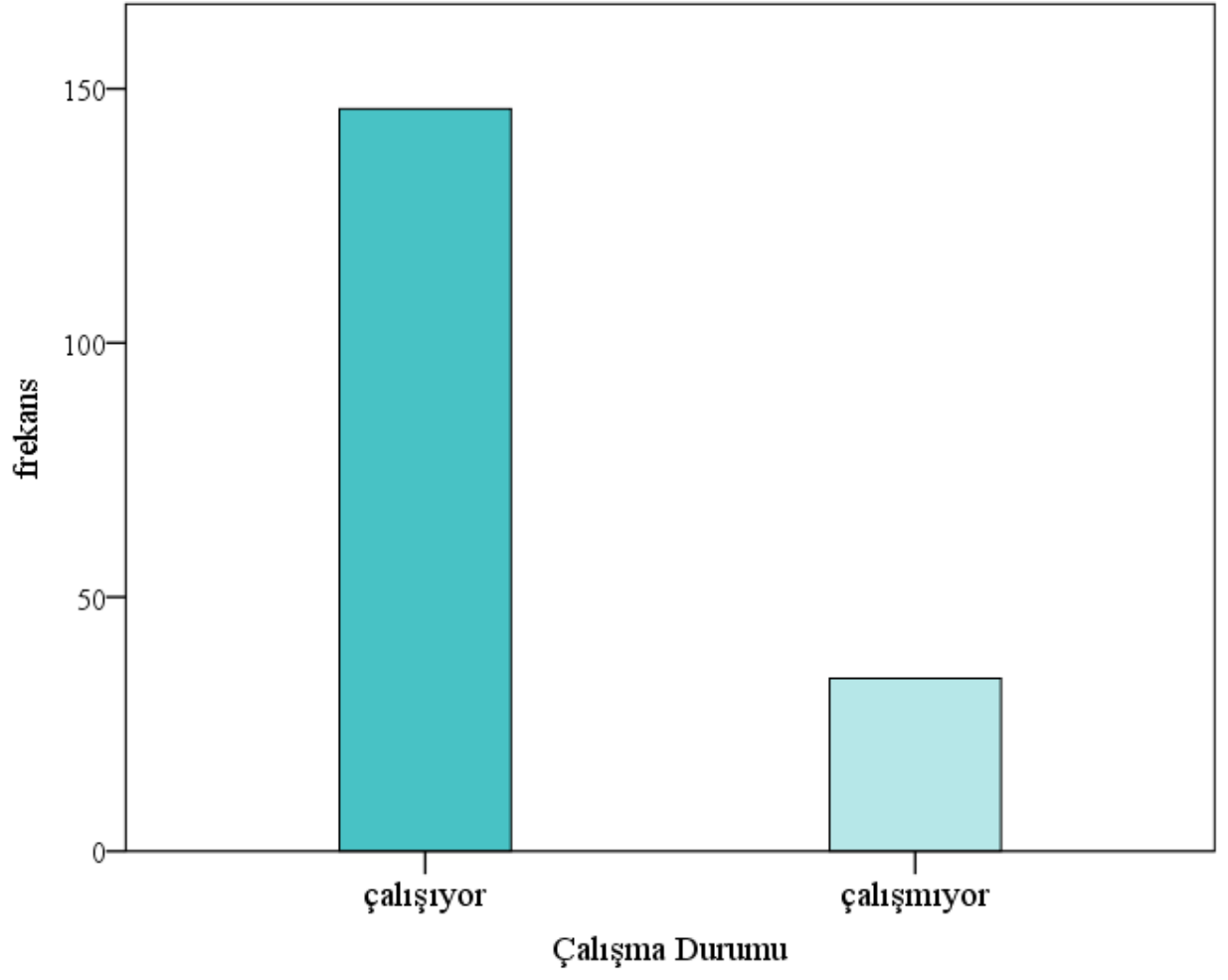

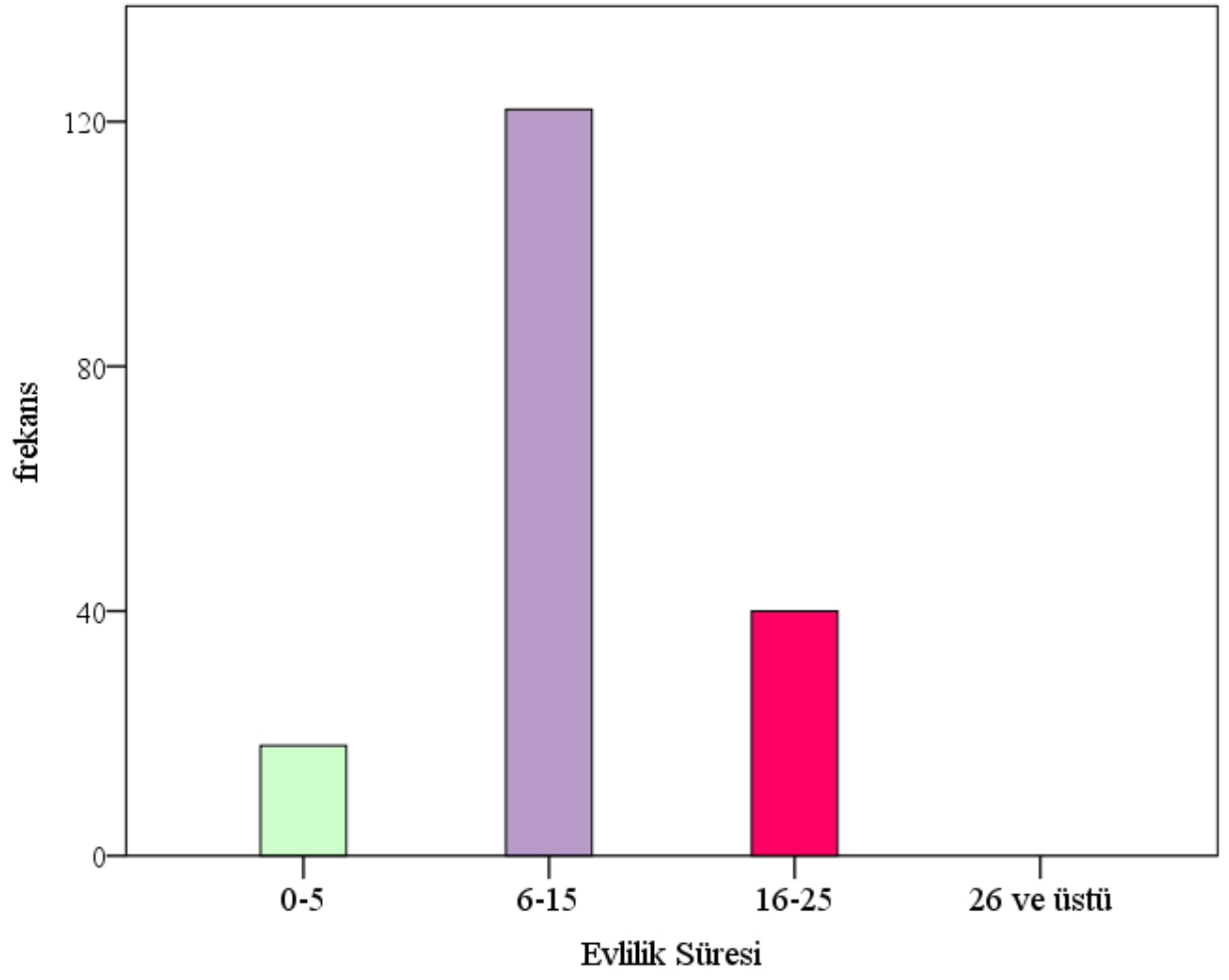
Şekil 1.3. Eğitim Değişkeninin Dağılımı

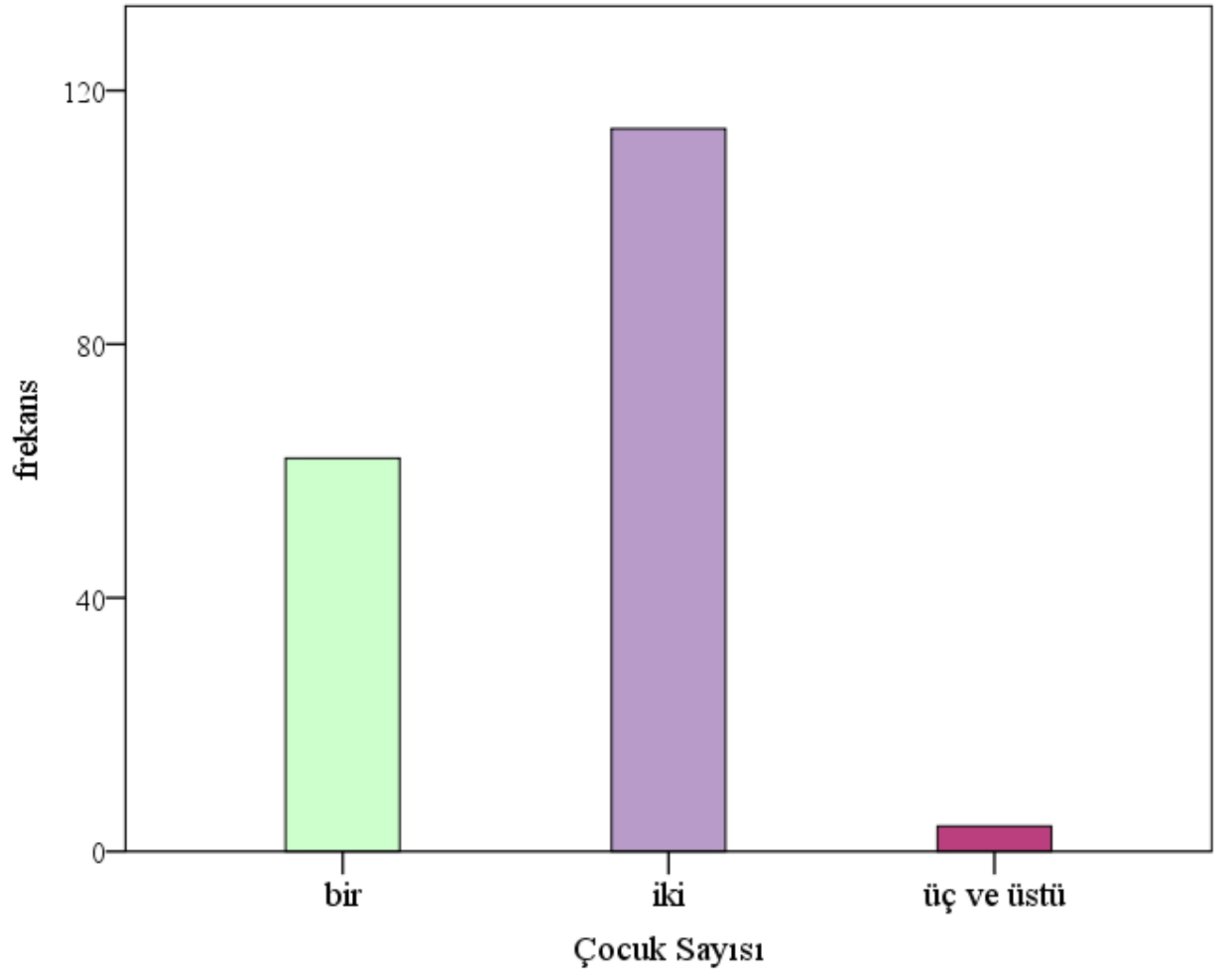
Şekil 1.4. Ekonomik Durum Değişkeninin Dağılımı

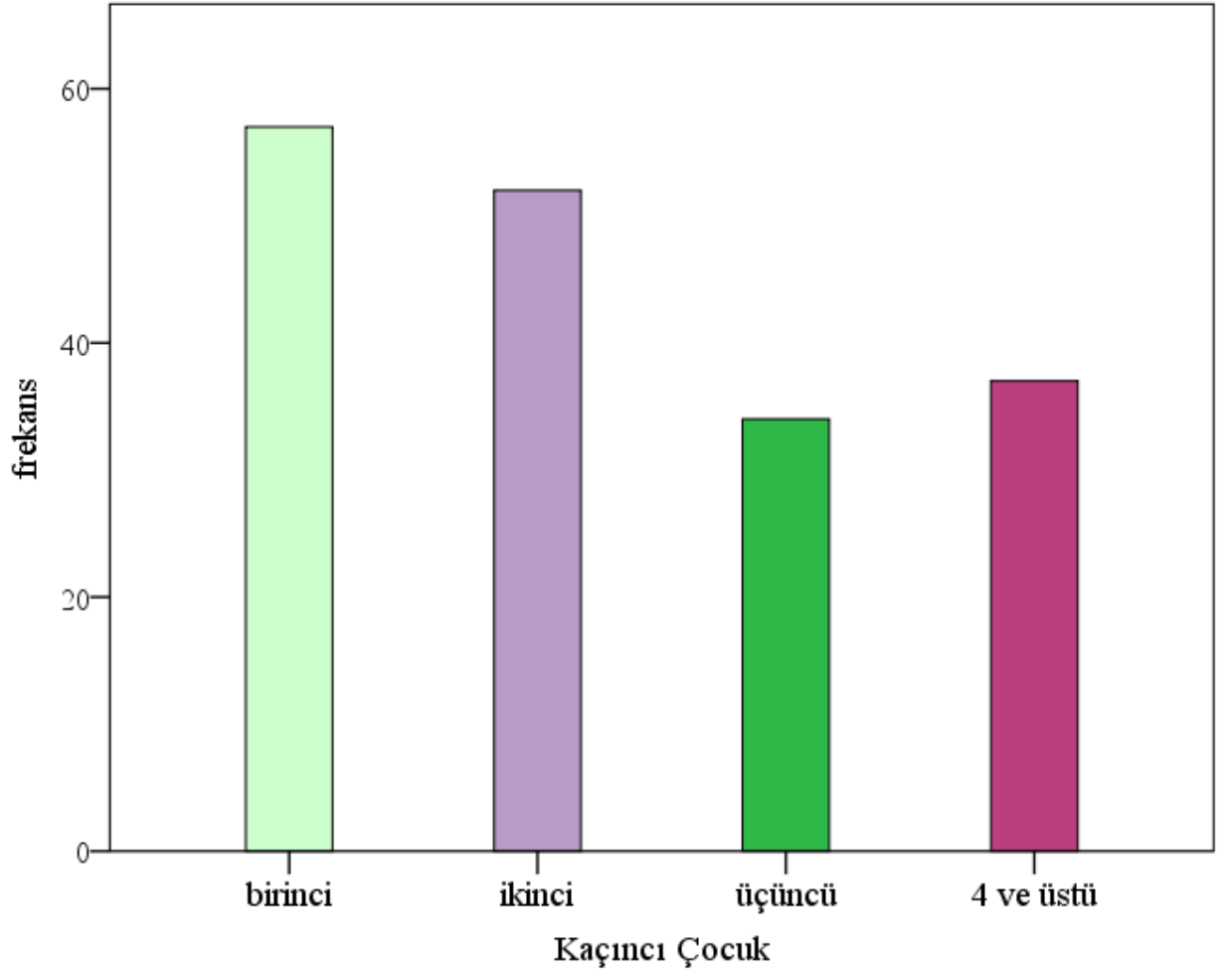
Şekil 1.5. Çalışma Durumu Değişkeninin Dağılımı

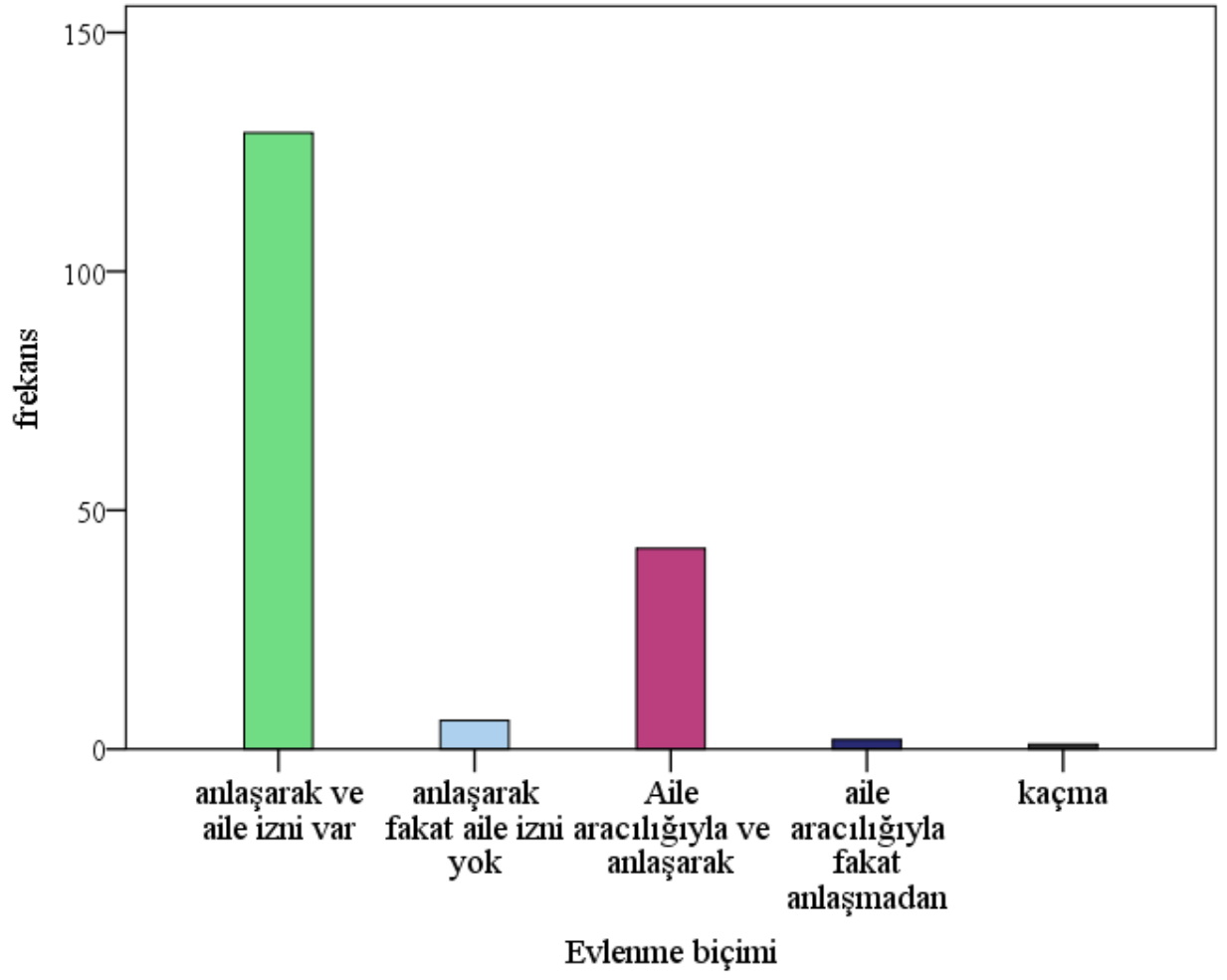
Şekil 1.6. Evlilik Süresi Değişkeninin Dağılımı

Şekil 1.7. Çocuk Sayısı Değişkeninin Dağılımı

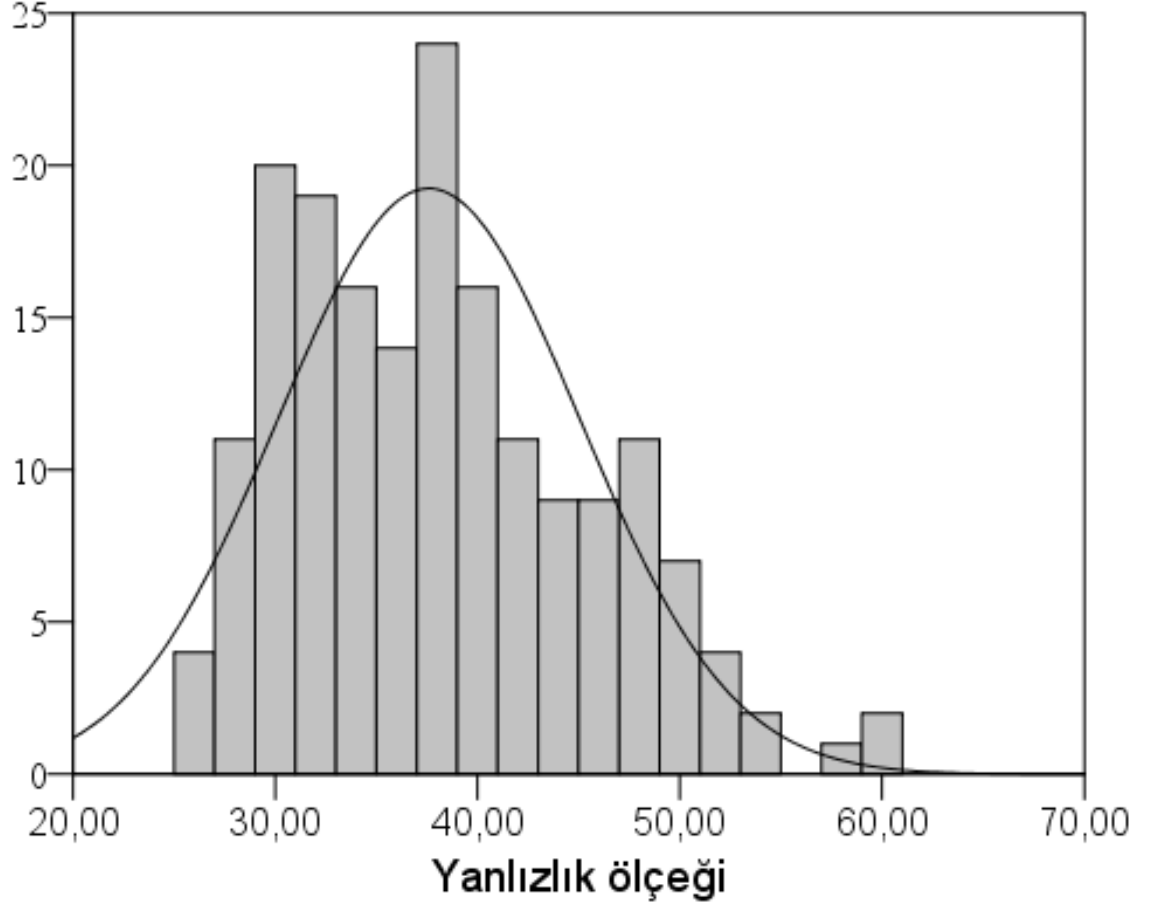
Şekil 1.8. Ebeveynlerin Ebeveynlerin Ailelerinde Kaçınıcı Çocuk Oldukları Değişkeninin Dağılımı

Şekil 1.9. Evlenme Biçimi Değişkeninin Dağılımı

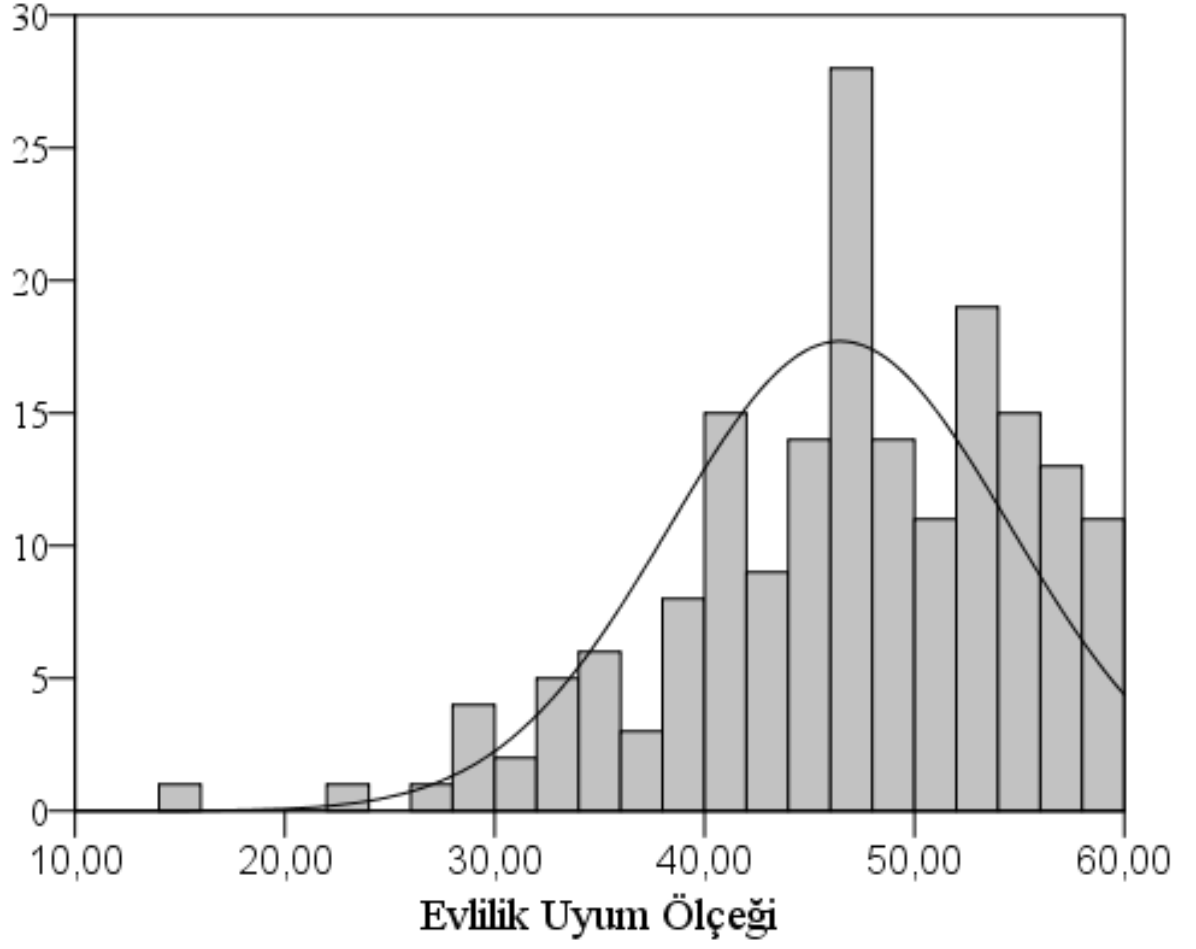
EK 2: ŞEKİL LİSTESİ 2

Şekil Listesi 2: Ölçeklerin Normal Dağılım Grafikleri

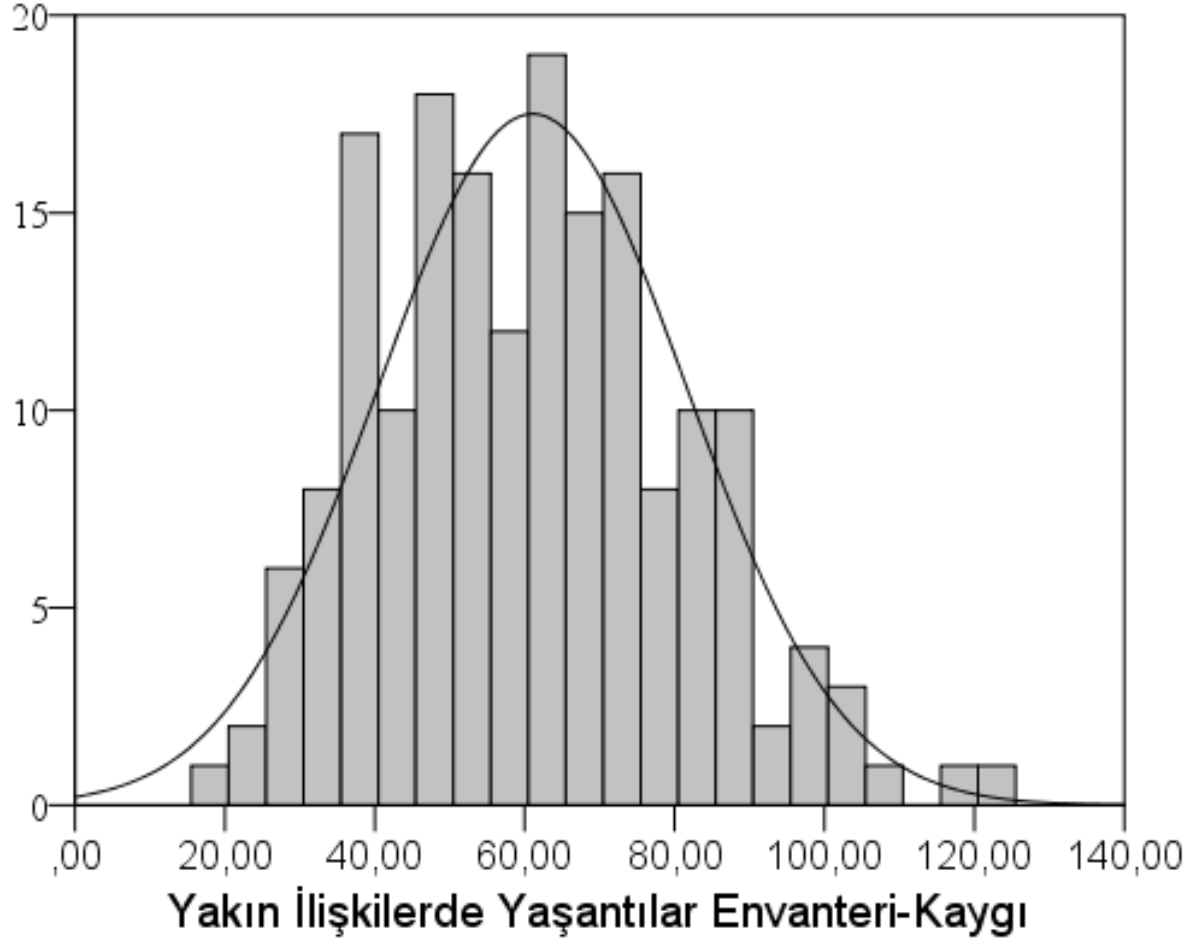

Şekil 2.1. UCLA Yalnızlık Ölçeğinin Normal Dağılım Grafiği

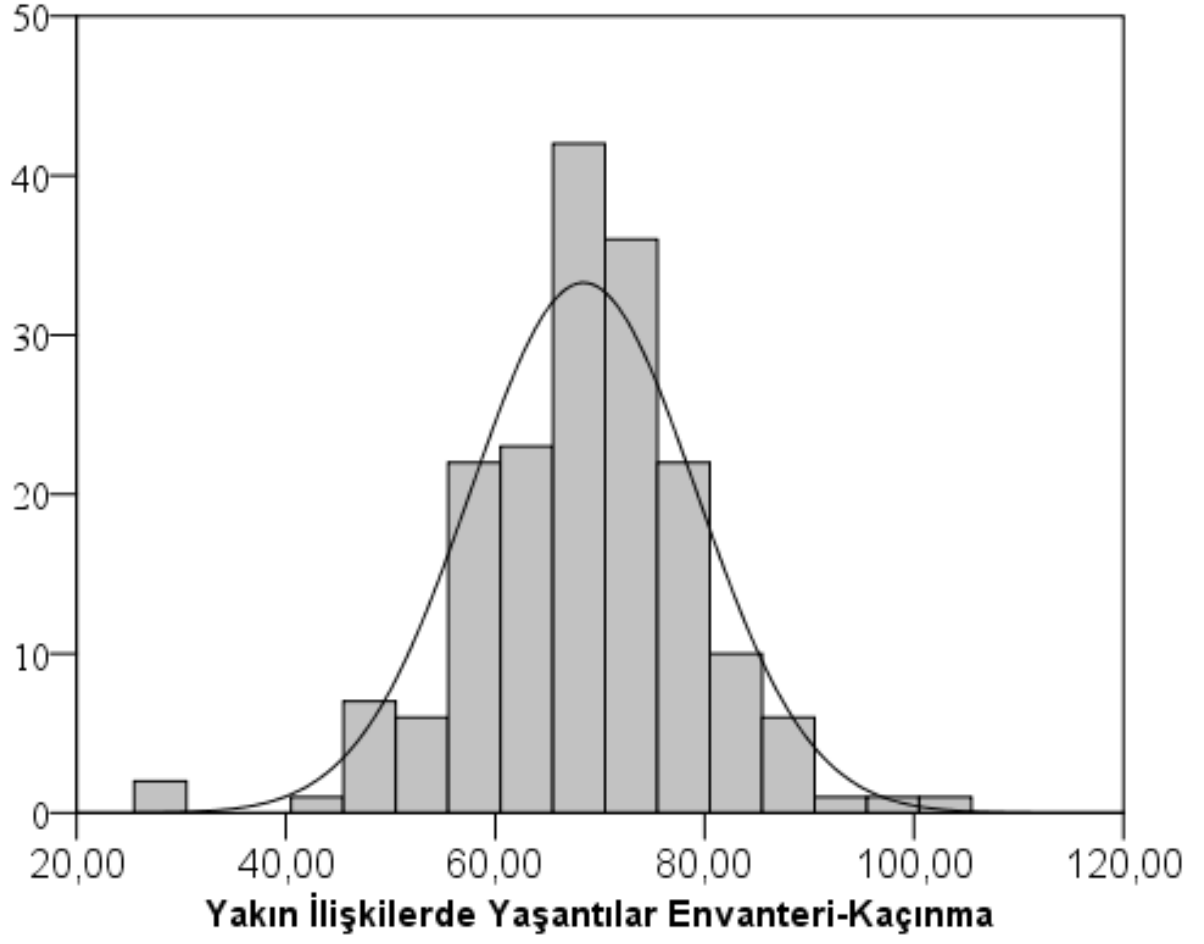

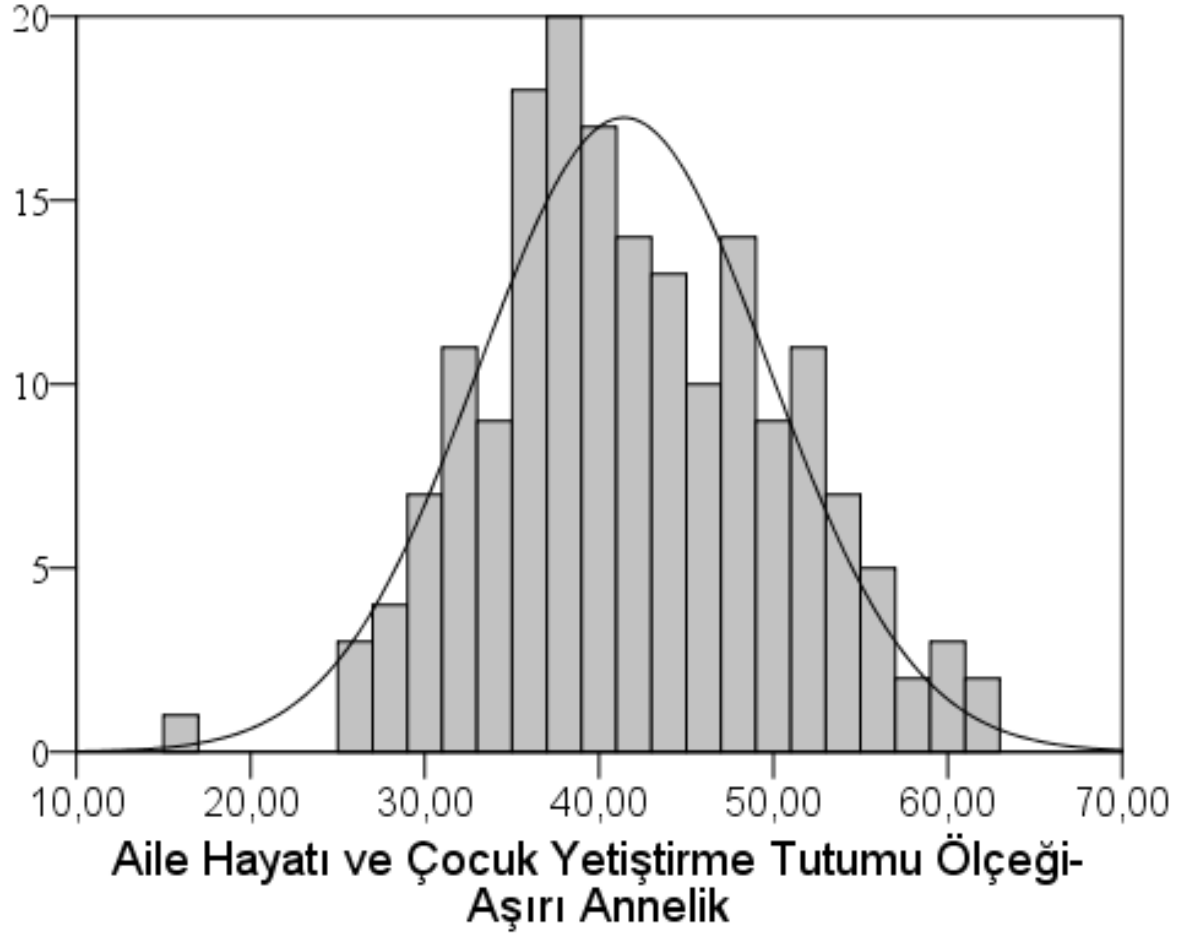
Şekil 2.2. Evliik Uyum Ölçeğinin Normal Dağılım Grafiği

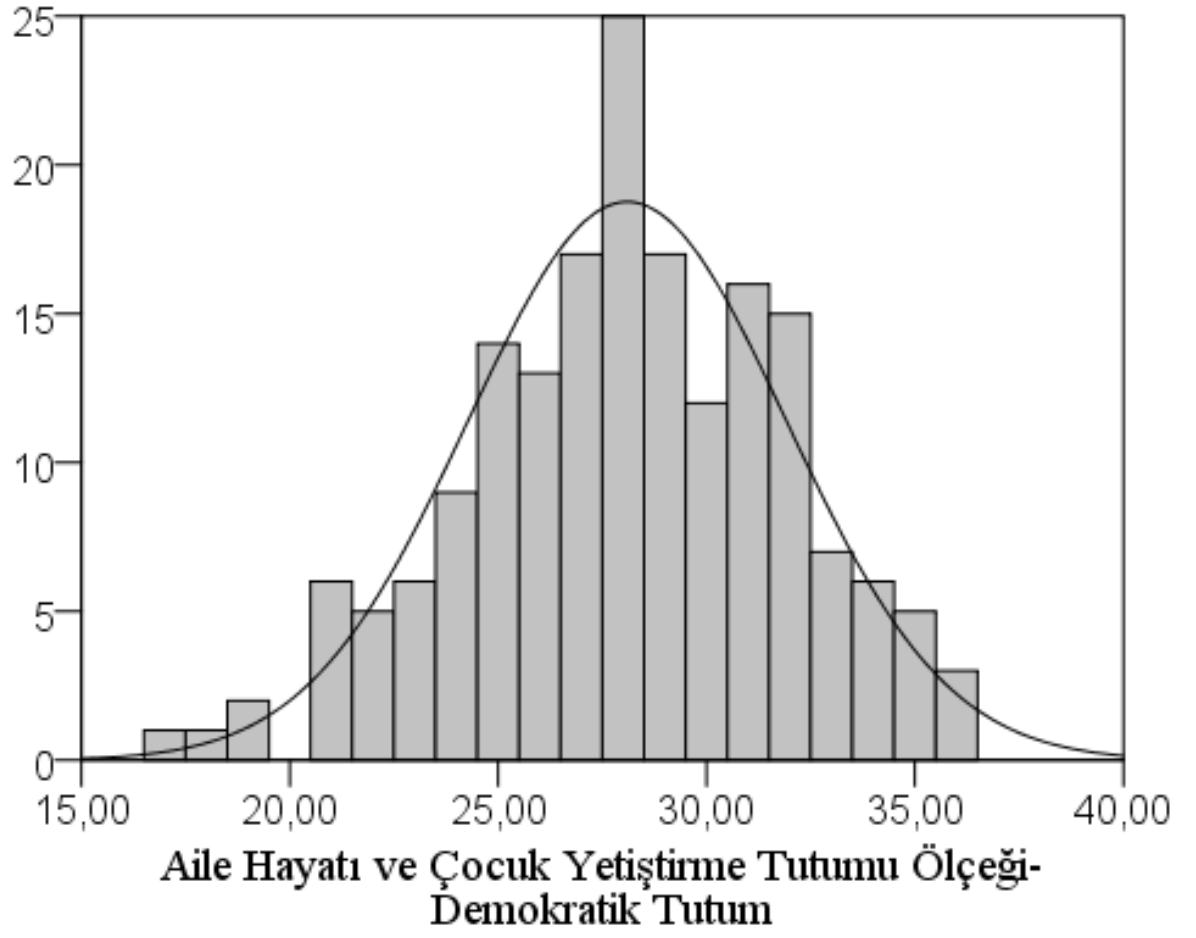
Şekil 2.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaygı Alt Boyutunun Normal Dağılım Grafiği

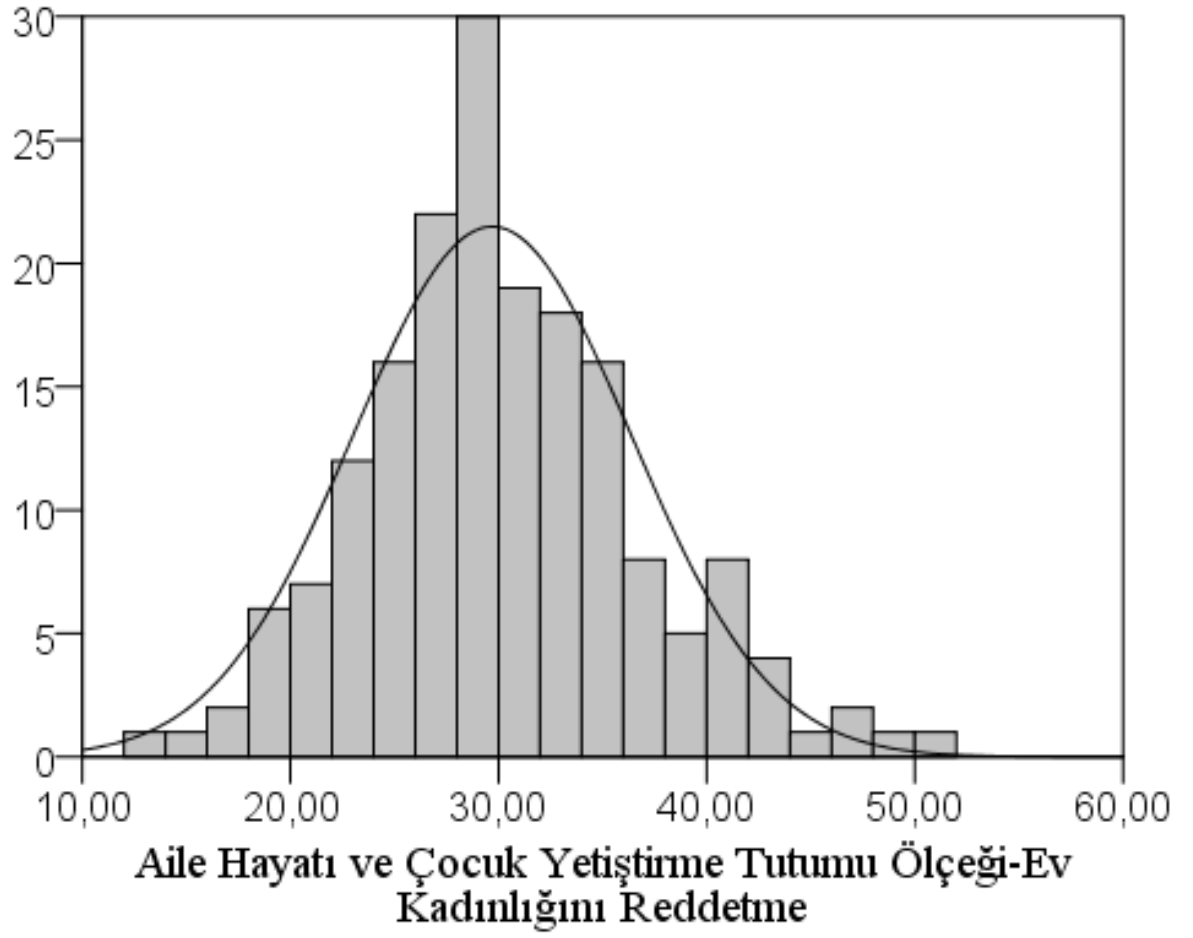
Şekil 2.4. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaçınma Alt Boyutunun Normal Dağılım Grafiği

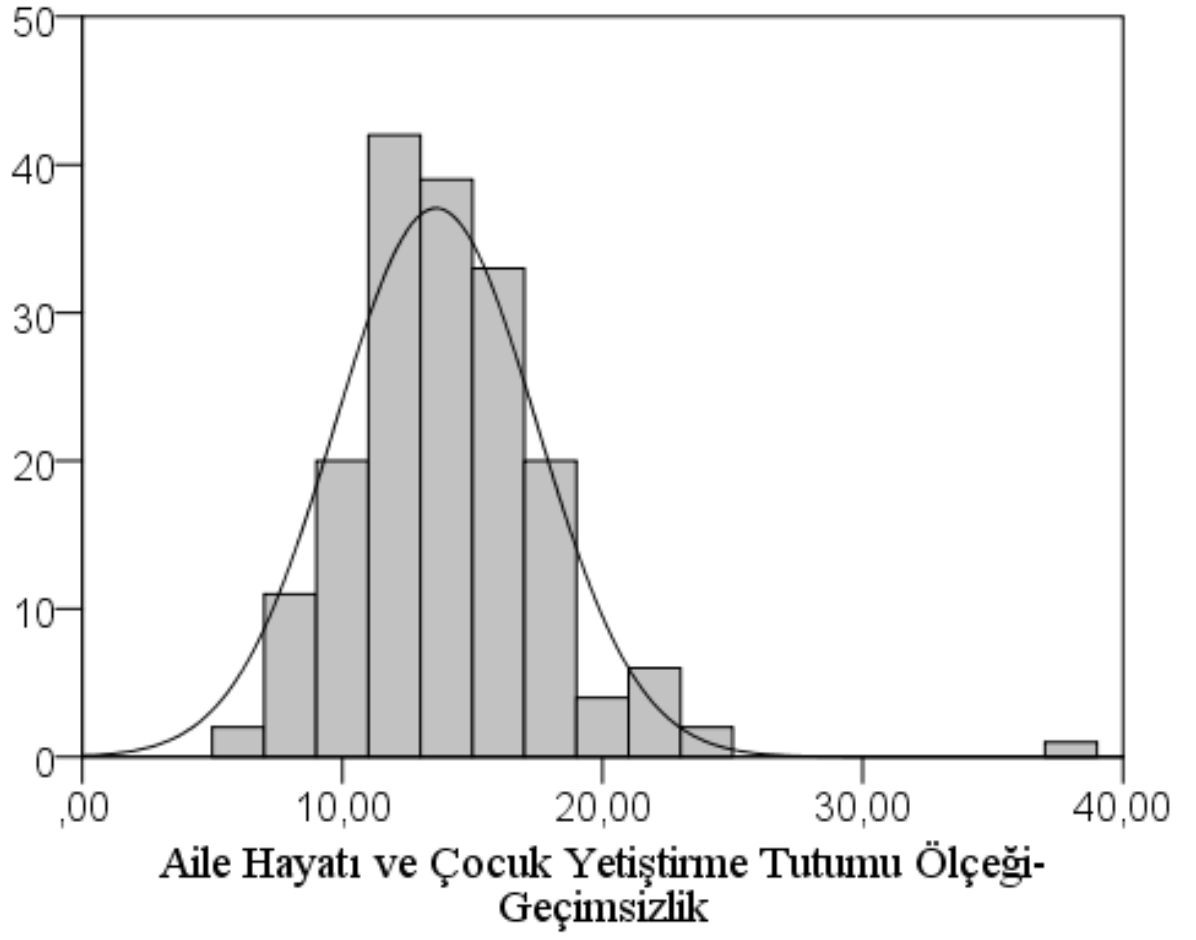
Şekil 2.5. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI)-Aşırı Annelik Alt Boyutu Normal Dağılım Grafiği

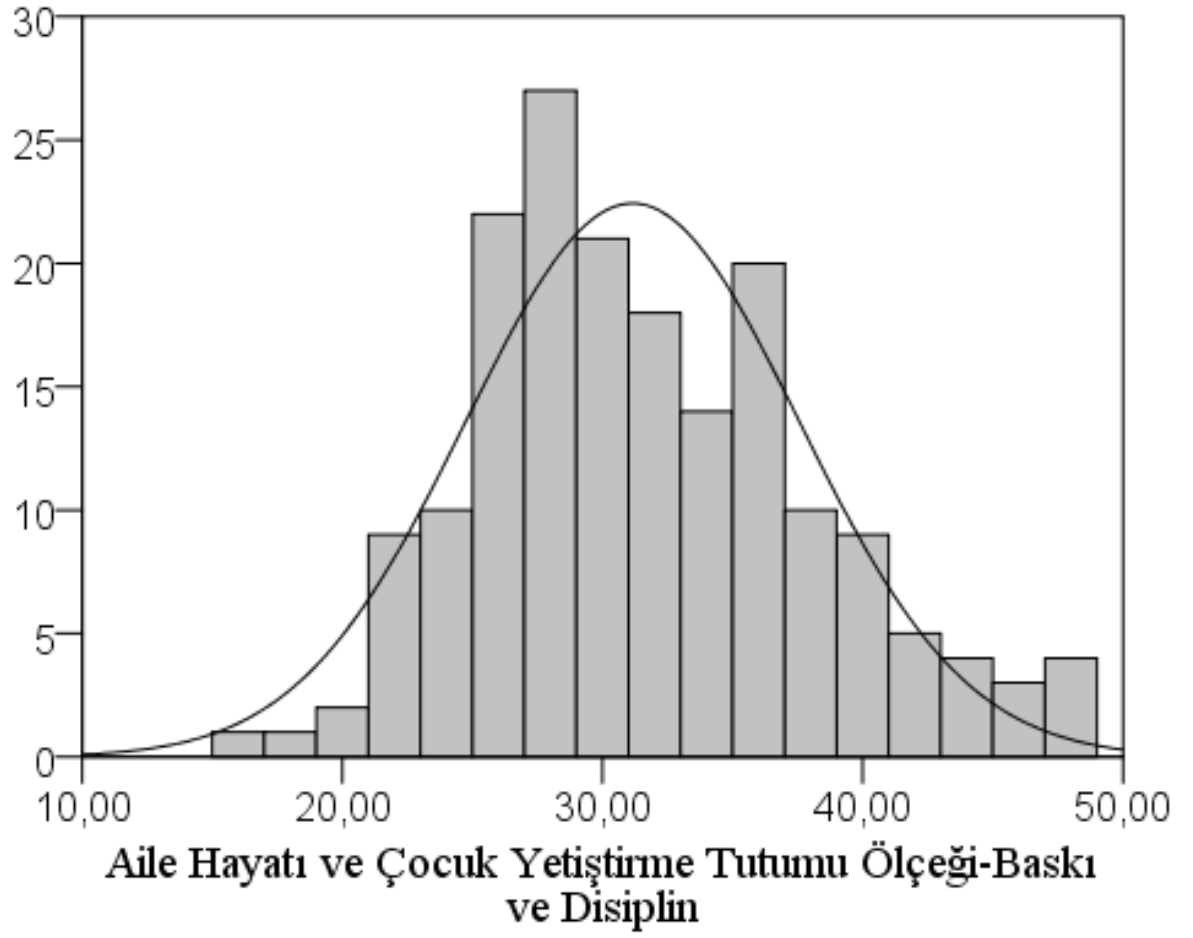
Şekil 2.6. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI)-
Demokratik Tutum Alt Boyutu Normal Dağılım Grafiği

Şekil 2.7. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI)-Ev Kadınlığını Reddetme Alt Boyutu Normal Dağılım Grafiği

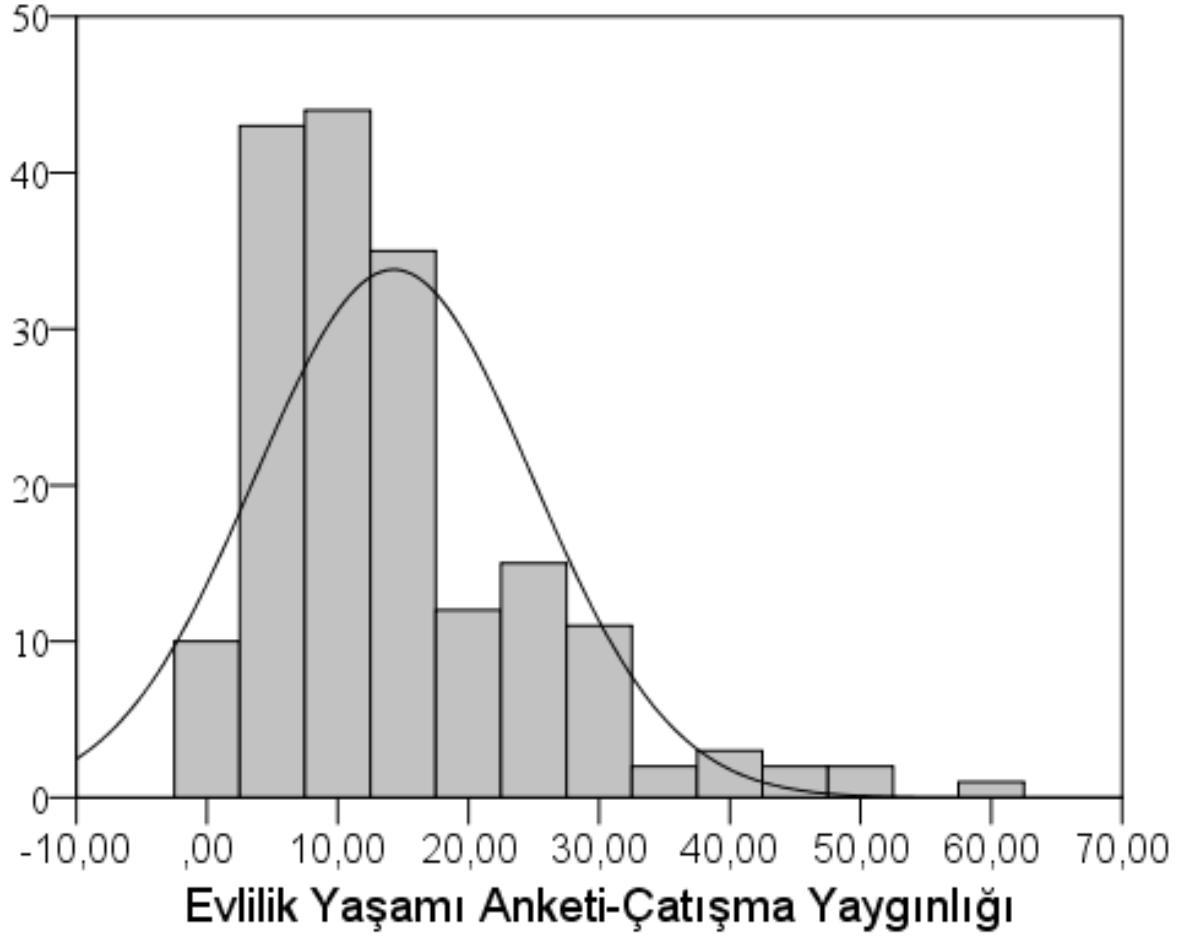

Şekil 2.8. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) Karı-Koca Geçimsizliği Alt Boyutu Normal Dağılım Grafiği

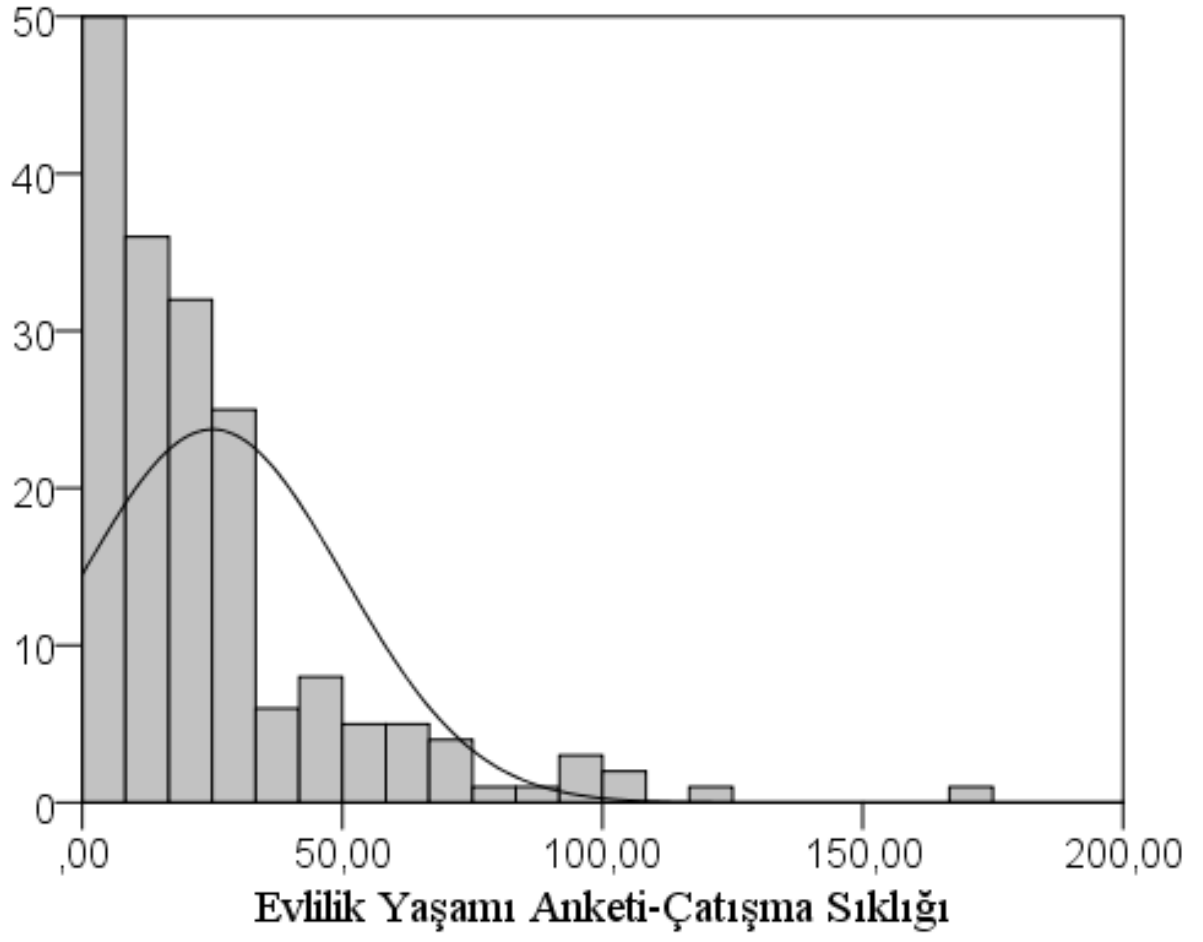

Şekil 2.9. Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI)-Baskı ve Disiplin Alt Boyutu Normal Dağılım Grafiği

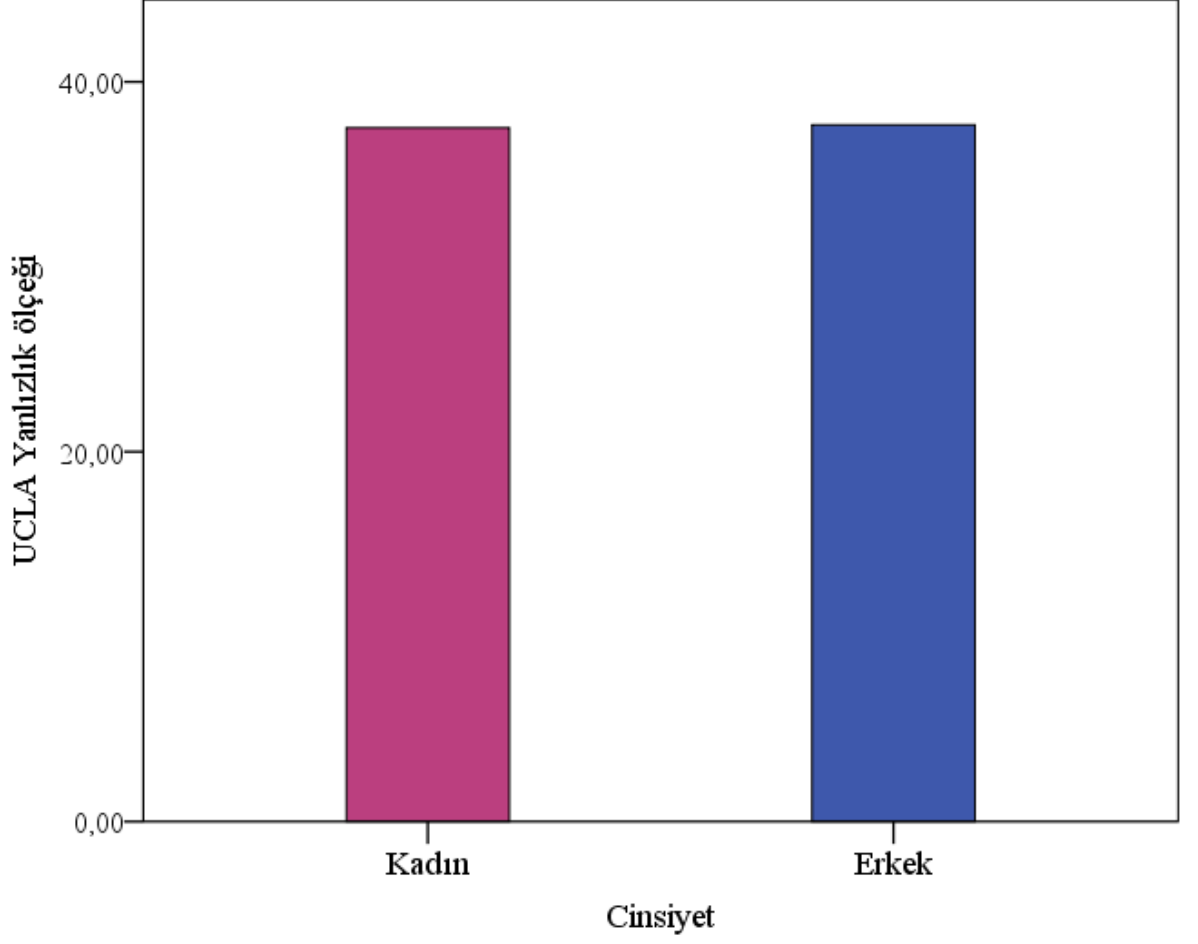
Şekil 2.10. Evlilik Yaşamı Anketi Çatışma Yaygınlığı Alt Boyutu Normal Dağılım Grafiği

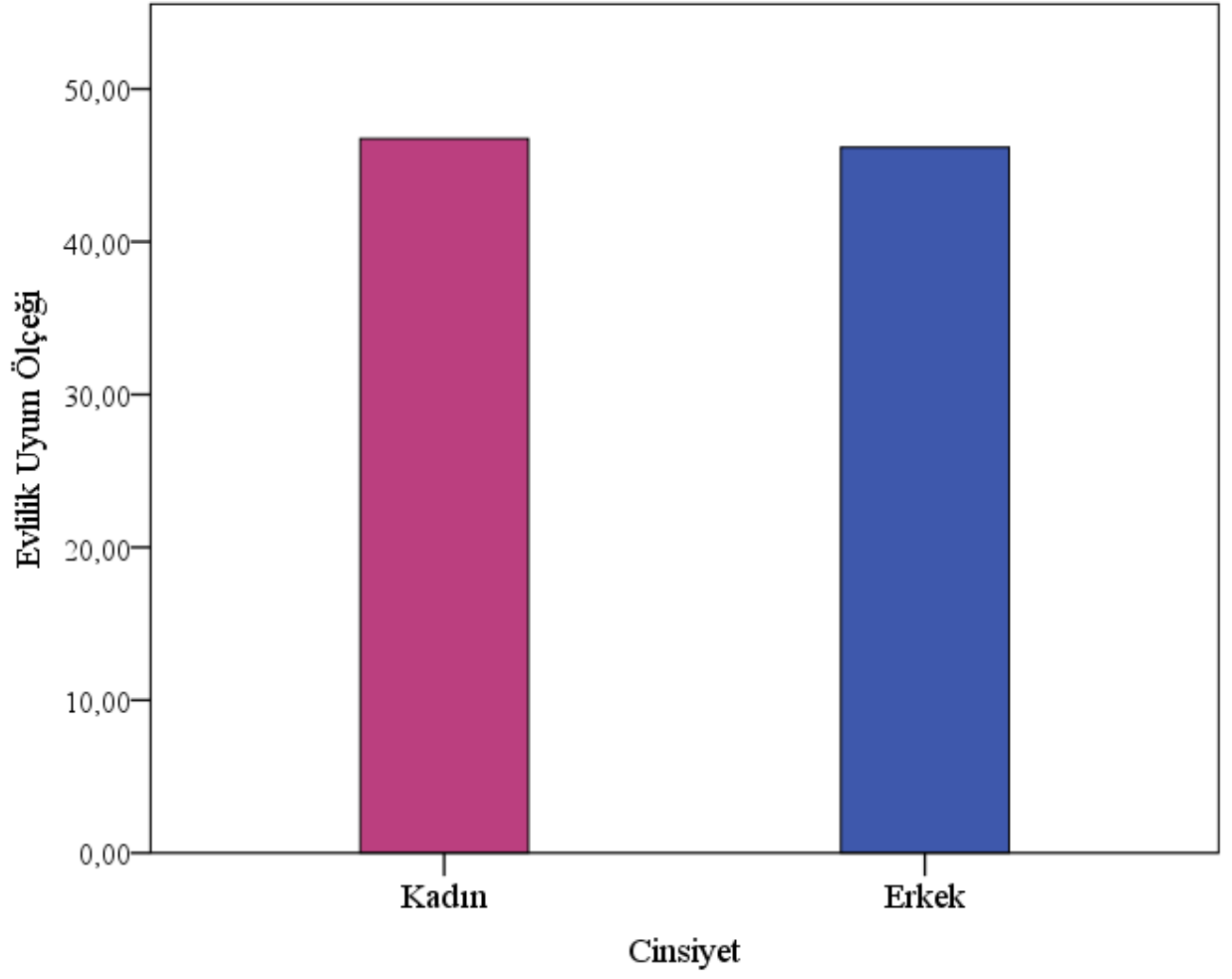
Şekil 2.11. Evlilik Yaşamı Anketi Çatışma Sıklığı Alt Boyutu Normal Dağılım Grafiği

EK 3: ŞEKİL LİSTESİ 3

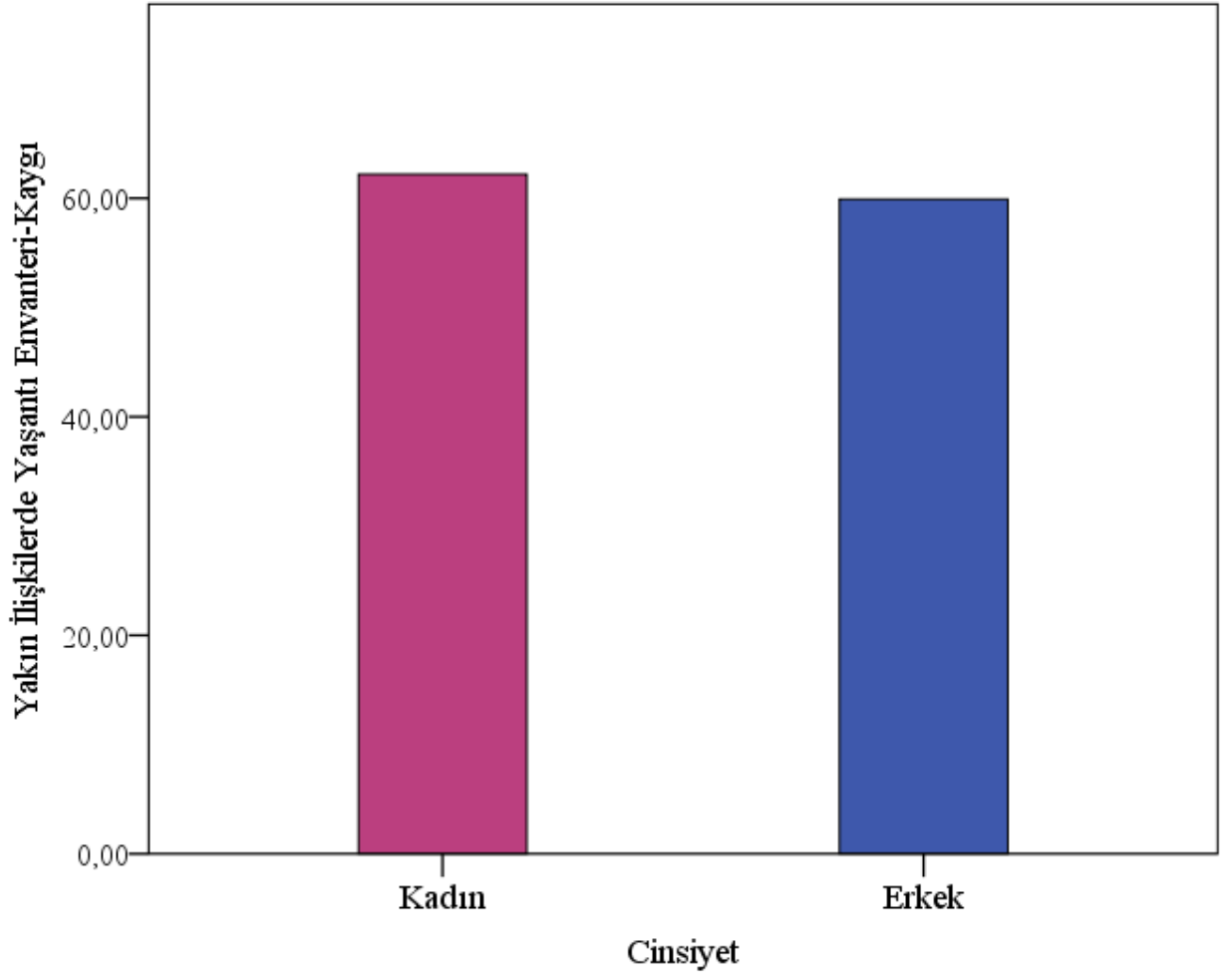
Şekil Listesi 3: Cinsiyet Değişkenine Göre lek Grafikleri

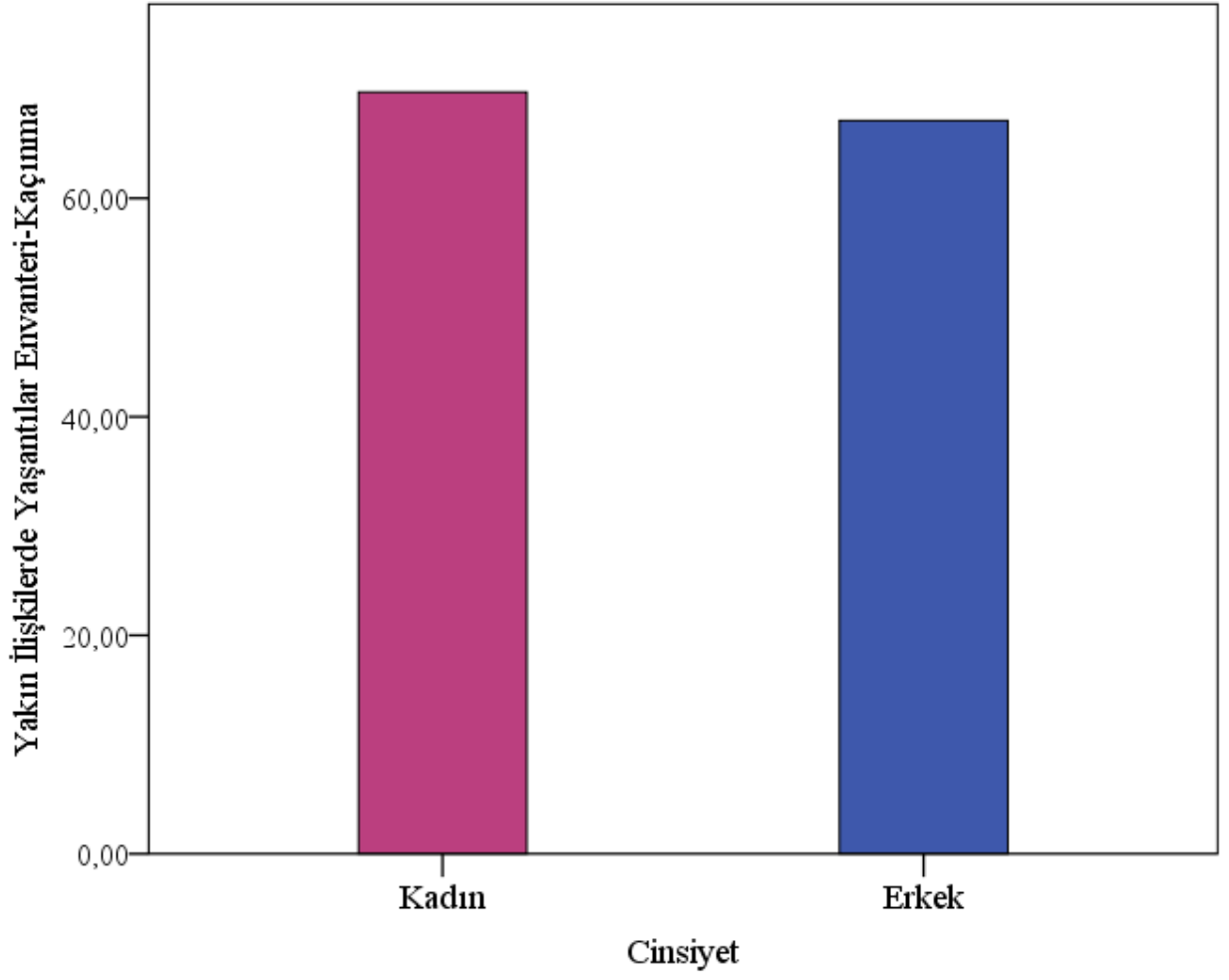
Şekil 3.1. Cinsiyet Değişkenine Göre UCLA Yalnızlık leği Grafikęi

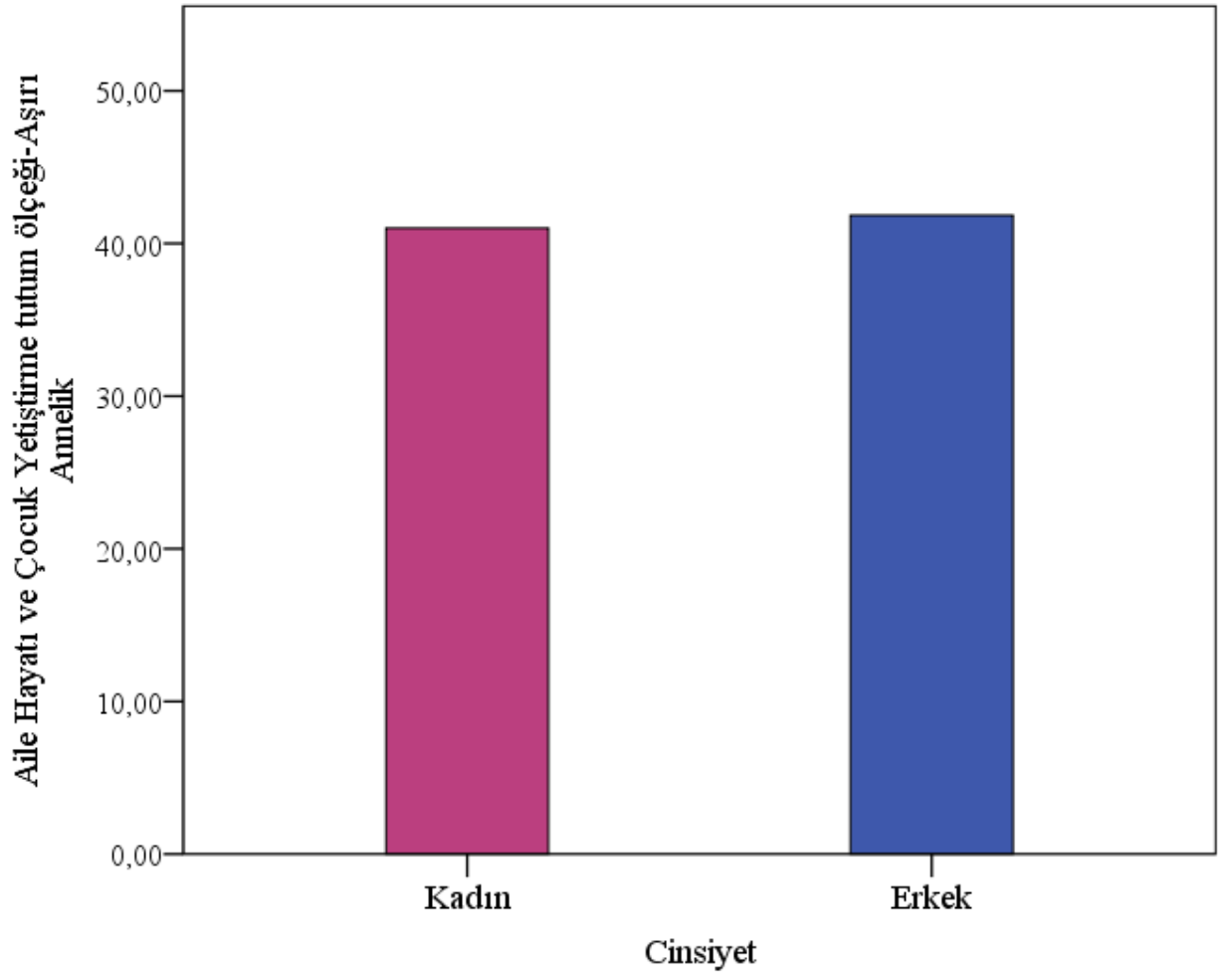
Şekil 3.2. Cinsiyet Değişkenine Göre Evlilik Uyum Ölçeği Grafiği

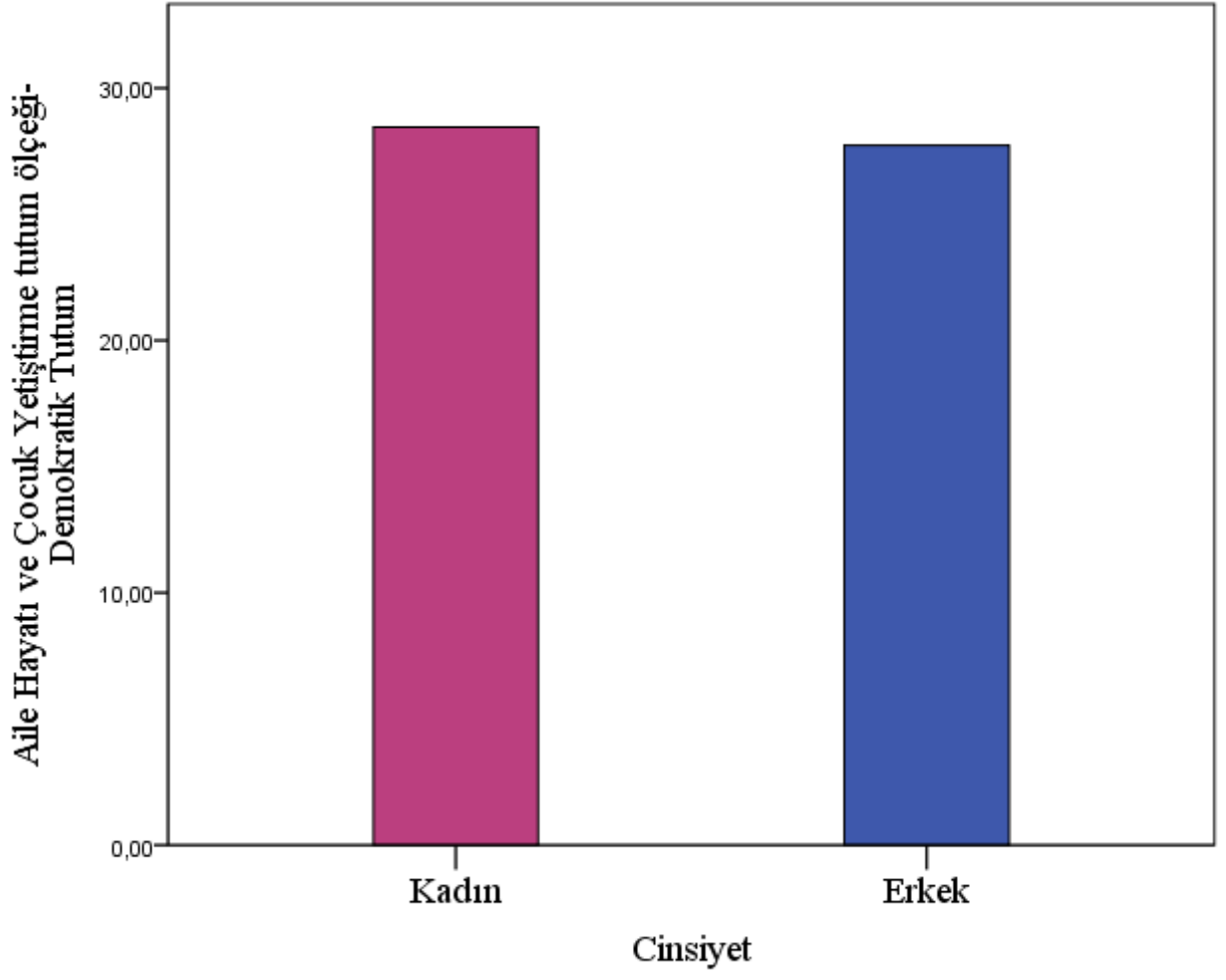
Şekil 3.3. Cinsiyet Değişkenine Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaygı Alt Boyutu Grafiği

Şekil 3.4. Cinsiyet Değişkenine Göre Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Kaçınma Alt Boyutu Grafiği

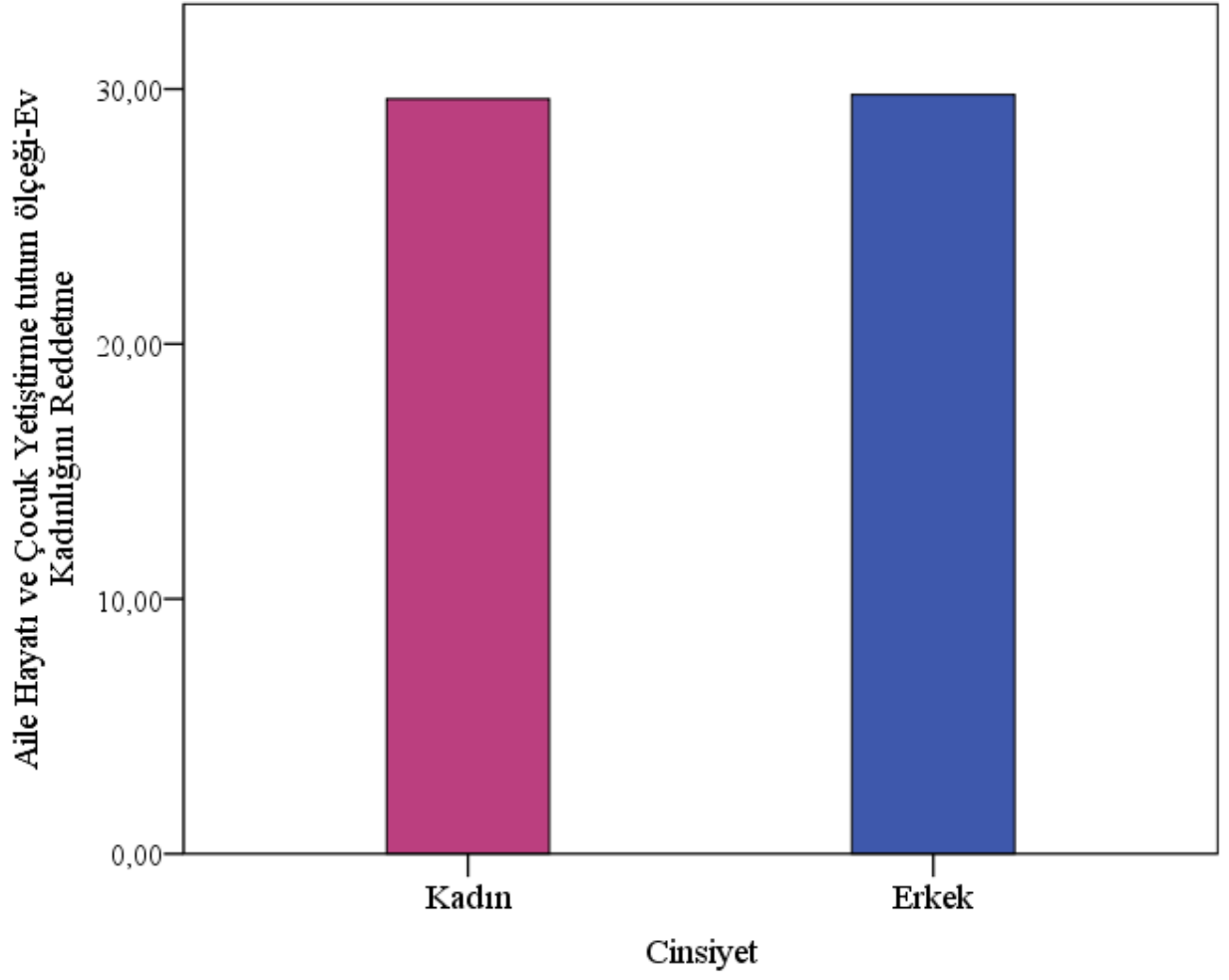

Şekil 3.5. Cinsiyet Değişkenine Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) Aşırı Annelik Alt Boyutu Grafiği

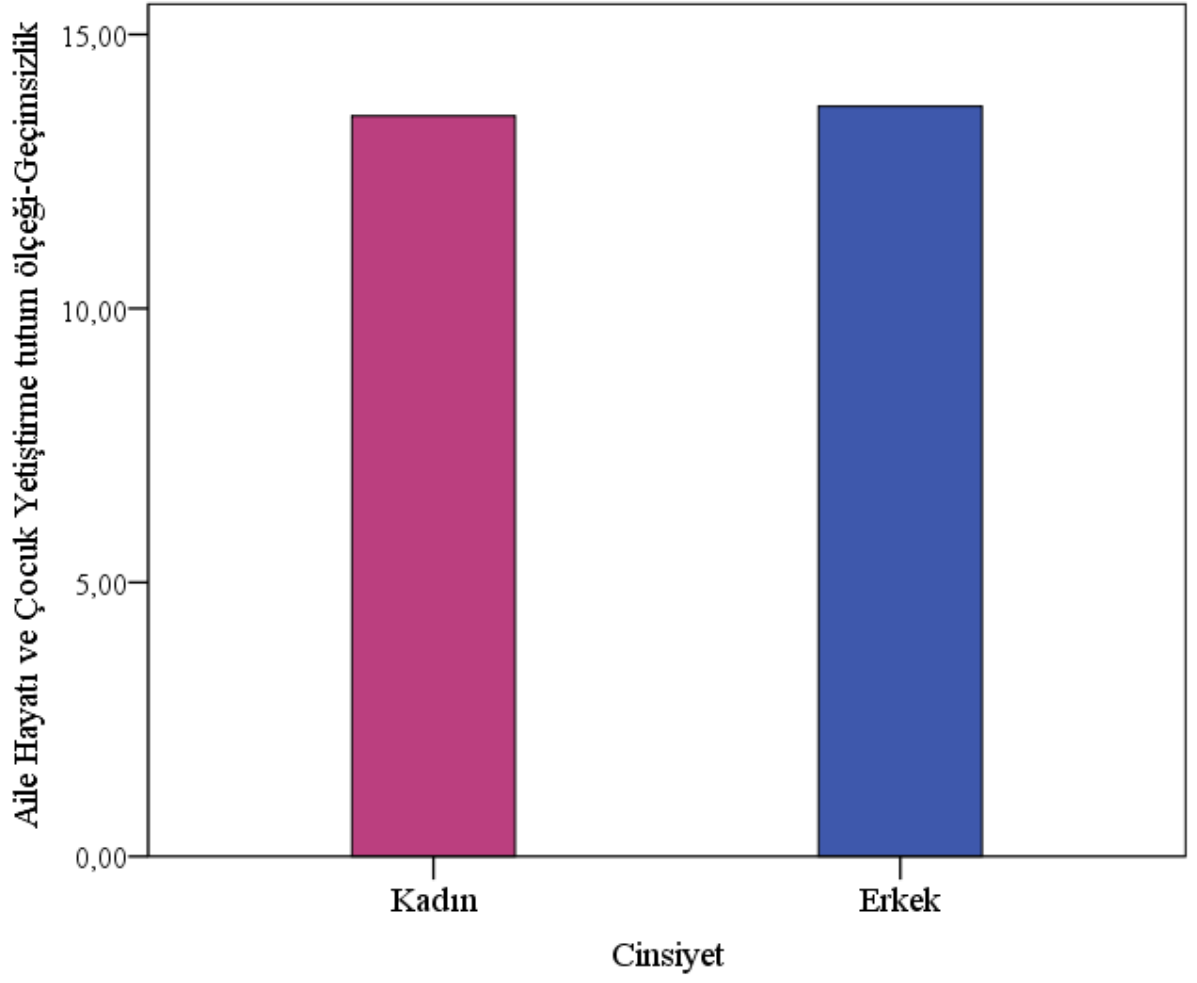

Şekil 3.6. Cinsiyet Değişkenine Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) Demokratik Tutum Alt Boyutu Grafiği

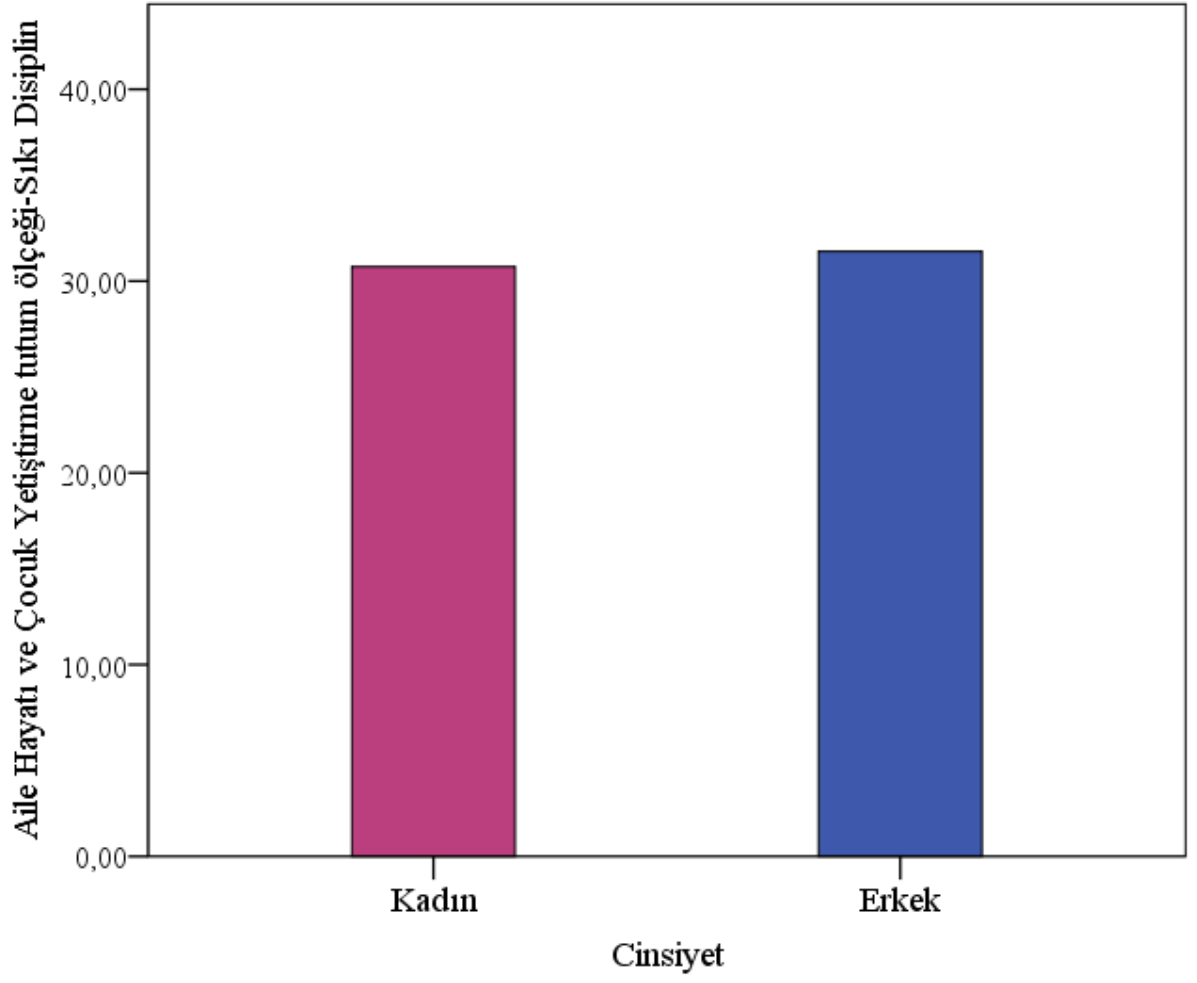

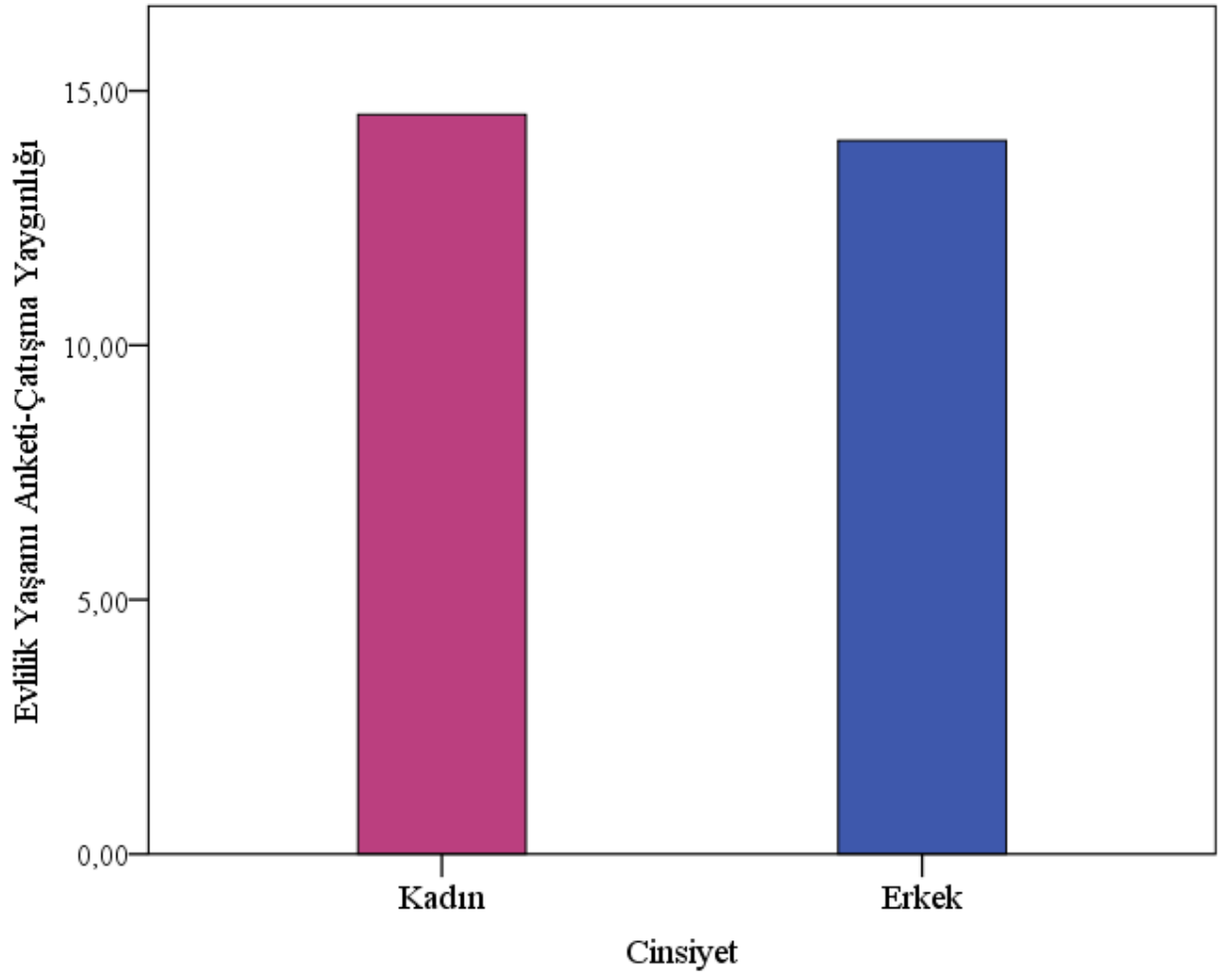
Şekil 3.7. Cinsiyet Değişkenine Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) Ev Kadınlığını Reddetme Alt Boyutu Grafiği

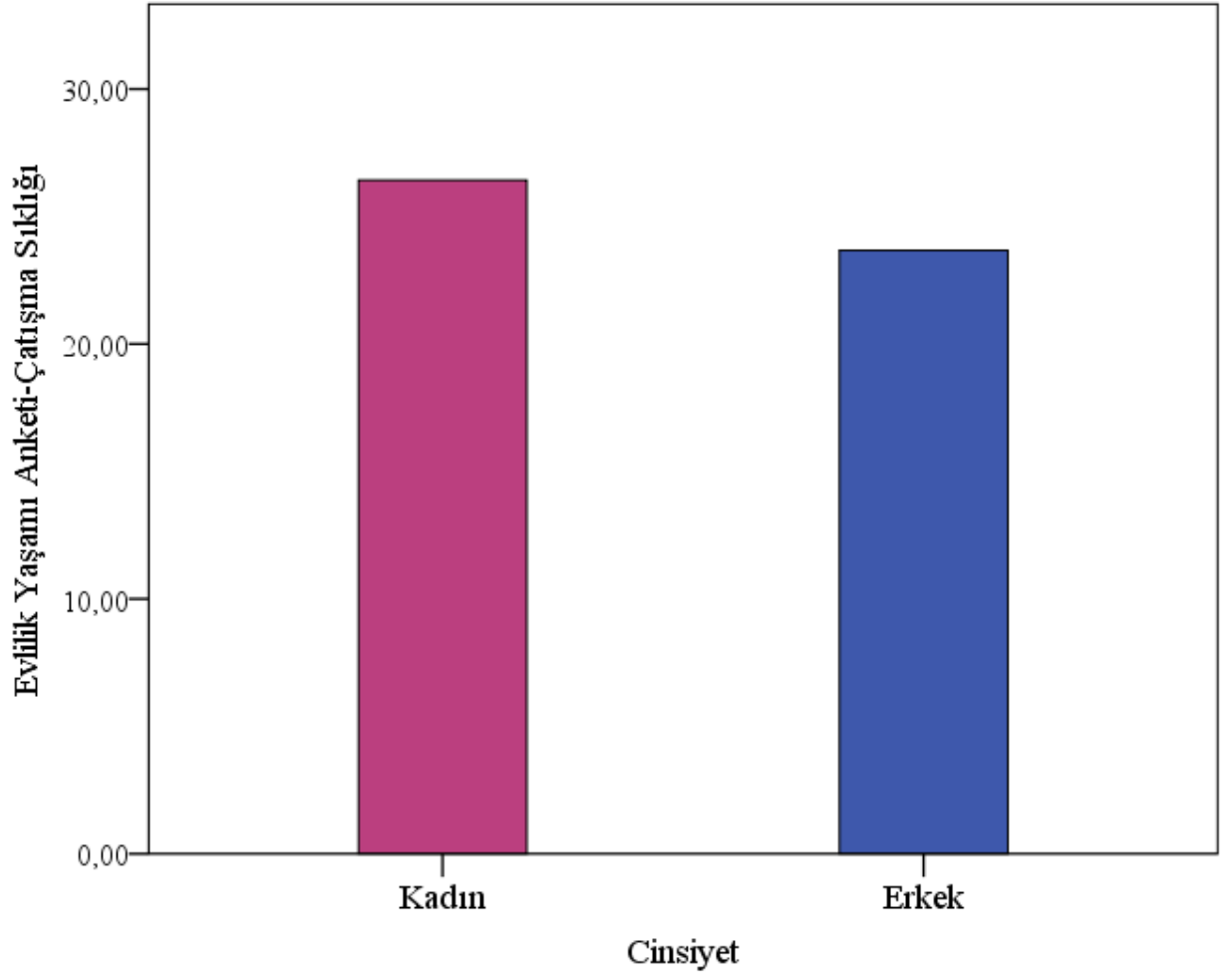
Şekil 3.8. Cinsiyet Değişkenine Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) Karı-Koca Geçimsizliği Alt Boyutu Grafiği

Şekil 3.9. Cinsiyet Değişkenine Göre Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) Sıkı Disiplin Alt Boyutu Grafiği

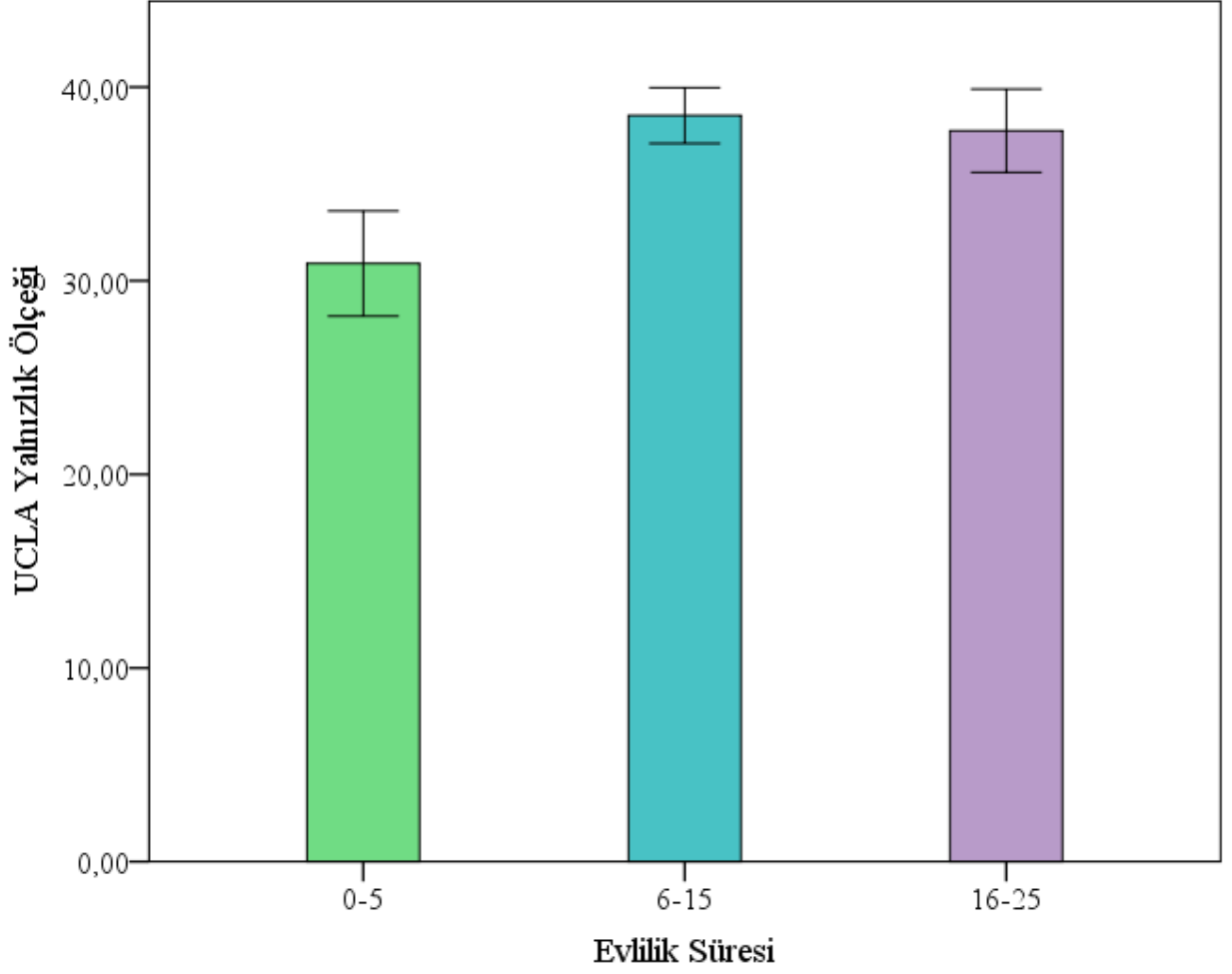
Şekil 3.10. Cinsiyet Değişkenine Göre Evlilik Yaşamı Anketi Çatışma Yaygınlığı Alt Boyutu Grafiği

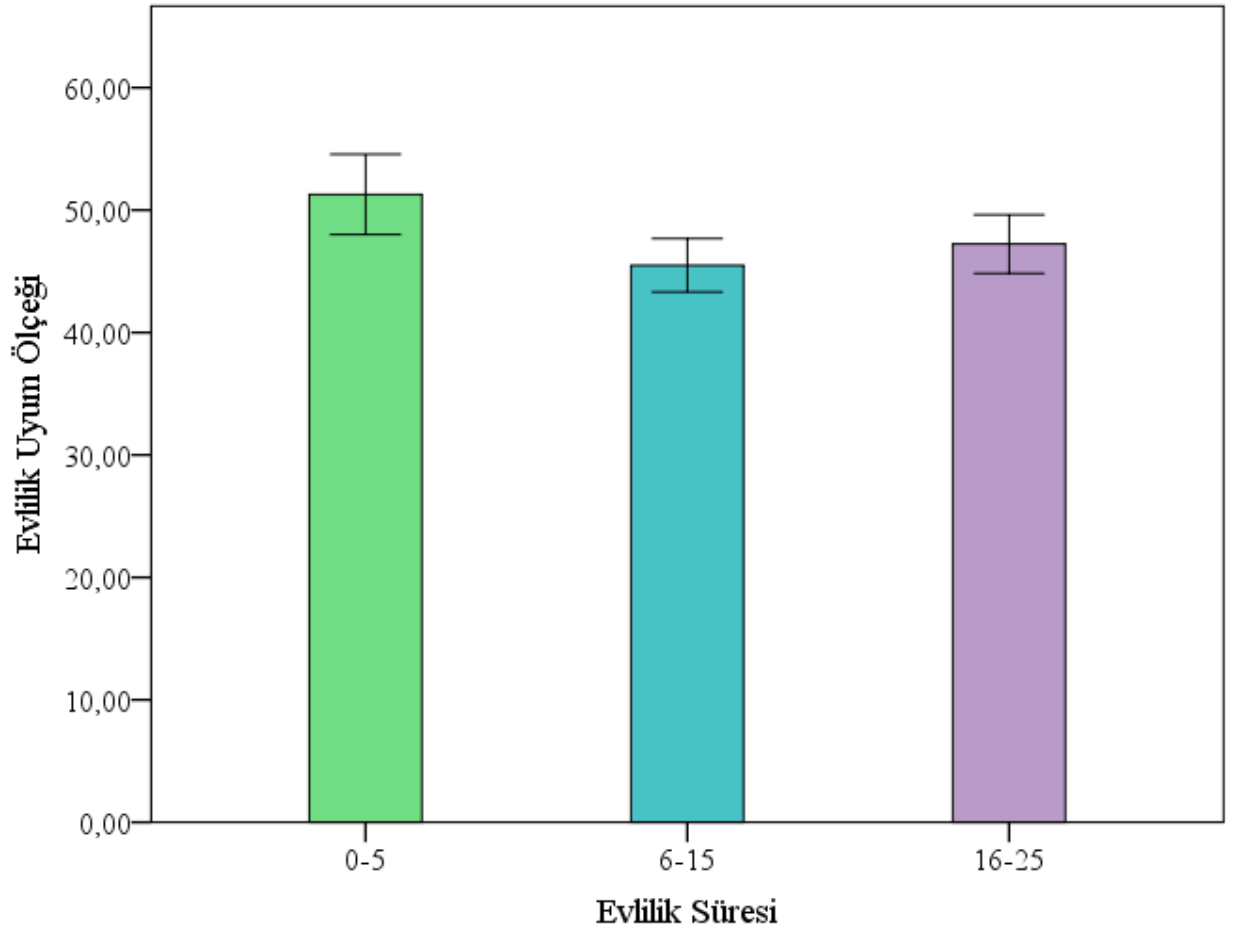
Şekil 3.11. Cinsiyet Değişkenine Göre Evlilik Yaşamı Anketi Çatışma Sıklığı
Alt Boyutu Grafiği

EK 4: ŞEKİL LİSTESİ 4

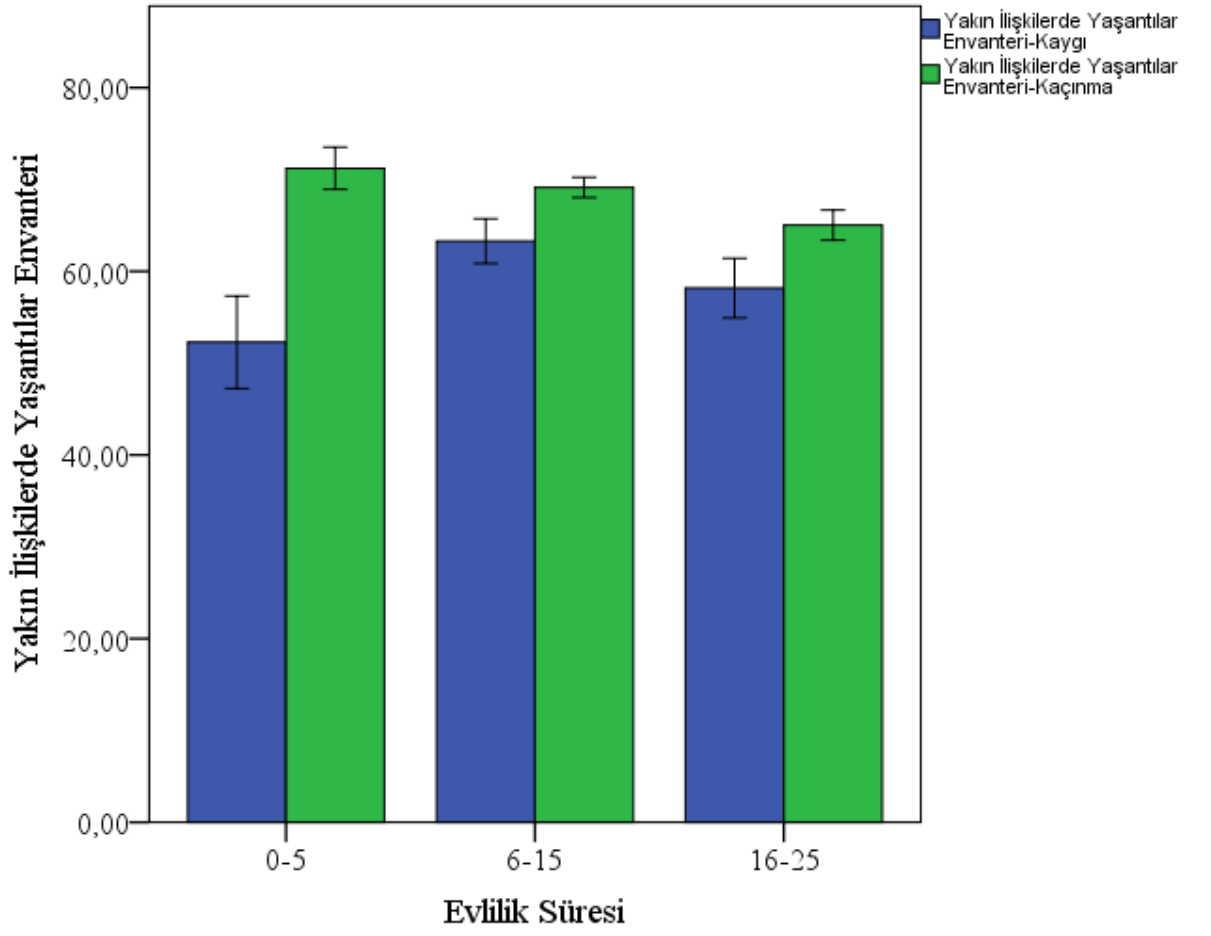
Şekil Listesi 4: Evlilik Süresi Değişkenine Göre Aile Puanlarının Ölçek Grafikleri

Şekil 4.1. Evlilik Süresi Değişkenine Göre Aile Puanlarının UCLA Yalnızlık Ölçeği Grafiği

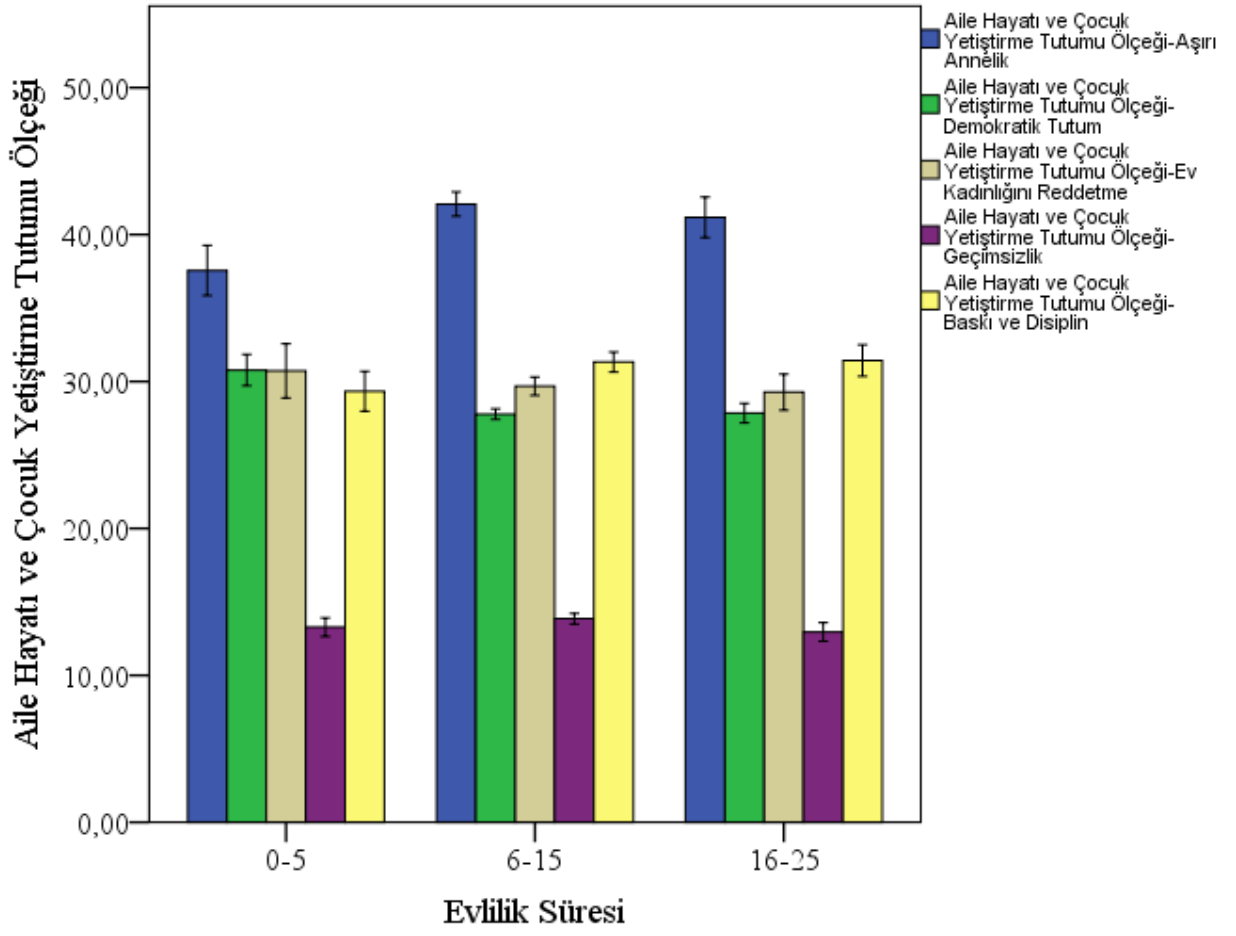

Şekil 4.2. Evlilik Süresi Değişkenine Göre Aile Puanlarının Evlilik Uyum Ölçeği Grafiği

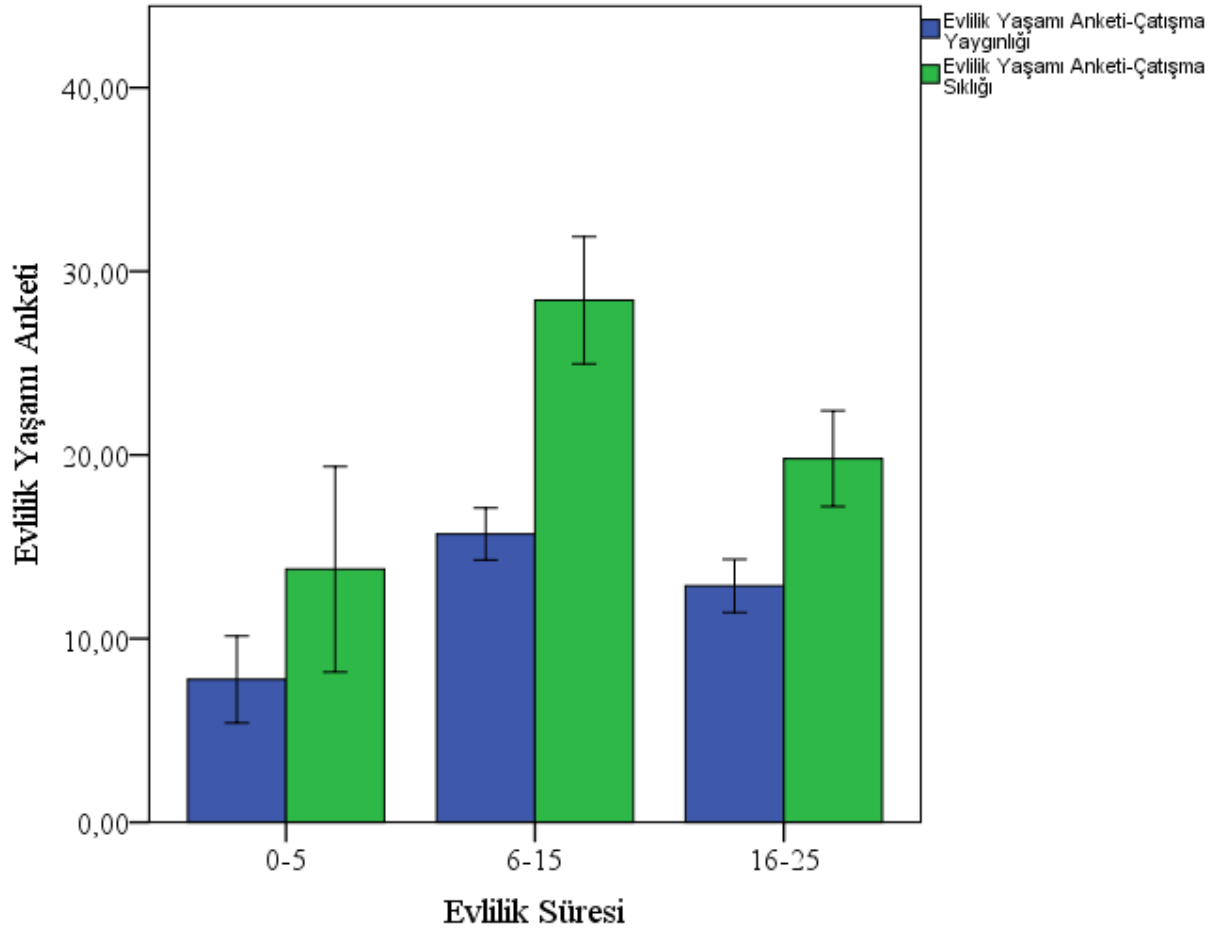

Şekil 4.3. Evlilik Süresi Değişkenine Göre Aile Puanlarının Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Grafiği

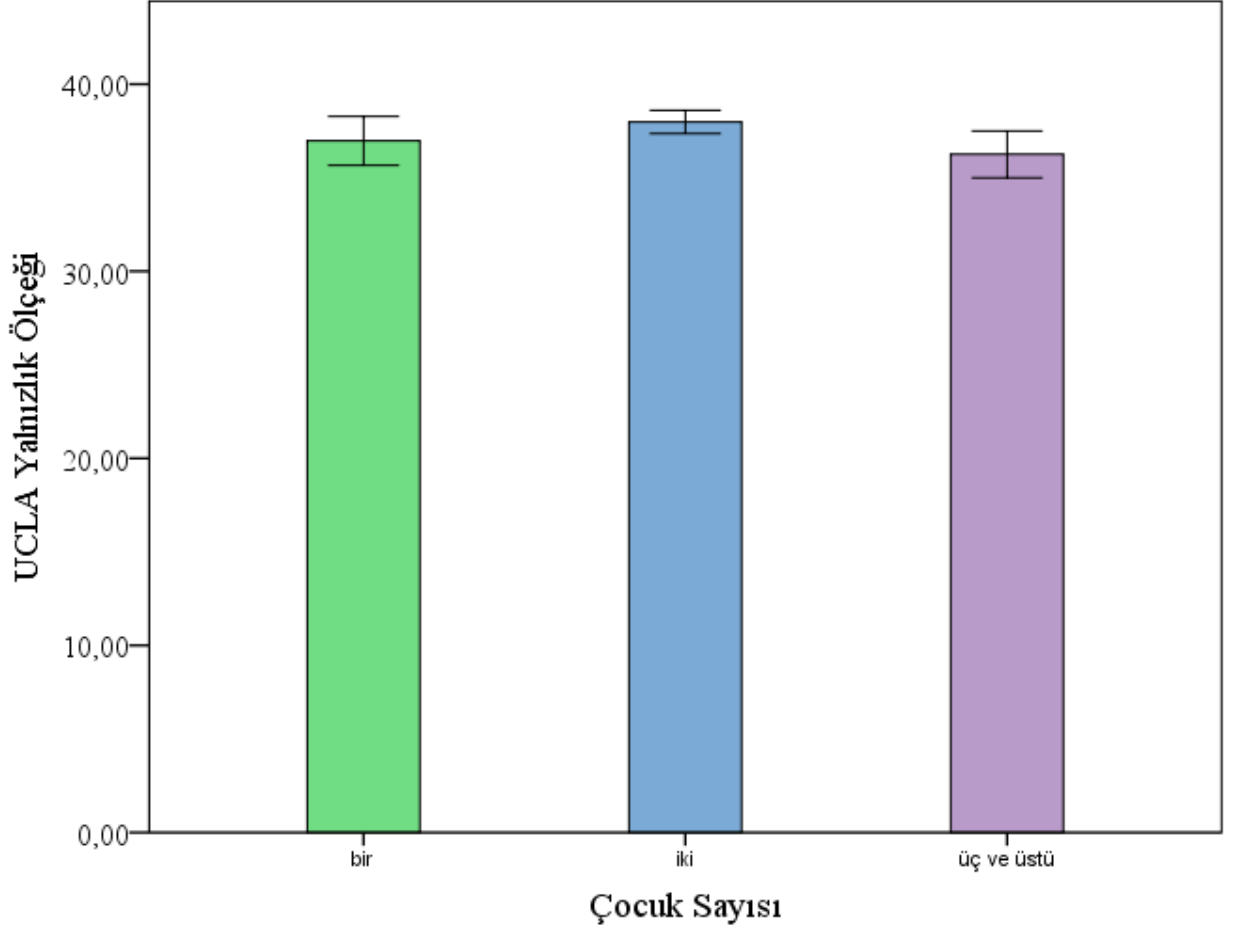
Şekil 4.4. Evlilik Süresi Değişkenine Göre Aile Puanlarının Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) Grafiği

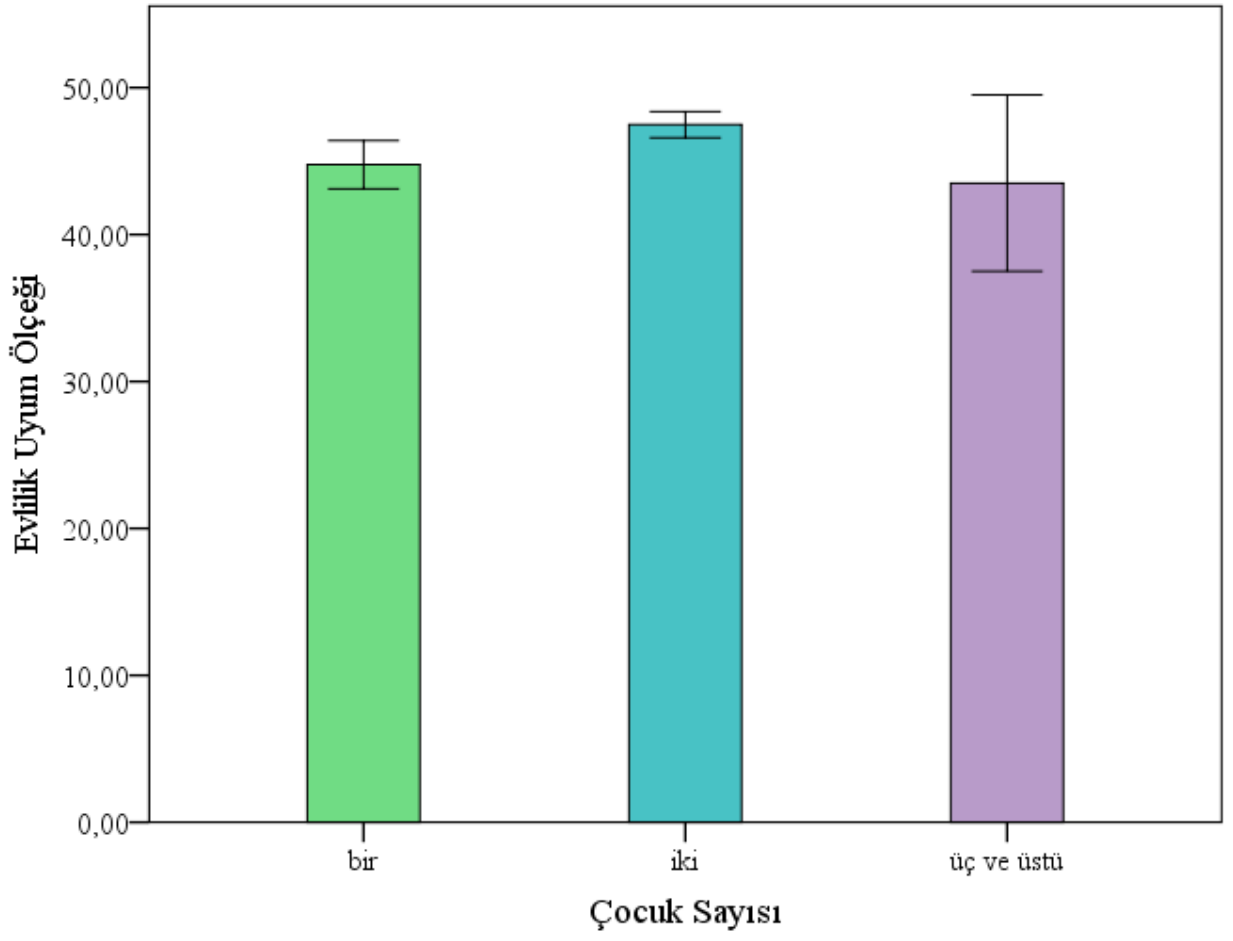
Şekil 4.5. Evlilik Süresi Değişkenine Göre Aile Puanlarının Evlilik Yaşamı Anketi Grafiği

EK 5: ŞEKİL LİSTESİ 5

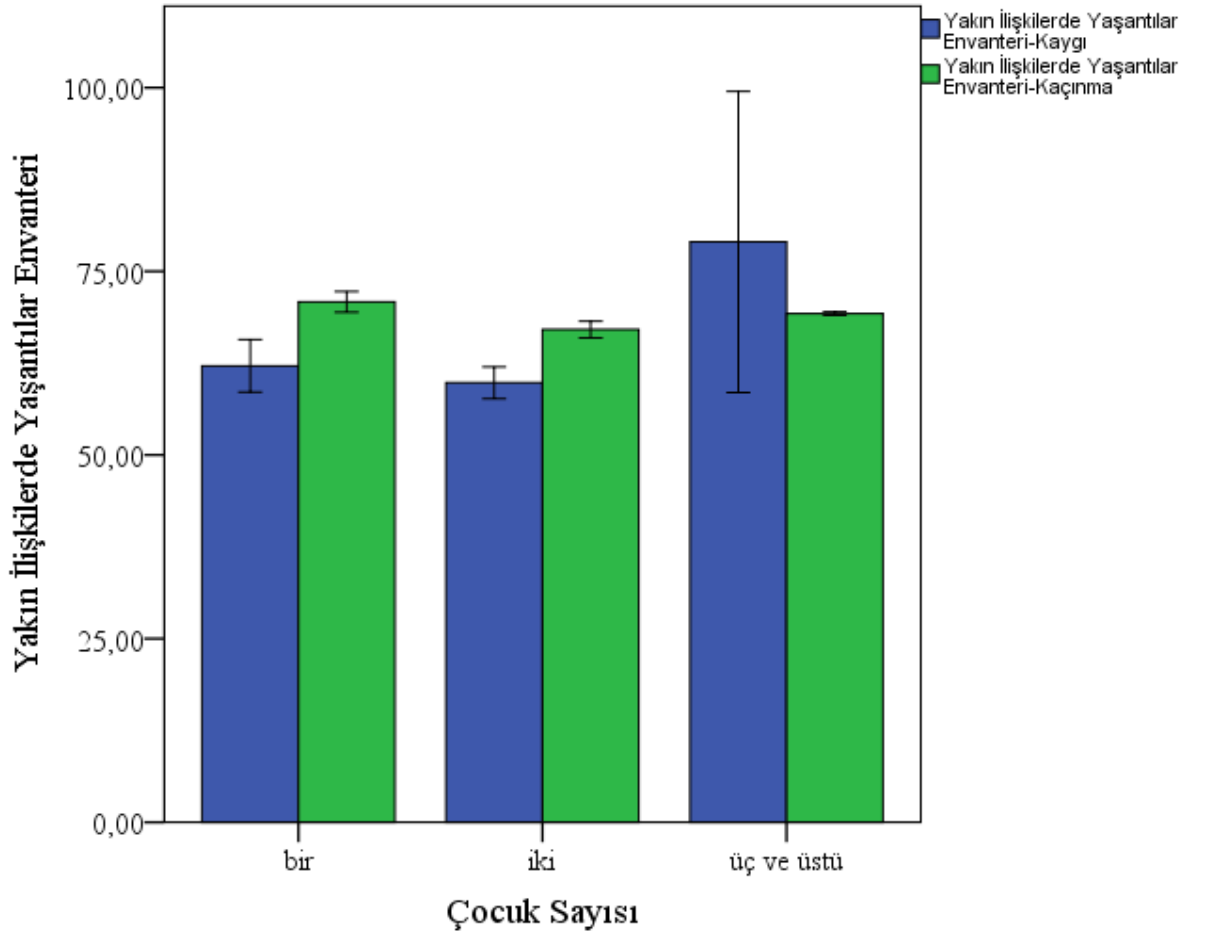
Şekil Listesi 5: Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Aile Puanlarının Ölçek Grafikleri

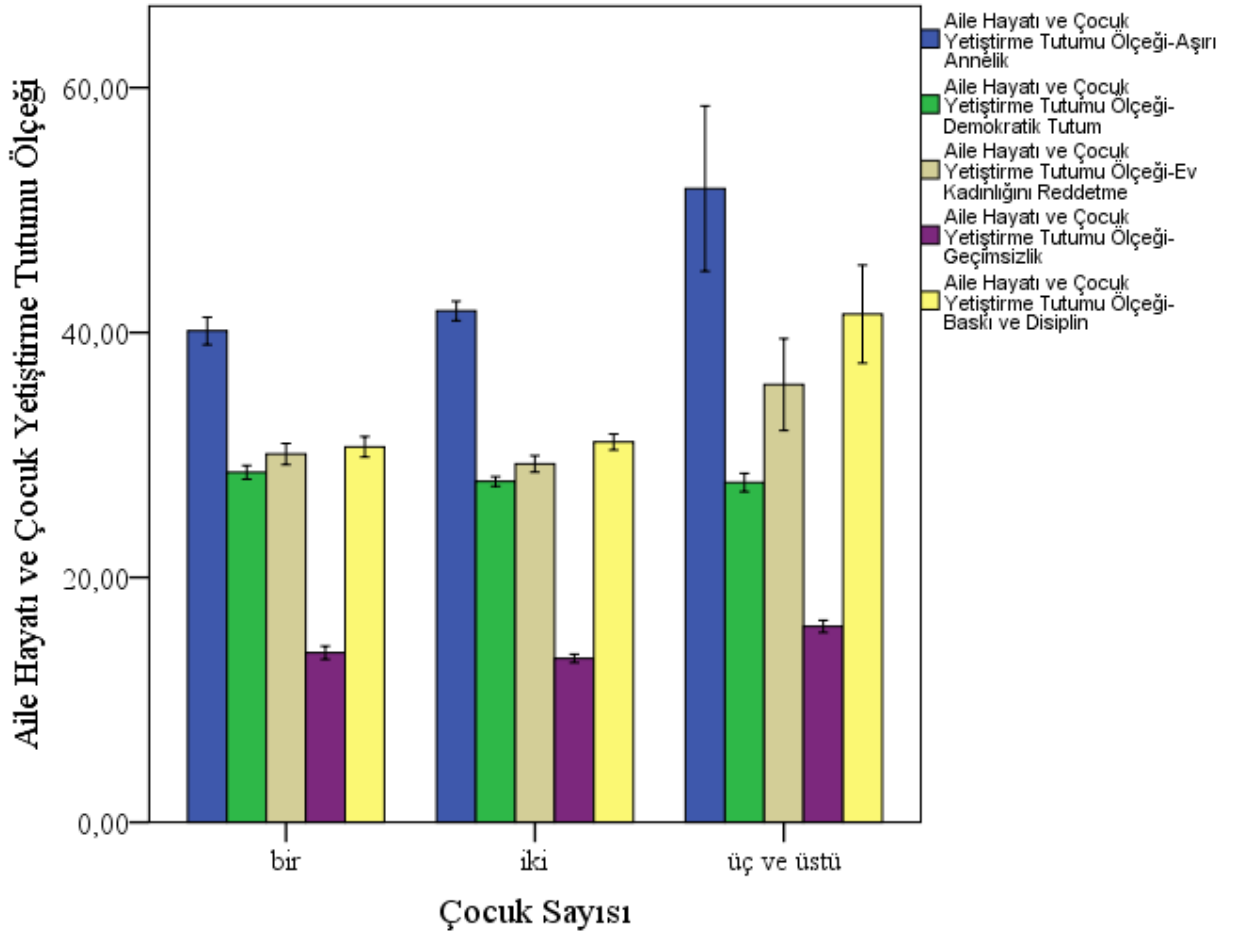
Şekil 5.1. Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Aile Puanlarının UCLA Yalnızlık Ölçeği Grafiği

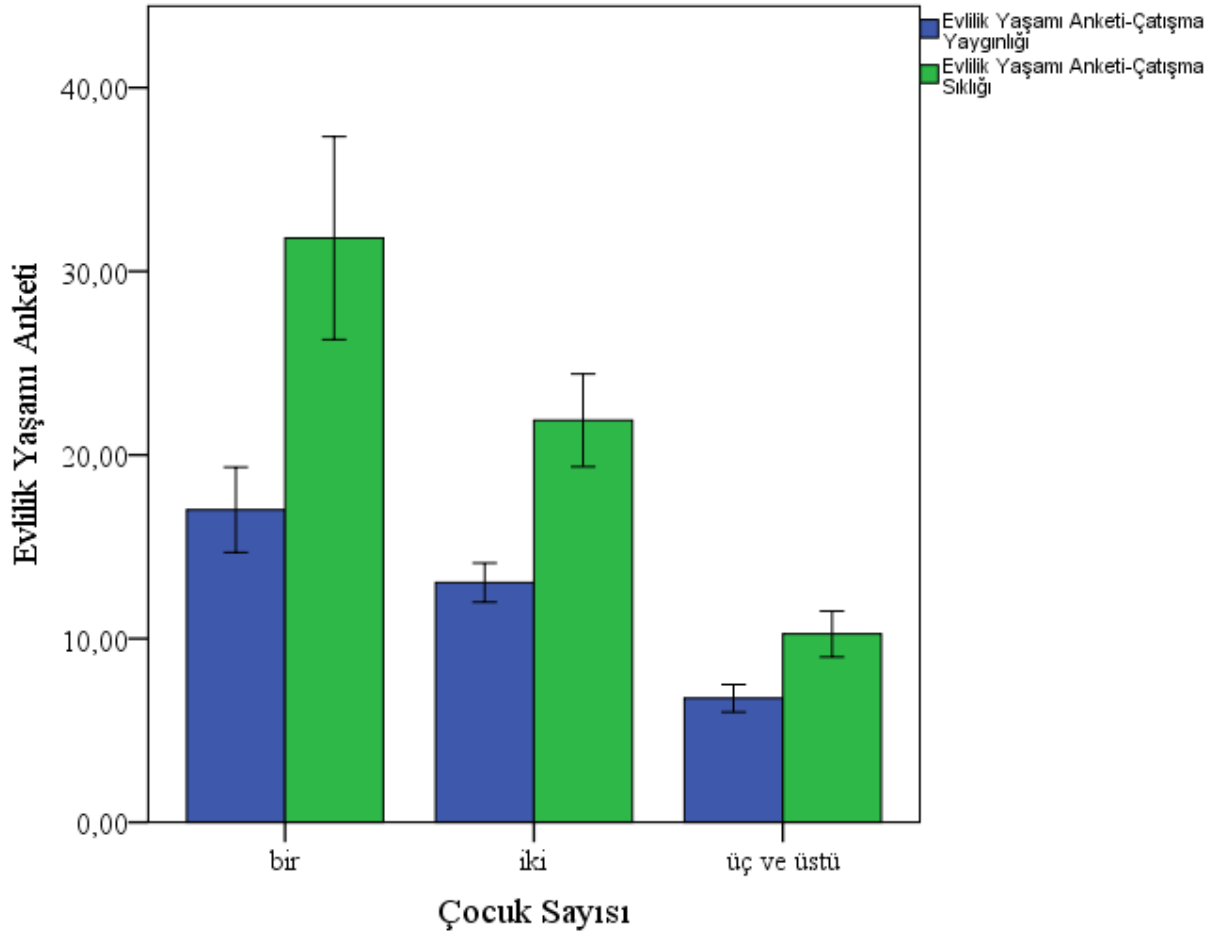
Şekil 5.2. Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Aile Puanlarının Evlilik Uyum Ölçeği Grafiği

Şekil 5.3. Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Aile Puanlarının Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Grafiği

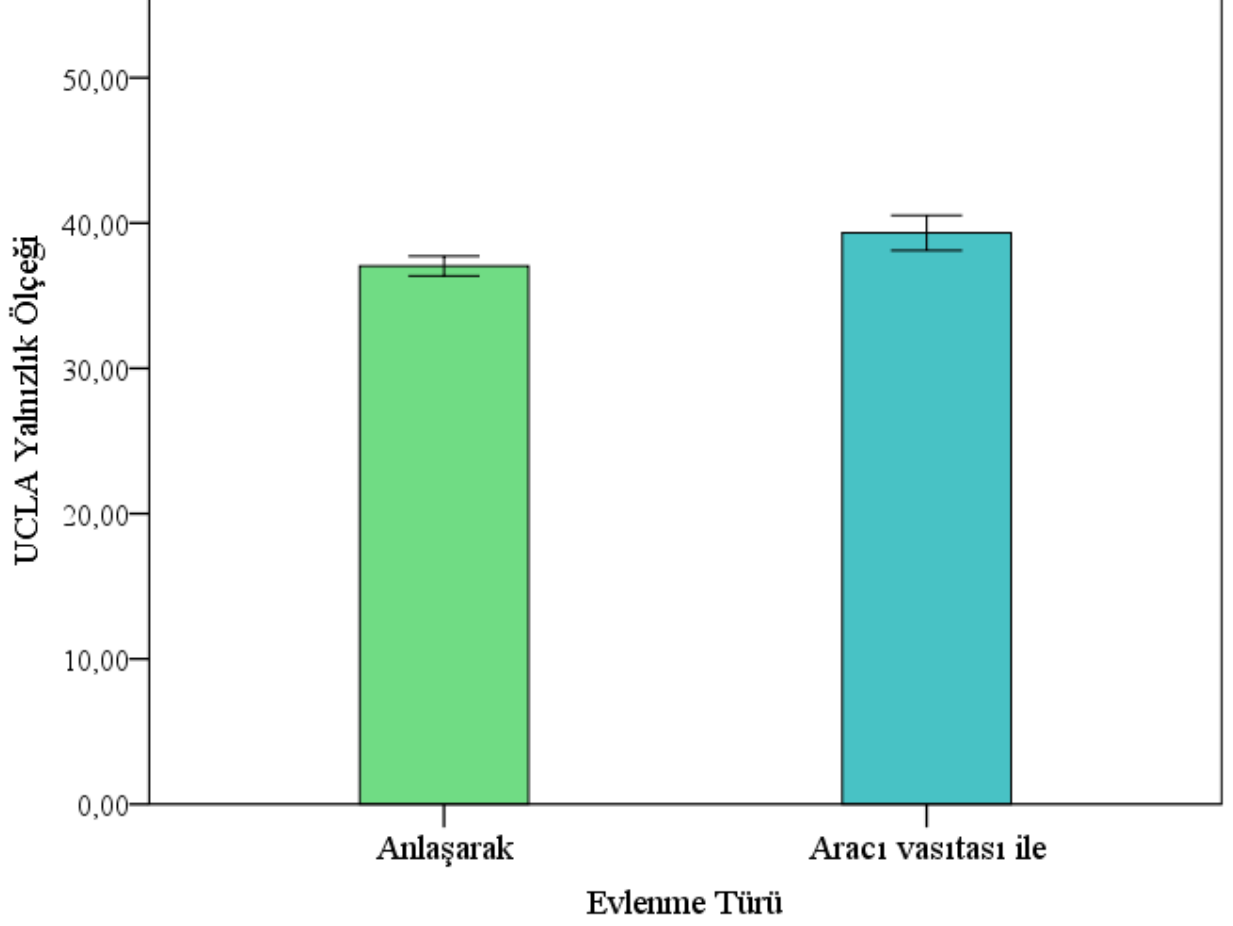
Şekil 5.4. Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Aile Puanlarının Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Grafiği

Şekil 5.5. Çocuk Sayısı Değişkenine Göre Aile Puanlarının Evlilik Yaşamı Anketi Grafiği

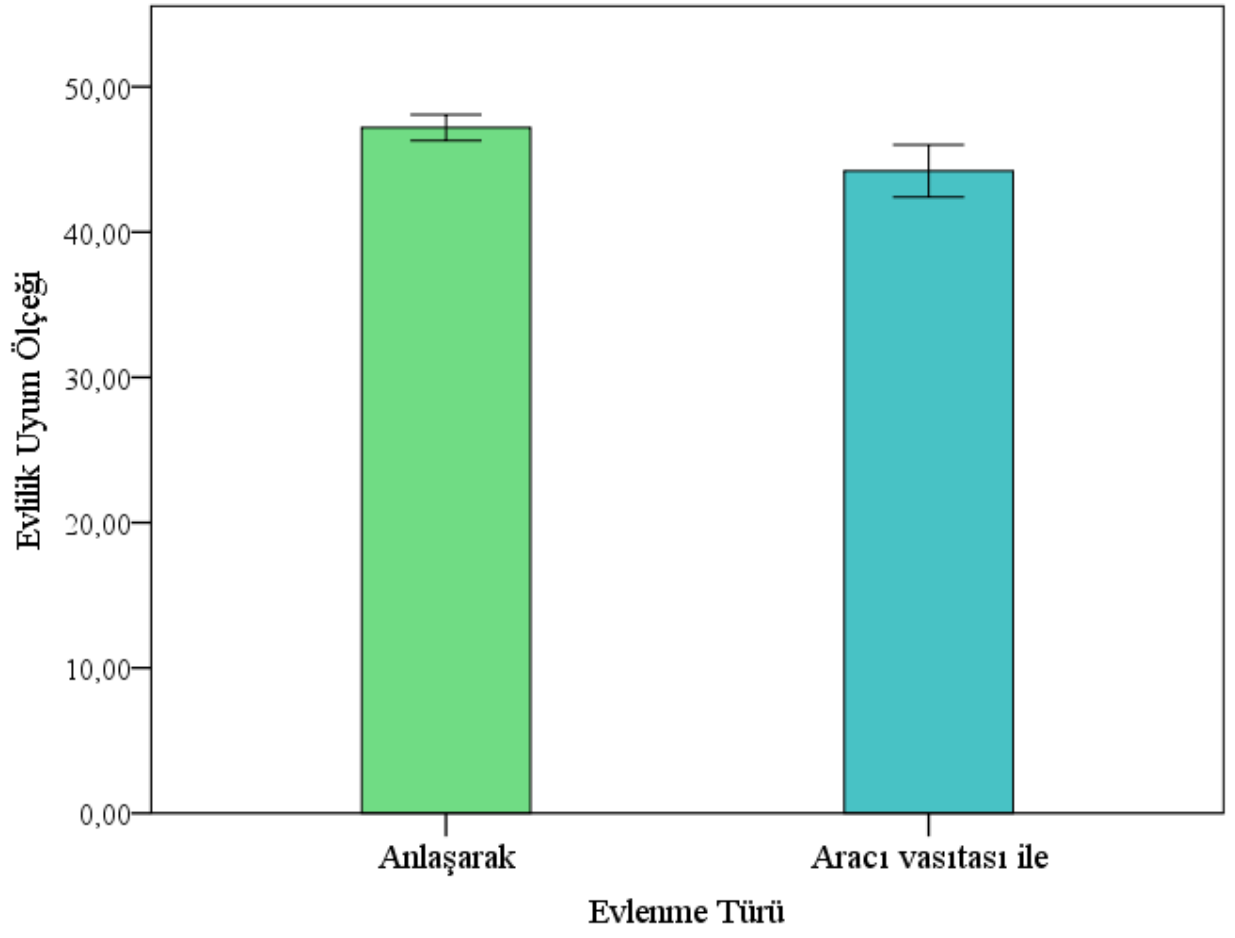
EK 6: ŞEKİL LİSTESİ 6

Őekil Listesi 6: Evlenme Tűrű DeęiŐkenine Gűre Aile Puanlarının Őlçek Grafikleri

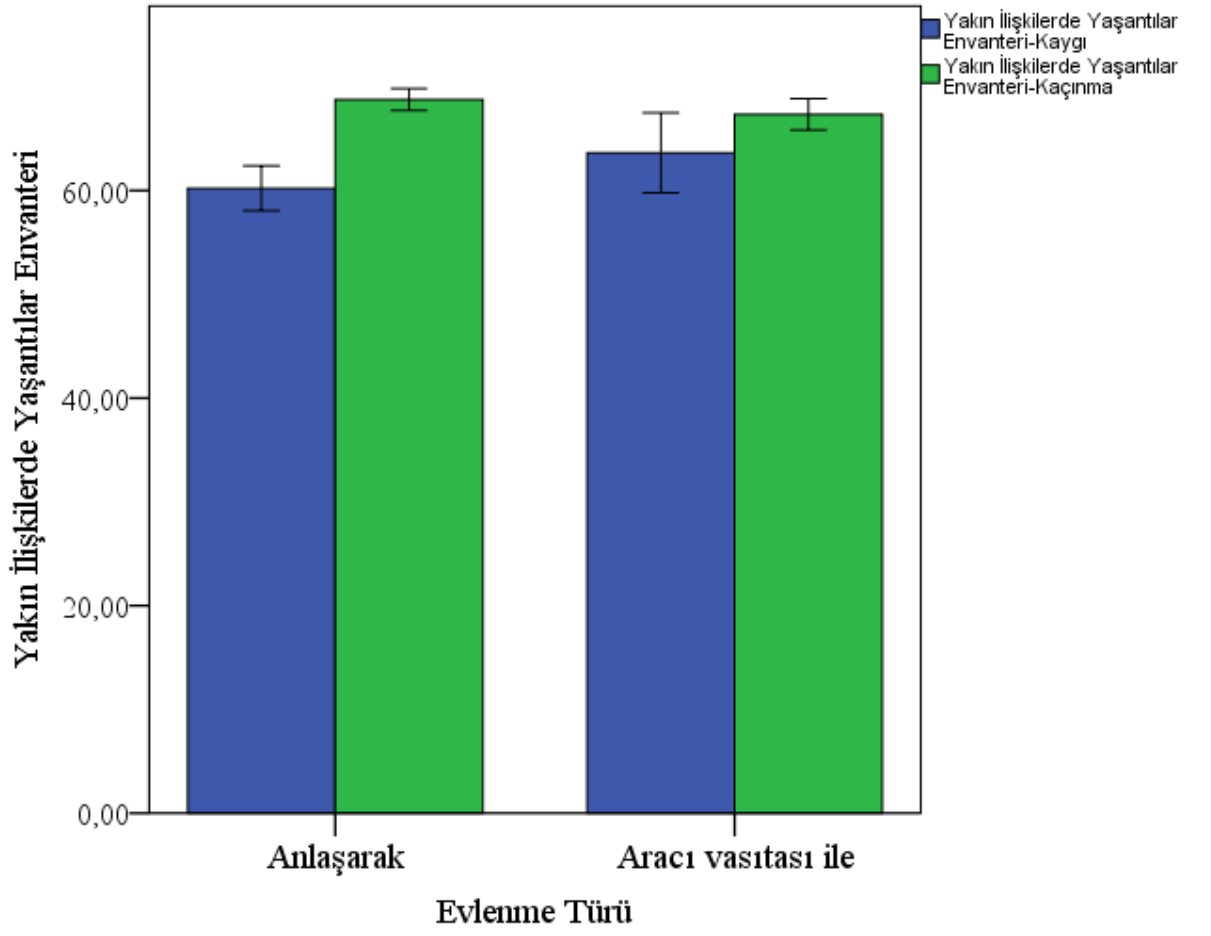

Őekil 6.1. Evlenme Tűrű DeęiŐkenine Gűre Aile Puanlarının UCLA Yalnızlık Őlçęęi Grafięi

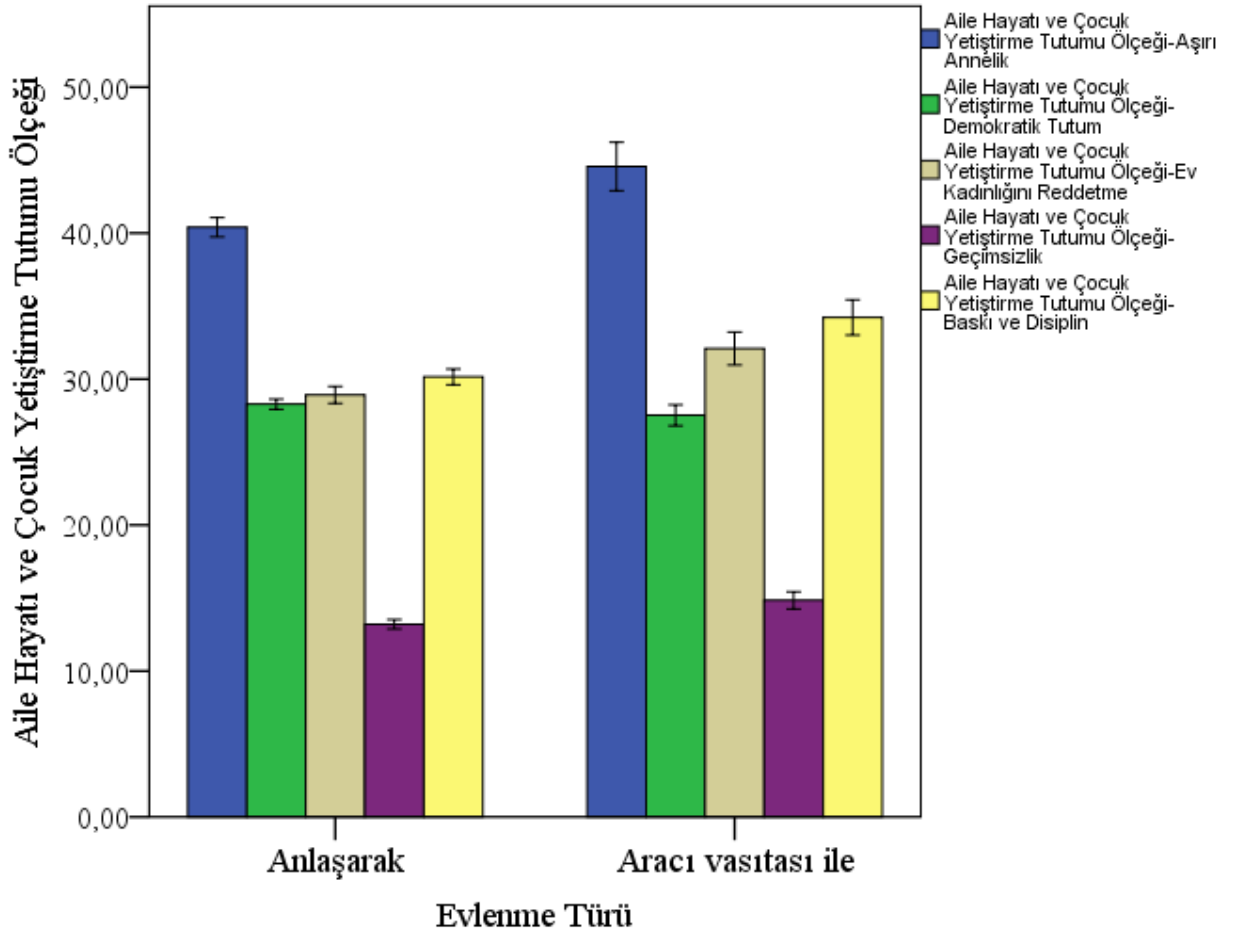

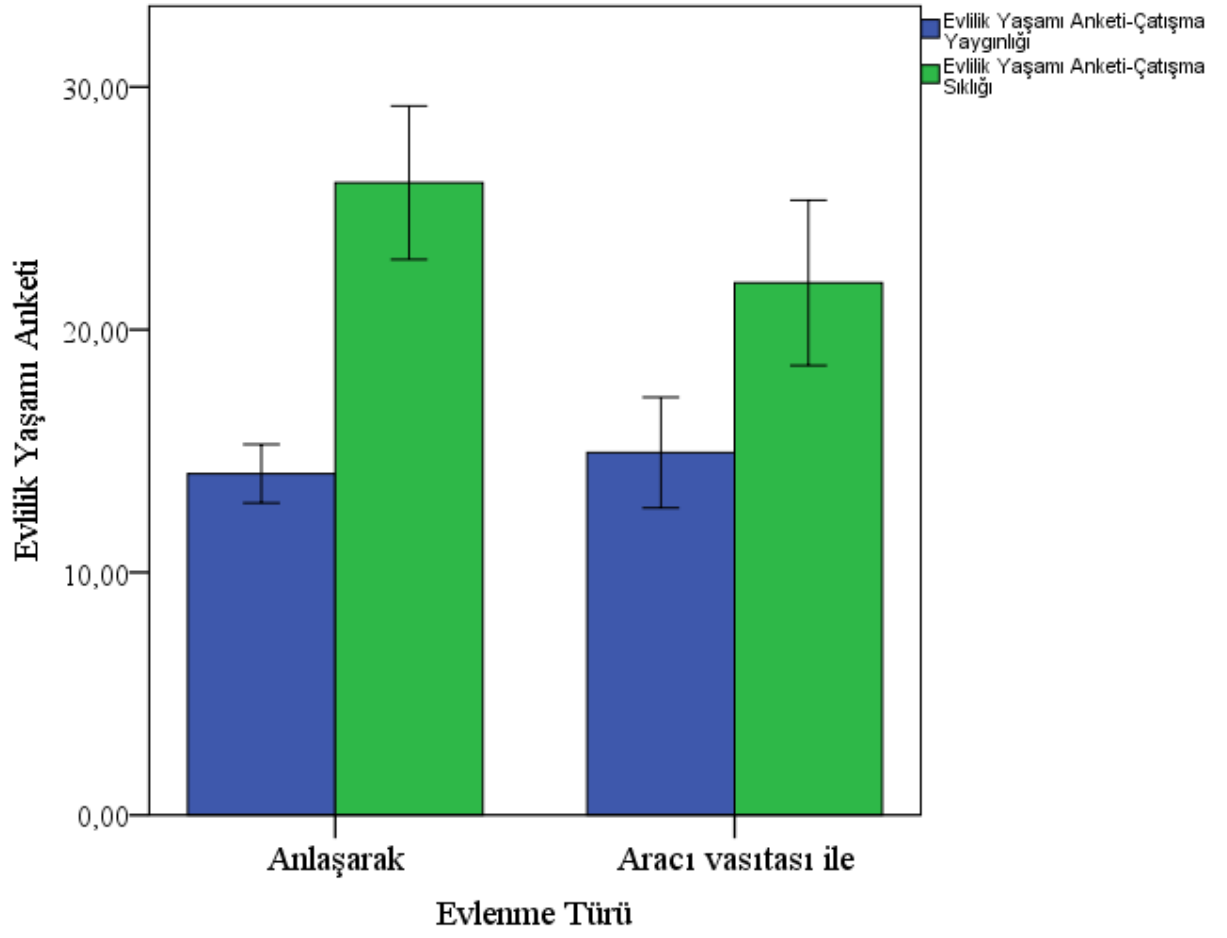
Şekil 6.2. Evlenme Türü Değişkenine Göre Aile Puanlarının Evlilik Uyum Ölçeği Grafiği

Şekil 6.3. Evlenme Türü Değişkenine Göre Aile Puanlarının Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri Grafiği

Şekil 6.4. Evlenme Türü Değişkenine Göre Aile Puanlarının Aile Hayatı ve Çocuk Yetiştirme Tutumu Ölçeği (PARI) Grafiği

Şekil 6.5. Evlenme Türü Değişkenine Göre Aile Puanlarının Evlilik Yaşamı Anketi Grafiği

EK 7 : ONAM FORMU

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Sayın katılımcı;

Bu araştırma, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Aile Danışmanlığı ve Eğitimi Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ayşe Sinem Güren tarafından evli ve çocuklu çiftlerle yapılan bir tez çalışmasıdır. Bu çalışma kapsamında evli ve çocuklu çiftlerin evlilik uyumu, evlilik çatışması,yakın ilişki düzeyleri ve yalnızlık düzeyleri ile çocuk yetiştirme tutumları arasındaki ilişki ele alınacaktır.

Bu çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Araştırma sırasında sizden kimlik belirleyici bilgiler istenmeyecektir. Sizinle ilgili alınan diğer bilgiler ise gizli tutulacak, ancak çalışmanın kalitesini denetleyen görevliler, etik kurullar ya da resmi makamlarca gereği halinde incelenebilecektir. Araştırmayla ilgili herhangi bir problemle karşılaştığınızda, aşağıdaki irtibat bilgilerinden araştırmacıya ulaşabilirsiniz.

Eğer araştırmaya katılmayı kabul ederseniz, sizden bir kişisel bilgi formu ve beş adet ölçeği doldurmanız istenecektir. Bu ölçeklerin tamamını doldurmak ortalama 30 dakikanızı alacaktır. Tüm soruları cevapladıktan sonra tüm ölçekleri size verilen zarfa koyup kapatarak araştırmacıya teslim etmeniz beklenmektedir. Araştırma sonuçlarından sağlıklı bilgi edinilebilmesi için soruların samimi bir şekilde doldurulması ve boş bırakılmaması oldukça önemlidir. Araştırma sırasında herhangi bir nedenden dolayı rahatsızlık hissederseniz , herhangi bir sebep göstermeden katılımınızı sonlandırabilirsiniz.

AYŞE SİNEM GÜREN

PROF. DR. GÖKHAN MALKOÇ

İstanbul Ticaret Üniversitesi

Tez Danışmanı

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Aile Danışmanlığı ve Eğitimi

Yüksek Lisans Öğrencisi

Email: ayseguren@hotmail.com

Email: gmalkoc@ticaret.edu.tr

EK 8: KİŞİSEL BİLGİ FORMU

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

Sayın Katılımcı,

Elinizdeki form; evli ve çocuk sahibi çiftlerde evlilik uyumu, evlilik çatışması, yakın ilişki düzeyi ve yalnızlık düzeyinin çocuk yetiştirme tutumları ile ilişkisini inceleyen tez çalışması için kişisel bilgilerinizi elde etmek amacı ile hazırlanmıştır. Formu doldururken isim yazmanız gerekmemektedir. Araştırmanın gerçekçi sonuçlar verebilmesi için aşağıdaki sorulara dürüst ve içten cevaplar vermeniz beklenmektedir. Katılımınız için teşekkür ederim.

1. Cinsiyet: K ( ) E ( )

2. Yaşınız: 21-30 ( ) 31-40 ( ) 41 ve üstü ( )

3. Eğitim Durumunuz: İlkokul ( ) Ortaokul ( ) Lise ( ) Üniversite ( )

4. Ekonomik Durumunuz: Çok İyi ( ) İyi ( ) Orta ( ) Kötü ( ) Çok Kötü ( )

5. Herhangi Bir İşte Çalışıyor musunuz? Evet ( ) Hayır ( )

6. Kaç Yıllık Evlisiniz? 0-5 ( ) 6-15 ( ) 16-25 ( ) 26 ve üstü ( )

7. Kaç Çocuğunuz Var? 1 ( ) 2 ( ) 3 ve üstü ( )

8. Ailenizin Kaçınıcı Çocuğunuz? 1 ( ) 2 ( ) 3 ( ) 4 ve üstü ( )

9. Eşinizle Nasıl Evlendiniz?

Anlaşarak evlendik ailemizin iznini aldık ( )

Anlaşarak evlendik ailemizin iznini almadık ( )

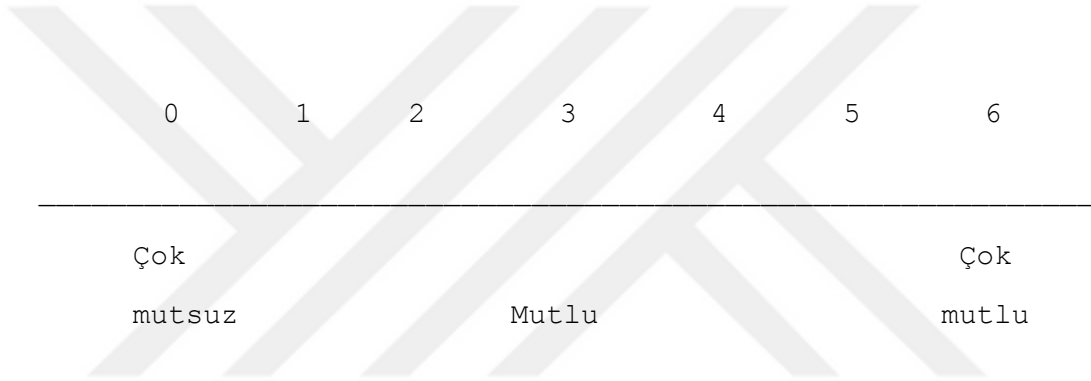
Ailemiz tanıştırdı bizim onayımızı aldı ( )

Ailemiz tanıştırdı bizim onayımızı almadı ( )

Kaçarak evlendik ( )

EK 9: EVLİLİK UYUM ÖLÇEĞİ (EUÖ)

1. Bu maddede yer alan ölçeği kullanarak, bütün yönleri ile evliliğinizdeki mutluluk düzeyini en iyi temsil ettiğine inandığınız noktayı **daire** içine alınız. Ortadaki 'mutlu' sözcüğü üzerindeki nokta, çoğu kişinin evlilikten duyduğu mutluluk derecesini temsil eder ve ölçek kademeli olarak sol ucunda evliliği çok mutsuz olan küçük bir azınlığı, sağ ucunda ise evliliği çok mutlu küçük bir azınlığı temsil etmektedir.

Aşağıdaki maddelerde verilen konulara ilişkin olarak, siz ve eşiniz arasındaki **anlaşma ya da anlaşmazlık** derecesini yaklaşık olarak belirtiniz. Lütfen her maddeyi değerlendiriniz.

Her zaman anlaşılırız	Hemen her zaman anlaşılırız	Ara sıra anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Her zaman anlaşamayız
-----------------------	-----------------------------	-------------------------------	----------------------	-----------------------------	-----------------------

2. Aile ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

Bütçesini

İdare etme

Her zaman anlaşırız	Hemen her zaman anlaşırız	Ara sıra anlaşamadığımız olur	Sıklıkla anlaşamayız	Hemen her zaman anlaşamayız	Her zaman anlaşamayız
---------------------	---------------------------	-------------------------------	----------------------	-----------------------------	-----------------------

3.Boş ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

Zaman

Etkinlik-

leri

4.Duygu-

ların ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

ifadesi

5.Arkadaş- ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

lar

6.Cinsel

ilişkiler ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

7.Toplumsal

kurallara

uyma ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

(doğru, iyi

veya uygun

davranış)

8.Yaşam

felsefesi ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

9.Eşin akra-

balarıyla ( ) ( ) ( ) ( ) ( ) ( )

anlaşma

Lütfen evliliğinizi en iyi ifade ettiğine inandığınız bir cevabın altını çiziniz.

10. Ortaya çıkan uyumsuzluklar genellikle:

erkeğin susması ile

kadının susması ile

karşılıklı anlaşmaya varılarak

sonuçlanır

11. Ev dışı etkinliklerinizin ne kadarını eşinizle birlikte yaparsınız?

hepsini

bazılarını

çok azını

hiçbirini

12. Boş zamanlarınızda genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih

edersiniz?

dışarıda bir şeyler yapmayı

evde oturmayı

Eşiniz genellikle aşağıdakilerden hangisini tercih eder?

dışarıda bir şeyler yapmayı

evde oturmayı

13. Hiç evlenmemiş olmayı istediğiniz olur mu?

sık sık

arada sırada

çok seyrek
hiçbir zaman

14. Hayatınızı yeniden yaşayabilseydiniz,
aynı kişiyle evlenirdiniz
farklı bir kişiyle evlenirdiniz
hiç evlenmezsiniz

15. Eşinize güvenir, sırlarınızı ona açar mısınız?
hemen hemen hiçbir zaman
nadiren
çoğu konularda
her konuda

Tutarel-Kışlak, Ş. "Evlilikte Uyum Ölçeğinin (EUÖ) güvenilirlik

ve geçerlik çalışması", *3P Psikoloji, Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 7(1),
50-57 (1999).

EK 10: EVLİLİK YAŞAMI ANKETİ (EYA)

Bu anket evli eşler arasındaki anlaşmazlık konularını saptamak amacıyla hazırlanmıştır. Sizden istenen, ankette yer alan konuların her biri için eşinizle aranızda bu konuda bir anlaşmazlık olup olmadığına karar vermeniz ve eşinizle aranızda böyle bir durum yok ise “Böyle bir durum yok” seçeneğini, var ama bu durum aranızda bir gerginlik yaratmıyor ise “Var ama hiç gerginlik yaratmıyor” seçeneğini, var ve bu durum eşinizle aranızda bir gerginlik yaratıyor ise, ne sıklıkta gerginlik yarattığını “Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor”, “Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor”, “Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor” ve “Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor” seçeneklerinden sizin için en uygun olanına çarpı işareti (X) koyarak belirtmenizdir.

KONULAR	Böyle bir durum yok	Var ama hiç gerginlik yaratmıyor	Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor
1-) Bir yere giderken geç hazırlanma.						
2-) Buluşma saatlerine geç kalma.						
3-) Özel günleri (doğum günü, evlilik yıldönümü vb.) unutma.						
4-) Giyim biçimine ve saç şekline karışma.						
5-) Verdiği sözü tutmama.						
6-) Yapılan bir işi veya davranışı beğendiğini söylememe.						
7-) İsteklere ve ihtiyaçlara karşı duyarsız olma ve aldırmama.						
8-) Sürekli olarak alaycı bir tonda konuşma/ alay etme.						
9-) Davranışları yönetmeye ve düzenlemeye çalışma.						
10-) Eşe hükmetmeye çalışma.						
11-) Kendi isteklerini hep ön plana çıkarma.						
12-) Tartışmalarda davranışlarını ve söylediklerini kontrol edememe.						
13-) Dövme, tartaklama, küfretme vb. girişimlerde bulunma.						
14-) Yakın ve sıcak davranmama.						

15-) Zor anlarda duygusal destek sağlamama.						
16-) Sigara içme.						
17-) Alkol kullanma.						
18-) Uyuşturucu kullanma.						
KONULAR	Böyle bir durum yok	Var ama hiç gerginlik yaratmıyor	Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor
19-) Kumar oynama.						
20-) Farklı politik görüşü benimseme.						
21-) Dinsel inanç konularında anlaşamama.						
22-) Sadakatinden şüphe etme.						
23-) Birlikte sinema, tiyatro veya arkadaş toplantısı gibi yerlere gitmeyi reddetme.						
24-) Temiz ve düzenli olmama.						
25-) Evde üstüne düşen görevleri yerine getirmeme.						
26-) Ufak tefek konuları bile abartarak sürekli olarak tartışma çıkarmaya çalışma.						
27-) Boş zamanları tek başına değerlendirmeyi isteme.						
28-) Evde başka bir şeylerle ilgilenmeyip sürekli kitap, gazete vb. okuma, televizyon seyretme veya uyuma.						
29-) Anlatılan konuya ilgisiz kalma ve dinlememe.						
30-) Evlilik ilişkisinin aksayan yönlerini konuşamama.						
31-) Evlilik ilişkisinde yeterince açık ve dürüst olmama.						
32-) Sürekli olarak eşini olumsuz yönde eleştirme.						
33-) Aile mahremiyetinde kalması gereken olayları başkalarına anlatma.						
34-) Toplantılarda, davetlerde vb. yerlerde karşı cinsten kişilerle fazla ilgilenme, sohbet etme.						

35-) Diğer kişilere daha ilgili ve sıcak davranma.						
36-) Kayınvalide - kayınpeder vb. yakınlar ile sık görüşmeyi isteme.						

KONULAR	Böyle bir durum yok	Var ama hiç gerginlik yaratmıyor	Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor
37-) Başka bir kişiyle eşi aldatma.						
38-) Çocuk sahibi olmayı istememe.						
39-) Çocukların okul hayatı ile ilgilenmeme.						
40-) Çocukların ihtiyaçlarıyla ilgilenmeme.						
41-) Çok sayıda çocuk sahibi olmayı isteme.						
42-) Çocuklarla ilgili herhangi bir konuyu tartışmama.						
43-) Çocuklara sevgi ve şefkat göstermeme.						
44-) Çocukları şımartma.						
45-) Çocuklara gerçekleştirilemeyecek sözler verme.						
46-) Kız veya erkek çocuk isteme.						
47-) Çocuklardan birini kayırma.						
48-) Çocukları dövme, tartaklama vb. girişimlerde bulunma.						
49-) İş hayatında eşinin kazandığı başarıyı kıskanma.						
50-) Eşinin işinde terfi edememesi.						
51-) İşe daha çok zaman ayırma.						
52-) Çok sık iş seyahatlerine çıkma.						
53-) İş problemlerini eve taşıma.						
54-) İş saatlerinin belirli olmaması.						
55-) Paranın kullanımını elde tutma ve eşe para vermeme.						
56-) Fazla ya da gereksiz						

harcama yapmayı isteme.						
57-) Aşırı cimri olma.						
58-) Sürekli parasal sorunları dile getirme.						
59-) Düzenli bir gelire sahip olmama.						
KONULAR	Böyle bir durum yok	Var ama hiç gerginlik yaratmıyor	Yılda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Ayda 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Haftada 1-2 kez gerginlik yaratıyor	Günde 1-2 kez gerginlik yaratıyor
60-) Kayınvalide kayınpeder vb. akrabalarından maddi destek alma veya verme.						
61-) Cinsel bilgisizlik veya yanlış bilgi sahibi olma.						
62-) Cinsel soğukluk/ iktidarsızlık.						
63-) Cinsel ilişkiden zevk alamama.						
64-) Çok sık cinsel ilişki isteği.						
65-) Çok az cinsel ilişki isteği.						
66-) Farklı cinsel isteklerde bulunma.						
67-) Doğum kontrolü yöntemi konusunda anlaşamama.						
68-) Doğum kontrolü yöntemine dikkat etmeme.						
69-) Kısırlık.						
70-) Cinsel konularda konuşmaktan kaçınma.						

EK 11: YAKIN İLİŞKİLERDE YAŞANTILAR ENVANTERİ (YİYE)

Aşağıdaki maddeler romantik ilişkilerinizde hissettiğiniz duygularla ilgilidir. Maddeler cevaplanırken yalnızca şuan değil genel durum düşünölmelidir. “ Birlikte olduğum kişi “ ifadesi romantik ilişkide bulunduğunuz kişiyi kastetmektedir. Her bir maddenin ilişkinizdeki duygu ve düşüncelerinizi ne oranda yansıttığını karşılardaki rakam üzerine (X) koyarak işaretleyiniz. Lütfen tüm soruları eksiksiz ve her madde için tek cevapla yanıtlayınız.

Kesinlikle katılmıyorum

Kesinlikle katılıyorum

I-----I-----I-----I-----I-----I-----I-----I
1 2 3 4 5 6 7

		1	2	3	4	5	6	7
1	Gerçekte ne hissettiğimi birlikte olduğum kişiye göstermemeyi tercih ederim.							
2	Terk edilmekten korkarım.							
3	Romantik ilişkide olduğum kişilere yakın olmak konusunda çok rahatımdır.							
4	İlişkilerim konusunda çok kaygılıyım.							
5	Birlikte olduğum kişi bana yakınlaşmaya başlar başlamaz kendimi geri çekiyorum							
6	Romantik ilişkide olduğum kişilerin beni, benim onları umursadığım kadar umursamayacaklarından endişelenirim.							
7	Romantik ilişkide olduğum kişi çok yakın olmak istediğinde rahatsızlık duyarım.							
8	Birlikte olduğum kişiyi kaybedeceğim diye çok kaygılanırım.							
9	Birlikte olduğum kişilere açılma konusunda kendimi rahat hissetmem.							
10	Genellikle, birlikte olduğum kişinin benim için hissettiklerinin, benim onun için hissettiklerim kadar güçlü olmasını arzu ederim.							
11	Birlikte olduğum kişiye yakın olmak isterim ama sürekli kendimi geri çekerim							
12	Genellikle, birlikte olduğum kişiyle tamamen bütünleşmek isterim bu bazen onları korkutup benden uzaklaştırır.							
13	Birlikte olduğum kişilerin benimle çok yakınlaşması beni gerginleştirir.							
14	Yalnız kalmaktan endişelenirim.							

Kesinlikle katılmıyorum

Kesinlikle katılıyorum

I-----I-----I-----I-----I-----I-----I

1 2 3 4 5 6 7

		1	2	3	4	5	6	7
15	Özel duygu ve düşüncelerimi birlikte olduğum kişiyle paylaşmak konusunda oldukça rahatımdır.							
16	Çok yakın olma arzum bazen insanları korkutup uzaklaştırır.							
17	Birlikte olduğum kişiyle çok yakınlaşmaktan kaçınmaya çalışırım.							
18	Birlikte olduğum kişi tarafından sevildiğimin sürekli ifade edilmesine gereksinim duyarım.							
19	Birlikte olduğum kişiyle kolaylıkla yakınlaşabilirim.							
20	Birlikte olduğum kişileri bazen daha fazla duygu ve bağlılık göstermeleri için zorladığımı hissedirim.							
21	Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanma konusunda kendimi rahat bırakmakta zorlanırım.							
22	Terk edilmekten pek korkmam.							
23	Birlikte olduğum kişilere fazla yakın olmamayı tercih ederim.							
24	Birlikte olduğum kişinin bana ilgi göstermesini sağlayamazsam üzülür ya da kızarım.							
25	Birlikte olduğum kişiye hemen hemen her şeyi anlatırım.							
26	Birlikte olduğum kişinin bana istediğim kadar yakın olmadığını düşünürüm.							
27	Sorunlarımı ve kaygılarımı birlikte olduğum kişiyle tartışırım.							
28	Bir ilişkide olmadığım zaman kendimi biraz kaygılı ve güvensiz hissedirim.							
29	Birlikte olduğum kişilere güvenip dayanmakta rahatımdır.							
30	Birlikte olduğum kişi istediğim kadar yakınımda olmadığında kendimi engellenmiş hissedirim.							
31	Birlikte olduğum kişiden teselli, öğüt ya da yardım istemekten rahatsız olmam.							
32	İhtiyaç duyduğumda, birlikte olduğum kişiye ulaşamazsam kendimi engellenmiş hissedirim.							
33	İhtiyacım olduğunda birlikte olduğum kişiden yardım istemek işe yarar.							
34	Birlikte olduğum kişiler beni onaylamadıkları zaman kendimi gerçekten kötü hissedirim.							
35	Rahatlama ve güvencenin yanı sıra birçok şey için birlikte olduğum kişiyi ararım.							
36	Birlikte olduğum kişi benden ayrı zaman geçirdiğinde üzülürüm.							

EK 12: UCLA YALNIZLIK ÖLÇEĞİ

Aşağıdaki ifadelerden her birinde tanımlanan durumu ne sıklıkta hissettiğinizi her biri için tek bir cevap olmak üzere belirtiniz. Lütfen her soruyu şu anki görüşlerinizi ve yaşam durumunuzu en iyi tanımlayacak şekilde cevaplayınız.

		Hiç Uygun Değil	Nadiren Uygun	Bazen Uygun	Sık Sık Uygu n
1	Kendimi çevremdeki insanlarla uyum içerisinde hissediyorum.	1	2	3	4
2	Arkadaşım yok.	1	2	3	4
3	Başvurabileceğim kimse yok.	1	2	3	4
4	Kendimi yalnız hissetmiyorum.	1	2	3	4
5	Kendimi bir arkadaş grubunun bir parçası olarak hissediyorum.	1	2	3	4
6	Çevremdeki insanlarla birçok ortak yönüm var.	1	2	3	4
7	Artık hiç kimseyle samimi değilim.	1	2	3	4
8	İlgilerim ve fikirlerim çevremdekilerce paylaşılmıyor.	1	2	3	4
9	Dışa dönük bir insanım.	1	2	3	4
10	Kendimi yakın hissettiğim insanlar var.	1	2	3	4
11	Kendimi grup dışına itilmiş hissediyorum.	1	2	3	4
12	Sosyal ilişkilerim yüzeyseldir.	1	2	3	4
13	Hiç kimse beni gerçekten iyi tanımıyor.	1	2	3	4
14	Kendimi diğer insanlardan soyutlanmış hissediyorum.	1	2	3	4
15	İstedğim zaman arkadaş bulabilirim.	1	2	3	4
16	Beni gerçekten anlayan insanlar var.	1	2	3	4
17	Bu derece içime kapanmış olmaktan dolayı mutsuzum.	1	2	3	4
18	Çevremde insanlar var ama benimle değiller.	1	2	3	4
19	Konuşabileceğim insanlar var.	1	2	3	4
20	Derdimi anlatabileceğim insanlar var.	1	2	3	4

EK 13: AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUM ÖLÇEĞİ-PARI

AİLE HAYATI VE ÇOCUK YETİŞTİRME TUTUM ÖLÇEĞİ

Sayın Katılımcı,

Aşağıda verilen ifadeleri okuyup şu şekilde değerlendiriniz:

4	3	2	1
Daima uygun buluyorum	Genellikle uygun buluyorum	Biraz uygun buluyorum	Hiç uygun bulmuyorum

Görüşünüzü bu sayılardan birini daire içine alarak bildiriniz. Bu ifadelerde doğru veya yanlış yoktur. Yalnızca kendi görüşünüzü işaretlemeniz gerekmektedir.

Bütün ifadelerin yanıtlandırılması önem taşımaktadır. Birbirine benzer ifadeler bulunsa da lütfen yanıtlayınız.

Sayın Katılımcı,	Daima	Genellikle	Biraz	Hiç
1. Çocuk yorucu veya zor işlerden korunmalıdır.	4	3	2	1
2. Anne ve babalar, çocuklarını, dertlerini anlatmaya teşvik ederler. Fakat bazen çocukların dertlerinin hiç açılmaması gerektiğini anlayamazlar.	4	3	2	1
3. Çocuk, boşa giden dakikaların bir daha hiç geri gelmeyeceğini ne kadar çabuk öğrenirse, kendisi için o kadar iyi olur.	4	3	2	1
4. Bir anne çocuğunun düş kırıklığına uğramaması için elinden geleni yapmalıdır.	4	3	2	1
5. Çocuk yürümeyi ne kadar erken öğrenirse o kadar iyi terbiye edilebilir.	4	3	2	1
6. Çocuk yetiştirmek sinir bozucu, yıpratıcı bir iştir.	4	3	2	1
7. Çocuğun hayatta öğrenmesi gereken o kadar çok şey vardır ki zamanını boşa geçirmesi affedilemez.	4	3	2	1
8. Babalar, biraz daha şefkatli olsalar, anneler çocuklarını daha iyi yönetebilirler.	4	3	2	1
9. Çocuk yetiştirmenin kötü taraflarından biri de anne ya da babanın istediğini yapabilmesi için yeter derecede özgür olmamasıdır.	4	3	2	1
10. En iyi yetişkinler, sıkı kurallarla yetiştirilen çocuklardan çıkar.	4	3	2	1
11. Bir anne çocuğunun mutluluğu için kendi mutluluğunu feda etmesini bilmelidir.	4	3	2	1
12. Daima koşuşturan, hareketli bir çocuk büyük bir olasılıkla mutlu bir kişi olacaktır.	4	3	2	1

	Daima	Genellikle	Biraz	Hiç
13. Büyükler çocukların şakalarına güler, onlara eğlendirici öyküler anlatırsa, evdeki düzen daha düzgün, daha kalıcı olur.	4	3	2	1
14. Çocuğun en gizli düşüncelerini bilmek bir annenin görevidir.	4	3	2	1
15. Anne-babalar çocuklarına, sorgusuz sualsiz kendilerine sadık kalmalarını öğretmelidir.	4	3	2	1
16. Bütün genç anneler, bebek bakımında beceriksiz olacaklarından korkarlar.	4	3	2	1
17. Bütün gününü çocuklarla geçirmek zorunda kalan bütün anelerin sonunda çocuklar sinirine dokunur.	4	3	2	1
18. Anne ve babalar her zaman çocuklarının kendilerine uymasına beklememeli, biraz da kendileri çocuklarına uymalıdır.	4	3	2	1
19. Eğer anneler dileklerinin kabul edileceğini bilselerdi, babaların daha anlayışlı olmalarını dilerlerdi.	4	3	2	1
20. Bir çocuğu ne olursa olsun, dövüşmekten kaçınması gerektiği öğretilmelidir.	4	3	2	1
21. Çocuklar bencil olduklarında hep bir şeyler istediklerinde, annenin tepesinin atması çok doğaldır.	4	3	2	1
22. Çocuklar ailedeki kuralları uygun bulmuyorsa bunu anne babalarına söylemeleri hoş karşılanmalıdır.	4	3	2	1
23. Anneler çoğu zaman çocuklarına bir dakika daha dayanamayacakları duygusuna kapılırlar.	4	3	2	1
24. Çocuğu sıkı terbiye ederseniz, sonra size teşekkür eder.	4	3	2	1
25. Küçük bir çocuk, cinsiyet konusundan sakınmalıdır.	4	3	2	1
26. Bir annenin çocuğunun hayatı hakkında her şeyi bilmeye hakkı vardır. Çünkü çocuğu onun bir parçasıdır.	4	3	2	1
27. Uyanık bir anne baba çocuğunun tüm düşüncelerini öğrenmeye çalışmalıdır.	4	3	2	1
28. Çocuklar, anne-babalarının kendileri için neler feda ettiklerini düşünmelidir.	4	3	2	1
29. Eğer çocukların dertlerini söylemelerine izin verilirse, büsbütün şikayetçi olurlar.	4	3	2	1
30. Sert terbiye, sağlam ve iyi karakter geliştirir.	4	3	2	1
31. Genç bir kadın henüz gençken, istediği pek çok şey olduğu için, anne olunca kendisini tutuklanmış gibi hisseder.	4	3	2	1

	Daima	Genellikle	Biraz	Hiç
32. Anneler, çocukları için hemen hemen bütün eğlencelerini feda ederler.	4	3	2	1
33. Babalar daha az bencil olsalar, kendilerine düşen görevi yaparlardı.	4	3	2	1
34. İyi bir anne, çocuğunu ufak tefek güçlüklerden korumalıdır.	4	3	2	1
35. Bir çocuğa anne ve babasını herkesten üstün görmesi öğretilmelidir.	4	3	2	1
36. Çocuk hiçbir zaman ailesinden sır saklamamalıdır.	4	3	2	1
37. Çocuklardan, sık sık ödün vermelerini, anne babaya uymalarını istemek doğru değildir.	4	3	2	1
38. Çoğu anneler bebeklerine bakarken onu inciteceklerinden korkarlar	4	3	2	1
39. Bir çocuğa başı derde girdiğinde dövüşmek yerine, büyüklere başvurması öğretilmelidir.	4	3	2	1
40. Anne – babalar arasındaki bazı konular hafif bir tartışma ile çözümlenemezler.	4	3	2	1
41. Ev bakımında ve idaresinde en kötü şeylerden biri de kişinin kendini evinde tutuklanmış gibi hissetmesidir.	4	3	2	1
42. Hiçbir kadından yeni doğmuş bir bebeğe tek başına bakması beklenmemelidir.	4	3	2	1
43. Erkek ve kız çocuklarının birbirlerini soyunurken görmeleri gerekir.	4	3	2	1
44. Çocukların sorunlarına eğilirsiz sizi oyalamak için bir çok masal uydururlar.	4	3	2	1
45. Eğer anne – babalar çocukları ile şakalaşıp beraber eğlenirse, çocuklar onların öğütlerini dinlemeye daha çok yönelirler.	4	3	2	1
46. Anneleri kendileri yüzünden zorluk çektiği için çocuklar, onlara karşı daha anlayışlı olmalıdırlar.	4	3	2	1
47. Bir çocuk eninde sonunda anne – babasınınkinden daha üstün bir akıla sahip olamayacağını öğrenir.	4	3	2	1
48. Eğer bir anne çocuklarını iyi yetiştirmiyorsa belki de bu, babanın evde kendine düşen görevi iyi yapamamasından ileri geliyordur.	4	3	2	1
49. Genç bir anne için ilk bebeğin bakımı sırasında yalnız kalmaktan daha kötü bir şey olamaz.	4	3	2	1
50. Bir çocuğun diğer bir çocuğa vurması hiçbir şekilde hoşgörülle karşılanamaz.	4	3	2	1
51. Anne – babalar çocuklarına hayatta ilerleyebilmeleri için hep bir şeyler yapmaları ve boşa zaman geçirmemeleri gerektiğini öğretmelidirler.	4	3	2	1

	Daima	Genellikle	Biraz	Hiç
52. Akıllı bir kadın yeni bir bebeğin doğumundan önce ve sonra yalnız kalmamak için elinden geleni yapar.	4	3	2	1
53. Evde olup bitenleri sadece anne bildiği için ev hayatını onun planlaması gerekir.	4	3	2	1
54. Kendi haklarına sahip olabilmesi için, bazen bir kadının kocasını terslemesi gerekir.	4	3	2	1
55. Bütün zamanını çocuklarıyla geçirmek, bir kadına kanadı kopmuş kuş duygusunu verir.	4	3	2	1
56. Anne kollarını sıvar, bütün yükü sırtına alırsa tüm aile rahat eder.	4	3	2	1
57. Anne – babalar çocuklarını kendi kendilerine oluşturdukları güveni sarsabilecek bütün güç işlerden sakınmalıdırlar.	4	3	2	1
58. Çocuklar aslında sıkı disiplin içinde mutlu olurlar.	4	3	2	1
59. Çocuklarının toplantılarıyla kız – erkek arkadaşlarıyla ve eğlenceleriyle ilgilenen anne – babalar onların iyi yetişmelerini sağlarlar.	4	3	2	1
60. Anne ve babaya sadakat her şeyden önce gelir.	4	3	2	1

54. Kendi haklarına sahip olabilmesi için, bazen bir kadının kocasını terslemesi gerekir.

55. Bütün zamanını çocuklarıyla geçirmek, bir kadına kanadı kopmuş kuş duygusunu verir.

56. Anne kollarını sıvar, bütün yükü sırtına alırsa tüm aile rahat eder.

57. Anne – babalar çocuklarını kendi kendilerine oluşturdukları güveni sarsabilecek bütün güç işlerden sakınmalıdırlar.

58. Çocuklar aslında sıkı disiplin içinde mutlu olurlar.

59. Çocuklarının toplantılarıyla kız – erkek arkadaşlarıyla ve eğlenceleriyle ilgilenen anne – babalar onların iyi yetişmelerini sağlarlar.

60. Anne ve babaya sadakat her şeyden önce gelir.

54. Kendi haklarına sahip olabilmesi için, bazen bir kadının kocasını terslemesi gerekir.

55. Bütün zamanını çocuklarıyla geçirmek, bir kadına kanadı kopmuş kuş duygusunu verir.

56. Anne kollarını sıvar, bütün yükü sırtına alırsa tüm aile rahat eder.

57. Anne – babalar çocuklarını kendi kendilerine oluşturdukları güveni sarsabilecek bütün güç işlerden sakınmalıdırlar.

58. Çocuklar aslında sıkı disiplin içinde mutlu olurlar.

59. Çocuklarının toplantılarıyla kız – erkek arkadaşlarıyla ve eğlenceleriyle ilgilenen anne – babalar onların iyi yetişmelerini sağlarlar.

60. Anne ve babaya sadakat her şeyden önce gelir.